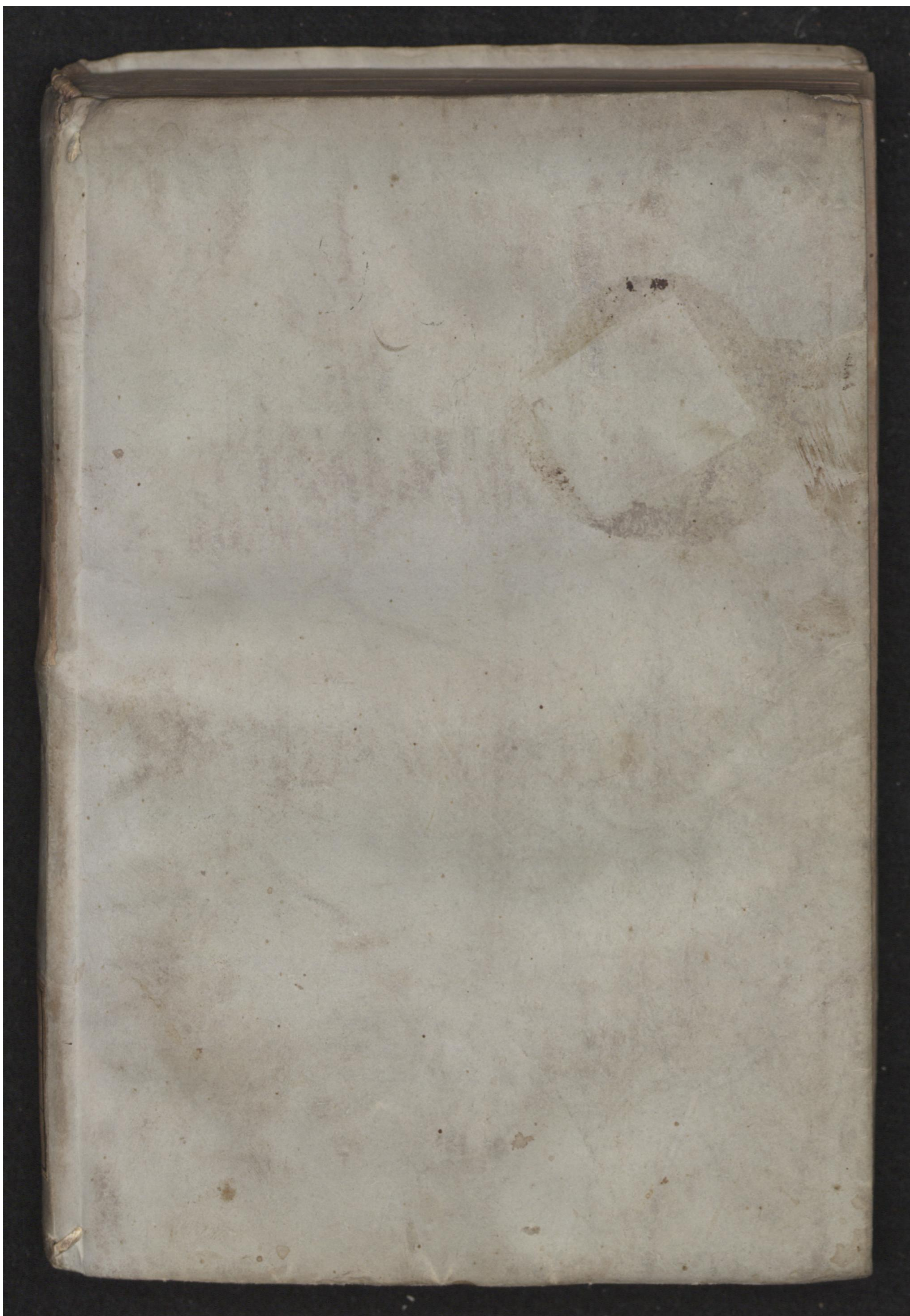
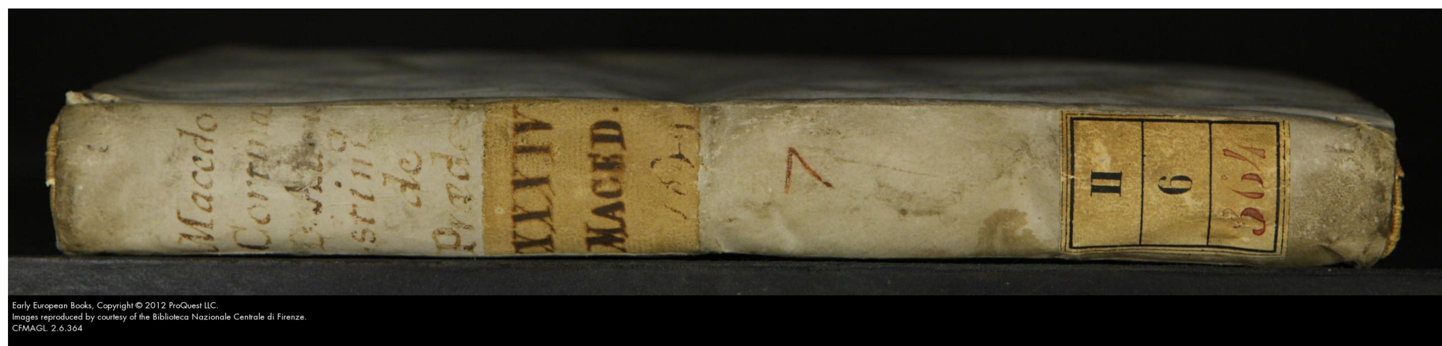
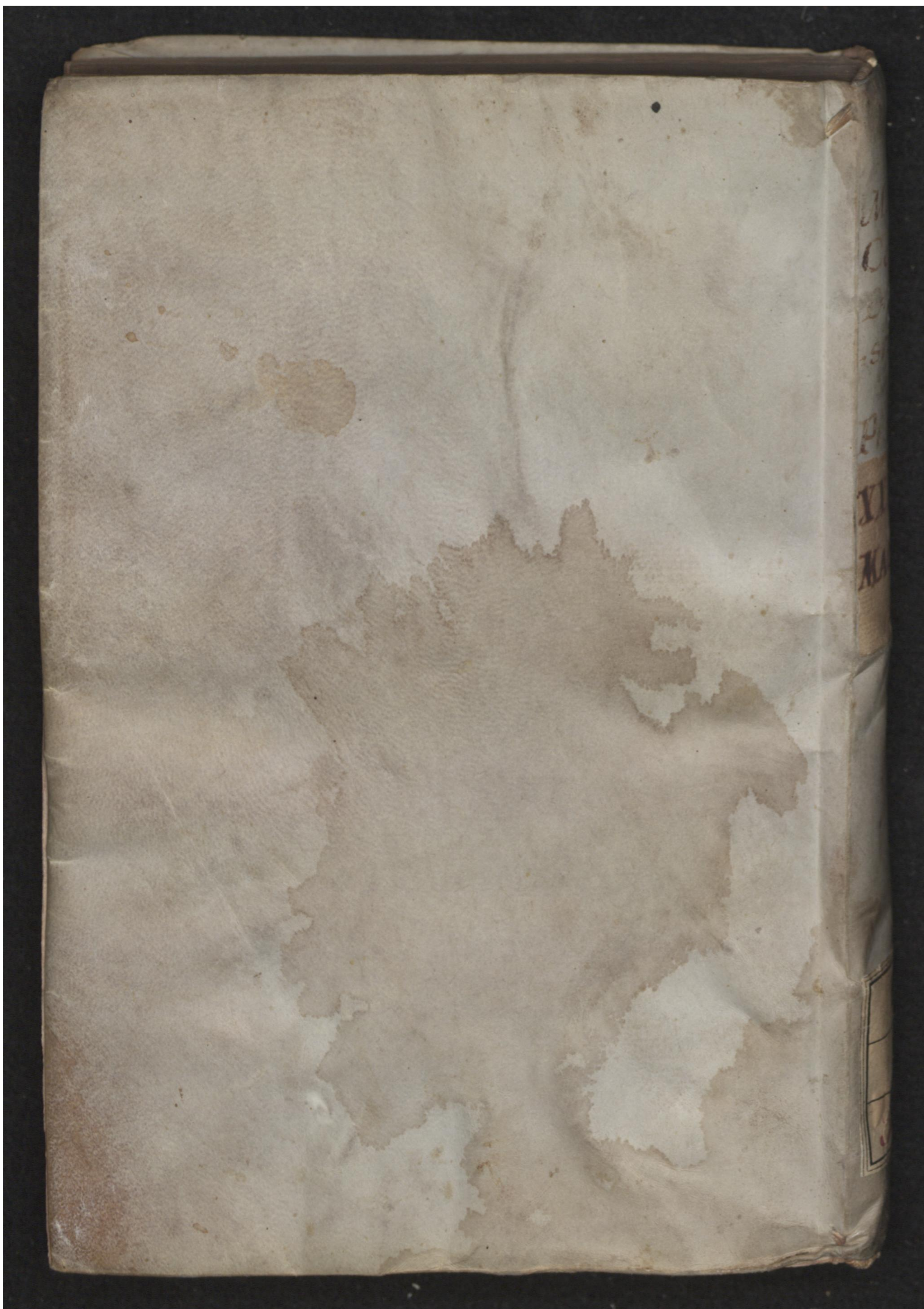
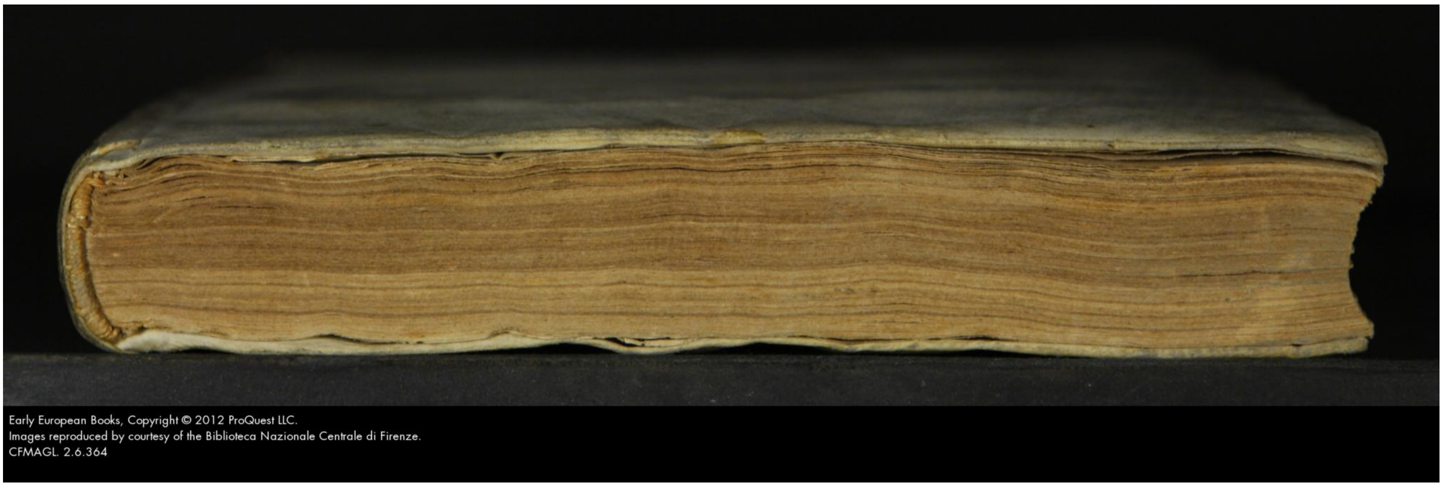












XXXIV
MACED

CORTINA
D. AVGVSTINI
DE PRÆDESTINATIONE
ET GRATIA,

ADYTIS IN CENTVM ORACVLA
reclusis D. Gregorij Magni & D. Bernardi
responsis confirmata.

Auctore P. Fr. FRANCISCO A S. AVGVSTINO DE MACEDO, *Minoris Obseruantiæ Prouinciæ Lusitaniæ, Conimbricensi, Magistro Artium, ac Theologiæ Professore: ac vtriusque Maiestatis Christianissimæ Regis & Reginæ Regentis Ordinario Concionatore.*



MONASTERII,
Apud Christophorum Hongoolt.

M. DC. XLIX.



dit, vt cùm eum posteà in obsequium
Fidei cæcum redderet, omninò
appareret quales oculos mactas-
set Fidei.

Quem nulla omnino Veritas latuit, ne,
si qua effugeret, ea opinionem Veri-
tatis amitteret: ex Augustini inge-
nio Veritates spectantur.

Quem ad sacrarium suæ Sapientiæ Ver-
bum admisit; vt vbi Fons Veritatis
erat, ibi Augustinus consisteret.

Quem ideo probabile est Deum in hac
vita clarè vidisse, quoniam quod sibi
in gratiam Fidei visûs detraxerat,
non poterat nisi ipsius Dei con-
spectu compensari.

Quo Sole illustrantur scientiæ: Quâ
Claui aperiuntur scripturæ: Quo Gla-
dio soluuntur nodi: Qua Clauâ
contunduntur errores: Quo
Fulmine dissipantur hæreses.

Quo tanquam Vnicornio ad Scientia-

rum Fontes accedente virtus tollitur,
venenum aufertur: ſalus infundi-
tur: conſtat veritas.

Quo nemo ad excogitandum acutior:
ad inueniendum acrior: ad iudi-
candum maturior:

Ad probandum aptior: ad confirman-
dum fortior: ad perſuadendum
efficacior: ad confutandum
vehementior.

Quo nemo altiùs euectus ingenio, ne-
mo ſublimiùs elatus famâ: nemo de-
miſſiùs Chriſtianâ humilitate
abiectus.

Nemo ſcientiâ & virtute Deo propior:
nemo opinione ſuâ remotior.

Quo vno diſperſæ per prophanos Au-
thores, per ſacros Doctores dotes
coniunctæ continentur.

Nec enim ſi qua deeſſet Auguſtinus eſ-
ſet. Is eſt vt eũ Angeli nobis inuideant.

Quo tacente docti Doctores exiſtunt:

DIVO Diuino : AVRELIO Aureolo : AVGVSTINO Augusto :

Æterni Patris extra Verbum voci : Filij Verbi vltra vocem Calamo : Spiritus sancti intra Cortinam Oraculo.

Sanctissimæ Trinitatis Organo : Christo Domino Deo à iudiciis : Homini à miserationibus.

Incarnatæ Sapientiæ à mysteriis, à consiliis : Seraphino Amore : Cherubino Scientiâ : Angelo Gratiâ.

Dauidicæ Scripturarum Claui : Vtriusque Testamenti vocali vinculo.

Viuæ Euangeliorum Harmoniæ : Fido Ioannis, Paulíque Interpreti.

Veritatis Medullæ : Sapientiæ oculo : Fidei Pupillę : Religionis corculo : Ecclesiæ menti : Scientiarum thesauro.

Encyclopædici Orbis Intelligentię motrici : Animæ assistrici.

Vltra Patres Parenti : supra Doctores

Aquilæ: Extra omnem ingenij
aleam posito.
In confinio terræ cœlíque sito: vultu inter hominem superúmque ambiguo,
tantùm non corpore Cæliti.
Spiritu vltra Cælites nisu ingenij
anhelante.
Theologiæ vertici: Philosophiæ Apici:
Sacræ Doctrinæ lapidi lydio: Ad litteras nato: neminis discipulo: Omnium
Doctori: Arbitro disciplinarum.
Viuo acumini: animatæ subtilitati.
Veri indagatori acri: inuestigatori acuto: assertori firmo: propugnatori
strenuo: illustratori splendido.
Religionis lumini: Virtutis Columini,
Pietatis ideę, Sanctimoniæ exemplari,
Morum normæ, Rectè viuendi
Regulæ.
Vitiorum Flagello, Hæreseon Fulmini,
Errorum Clauæ: Nodorum gladio:
Sansoni Sacro: Herculi erudito:

Atlanti litterario.
Romanæ Ecclesiæ à Petro Columnæ.
Bolidi difficultatum: Trutinæ opinionum: Pharo controuersiarum: Doctrinæ Abysso perspicuæ: Soli profundo.
Vbi acumine opus, acuto citra futilitatem: vbi pondere, maturo citra tarditatem: vbi breuitate, breui citra obscuritatem:
Vbi copiâ, citra luxuriem copioso: vbi nitore vltra lucem splendido: docto extra errorem: erudito supra admirationem: Sancto præter vitium.
Qui omni doctrinâ plenus: disciplinâ vacuus. Vnus in Superis Pater Æternus, qui à se esset: Vnus inter mortales Augustinus, qui à se sciret.
Qui quòd omnem omnino intelligendi materiem intelligendo consumpserit: Deum voluit comprehendere.
Qui hoc vnum fuit docendus: vnum Deum extra sui ingenij captum esse.

Qui, vti Deus opera à ſe condita recognouit: ita opera à ſe ſcripta retractauit. Deus lucem à tenebris diuiſit: Auguſtinus verũ à falſis ſeparauit. Deus recognitis operibus cuncta probauit: vt Deum ſe probaret. Auguſtinus retractatis operibus vix inuenit, quod reprobaret: tantùm reperit, quæ ſatis eſſent, vt hominem ſe eſſe oſtenderet.

Deus ab operando tandem aliquando requieuit: Auguſtinus ab ſcribendo nunquam ceſſauit.

Luctantis cum Auguſtini calamo Falcis Mortis is exitus fuit: vt Falx ſcribenti adimeret vitam, Calamus Morti extorqueret æternitatem.

Qui ne Diuinus haberetur ob Diuinam tot libris contentam doctrinam: peccata ſua ſcribere voluit: Vt libris Confeſſionum editis, quod negabat ingenium credi: nempe infra

Superos eſſe: errata voluntatis ſuaderent.

Qui prope Deum intellectu cùm eſſet: voluntatis defectu infra homines eſſe voluit:

Vt velificanti ad gloriæ portum, ſuperbiæ flatu, ingenio, peccatorum pondus ſaburra ad ſalutem eſſet.

Cuius Calamus, quæ Pater locutus eſt nobis in Filio, Spiritus ſancti ductu characteribus exarauit.

Verbum dixit in Superis Pater. Verbum ſcripſit apud nos Auguſtinus. Ab hoc ita ſcriptus, vti ab illo dictus.

Cuius ſcientia eo Sapientiæ Æternæ ſimilis: quod hæc nata, non facta: Auguſtini non tradita à præceptoribus: ſed ſuapte virtute acquiſita.

Cuius tanta Gratia fuit, vt & ſcientia Gratia fuerit. An non iure omnis eius Sapientia ad defenſionem Gratiæ comparata? Gratiæ gratiâ redditâ?

Cuius nemo diſcipulus eſſe poſſit, q̄ui
doctus non ſit: nemo diſcipulus ſit,
qui doctor eſſe non poſſit.
Nemo qui non ſit diſcipulus, doctus eſſe
poſſit.
Cuius voce loquitur Eccleſia: Cuius
Oracula fundunt Concilia:
Cuius doctrinâ crepant Pulpita: cuius
ſententias docent Academiæ: Scholæ
amplectuntur: Sectæ admirantur.
Cuius tanta exiſtimatio eſt: vt, qui Chri-
ſtianus cenſeri velit, videri Augu-
ſtinianus deſideret.
Cuius nempè Authoritas vtramque in
Eccleſia paginam faciat. Tota
ſolida: Petra eſt.
Cui quæ *Arcana verba* Paulus audiuit, &
non licet homini loqui: ſcribere licuit:
quòd ſupra hominem, quòd cala-
mo propè diuino: iam non
hominis.
Cui Diuinæ Sapientiæ theſauri: & my-

ſteriorum ſacraria patuerunt: Quæ
in Chriſto abſcondita, ab Au-
guſtino aperta.
Cui datum medullam Cedri tollere:
Aquilæ magnarum alarum.
Ante Auguſtinum debuit Chriſto dici,
Verè tu es Deus abſconditus.
Poſt Auguſtinum licuit vertere,
Verè tu es Deus manifeſtus.
Cui aſſentiri: tutum: decorum: propè
neceſſarium. Diſſentiri: periculoſum:
turpe: penè ſuſpectum.
Cui ne ipſi quidem Hæretici, qui Deo
contradicunt refragari audent.
Qui velit Eccleſiæ reddere: voce reuo-
cet Auguſtini. Sanctum vbique eſt,
quod doceat Auguſtinus.
Cui hac ratione Africani Monſtri defi-
nitio quadret. Nam verè Monſtrum
in Auguſtino Africa tulit:
Quòd cùm ratio credendi in Deum ſit
Authoritas ipſa Dei: ſint tamen qui

Diuinæ Authoritati non nisi per Augustini authoritatem credant.

Quem in Manichæismum labi permisit Deus, ne de sūmo ingenio superbiret, putarétque sibi veritatem addictam.

Quem, vti Petrum post peccatum Petram Ecclesiæ constituit: ita post Sectam Doctorem Fidei reddidit: vt Petrus patienter Peccatores, Augustinus imperitos toleraret.

Quem oportuit & cum solicitudine ab Ecclesia quæri, & cum gemitu pari: vt & pretium margariti, & dignitas Filij probaretur.

Quem ne error quidem latuit: ne vel illud quod est in hæresi subtile effugeret, ne quid quod nosci aliquo modo posset omnino præteriret.

Quem disceptando, ratiocinando Deus perduxit ad Fidem ne repudiaret Gratiam, si rudem crederet.

Quem totum oculeum Ecclesiæ tradidit

Quo loquente Doctores discipuli
fiunt. Quo absente Reliqui vti
stellę oriuntur: Quo præsente
occidunt. Sol est.
Quo vno doctrina profana, Sacra, Fides,
Veritas: existimatio Ecclesiæ nititur:
Vt si omnia saluo Augustino monu-
menta perirent, satis in eo nobis
ad scientiam, satis Ecclesiæ ad
gloriam superesset.
Verè Christus est Veritas: Augustinus
tantùm non Veritas.
Quo vno authore omnes quotquot ha-
ctenus fuerunt Hæretici abundè con-
futati: quótque postea fuerint
omninò confutandi.
Quo demum se vltra omne ingenij fasti-
giũ efferente, par quodammodo An-
gelis relatum. vt qui deprimente
se Christo Deo audierunt:
Minuisti eum paulò minus ab Angelis.
Attollente se Augustino homine audiãt:

Minuiſti Angelos paulò minus ab homine.

Huic
Delicio, Ocello, Corculo, Voto, Amori, Animulo ſuo opuſculum hoc
De Prędeſtinatione & Gratia: Doctrinâ
vti acceptâ, ita redditâ,

Fr. FRANCISCVS A S. AVGVSTINO MACEDO
in Minori Obſeruantia Maximus Auguſtini obſeruator

D. D. C. Q.

EXCELLENTISSIMO DOMINO

D. VASCOLVIS

A GAMA

MARCHIONI NISÆ

COMITI VIDIGVEIRÆ,

Orientis Archithalasso, Serenissimi Regis Lusitaniæ Ioannis IV. à Consiliis Status, & Belli: Ficagli, & Villæ fratrum Domino, Pacis Iuliæ D. Iacobi Commendatario, & apud Regem Christianissimum Extraordinario Legato.

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

INSTITVENTI *dicare opus, téque illi* (Marchio Excellentissime) *Patronum destinanti anceps cogitatio intercessit, quâ cùm abrupta intentio, tum animus in partes distractus. Concepto quippe mente proposito, cùm argumentum operis expenderem: ad téque accommodandi studio referrem, comperi: partim congruere, partim discrepare. Quò factum, vt pars animi altera consentiret, altera repugna-*

ã ÿ

ret. Nam si quæ multæ & præclaræ in te dotes confluxerunt, eas cogitatione comprehenderem, illud videbatur: tam tibi cælum indulsisse, vt in neminem tot virtutum ornamenta contulisset: & quòd gratiosus Superis fores, Diuinæ te Gratiæ plurimum debere; atque adeo in te quadrare argumenta Gratiæ iudicabam. At contrà: si quos in Republica gerenda honores es amplissimos consecutus, eos animo complecterer, occurrebat illud: tam te gnauiter, & strenuè operam nauasse Reipublicæ, vt, cùm de illa benè meritus esses, nihil Rex tibi tuus gratis donasset, sed omnia tu iure exegisses: quare alienum te prorsus à rebus Gratiæ existimabam. Ab Apostolo quippe didiceram: tam cum meritis pugnare Gratiam, vt, si qua sit ex meritis, nulla sit; Ab Augustino audieram, quæ Prima fuisset Prædestinationis Gratia, eam non nisi ex demeritis extitisse. Itaque quantum dotes animi & corporis tuæ, quòd Dei dona essent, ad nuncupandum tibi opus inuitabant, tam me honorum tituli, & ornamenta dignitatis, quòd meritis tuis nixa, à dedicando opere auertebant. Quod res Diuina suadebat, Politica dehortabatur. Fluctuanti opportunè adfuit Aristoteles: docens in rem sæpè ex oppositis solere appositè duci argumenta: atque hac ratio-

ne posse opus Gratiæ tuis aptè meritis responde-
re: vt nulla non sis parte gratiosus: cùm præser-
tim ea ipsa in Rempub. merita, tuarum fructus
virtutum sint, quæ cùm dona sint Dei, ab eius
Gratiæ fonte profecta, haud dubiè sunt ad Gra-
tiam referenda. Unde non tam Gratiæ opponun-
tur, quàm cum Gratia mirificè conueniunt.

Age verò quæ in te à Superis collata sunt or-
namenta, sed propria: vel vni tibi ingenita, vel
à te vno edita; non aliena à maioribus accepta,
& cum aliis nepotibus communia, intueamur.
Dotes in te corporis cum virtutibus animi mi-
rum ex similitudine concentum efficiunt. Ele-
gantia vultus pulchritudinem animi, nix frontis
candorem mentis, roseus rubor genarum inge-
nuum pudorem, oculorum splendor lumen inge-
nij, pupillarum nitida vis aciem mentis acutam,
oris grauitas pondus iudicij, erectus corporis ha-
bitus excelsam animi indolem prodit. Nusquam
meliùs collocatus animus: nusquam meliùs ani-
matum corpus. Par vtriusque in dissimili na-
tura dignitas. Nescias an magis corpus animo,
an animus corpore glorietur. Apta inter se am-
borum colligatio morti negotium facesset: nec ea
nodum sine magno nisu dissoluet. Præstans ita-
que illa forma ad imperium facta: honoribus

eam ſubornantibus, vt ſibi decus ex imperante accederet, versâ vice prehenſare hominem candidati, circa ipſum glomerari, vndare, feruere, tumultuari. Mirum? ambire hominem, adulari homini dignitates: & ab eo ornamenta ſperare. Acerba ætas virtutes maturas tulit. Cùm alij patrimonia decoquunt, tu dotium fructus concoxiſti. Inerant virtutes animo temporis legibus ſolutæ: anteuerterunt ætatem. Deludi ſpes ſe vidit, cùm meditata flores fructus inopinata collegit. Puduit naturam ſui, cùm curuari ſe ſenſit virtutum vbertate. Succubuit ponderi, diſsiliit; rimas egit, ruinam traxit: ac per ruinas ingreſſa Gratia triumphauit. Non opus eſt aliunde argumenta vocare: iſthic, (vbi nunc ſumus) Pariſiis, multa reſpondent. Eo maiori laude, quòd in vrbe orbis inſtar; in qua omnia prona in luxum, vitiúmque ex luxu, non modò curriculum iniſti, ſed orbem virtutis confeciſti. Ecquis enim te in tanta animorum remiſſione intentior? in tanto rerum tumultu quietior? in tanta varietate certior? in tanto otio occupatior? in tanta mobilitate conſtantior? in tanta turba, & turbine negotiorum pacatior? Eò tibi minus arrogas, quò plura licent. Virtuti amori es, horrori vitio. Viua lex: vbi mortuæ leges ia-

cent. Habitas in vrbe, at ciuis Templorum es: Vmbra conuiuij Eucharistici: nobilis appendix Altarium. Quæ tu sacraria non euocas in lucem inducto auro? Quæ sacella redolere cælum suffitibus non doces? Quas Aras illustribus accensis flammis stellantes non reddis? Quos tholos ingentibus appensis donariis pauimento non committis? Domo cùm egrederis, quà graderis, Pietas insistit. Exciti ad sonitum currus pauperes euolant; sed stipe præuolante eorum vel vocis ad petendum, vel pedum ad accedendum tarditas arguitur. Occupat miseriam charitas, ac ne se prodendo erubescat, obuia eleemosyna efficit, eo magnifica quòd ne pudorem quidem vti mercedem à mendicante exigit. Nemo miser est, qui feruentes circa se charitatis igne currus tui rotas non sentiat. Omnes aliarum virtutum numeros exples, & aggestu cumulum facis. Nulla in gradu, omnes in culmine consistunt. Eminent, & famam, citra fastum tamen, colligunt, & fatigant. Tua virtus & lucet, & vmbram opinionis trahit. Eas, quæ magnanimitatem continent, & generositate constant, ita repræsentas, vt confecto virtutis curriculo in confinio vitij positus videaris: adeò, vt, cùm extra vitium sis, totam virtutem exhaurias: iturus vlteriùs in excessum, nisi vitium esset. Sic splendidus

prope luxum, magnificus prope prodigalitatem, ostendis non facultatem tibi, sed voluntatem vltrà eundi deesse. Itaque virtutis & vitij Arbiter, quod est ad honestatem & gloriam satis, vindicas: quod ad vitiositatem, & arrogantiam vergit, refutas. His, quæ Dei dona & Gratiæ fructus sunt, virtutibus, ea merita collegisti; vt omnes tibi honorum tituli, omnia dignitatum ornamenta deberentur: quæ te domi clarum, foris gloriosum, omnibus admirandum reddiderunt. Adeo, vt cùm illustrißimum à maioribus tuis Gamicum sanguinem magna cum nominis gloria acceperis: eam tamen dati & accepti vsuram reddideris, vt qui fænus cum capite conferat, planè comperiat; multo plus esse, quod retribueris, quàm quod acceperis. Quare minus tu dato tibi à maioribus, quàm maiores reddito sibi à te sanguine glorientur.

Ex his apparet te tum virtutibus cum Gratia consentire, tum ab ea meritis non dissentire. Vno tantùm videris alienus: Scilicet interiore illâ discordiâ, quâ partes animi inter se dißident: illâ pugnâ, quæ ex contentione diuersarum affectionum existit; & quâ quisque secum velut distractis in factiones motibus bellare cogitur. Quæ sanè pœna peccati est: atque adeo

à

à Gratiâ remota & aliena. Cuius tu ſanè immunis non es. Quid tamen? ſi huic, quæ omnibus communis eſt, cùm ſis obnoxius, nouo alio pugnæ genere ad Gratiam accedas. Magnum equidem in te certamen fieri video, quo animi tui partes inter ſe maximè digladiantur. Nam cùm omnes in te animi & corporis dotes, velut ex compacto, confluxerint, ac ex magnitudine penè pares exiſtant, neceſſe eſt, vt inter eas oriatur contentio ex ſtudio eminendi. Itaque dum ſingulæ primas vendicant, coguntur omnes inter ſe bellare, ac eò ardentiùs, quo magis ambigua eſt ex æqualitate victoria. Pugnat in facie cum modeſtia elegantia: cum pulchritudine venuſtas: cum decore grauitas. Pugnat in corpore cum robore agilitas, cum habilitate vigor, cum teneritudine firmitas. Pugnat in intellectu acumen cum pondere, vis cum maturitate, perſpicacia cum prudentia, ratio cum ſolertia, ingenium cum iudicio. Pugnat in voluntate cum temperantia magnificentia, clementia cum iuſtitia, cum magnanimitate modeſtia, cum moderatione largitas, cum pietate fortitudo. Pugnat in animo cum mollitudine conſtantia, cum facilitate tenacitas, cum humanitate ſeueritas, cum candore magnanimitas. Nec eſt obſcura pugna,

ē

ſed nobilis, & in ſumma pace vitiorum felix: quibus, quòd tuus animus vacuus eſt, virtutes inter ſe oportet confligere. Atque hoc demùm à Deo ſingulare munus Gratiæ te accepiſſe fateamur neceſſe eſt, vt cùm in aliis fermè vitia cum virtutibus pugnent, in te (Marchio Excellentiſſime) *non niſi virtutes cum virtutibus prælientur. Iam verò quòd huiuſmodi oracula ex cortina Auguſtini ſint, eo ad te pertinent, quòd cùm ille Sol Theologiæ exiſtat, te omnino debet reſpicere, cuius maiores Orientem explorarunt: quo nomine Solem ſibi magnopere deuinxerunt, quippe cuius nobis defectio, & quaſi mors in Occidente poſitis comperta ſolùm fuerat, eius in Oriente vis, vitáque, haud dubio ſplendore gloriæ, Gamarum tuorum operâ innotuit. Igitur cùm argumenta operis virtutibus tuis conſentiant, ac omni ex parte opus in te quadret, Authórque ſit omnibus nominibus tuus, Patrocinium tuum iure exigimus: atque hoc vno, in rebus Gratiæ iuſtitiam profitemur. Vale. Hagæ Comitis Kal. April. An.* 1648.

Seruus tibi addictiſſimus

Frater FRANCISCVS A S. AVGVSTINO MACEDO.

LECTORI BENEVOLO.

CVM vix hodie ſit Lector, quin cenſor & idem ſit: ac nemo ſit cenſor, quin ſe Catonem putet: monendus mihi es, quæ legis, non mea, ſed Auguſtini eſſe. Nec illi à te timerem, niſi tu præiudicata afferres. Nam vt mihi caueam illo me munio, quod decennium intra cortinam apud Auguſtinum fui. Nec ego tecum plura: vbi non mea ſed aliena dicturus. A limine Paulum audi. Ad Rom. 9. *O Homo tu quis es qui reſpondeas Deo?* & ab eo Magnum Gregorium. D.Greg. lib. 9. comment. in Iob. c. 8. *Reſpondere Deo non poſſe conuincitur qui homo nominatur: quia per hoc quod de humo ſumptus eſt iudicia ſempiterna diſcutere dignus non eſt. Rationem de occulto eius conſilio quærere nihil eſt aliud, quàm contra eius conſilium ſuperbire. Qui ergo in factis Dei rationem non videt, infirmitatem ſuam conſiderans, cur non videat, rationem videt.* Rurſum Paulus tonet. *O Altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius!* & fulminet Auguſtinus. D. Auguſt. lib. de Corrept. & Gratia c. 8. *Iudicia Dei, quoniam iuſta, & alta ſunt, nec vituperari poſſunt, nec penetrari.* Pedem in adyta inferenti occurrat ſcriptura. *Ne tranſgrediaris terminos patrum tuorum:* cum Salonio. *Antiquos terminos, Veritatis & Fidei quos ſtatuerunt Catholici Doctores. Hoc ergo præcipit, vt nemo aliter veritatem Sacræ Fidei & Euangelicæ doctrinæ ſuſcipiat, quàm à ſanctis Patribus eſt tradita.* Salon ex Biblioth. Veter. Patr. Iam aſcendenti, ſcalam Iacob proponat Caſſiodo- Caſſiod. in Inſtit.

rus: *Per hanc*, inquit, *ſcalam ad Deum aſcendimus, per expoſitiones probabiles Patrum, vt eorum ſenſibus prouecti ad contemplationem Domini perueniamus.* Hærenti manum porrigat Ticonius monens: *Perperam priùs nos velle intelligere & Fidem rationi ſubiicere.* Admiranti ſuggerat Tertullianus: *Viderint quibus nouum eſt quod ſibi vetus eſt: Dominus noſter Chriſtus Veritatem, ſe, non Conſuetudinem cognominauit.* Et: *Malunt neſcire quia iam oderunt, adeo quod neſciunt præiudicant id eſſe, quod ſi ſciant, odiſſe non poterant.* Tacitè obiicienti occurrat Vincentius Lyrinenſis. *Vtuntur etiam ſcripturis Hæretici. Sed quomodo? Mitte te deorſum. Errando præſumptuosè.* Obmurmurantem comprimat Gregorius Nazianzenus: *Dæmon Chriſtum tentans fuit latro Scripturarum.* Mecum fortaſsè expoſtulantem compeſcat Hieronymus: *Delicata doctrina eſt pugnanti ictus dictare de muro.* Propria obtrudentem refutet Auguſtinus: *Sequuntur nonnulli phantaſmata ſua tam præcipites, vt nulla ſit alia materies falſarum opinionum, quàm habere phantaſias, vel phantaſmata pro cognitis. Noli altum ſapere*, mi Lector. Ac tutus intra.

Ticon. de Reg. Sacr. ſcript.

Tertul. de veland. Virg. c. 1.

In Apologet.

Vincent. Lyrin. cont. hæreſ. c. 35. & 37.

D. Greg. Nazianzen. Epiſt. 40.

D. Hieronym. in Apolog. cont Iouin.

D. Auguſt. lib. 6. de Muſica c. 11.

ORACVLA A D. AVGVSTINO EDITA.

I. PRINCIPIVM.

INCARNATIONEM Verbi Diuini, non nisi in remedium peccati, aut præfinitam, aut institutam.

I. Lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 26. 27. & 28. Psalm. 36. circa med. serm. 8. & 9. de verb. Apost. ep. 45. l. de Ag. Chr. c. 10. & 11. serm. 14. de tempore.

II.

Prædestinationem absolutam, esse electionem quorundam efficacem ad Gloriam: ex sola Dei misericordia, præ aliis in communi massa damnata derelictis.

II. Lib. de Prædest. sanct. c. 5. & 9. & lib. de Bono Perseu. c. 8. ad 15. ep. 105. l. de expos. ep. ad Roman. ep. 143. lib. 13. de Trin. c. 11. In Psal. 30. tract. 86. in Ioan. serm. 16. de verb. Apost. lib. de Peccat. mer. & rem. 1. c. 22. l. de nat. & Grat. c. 8. lib. de Cor. & Grat. à c. 5. ad 9. lib. de Grat. & lib. arb. c. vlt. lib. 2. cont. 2. ep. Pelag. c. 7.

III.

Peccatum Originale vniuersam generis humani massam corrupisse, illámque omni prorsus iure ad Gloriam, Gratiámque priuasse: vt satis esset illud ad vniuersorum damnationem, nisi Deus liberè, ac misericorditer quos vo-

III. Lib. de nat. & Grat. c. 5. lib. 2. de Grat. Chri. c. 1. & lib. 2. de nupt. & conc. c. 9. lib. 11. de Gen. ad lit. c. 30. & lib 21. de Ciuit. c. 12. Psal. 31. lib. de Trin. 13. c. 10. 11. 12. ep. 4. ad Simpl. q. 2. lib. de præd. sanct. c. 9. & 14. lib. de Bono perseu. c. 8. & 12. In Enchir. c. 9;. 98. & 99. Epist. 105. 106. & 157. l. de Cor. & Grat. c. 7. & 10.

luit liberare voluiſſet.

serm. 14. de temp.

IV.

Naturam in ſtatu ruinæ, non ſolùm integritate & iuſtitia ſpoliatam, ſed pronam, & inclinatam in peccatum manſiſſe, retentâ libertate, ſed æquilibrio arbitrij amiſſo.

IV.

Lib. 2. de Peccat. mer. & rem. à c. 22. & l. de Prædeſt. ſanct. c. 3. l. 2. de nupt. & conc. c. 9. & 24. & 29. l. de Fid. & ſymb. c. 10. & l. 22. cont. Fauſt. c. 7. & 8. l. 5. cont. Iulian. c. 3. & de verb. Apoſt. ſerm. 2. l. de nat. & Grat. c. 43. & 67. lib. 12. de Trin. c. 11. & l. 13. c. 12. & l. 14. c. 17. l. de Gr. Chr. à c. 37. Vide concl. 34.

V.

Non eſſe poſt mortem ſtatum medium inter Beatitudinem, & damnationem, nec locum inter manum dexteram, & ſiniſtram.

V.

Lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 18. & perſpicuè c. 28. & l. de nat. & Grat. l. 4. cont. Iulian. c. 3. c. 2. Epiſt. 28. & 46. & 52. l. 13. de ciuit. c. 24. & l. 22. c. 1. & 22. l. 3. de peccat. mer. c. 2. l. 2. de nupt. & conc. c. 8. l. 3. cont. 2. epiſt. Pelagian. c. 5. l. 1. Retr. 1. 9. ſerm. 6. Homil. prædica verbum. & ſerm. 181. de temp. ſerm. 14. de verb. Apoſt. lib. de Grat. & lib. arb. c. 3. & perſpicuè lib. 1. de orig. anim. ad Renat. c. 9.

VI.

Gratiam donum omninò Dei liberum, & gratuitum eſſe: omni præciſo ad naturales actus reſpectu.

VI.

L. Retr. 1. c. 9. & 23. l. 9. Cōf. c. 6. ep. 105. & 109. l. 1. de Grat. Chr. c. 22. & 24. l. 4. de Trin. c. 1. & 14. c. 15. & ep. 52. & 59. & 89. tr. 7. in Ioan. de ſpir. & lit. c. 28. lib. 15. de Ciuit. c. 19. l. de nat. & grat. c. 4. & lib. 2. de grat. Chr. c. 24. l. de Prædeſt. ſanct. c. 14. in Pſal. 18. & 30. & 31. & 49. & 144. tr. 3. in Ioan.

VII.

Fidem eſſe Oſtium ad Gratiam:

VII.

Lib. 4. cont. Iul. c. 3. ſerm. 13.

cui adulto nulla prorſus lux, aut irradiatio Fidei detur, ei nullam Gratiæ copiam fieri.

VIII.

Gratiam in ſtatu iuſtitiæ diuerſam eſſe à Gratia ſtatus ruinæ, atque hanc illâ multò potentiorem.

IX.

Gratiam vi ſuâ efficacem eſſe, ac verè & phyſicè in voluntatem influere, delectare, mouere, inclinare, atque adeò ſemper eſſe victricem.

X.

Poſitâ Gratiâ efficaci, libertatem non auferri, imò donari & ſtabiliri, & in bonum augeri: tolli quiddam inclinatum, & ſeruiens, tolli item aliquid indifferens in æquilibrio ad bonum, & malum: ſed nihil læſâ, imò conſtitutâ libertate.

de verb. Apoſt. & Præfat. in Pſal. 31. l. 3. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 5. epiſt. 60. & 95. & 107. Enchir. c. 103. 106. & q. 2. ad Simplic. l. de nat. & grat. c. 9. Pſal. 98. & 110. & 118. ſerm. 38. de tempore, & ſerm. 95. & 124. & ſerm. 181. l. de Prædeſt. ſanct. c. 8. & 10. & 20. Vide concluſiones 35. ad 43.

VIII.

Lib. de Cor. & Grat. c. 11. & 12. l. de nat. & grat. c. 43. l. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 13. & l. 2. c. 19. lib. de Dono Perſeu. c. 8.

IX.

Lib. de Corrept. & Grat. c. 1. 11. 12. 14. lib. 6. cont. Iul. c. 7. & 8. & l. 5. c. 5. & l. 1. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 19. & 20. lib. de Grat. & lib. arb. c. 14. 16. & 20. l. de Bono Perſeu. c. 6. & 22. l. 2. de peccat. mer. & rem. c. 17. & 19. tract. 4. in Epiſtol. Ioan. l. de ſpir. & lit. c. 34. & tract. 49. in Ioannem, Pſal. 57. & 118. l. 1. de Grat. Chr. c. 24.

X.

Ep. 89. ad Hilar. l. 1. Retract. c. 13. & l. 14. de Ciuit. c. 11. l. 1. contr. 2. ep. Pelag. c. 2. & 3. l. de Grat. & lib. arb. c. 15. l. de Corrept. & Grat. c. 11. & 12. l. de Fide & ſymb. c. 10. in Enchir. c. 30. & 105. & 106. l. 2. de peccat. mer. & rem. c. 19. l. 3. de lib. arb. c. 3. l. de ſpir. & lit. c. 30. & 34. l. 5. de Ciuit. c. 9. l. 22. cont. Fauſt. c. 78. l. de nat. & Grat. c. 66.

Hæc ſunt certiſſima & capitalia Auguſtinianæ doctrinæ principia : ex quibus proximæ theſes deducuntur.

I. CONCLVSIO.

Ex Princ. 1.

VERBVM Diuinum non incarnaret, niſi præcederet peccatum.

I. Lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 26. 27. & 28. ep. 45. l. de Ag. Ch. c. 10. & 11. Pſal. 36. circa med. ſerm. 8. & 9. de verbis Apoſt.

II. *Ex Princ.* 1.

Omnis Gratia Chriſti eſt medicina peccati commiſſi, & virtus euitandi futurum.

II. Lib. de nat. & grat. c. 26. & 31. ad 36. & l. de Eccleſ. dogm. c. 28. l. de Cor. & Grat. c. 1. & lib. de Grat. & lib. arb. c. 6. & 13. l. 6. cont. Iulian. c. 23.

III. *Ex Princ.* 1.

Gratia Angelorum & Adami in ſtatu recto non fuit Gratia Chriſti.

III. In Enchir. c. 61. lib. de Cor. & Grat. c. 11. lib. de Bono Perſ. c. 7.

IV. *Ex Princ.* 1.

Chriſtus cauſa meritoria & exēplaris noſtræ prædeſtinationis extitit.

IV. L. de Trin. 13. c. 17. & ep. 445. & 52. & l. 10. de Gen. ad lit. c. 18. l. 3. de Peccat. mer. c. 2. & l. de nat. & Grat. c. 4. l. de Bono Perſeu. c. 12. l. de Cor. & Grat. c. 2. 8. & 11. l. de Prædeſt. ſanct. c. 15. Epiſt. 93. & 105. Pſal. 65.

V. *Ex Princ.* 2. *&* 3.

Prædeſtinatio abſoluta nullis omninò præuiſis meritis, imò demeritis præuiſis facta fuit.

V.
Lib. de Præd. ſanct. c. 6. 14. 15. 19. l. de Bono Perſeu. à c. 9. ad 12. & c. vlt. ad Simpl. q. 2. Epiſt. 105. & 106. in Enchir. c. 98. l. 1. de Grat. Chr. c. 12. & 13. l. 4. de Trin. c. 1. & ep. 52. & 120. & 105. l. 13. de Trin. c. 11. De expoſit. epiſt. ad Rom. l. 13. de Trin. c. 16. l. de Corr. & Grat. per totum. In Pſal. 30. & 55. & 65. tract. 86. in Ioan. ſerm. 16. de verb. Apoſt.

VI. *Ex Princ.* 2. *&* 3.

Prædeſtinatio Electorum cum diſcretione à derelictis coniuncta.

VI.
Ep. 46. l. 2. cont. 2. epiſt. Pelagian. c. 7. & l. 4. c. 6. ep. 143. & 105. lib. 4. cont. Iul. c. 8. l. de Corrept. & Grat. c. 7. 12. 13. l. de nat. & Grat. cont. Pelag. c. 5. l. de Corrept. & Grat. c. 7. & 10.

VII. *Ex Princ.* 2. *&* 3.

Prædeſtinatio actus miſericordiæ: derelictio iuſtitiæ fuit.

VII.
Lib. de Corr. & Grat. c. 7. & 10. epiſt. 46. & l. 2. cont. 2. ep. Pelag. c. 7. ep. 61. & 105. l. de Prædeſt. ſanct. Pſal. 31. lib. 5. contr. Iulian. c. 4. & 9. lib. de Dono Perſeu. c. 8.

VIII. *Ex Princ.* 2. *&* 3.

Prædeſtinatio primo intuitu affectio, & miſericordia, deinde dilectio, mox electio ad Gloriam.

VIII.
Lib. de Cor. & Grat. c. 7. & 12. & 13. l. de Grat. & lib. arb. c. 18. l. 1. de Peccat. mer. c. 26. 27. epiſt. 59. & 120. tract. 82. in Ioan. l. 1. de Grat. Chr. c. 26.

IX. *Ex Princ.* 2. 3. *&* 4.

Prædeſtinationis affectum media Gratiæ conſecuta, & ex eo efficacia deſtinata.

IX.
Lib. de Cor. & Grat. c. 7. & 8. l. de Prædeſt. ſanct. c. 3. & 10. ep. 59. & 120. in expoſ. ep. ad Roman. l. 1. de Grat. Chri. c. 12. & l. 2. c. 24. & 26. l. de Dono Perſeu.

X. *Ex Princ.* 2. & 3.

Prædeſtinatio, etſi actus ſcientiæ ſupponat, & inuoluat, propriè in actu voluntatis, quod eſt propoſitum, conſiſtit.

X.
Lib. de Præd. ſanct. c. 10. & 17. & 18. & l. de Bono Perſeu. c. 7. 8. 14. & 17. l. 2. contr. 2. ep. Pelag. c. 6. lib. de Corrept. & Grat. c. 7. 9. & 12. l. 5. cont. Iul. c. 3. ad Simpl. q. 2. epiſt. 59. in expoſ. epiſt. ad Rom.

XI. *Ex Princ.* 2. & 3.

Quos Deus non elegit, dereliquit in eo ſtatu in quo erant, ac ea derelictio ex permiſſione iuſtiſſima: quæ eſt illa, quam *reprobationem negatiuam* appellant.

XI.
In Enchir. c. 95. lib. de Bono Perſeu. c. 8. 12. 14. 22. & l. 2. contr. 2. ep. Pelag. c. 7. & lib. 4. c. 6. ep. 46. & l. 5. cont. Iul. c. 9. ep. 61. & 143. & lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 26. & 27. l. de nat. & Grat. c. 25. l. de Cor. & Grat. c. 7. & 13. & l. de Prædeſt. ſanct. lib. de Gr. & libero arb. c. vlt. & l. 4. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 6.

XII. *Ex Princ.* 2. & 3.

Derelictionis primæ in maſſa damnata integra, & adæquata cauſa peccatum Originale.

XII.
Lib. de nat. & Grat. c. 5. & 18. l. de Corrept. & Grat. c. 13. l. 11. de Gen. ad lit. c. 30. ep. 105. l. 4. cont. Iul. c. 8. & l. 5. c. 4. & 9. l. 2. de Grat. Chr. c. 31. l. de Don. Perſeu. c. 9.

XIII. *Ex Princ.* 3. & 6.

Prædeſtinationis ad certam Gloriam; vti & reprobationis ad certam pœnam, certorum meritorum, & demeritorum præuiſio cauſa extitit.

XIII.
Lib. de Eccleſ. dogm. c. 32. l. de Trin. 13. c. 15. l. 83. quæſt. c. 66. ad Simplic. q. 2. & ſerm. de verb. Dom. ſecũd. Matth. c. 7. & in comment. epiſt. ad Roman. & Epiſt. 52. l. 3. cont. Iulian. c. 18. l. de Præd. ſanct. c. 11. ſerm. de verb. Dom. ſecund. Ioan. 59.

XIV. *Ex Princ.* 3. & 6.

Deus non habuit generalem voluntatem antecedentem ineffi-

XIV.
Auguſt. ep. 59. de Præd. ſanct. c. 8. lib. de nat. & Grat. c. 41. Enchir. c. 103. ep. 107. lib. 4.

cont. Iul. c. 8. lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 25. & 26. l. 2. de nupt. & concup. c. 27. lib. de Cor. & Grat. c. 14. & 15. l. de Dono Perseu. cap. 12. & 13. Prosper epist. ad Rufin. Fulgent. lib. de incarn. & Grat. c. 29.

cacem saluandi omnes: nec is sensus est loci Pauli, *Deus vult omnes homines saluos fieri*, sed tres alij quos Augustinus & Prosper & Fulgentius tradiderunt.

XV.

In expos. Epist. ad Rom. l. de Corrept. & Grat. à c. 7. ad 13. & præcipuè 13. lib. de Dono Perseu. c. 9. & 10. l. de Corr. & Grat. c. 13. l. de Dono Perseu. c. 9. & 10.

XV. *Ex Princ.* 2. *&* 3. *&* 6.

Deus circa electos habuit voluntatem efficacem: circa quosdam quibus aliquot media inefficacia præparauit habuit inefficacem: circa plurimos omnino negatiuè derelinquendo, se habuit: nullo actu voluntatis vsus.

XVI.

Lib. 1. cont. 2. ep. Pelag. c. 17. & l. 1. de orig. an. ad Renat. c. 12. l. 2. cont. 2. epist. Pelag. c. 7. & l. 3. de orig. an. ad Vincent. c. 10. & ad Simpl. q. 2. & l. de Prædest. sanct. à c. 12. ad 14. & l. de Bon. Perseu. c. 9. & 10. & l. de Corrept. & Grat. c. 8. & 10. & lib. de vera Relig. c. 46. & l. de Peccat. mer. à c. 2. ad 6. & l. de Grat. & lib. arb. c. 23. & l. 3. cõt. Iul. c. 18. & 25. & l. 1. Retract. c. 13. & 19. & l. de Christ. Relig. contr. Porphyrium.

XVI. *Ex Princ.* 2. 3. *&* 9.

Deus nouit futura in statu conditionato.

XVII.

Lib. de Præd. sanct. c. 17. c. 19. l. de Corrept. & Grat. c. 7. & 9. & 12. l. de Bono Perseu. c.

XVII. *Ex Princ.* 3. *&* 9. *&* 10.

Libera ita nouit, vt non in seipsis, sed in connexione efficaci-

tatis auxilij, & Decreti antecedentis, & inferentis actum liberum bonum cognorit.

XVIII. *Ex Princ.* 4. *&* 8. *&* 10.

Si citra hoc cognoſceret, peccatum præнoſceret: cùm, vbi non intercederet victrix, & inclinans Gratia ex vi decreti, actus bonus minimè ſequeretur.

XIX. *Ex Princ.* 2. *&* 3.

Peccatum Originale eſt cauſa adæquata, & proxima damnationis infantium ſine baptiſmo decedentium.

XX. *Ex Princ.* 2. *&* 3.

Peccatum Originale cauſa item eſt inadæquata & remota reprobationis (quam vocant poſitiuam) adultorũ, etiam quando remiſſum poſt baptiſmum, etſi iam reatus illius non remaneat; quòd maneat effectus, & affectio cõcupiſcentiæ, quemadmodũ in homine ex conſuetudine peccante, remiſſo peccato manet habitudo, quæ tandem illum ad damnationem perducit.

14. ad Simpl. q. 2. & epiſt. 106. ad Bonif. l. 1. de Grat. Chr. c. 13. lib. 13. de Trin. c. 16. l. de Præd. ſanct. c. 10. & 17. l. de Grat. & lib. arb. c. 4. l. de Corrept. & Grat. c. 8. & 11. & 12.

XVIII.

Ex proximè adduct. & ex l. de Corrept. & Grat. c. 12. & l. 6. cont. Iul. c. 7. & 8. & l 5. c. 5. & l. 1. Retr. c. 10. & l. de Grat. & lib. arb. c. 15. & l. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 29. & l. de Prædeſt. ſanct. c. 18. l. de Corrept. & Grat. c. 11. & 12. vbi perſpicuè c. 12.

XIX.

Lib. 1. de Peccat. mer. & rem. à c. 16. ad fin. ep. 105. & 106. lib. 2. de Grat. Chr. c. 31. Ad Simpl. q. 2. in Enchir. c. 94. l. 2. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 7. De verb. Apoſt. 5. & 7. l. de Cor. & Grat. c. 7. & 8.

XX.

Ep. 105. 106. & 157. l. de Corrept. & Grat. c. 7. 9. 13. ad Simplic. q. 2. in Enchir. à c. 94. ad 100. l. 2. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 7. l. de Bono Perſeu. c. 8. 9. 12. l. 2. de peccat. mer. & rem. c. 4. & omnino c. 28. & lib. 3. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 3. & l. 2. contr. Iulian. c. 5. & præclarè lib. 6. contra eundem c. 19.

XXI. *Ex Princ.* 1. 2. 3.

Sicut per generationem carnis re ipſa traducitur ex Adamo Originale peccatum: ita & per regenerationem ſpiritus infunditur in animam per Chriſtum verè & intimè ſanctificans Gratia.

XXI.
Lib. 1. de pecc. mer. & rem. à c. 7. ad 20. & præcipuè c. 9. & 15. & 26. & 31. & l. 2. c. 7. 8. 20. 26. & l. 3. c. 2. & l. de Grat. & lib. arb. c. 8. l. de Nat. & Grat. c. 64. lib. 2. de Grat. Chr. c. 24. & tract. 124. in Ioan. & l. 1. de Grat. Chr. c. 46. & lib. 2. c. 5.

XXII. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Adam in Paradiſo conſtitutus à Deo, rectus, iuſtus, integer, ſine vitio animi, ſine defectu ſenſus, ſine morbo corporis, ſummâ pace ac felicitate Gratiæ beatus.

XXII.
Lib. de Cor. & Grat. c. 10. & 11. lib. 1. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 2. lib. 13. de Trin. c. 3. & l. 14 c. 10. & lib. 1. Retr. c. 10. & lib. 2. de peccat. mer. & rem. à c. 21. ad 24. & l. 2. de Gen. contr. Manich. ſerm. 5. de verb. Dom. ſecundùm Matth. & de verb. Apoſt. Ser. 2.

XXIII. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Status iuſtitiæ non erat ignorantiæ, nec erroris.

XXIII.
Lib. 3. de lib. arb. c. 18. l. 1. Retr. c. 9. in Enchir. c. 16. & l. 21. de Ciuit. c. 10. & l. 11. de Geneſ. ad lit. c. 30.

XXIV. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

In Adamo dum rectus, & in Originali iuſtitia fuit, non erat rebellio carnis aduerſus ſpiritum, non erat diſſidium inter partes inferiores, & ſuperiores animæ, non erant praui motus, non effrenati impetus appetitus, non igniculi concupiſcentiæ.

XXIV.
Lib. 1. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 2. & 13. l. 1. de Nupt. & Concup. ad Valer. & 2. ſerm. 2. de verb. Apoſt.
Lib. 2. de Peccat. mer. & remiſſ. à c. 21. ad 25.
Lib. de Corrept. & Grat. ſæpe.
Lib. 2. de Gen. ad lit. c. 21.

XXV. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Donum integritatis, & rectitudinis, quod attinet ad pacem, & concordiam partium animi, fuit quiddam proprium, & habituale, instar iuris, & dominij, impressum voluntati erga inferiores appetitus.

XXV. Lib. 2. de Gen. cont. Manich. & l. 1. contr. 2. ep. Pelag. c. 2. & lib. de Correpr. & Grat. c. 10. serm. 2. de verbis Apost. lib. 2. de Peccat. mer. & remiss. c. 21.

XXVI. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Adam in Paradiso peccare potuit venialiter; imò & de facto peccauit, antequam peccasset mortaliter.

XXVI. Lib. 14. de Ciuit. c. 11. & l. 11. de Gen. ad lit. c. 42.

XXVII. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Primum Adami peccatum mortale à superbia fuit.

XXVII. Psal. 68. & 69. l. 2. de Gen. contr. Manich. c. 22. l. 1. contr. aduers. leg. & Prophet. c. 15.

XXVIII. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Adamus in statu iustitiæ poterat quidem mori, sed omninò moriturus non erat.

XXVIII. Lib 1. de Peccat. mer. c. 2. l. 13. de Ciuit. c. 3. & 23. & l. 14. c. 26. & lib. 2. de Nupt. & Concup. c. 5. & lib. 6. contr. Iulian. c. 4. & lib. de Hæres. c. 88. l. 6. de Gen. ad lit. c. 24. 25. 26. in Enchir. à c. 25. & Epist. 106.

XXIX. *Ex Princ.* 4.

Adami corpus mortale erat ab intrinseco, sed ab extrinseco immortale futurum.

XXIX. Lib. 1. de Peccat. mer. c. 2. & 3. & l. 7. de Gen. ad litter. c. 25. & l. 11. c. 40. & l. 13. de Ciuit. c. 20. & 23.

XXX. *Ex Princ.* 3. *&* 4.

Status naturæ lapsæ deterior

XXX. Lib. de Nat. & Grat. c. 3. & 67. l. 2. de Nupt. & Concup.

est, quàm foret status puræ naturæ.

c. 9. l. de Prædest. sanct. c. 3. Lib. 14. de Trin. c. 17. l. de Fid. & Symb. c. 10. lib. 22. cont. Faust. c. 7. 8. Lib. 5. contr. Iulian. c. 3. de verbis Apostol. serm. 2. lib. 3. cont. Iulianum c. 4. 5. & 6. l. 1. de Peccat. mer. & remiss. c. 12. & 25. & lib. 3. à c. 7. lib. 6. contr. Iulian. c. 21.

XXXI. *Ex Princ.* 3. & 4.

Homo in statu puræ naturæ aliquantò maiores vires ad bene operandum haberet, quàm nunc habet in statu lapsæ naturæ.

XXXI.
Lib. de Nat. & Grat. c. 3. & 67. & lib. 2. contr. 2. epist. Pelag. c. 4. l. 6. contr. Iulian. c. 3. serm. 2. de verb. Apost. l. 12. de Trin. c. 11. & 14. c. 17. & in libris cont. Iulianum. lib. 1. de Peccat. mer. & remiss. à c. 25.

XXXII. *Ex Princ.* 3. & 4.

In statu puræ naturæ multò minor esset dissensio, & pugna inter vtrumque appetitum, & partes animæ, quàm est in statu naturæ lapsæ.

XXXII.
Deducitur ex duabus præcedentibus, & lib. 2. contr. 2. epist. Pelag. c. 4. & 5. l. 2. cont. Iulianum c. 2. & l. 5. c. 3. serm. 11. de verb. Apost. l. 6. cont. Iulian. c. 7. lib. 1 de Peccat. mer. & rem. c. vlt.

XXXIII. *Ex Princ.* 3. & 4.

Homo in statu ruinæ deterioris est conditionis, quoad corpus, quàm esset in statu puræ naturæ.

XXXIII.
Lib. de Nat. & Grat. à c. 53. Serm. 2. de verb. Apost. lib. 3. contr. Iulian. c. 3. & 4. & 5. & 6. & lib. 1. de Peccat. mer. & rem. à c. 35. ad finem. & l. 2. c. 29. lib. 5. cont. Iulian. c. 1. & lib. 6. c. 22.

XXXIV. *Ex Princ.* 3. & 4.

Homo in statu lapsæ naturæ non solùm fuit spoliatus gratui-

XXXIV. *Ex Princ.* 4.
Lib. 2. de Peccat. mer. & rem. à c. 22. lib. de Nat. & Grat. à c. 19. 53. l. 1. de Nupt. & Concup. c. 6. l. 2. de Gratia Christ. contra Pelag. à c. 37. lib. 12.

tis, ſed etiam vulneratus in naturalibus.

XXXV. *Ex Princ. 5. & 7.*

Omnis honeſta cogitatio moralis ab aliqua Fidei irradiatione, & Chriſti aliquali Gratia procedit.

XXXVI. *Ex Princ. 5. & 7.*

Nullus actus moralis bonus ſine aliquo lumine Fidei, & inſpiratione Gratiæ fit.

XXXVII. *Ex Princ. 5. & 7.*

Non omnia opera infidelium ſunt peccata: ſed illa tantùm ſunt, quæ ſine vlla Fidei luce, & ſine aliquo igniculo Gratiæ deliberatè ab infidelibus fiunt.

XXXVIII. *Ex Princ. 5. & 7.*

Ad actum honeſtum moraliter

de Trin. c. 11. & l. de Fid. & Symb. c. 10. l. 2. contr. Iulian. c. 2. & 7. & 9. & l. 3. c. 26. & lib. 6. à c. 5. ſerm. 2. de verbis Apoſt. lib. 3. de lib. arb. c. 18. lib. 3. contr. Iul. c. 3. & lib. 4. à c. 12.

XXXV. *Ex Princ. 7.*

Ep. 28. 112. l. de Eccl. dogm. c. 82. l. 12. de Gen. ad lit. c. 14. l. de Ag. Chr. c. 17. & l. quæſt. ſup. Matth. c. 14. l. 2. contr. 2. ep. Pelag. c. 8. Pſ. 31. ſerm. 38. de Temp.

XXXVI. *Ex Princ. 7.*

Epiſt. 28. 119. & quæſt. 2. ad Simpl. quæſt. 2. Pſal. 31. & 91. & 98. ſerm. 95. de temp. l. de Grat. & lib. arb. à c. 4. ad 15. & lib. 1. cont. 2. epiſtol. Pelag. c. 2. 3. & 19. & l. 2. c. 7. & lib. 4. c. 6. & 9. & 10. & l. 4. contr. Iulian. c. 3. & 8. l. 13. de Trin. c. vltimo. l. de Præd. Sanct. c. 10.

XXXVII. *Ex Princ. 7.*

Lib. 4. cont. Iul. c. 3. & ep. 57. q. 2. & 83. l. 12. de Trin. c. 7. l. de Nat. & Grat. c. 4. lib. 3. contra 2. epiſt. Pelag. c. 5. & 98. ſerm. 11. de verb. Apoſt. ſerm. 95. de Temp. Epiſt. 99. 100. 130. 143. l. 2. contra 2. epiſt. Pel. c. 5. l. 1. cont. Donat. c. 8. & lib. 4. c. 20. lib. de ſpir. & lit. c. 26. & c. 28. l. de Patiét. c. 26. & Pſal. 31. & 83. & 91. & 98. & 118. l. de Bono coniug. c. 6. & l. de Patient. c. 27.

XXXVIII. *Ex Princ. 7.*

Ep. 28. lib. de Prædeſt. Sanct.

bonum aliquod lumen Fidei, & impulsus inchoatus Gratiæ Christi necessarius est.

c.10.ep.99. & ep.130.lib.de Eccles. dogm. c. 27. q. 2. ad Simpl. Ps.91. & lib. 4. contr. Iul.c.3.lib.deGrat.& lib.arb. à c.4. & lib.de Grat.Chr. à c. 23. & l. 5. de Ciuit. c. 12. & l. 19. c. 25. & Psal. 31. & 72.

XXXIX. *Ex Princ. 5. & 7.*

Omnis actus qui fit sine vllo Fidei lumine, & sine vllo impulsu Gratiæ peccatum est.

XXXIX. *Ex Princ. 7.* Lib.4.cont.Iulian.c.3.& 8. l. 3. contr.2. epist. Pelag.c.5.de verbis Apost. serm. 11. & 13. l.13. de Trin. c. 7. l. de Nat. & Grat. c.23. Psal. 31. & 92. & 118. serm. 95. de Temp. & Ser. 124. lib. 1. de Nupt. & Concup. ad Valer. c. 3. lib. 1. cont. 2. epist. Pelag. c. 3. l. de Cor. & Gr. c. 3. & epist. 89. & 99. 143.

XL. *Ex Princ. 7.*

Non omnia opera, quæ fiunt ante iustificationem per Gratiam iustificantem, sunt peccata, cùm sit ante illam alia quædam iustificatio inchoata.

XL. *Ex Princ. 7.* Lib.de Præd.Sanct. c.2.& 7. epist. 51. q. 2. l.1. Retr. c.9. l. 12.de Tr.c.7.l.83.quæst.c.76. l.1. cont. Donat.c.8. & l.4.c. 20. & lib. de Spir.& lit. c.28. & epist. 105. & 130. lib. 2. de Pecc. mer. & rem. c. 26. perspicuè.

XLI. *Ex Princ. 7.*

Non omnia Fidelium in peccato mortali existentium opera, peccata sunt.

XLI. *Ex Princ. 7.* Epist. 57. qu.2. lib. de spir. & lit.c. 28. lib.1. Retr. c.9.l.12. de Trin. c. 7. l. 83. quæst. c. 76. & lib. 4. de Bapt. contra Donatist. c. 21. Tract. 44. in Ioan. Psal. 50. ad vers. 7.

XLII. *Ex Princ. 5.*

Nullus est in hoc statu naturæ lapsæ actus indifferens in indiuiduo.

XLII. *Ex Princ. 7.* Lib.4.contra Iulian.c.3.serm. 13.de verb.Apost.ep. 28.143. l. de Nat. & Grat. c. 4. lib.de Bono Perseuer.c.2.lib.de Gr. & lib. arb. à c. 4. ad 15. lib. 2.

XLIII. *Ex Princ. 5. & 7.*

Nulli ſunt actus medij inter actus moraliter, & ſupernaturaliter bonos, & moraliter ad damnationem malos.

XLIV. *Ex Princ. 5. & 7.*

Nulli ſunt actus ex ſola natura boni, & naturaliter boni: ſed boni ſunt ab aliquali gratia boni.

XLV. *Ex Princ. 5.*

Sicut poſt mortem non eſt finis naturalis Beatitudinis, ita in vita

cont. 2. epiſt. Pelag. c. 7. & l. 3. c. 5. & l. 4. c. 6. 9. 10. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 14. lib. de Præd. Sanct. c. 2. & 7. epiſt. 83.

XLIII.

Lib. 1. Retract. c. 1. & c. 8. & 9. & l. 3. de lib. arb. c. 1. & 3. & 18. 22. l. de ver. Relig. c. 2. epiſt. 28. & 45. & 46. 52. 89. & 106. l. de Eccleſiaſt. dogm. c. 32. l. de Spir. & lit. c. 2. & 3. l. de Catechiz. rud. c. 14. & l. de Patient. c. 24. in expoſ. ep. ad Rom. & Gal. lib. 10. de Trin. c. 32. & l. 11. c. 2. & l. 2. cont. Petil. c. 84. l. 2. de Peccat. mer. c. 5. toto lib. de Nat. & Gr. & l. 2. cont. 2. ep. Pel. c. 7. & 8. Pſ. 31. de verb. Ap. ſerm. 11. & 12. ſerm. 115. de Temp. lib. 4. cont. Iulian. c. 3.

XLIV.

Lib. 4. contr. Iulian. c. 3. ep. 28. & 46. & 52. & 89. 93. 95. 105. l. 8. de Gen. ad lit. c. 12. l. de Ag. Ch. c. 17. l. de Spir. & lit. c. 2. & 3. & 4. & c. 29. lib. de Fid. & oper. c. 14. & 23. & quæſt. ſup. Matth. c. 14. l. 83. quæſt. q. 66. l. de Patient. c. 22. & 27. lib. de expoſ. epiſt. ad Rom. lib. 14. de Ciuit. c. 4. l. 15. de Ciu. c. 19. l. 2. de Peccat. mer. c. 5. lib. de Grat. & l. arb. c. 7. ſer. 11. & 12. de verb. Ap.

XLV.

L. 1. de Orig. an. ad Renat. c. 9. ep. 28. & 46. & 52. & 59. 89. & 91. l. 4. de Ciu. c. 2. l. 5. de Ciu. c. 93. & l. 7. c. 5. & l. 10. c. 32. &

l. 13. c. 24. & lib. 15. de Trin. c. 19. l. 3. de Peccat. mer. c. 2. l. 2. de Nupt. & Conc. c. 8. l. 3. contra 2. ep. Pelag. c. 5. & Pſ. 65. & ſerm. 181. & omnino l. 4. contra Iulian. c. 3.

nulla ſunt media, & actus naturalis tantùm honeſtatis.

XLVI.
Lib. de Spir. & lit. c. 3. lib. 2. de Peccat. mer. c. 17. & l. 3. c. 2. lib. 1. contra 2. epiſt. Pelag. c. 3. Pſal. 118. lib. 4. cont. Iul. c. 2. l. 1. de Grat. Chr. c. 3. & 5.

XLVI. *Ex Princ.* 8.

Gratia excitans tum intellectus eſt, tum voluntatis: illa in ſupernaturali illuſtratione: hæc in inſpiratione, & delectatione item ſupernaturali conſiſtit.

XLVII.
Lib. 2. de Peccat. mer. c. 17. & 19. & l. 3. c. 2. Pſal. 118. & l. de Cor. & Grat. c. 5.

XLVII. *Ex Princ.* 8.

Licèt actus intellectus, & voluntatis indeliberati Gratiæ excitantes ſint, non tamen in iis ſolis excitans Gratia conſtituitur.

XLVIII.
Ep. 22. & 106. & 107. 144. 220. Ench. c. 117. epiſt. 89. & 90. & 92. & 95. lib. 10. de Gen. ad lit. c. 12. tr. 17. in Ioan. lib. de Eccleſ. dog. c. 29. lib. de Spir. & lit. c. 6. & 8. & 9. & 19. l. 83. quæſt. c. 66. lib. de expoſ. ep. ad Rom. & Galat. & l. 21. de Ciuit. c. 16. & contr. aduerſ. leg. c. 7. l. 1. de Gr. Chr. c. 3. l. 1. de Grat. Chr. c. 41. lib. 3. contra 2. epiſt. Pelag. c. 7. lib. de Grat. & lib. arb. c. 12. & 13. Pſal. 70. tr. 3. in Ioan.

XLVIII. *Ex Princ.* 4. *&* 7.

Lex ſine adiutorio Gratiæ ſtimulus peccati. Doctrina ſine intrinſeco pulſu diuino Gratia non eſt.

XLIX.
Lib. 2. de Peccat. mer. c. 17. & 19. & l. 3. c. 2. lib. 1. de Gr. Chr.

XLIX. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Gratia excitans propriè intellectum & voluntatem eſt lumen

quoddam, & suauitas comitans actus indeliberatos, & relicta ex iis, ac inhærens.

c. 3. Psal. 118. l. 4. cont. Iulian. c. 2. l. 1. de Gr. Chr. c. 3. & 35. & 45.

L. *Ex Princ.* 8. *&* 9.

Motio Gratiæ excitantis non est solùm moralis, sed etiam physica, re ipsa mouens & efficiens intellectum, & voluntatem.

L.
Lib. de Grat. & lib. arbit. c. 1. 4. 16. 28. lib. de Bon. Perseu. c. 6. & 22. & 20. lib. de Cor. & Grat. c. 11. 12. & 14. & l. 1. contra 2. epist. Pelag. 19. & l. 4. c. 6. in Enchir. c. 64. ep. 107. l. de spir. & lit. c. 34. l. 1. de Gratia Chr. c. 3. & 85. & 45.

LI. *Ex Princ.* 7.

Gratia excitans non solùm efficax, sed inefficax etiam datur. Et hæc est vera & interior Dei vocatio.

LI.
Lib. de Grat. & lib. arbitr. c. 17. l. de mor. Eccl. Cathol. c. 24. ep. 106. l. 83. qu. c. 68. l. 2. de Peccator. mer. c. 1. & ad Simpl. q. 2. & l. de Præd. sanct. c. 9. & 16. & l. de Corr. & Gr. c. 5. & 7. 9. 11. 12. lib. cont. Iul. 5. c. 4. & lib. de Dono Perseu. c. 9. & 14.

LII. *Ex Princ.* 4. *&* 8. *&* 9.

Efficax Gratia ex sua intrinseca ratione talis est, & reapse maior & potentior gratia inefficaci.

LII.
Lib. de Cor. & Grat. c. 5. & 11. Ps. 118. tract. 4. in epist. Ioan. Epist. 107. lib. de Peccat. mer. & rem. c. 17. & 19. lib. contr. Iulian. 5. c. 4.

LIII. *Ex Princ.* 7.

Gratia inefficax verè excitans Gratia est, sed remissa, & non congrua difficultati vincendæ.

LIII.
Lib. 2. de Peccat. mer. c. 5. & 17. ex locis proximè cit. concl. 51. & lib. Retr. c. 13.

LIV. *Ex Princ.* 4.

Cum Gratia inefficaci, & morali quadam difficultate, stat im-

LIV.
Lib. de Fide & symb. cap. 10. & lib. 2. de Peccat. mer. &

rem.

rem.c.17.& ducitur ex concl. 51.

potentia moralis ad operandum, vnde dicitur voluntas non poſſe operari.

LV. Lib.de Grat.& lib.arb.c.15. & 17.lib.de Corrept.& Grat. c.5.& 11.tract.49.in Ioan.ex ſuprà cit. concl.51. & 53.lege c.17.lib.2. de Peccat. mer. & rem.c.17.

LV. *Ex Princ. 9.*

Gratia inefficax, ſi augeatur, efficax reddetur, quòd ſit minor quàm Gratia efficax.

LVI. Ad Simplic.q.2.& l.de Cor. & Grat.c.5.lib.6.contr.Iul. c.18.lib.2. de Peccat. mer. & rem.c.19. lib.de Grat.& lib. arb.c.4.& 15.lib.de Cor. & Grat. c.5. & 11.& præcipuè c.12.

LVI. *Ex Princ. 4. & 9.*

Fieri poteſt, vt Gratia quæ in vno inefficax eſt, in alio efficax ſit: quòd ſpectata difficultate vincendâ, minor Gratia in iuſto ſit victrix, in peccatore non ſit: at ſemper ex parte Gratiæ erit victoria.

LVII. Lib. de Præd.Sanct.c.20.lib. de Grat.& lib.arb.c.4.17.& l.de Cor.& Grat.c.8.& 11. 12.l.2.de Peccat.mer.c.19.

LVII. *Ex Princ. 9.*

Gratia excitat conſenſum, non expectat, ita vt ſemper Gratia ſit ratio operandi.

LVIII. Lib.4.contr.Iul.c.8.lib.de Corrept.& Grat.à c.5.ad 8. lib.1.de Peccat.mer.c.21.22. tr.25.in Ioan.lib.de Nat.& Grat.c.8.Ad Simplic.q.2.lib. de Bono Perſeu.c.8.In Enchir.c.94.& 103.

LVIII. *Ex Princ. 3. & 6.*

Gratia inefficax, & non congrua, quæ vulgò ſufficiens dicitur, non omnibus omninò hominibus datur.

LIX. Epiſt.105.& 107.& lib.4.côt. Iulian.c.8.lib.de Grat.& lib. arb.c.22.In Enchir.c.103.l. de Bon.Perſeu,c.8.l,de Nat.

LIX. *Ex Princ. 3. & 6.*

Infantes qui in Peccato Originali decedunt, omnibus prorſus

auxiliis sufficientibus destituuntur.

& Grat. c. 8. l. 1. ad Simpl. q. 2. l. de Cor. & Grat. à c. 6. lib. 1. de Peccat. mer. & rem. à c. 16. ad fin.

LX. *Ex Princ.* 3. & 6. & 7.

Adultorum multis auxilium sufficiens denegatur.

LX.
Lib. 4. cont. Iul. c. 8. ep. 50. & 105. & 107. ep. 107. l. de Bon. Perseu. c. 14. lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 22. lib. 15. ad Simpl. q. 2. l. 2. cont. 2. epist. Pelag. c. 7. in Enchir. c. 94. l. de Præd. Sanct. c. 6. 7. 8. 9. l. de Bon. Perseu. c. 8. l. de Cor. & Grat. à c. 5. ad 8. lib. 14. de Ciuit. c. 11. & lib. de Nat. & Grat. c. 50. & 55.

LXI. *Ex Princ.* 3. & 6. & 7.

Omnes illi qui omni irradiatione Fidei carent, & auxilio sufficienti carere debent.

LXI.
Ep. 105. q. 2. ad Simpl. lib. de Præd. Sanct. c. 6. In Enchir. c. 86. 103. & in locis proximis concl. cit. 58. 59. 60. & suprà à 35. ad 40.

LXII. *Ex Princ.* 3. & 6. & 7.

Non minor est ratio denegandi auxilium sufficiens Infidelibus adultis quàm infantibus: cùm illi peccato Originali jaddant venialia peccata, & infantes solùm habeant Originale.

LXII.
Deducitur ex proximis tribus concl. 58. 59. 60. & ex 14. & ex Principio 3. Habetur clarè lib. de Cor. & Grat. c. 13. & lib. de Nat. & Grat. c. 9. & 10.

LXIII. *Ex Princ.* 7.

Si detur homo, qui legem seruet naturalem, is sanè aliqua Fidei luce, & inspiratione Gratiæ præditus erit.

LXIII.
Lib. 4. cont. Iul. c. 3. l. de spir. & lit. c. 36. in expos. epist. ad Galat. l. 13. de Ciuit. c. 2. & l. 14. c. 7. & l. 17. c. 4. l. de Nat. & Grat. c. 23. serm. de temp. 148.

LXIV.
Lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 22. l. 3. cont. 2. Epist. Pelag. c. 5. in expos. epist ad Galatas lib. 3. cont. 2. epist. Pelag. c. 5.

LXIV. *Ex Princ. 3. & 7.*

Admisso dari hominem, qui citra opem Gratiæ legem naturalem seruaret, non ideò ei daretur auxilium Gratiæ, cùm haberet peccata venialia. Vnde falsum est illud, *Facienti quod in se est Deus non denegat auxilium*, si de viribus naturalibus accipiatur.

LXV.
Lib. 3. contr. 2. epist. Pelag. c. 5. & lib. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 22.

LXV. *Ex Princ. 5. & 7.*

Multi infideles cum peccato Originali & solis Venialibus decedunt, prorsus damnandi.

LXVI.
Lib. 1. Retr. c. 9 lib. 3. de lib. arb. c. 3. lib. de spir. & lit. c. 34. l. 5. de Ciuit. c. 9. & 10. n. 88. l. 2. de Peccat. mer. c. 18. l. 1. cont. 2. epist. Pelag. c. 3. & 9. & 18. ep. 48. & 89. & lib de Corrept. & Grat. c. 2. lib. de Grat. & lib. arb. c. 9.

LXVI. *Ex Princ.* 10.

Gratia efficax non est illa physica, & prædeterminans qualitas, posita: vt voluntas in vnam partem determinetur.

LXVII.
Lib. 1. Retr. c. 9. & l. 2. c. 66. l. 3. de lib. arb. c. 3. ep. 89. lib. 2. de Peccat. mer. c. 18. lib. 1. de Grat. Christi c. 7. & 13. & 25. lib. de Corr. & Grat. c. 2. l. 2. contr. 2. epist. Pelag. c. 9. & lib. de Grat. & lib. arb. c. 9.

LXVII. *Ex Princ.* 10.

Gratia efficax non prædeterminat voluntatem, nec tollit potestatem suspendendi, aut reuocandi actum, nec eâ positâ determinatur per illam voluntas ad actum secundum.

LXVIII. *Ex Princ.* 3. & 4. & 8. & 9.

Gratiæ efficacia non in congruitate illa ſumpta ex circunſtantiis, & reſpectu ad voluntatem opportunè vocatam conſiſtit.

LXVIII.
Lib. de Cor. & Grat. c. 5. & 11. & 12. ep. 48. l. 1. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 7. & 18. & 19. l. de Prædeſt. Sanct. c. 20. l. de Grat. & lib. arb. c. 15. & 16. 20. & 21. tr. 49. in Ioan. & tr. 4. in epiſt. Ioan. lib. 2. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 9. l. 2. de Peccat. mer. & rem. c. 19. Vide c. 17. lib. de Grat. & lib. arb. & locos lib. de Cor. & Grat.

LXIX. *Ex Princ.* 4. 8. 9.

Efficacia Gratiæ in propria virtute intrinſeca ipſius Gratiæ victrice ſita eſt, cuius victoria in delectatione, & ſuauitate conſiſtit; opponitur ſuggeſtui, & motui concupiſcentiæ, & diaboli delectatione ad malum incitantis.

LXIX.
Lib. 1. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 3. & l. 2. c. 19. & 30. l. de Cor. & Grat. c. 2. & 11. l. de Præd. Sanct. c. 20. 12. ep. 48. & 50. l. 2. de Peccat. mer. c. 17. & 18. l. 1. de Grat. Chri. c. 24. & c. 18. l. de Grat. & lib. arb. c. 17. 20. & 21. Pſal. 57. tract. 25. in Ioan. l. 2. de Grat. Chr. c. 25.

LXX. *Ex Princ.* 8. & 9.

Hæc antecedenter & phyſicè mouet, & inclinat ſuauiter in vnam partem, quin determinet ad illam.

LXX.
Ep. 48. & 50. & 46. l. 1. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 31. 18. 19. l. de Prædeſt. Sanct. c. 20. lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. & 20. & 21. lib. de Cor. & Grat. c. 2. & 11. & 12. tr. 49. in Ioan. l. 1. de Grat. Chr. c. 24.

LXXI. *Ex Princ.* 8. 9. & 10.

Eâ poſitâ tollitur difficultas, aufertur illa pronitas ad actum malum: tollitur æquilibrium indifferentiæ, & inclinatur voluntas ad actum ſecundum bonum: ita vt

LXXI.
Lib. 2. de Peccat. mer. c. 17. l. de Prædeſt. Sanct. c. 20. tract. 49. in Ioan.
Ep. 46. & 89. lib. de Grat. & lib. arb. c. 20. & lib. de Cor. & Grat. c. 2.

maneat inclinata, non autem prædeterminata.

LXXII.
Lib. de ſpir. & lit. c. 34. lib. de Grat. & lib. arb. c. 9. ep. 46. & 14. & lib. de Cor. & Grat. c. 1. & 2.

LXXII. *Ex Princ.* 10.

Acceptâ Gratiâ efficaci adhuc voluntas poteſt, aut ſuſtinere actũ, aut oppoſitum efficere, cùm inclinata ſit, non determinata.

LXXIII.
Ep. 48. & 50. lib. de Prædeſt. Sanct. c. 20. l. de Grat. & lib. arb. c. 15. 16. 17. & 20. & 21. & lib. de Cor. & Grat. c. 2. & 11. & 12. ep. 143. lib. de Corrept. & Grat. c. 12. & 13. & 14. lib. de Grat. & lib. arb. c. 20.

LXXIII. *Ex Princ.* 4. 8. 9. 10.

Efficacia non eſt à voluntate, nec redditur Gratia efficax ex cooperatione illius, ſed iam eſt efficax cùm datur, & mouet efficaciter ad actum, nec expectat, aut comitatur tantùm conſenſum, ſed efficit cum voluntate inclinatâ, & liberè conſentiente, ſed actio præcipuè eſt à Gratia vincente, ſtatuente, roborante, inclinante.

LXXIV.
Lib. 2. de Peccat. mer. & rem. c. 19. l. 1. Retr. c. 9. l. in expoſ. ep. ad Rom. ep. 46. l. 1. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 3. & 7. & 19. lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. & 20. lib. de Cor. & Grat. c. 14. l. 4. cont. Iul. c. 3. & 4. lib. de Grat. & lib. arbit. c. 15. & 20. lib. de Corrept. & Grat. c. 11. tract. 49. in Ioan.

LXXIV. *Ex Princ.* 8. 9. 10.

Gratia efficax minùs virtutis habet, quàm illa prædeterminans phyſica motio: cùm inclinet, non determinet; moueat, non neceſſitet: & multo plus virium, quàm illa ex opportunitate congrua vocatio, cùm ex ſe habeat vim an-

tecedenter mouendi, & inclinandi voluntatem.

LXXV. *Ex Princ.* 8. 9. 10.

Gratia efficax medium quiddam est inter motionem physicam prædeterminantem, & congruam moralem vocationem, erigens, & mox inclinans, non compellens, & necessitans voluntatem.

LXXV. Lib. de Corrept. & Grat. c. 1. & lib. 2. cont. 2. epist. Pelag. c. 9. lib. 4. cont. Iul. c. 3. & 4. lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. & 20. & l. 1. cont. 2. epist Pelag. c. 19. & 30.

LXXVI. *Ex Princ.* 8. & 9.

Adiutorium *sine quo* proprium status integri, ac recti, & necessarium ad honestè operandum: hoc non est satis in statu naturæ lapsæ, sed opus est alio potentiore, quod sit *quo* & *à quo* fiat actus.

LXXVI. In Enchir. c. 106. & l. de Eccl. dog. c. 47. l 14. de Ciuit. c. 27. l. de Corrept. & Grat. c. 11. 12. 13. & 14.

LXXVII. *Ex Princ.* 8. & 9.

Auxilium *quo* pro vt concomitans & cooperans est, vtrique statui necessarium: illud tamen vt est *à quo* non necessarium naturæ integræ, sed lapsæ omnino necessarium.

LXXVII. In Enchir. c. 106. l. de Eccl. dogm. c. 47. lib. 14. de Ciuit. c. 27. lib. de Cor. & Grat. c. 11. & 12.

LXXVIII. *Ex Princ.* 4. & 8. & 9.

Si homini lapso solùm daretur adiutorium *sine quo* & *quo* tantùm

LXXVIII. Lib. de Ecclef. dogm. c. 47. lib. de Corrept. & Grat. c. 11. & 12. ferm. 156. de verb. Dom.

concomitans, non rectè operaretur, quandoquidem homo rectus cum illo peccauit.

LXXIX.
Lib. 1. Retr. c. 15. lib. de Corr. & Grat. c. 9. & lib. de Bon. Perſeu. c. 9. ad Simplic. q. 2. lib. de Dono Perſeu. cap. 22. perſpicuè, lib. de Corrept. & Grat. c. 7. & 8. & 11. & 12 & clarè c. 13.

LXXIX. *Ex Princ.* 3. 6. 7. 8.

Hominum quidam ſunt, quibus nulla omninò Gratia datur: quidam quibus ſola inefficax: quidam quibus & ſufficiens, & efficax temporaria, & ſine dono perſeuerantiæ: alij quibus datur Gratia efficax cum perſeuerantia.

LXXX.
In Enchir. c. 105. lib. de Bon. Viduit. c. 16. lib. 3. de Peccat. mer. c. 8. l. 1. de Grat. Chr. c. 5. & c. 29. & c. 47. l. 2. de Nupt. & conc. c. 3. & 27. ad art. reſp. ad 3. lib. de Geſt. Pelag. c. 3. lib. de Grat. & lib. arb. c. 20. & 21. lib. de Cor. & Grat. c. 11. vide caput 15. lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. & 20. lib. 2. de Peccat. mer. & rem. c. 18. perſpicuè omninò l. 1. contr. 2. epiſt. Pelag. c. 2.

LXXX. *Ex Princ.* 9. *&* 10.

Libertas ab indifferentia diſtinguitur: quod indifferentia eſt punctum indiuiſibile æquilibrij in neutram partem inclinantis: libertas verò recipit magis & minùs, & patitur inclinationes, & impulſus in vtramque partem, quod non patitur indifferentia illa indiuiſibilis.

LXXXI.
Lib. 3. de Peccat. mer. c. 8. lib. de Nat. & Grat. c. 45. l. 1. de Grat. Chr. c. 5. & 47. lib. de ſpir. & lit. c. 4. in Enchir. cap. 105. & lib. de Eccl. dogm. c. 15. & 21. lib. 2. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 2. lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. & 20. lib. 2. de Peccat. mer. & rem. c. 17. & 18.

LXXXI. *Ex Princ.* 9. *&* 10.

Triplex eſt genus libertatis. Primum, indifferens, & omnino in æquilibrio poteſtatis, rectâ & in neutram partem pendente voluntate. Secundum; deflectens ab

æquilibrio in bonum, inclinatâ in illud voluntate. Tertium vergens ab æquilibrio in malum, pronâ in illud voluntate.

lib. de Bon. Viduit.c.16.l.de Grat.Chr.c.47.lib.3.cont.2. epist.Pelag.c.8.lib.de Fid. & Symb.c.10. l.1. & de lib.arb. c. 11. & c. 20.

LXXXII. *Ex Princ.* 3. *&* 4.

Libertas à peccato, & à miseria propria est Beatitudinis cælestis.

LXXXII.

Lib.1.de serm. Dom.in monte lib.13.de Ciuit.c.24.lib.de Cor. & Grat.c.12.l.2. de Peccat.mer. & rem.c.7. & 8.l.1. cont.2.epist.Pelag.c.11.

LXXXIII. *Ex Princ.* 4. *&* 8.

Primum genus libertatis indifferens & in æquilibrio, fuit fortassè in Adamo cùm primùm conditus est. Secundum fuit in Adamo, cùm in Paradiso collocatus est. Tertium fuit in Adamo, cùm lapsus est.

LXXXIII.

In Enchir.c.104.& 105. 106. l. de spir.& lit.c.3.l.de expos. Epist. ad Rom.l.2.cõt.Gaud. c.11. Psal.29.l.4.cont.2.epist. Pelag.c.12.l.83. quæst.c.4.l. 14.de Ciuit.c.11.l.de Cor. & Grat.c.11.l. de Fid. & Symb. c.10.l.de Eccl.dog.c.39.l.3. cont.2.epist.Pelag.c.8.serm. 156.

LXXXIV. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Primum, & secundum genus libertatis periit per peccatum. Tertium mansit post peccatum.

LXXXIV.

Lib. 1. cont. 2. epist. Pelag.c. 2.Epist.107. ad Vital. Ench. c.30.& 105.106.l.12. de Trin. c.11.lib.de Fid.& Symb.c.10. l.1.de lib.arb.c.11. l. de Eccl. dogm.cap.49.lib. de Nat. & Grat. c. 49. & 55. l. 22.cont. Faust.c.78.l.3. cont. 2. epist. Pelag. c. 8.

LXXXV. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Homines vt iusti fiant extrahuntur virtute Gratiæ ab isto tertio statu, & reponuntur in secundo.

LXXXV.

Enchir. c.30. 32. lib. de Eccl. dogm. c. 32. l. de Grat. & lib. arb.c.15.& 20.21.serm.47.de temp.

LXXXVI. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

In omnibus tribus ſtatibus ſeruatur libertas: ſed in ſecundo, & tertio cum quadam pronitate & inclinatione.

LXXXVI.
Ep.46.l.de Gen.imp.c.1.Enchir.c.105.l.1.de ſerm. Dom. in monte l.1.cont.2.epiſt.Pelag.c.2.l.22.cont.Fauſt.c.78. l. de Cor. & Grat.c.1.

LXXXVII. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

In tertio ſtatu libera eſt voluntas: ſed ſeruit peccato. Vnde quando traducitur ad ſecundum, liberatur à ſeruitute peccati, & nobiliùs libera eſt.

LXXXVII.
Ep.89.l.de Eccl.dog.c.49.l. de ſp.& lit.c.3. & 30.ſerm.6. de verb. Apoſt.l. de Gen.imp. c.1.Enchir.c.30.lib. de Eccl. dogm.c.32.l.1. de Grat.Chr. 41.lib. 1. Retr.c.13.& l.14. de Ciuit.c.11.l.1.cont.2.ep. Pelag. c.2. & 3.l. de Grat. & lib.arb.c.15.l.de Cor. & Gr. c.1. & 8. & 12.

LXXXVIII. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

In ſecundo & tertio ſtatu augetur, & minuitur liberum, nec enim eſt libertas in indiuiſibili.

LXXXVIII.
Lib.1. de Grat. Chr.c.41.& c.47.l.1.cont.2.epiſt. Pelag. c.2.& 3.l. cont. Fortun.l.1. cont.Iulian.l.de Grat.& lib. arb.c.15.& 20.& 21.l.2. de Peccat.mer.&rem.c.18.

LXXXIX. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Homini ex conſuetudine peccanti ineſt pronitas ad peccandum; ac difficillimum ei eſt non peccare: huic, ſi iuſtificetur, & ex habitudine benè operetur, verſâ vice ineſt propenſitas ad virtutem, ac difficillimum ei eſt peccare: ideo quòd in tertio ſtatu erat, cùm peccator, & in ſecundo, cùm

LXXXIX.
Lib.1.q.1.ad Simpl.n.442. De ſerm.Dom. in monte l.1. l.de Fid. & Symb. c.10. Enchir. c.105. de ſp. & lit.c.31. tract. 49. in Ioan. ſerm. 6. de verb. Apoſt.l. 6. cont Iulian. c.18. perſpicuè. l. de Cor. & Grat.c.8.lib. de Grat. & lib. arb. perſpicuè c. 20. & 21.

iuſtus, in vtroque liber, ſed in vtroque inclinatus.

LXXXX. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Vis omnis prædeterminans reapſe voluntatem ad vnam tantùm partem ineuitabiliter, totam tollit libertatem ad illam partem: & phyſicam neceſſitatem inducit.

LXXXX. Lib.cont.Felicem Manich.2. l.de Nat.& Grat.c.66. & 67. & ex l 3. de lib.arb. ſæpe c. 3. lib.de ſpir. & lit.c.31. & l.1. Retr.cap.15.& c.22. & lib.de duab. animab.c. 12. & cont. Fortun.d.1.& cont.Secund. c. 12.

LXXXXI. *Ex Princ.* 4 *&* 10.

Vis phyſicè inclinans, & neceſſitas moralis, & moralis mpotentia, vel ex ignorantia, vel ex infirmitate orta libertatem minimè tollit, etſi diminuat, & obtundat: cúmque illis in actu ſecundo poſitis ſtat peccatum.

LXXXXI. Serm.12.de verb.Apoſtol. in Ench.c.105.l.de Eccl.dogm. c.39.l.de Nat. & Grat. c.66. & 67.l.de Fid.& Symb.c.10. tract.49.in Ioan.in Ioannem tract.53.l. 2. de Peccat.mer. & rem.c.5.6. & 15. l.de Nat. & Grat.c.66.perſpicuè, l. de ſpir.& lit.c.31.l.3.de lib. arb. l. 18.

XCII. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Induratio non eſt ſola ſimplex permiſſio peccati, ſed ampliùs, & pœna, & ſupplicium à Deo inflictum pro peccatis.

LXXXXII. L.de Grat.& lib.arb.c.23.& l.83.quęſt.q.68.& in Exod.q. 18.& tr.55. in Ioã. & in expoſ. epiſt.ad Rom.prop.62.& l.1. Retr. c.15. l. de Cor. & Grat. c.11. & epiſt. 115. & tract. 13. in Ioan.ſerm.88.de temp.l.2. cont.aduerſ.leg.& Prophet. c. 8.

XCIII. *Ex Princ.* 4. 9. 10.

Induratio duplex eſt: altera per patientiam, altera per potentiam Dei.

LXXXXIII. Lib.5.cont.Iulian.c.3.& 4.in Exod.q.18.& lib.de Grat. & lib.arb.c.20.in Ioan.tract 53. Epiſt. 105. & 106. lib. 1. ad Simpl.q.2.

XCIV. *Ex Princ.* 4. 9. 10.

Induratio per patientiam eſt permiſſiua. Induratio per potentiam poſitiua, & Auguſtino teſte *inexplicabilis*.

LXXXXIV. Lib. de Grat. & lib. arb. c. 20. q. 18. in Exod. lib. de Nat. & Grat. cap. 22. perſpicuè cont. Iul. l. 5. c. 3. & 4. l. 2. cont. aduerſ. leg. & Prophet. c. 8.

XCV. *Ex Princ.* 7.

Præter meritum hominis iuſtificati, quod vocant de condigno, datur aliud meritum ante iuſtificationem, quod appellant de congruo.

LXXXXV. Epiſt. 84. & 105. & 106. lib. de Præd. Sanct. c. 2. l. de Cor. & Grat. c. 1. Ad Simpl. q. 2. l. 2. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 17. l. 1. Retr. c. 9. & 23. l. 2. de Peccat. mer. c. 17. l. 4. cont. Iul. c. 3.

XCVI. *Ex Princ.* 3. *&* 5.

Infantes qui deceſſerunt in peccato Originali cum damnatis cenſendi, ſed in damnatione tamen omnium leuiſſima futuri.

LXXXXVI. Serm. 14. de verb. Apoſt. l. 4. cont. 2. epiſt. Pelag. c. 4. l. 1. de Peccat. mer. & rem. c. 16. & c. 28. lib. 5. cont. Iul. c. 11.

XCVII. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Neceſſitas non peccandi in patria erit: ſed hæc non tollet liberum arbitrium.

LXXXXVII. Tractat. 41. in Ioan. lib. 2. de Peccat. mer. & rem. c. 7. & 8.

XCVIII. *Ex Princ.* 4. *&* 10.

Libertas Beatorum reſpectu ſeruitutis peccati, ſumma erit, & perfectiſſima: cùm in eam redigi ſeruitutem non poſſit.

LXXXXVIII. Lib. 22. de Ciuit. c. 30. ibid. c. vlt. lib. de moribus eccleſ. c. 11. lib. de Corrept. & Grat. c. 11. & 12.

XCIX. *Ex Princ.* 10.

Non pertinet ad definitionem liberi arbitrij poſſe peccare : ſed liberi arbitrij, ſauciati, & ſeruientis peccato, cùm Deus ſit liber, & non poſſit peccare.

XCIX.
Lib. 1. oper. imperf. cont. Iul. fol. 150. & 153. ſerm. 13. de verb. Apoſt. lib. de ſpir. & lit. c. 30. lib. de Præd. Sanct. c. 15. lib. 22. de Ciuit. c. vlt. lib. de Nat. & Grat. c. 46.

C. *Ex Princ.* 1.

Chriſtus, etſi ſolis, qui ſibi à Patre ſunt dati morte ſua Prædeſtinatis ad Gloriam, & quibuſdam ad Gratiam temporariam electis profuerit, rectè tamen ob alios reſpectus mortuus pro omnibus & dici poteſt & debet : nec id vſpiam ab Auguſtino negatur.

C.
Lib. 6. cont. Iulian. c. 2. & 4. & lib. de Dono Perſeu. cap. 12. omnino Auguſt. lib. 5. cont. Iul. Pelag. cap. 1. *Saluatorem omnium hominum* Chriſtum dicit.

ARBITER PHILO-AVGVSTINVS.

HÆC mihi libros Auguſtini adeunti, & reſponſa petenti, folia recitata. Quæ cordi meo impreſſi altiùs, quàm vt ex eo *Turbata volent rapidis ludibria ventis*. Tam hærent, vt in animæ partem tranſierint. Hæc doctrina *amor meus & pondus meum. Ferar quocunque fertur.* Ex quo hanc mentem accepi nobiliùs viuo, ac pluris quàm ſpiritum, quo vita conſtat, omnino facio. Nec dubito, quin mihi ſit Auguſtini doctrina perſpecta, non quòd ingenio quicquam valeam, ſed quòd ſic ad eam afficitur animus, vt cœleſti quadam dulcedine imbutus colliqueſcat.

Æneid.3.

Auguſt. in Cõfeſ.

THEOS.

At non defuerunt olim: nec deſunt modò, qui vel aliter Auguſtinum accipiant, vel ita acceptum non admodum poſſint concoquere: cùm dura quædam ſenſu, & aſpera dictu videantur.

A. P. A.

Non eo inficias mi Theoſophe. Sed qui aliter intelligunt: ij opinor, aut non integrum Auguſtinum, aut non integri legunt. Quibus

durior videtur doctrina, ij humana ſapiunt, & ſuis ratiunculis Dei Sapientiam, quà maximè iudiciis valet, metiri volunt: quibus eſt à ſuperbia timendum, quòd Deo priores dare volunt vt iis retribuatur; cùm ſe quodammodo ipſos conentur diſcernere, ac de bonis operibus gloriari.

CHAR.

Planè liber hic vitæ Prædeſtinationem & Gratiam continens, non labris quibuſdam coniecturarum ſugendus: non certis argumentorum dentibus mandēdus: ſed omnino deuorandus, & vel reſpuente ſtomacho concoquendus: vt acerbitate venter amaricetur, & duritie corrodatur.

Apoc. 10.

THEOS.

Exod. 3.

Non me latet Deum hîc velut in Rubo eſſe, ſpinis implicitum, inuolutum flammis obtectum fumo, qui curioſam mentem pungat aculeis, ſtudioſam volūtatem vrat ardoribus, acrem ingenij aciem obtundat caligine: quò non liceat niſi detractis mortalium rationum & affectuum calceis accedere. Nam hîc iudicia diuina maximè dominantur. Qua de re illud diuinitus dictum à Gregorio: *Homo per hoc quod de humo ſumptus eſt, iudicia ſuperna diſcutere di-*

D. Greg. Magn. l. 9. Moral. c. 8.

gnus non est. Nequaquam sufficit sensus carnis vt secreta penetret maiestatis. Rationem de eius iudicio quærere, nihil aliud est quàm contra eius consilium superbire. Augustinus sanè hæc omnia ex sacris scripturarum & Pauli prȩcipuè fontibus hausit, nihil nisi earum oraculis definit, vt Dei Interpres esse videatur.

A. P. A.

Memini me paulò antè Paradigma quoddam promittere. Fidē oportet meā liberare, & exemplo ostendere, qua sit ratione Augustinus & legendus & intelligendus: quámque eius sit certa constánsque doctrina: lectori recipio, quâ perspicuitate & facilitate huiusmodi hîc à me controuersia enodatur, eâdem cæteras quas in thesibus proposui, Deo dante, explicatum iri.

CAPVT QVÆSTIONIS.

EXEMPLVM igitur esto in nobili difficultate circa libertatem, & necessitatem actuum voluntatis, & rationem peccati: lubricâ inde quæstione exortâ. An, & quâ cum necessitate possit esse peccatum? Aliis negantibus vllâ cum necessitate posse consistere: aliis affirmantibus verâ, id est, simplici cum necessitate posse: cum

violentia & coactione non posse. Vnde fit vt illi omne prorsus necessitatis genus à peccati ratione remoueant: hi solam coactionem excludant: illi, quòd putent nulla cum necessitate stare libertatem posse: hi, quòd existiment cum sola violentia & coactione non posse, cum reliqua omni necessitate posse. Vtrique Augustinum ad se trahunt. Neutri, opinor, iure: quòd vel non vacui Augustinum, vel non integrum legerunt. Nam ille medium quiddam docet: nempe, neque omni necessitate tolli libertatem: neque solâ coactione auferri; atque adeo cum quadam necessitate posse, cum quadam non posse libertatem peccatúmque consistere. Id propriâ quæstione institutâ ostendero.

QVÆSTIO.

De libertate & necessitate peccandi.

ART. I.

Iaciuntur principia quæstionis.

Lib. de ver. Relig. c. 14.

PRIMVM. Auctor est Augustinus: Vt sit peccatum voluntarium ac liberum omnino esse debere. Adeo *vt nisi voluntarium sit, peccatum non sit.* Ac ne quis dubitaret, quid esset voluntarium? liberum dixit; liberũ verò id quod in nostra

po-

positum est potestate. Eiusmodi autem esse qui sit *liber animi ad faciendum & non faciendum motus*: quo qui caret, eum certè non peccare: quippe *cui abstinendi ab opere potestas nulla conceditur. Peccati* verò *reum teneri aliquem quia non fecit, quod facere non potuit, summæ iniquitatis esse, & insaniæ.* Vnde sic peccatum definit: *Voluntas retinendi, vel consequendi quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere.* Adscribítque *neminem vituperatione supplicióve dignum esse, qui id non faciat, quod facere non potest.* Deinde ne cui ambiguus esset sensus: aliâ ratione declarauit; cuiusmodi esset ista potestas & libertas abstinẽdi, propositâ materiâ, & quasi subiecto peccati: quæ sanè id est *quod caueri potest. Quis enim*, inquit, *peccat in eo quod nullo modo caueri potest? Peccatur autem, caueri igitur potest.* Ex his & non paucis aliis contra Manichæos locis, quos nusquam Augustinus corrigit, imò confirmat, constat: rationem libertatis omnino esse de ratione peccati.

Lib. de 2. animab. c. 12.
ib.
ib.
ib. c. 11.
ibid.
Lib. 3. de lib. arb. c. 18.
Lib. de nat. & Grat. c. 67.

Secundùm ipsemet Augustinus docet: aliqua esse ex necessitate peccata. *Sunt enim*, inquit, *necessitate facta quædam improbanda: vbi vult homo facere rectè, & non potest.* Addítque: *nos interdum nescio qua necessitate teneri, ne præcepta*

Lib. 3. de lib. arb. c. 18.
ibid.

De perf. iust. c. 4. *iustitiæ faciamus*. Et alibi tradit, *pœnalem vitiositatem ex libertate fecisse necessitatem*. Ac in

ib. & l. 3. de lib. arbit. c. 18. & lib. de de nat. & Grat. toto. eum sensum explicat illud Dauidis, *De necessitatibus meis educ me*. Quin & sæpe id inculcat *pœnam esse peccati iustissimam, vt qui rectè facere cùm posset noluit, amittat posse, cùm velit*. Vnde & nos non modò *inuitos* sed *gementes etiam*

Lib. 8. cōfession. c. 5. Serm. 45. de Temp. *& flentes interdum peccare* ex illa primi peccati pœna aliquando affirmat. Atque eius hæc est, cùm contra Pelagianos disputat, summa sententiæ. Peccata quæ sunt pœnæ peccati, ea sanè necessitate quadam committi: nec ea citra culpam vinci, vitaríve sine auxilio Gratiæ posse.

Duo hæc tam sunt Augustini, vt nihil magis. Verùm qui Augustinum legendo truncarunt: partim in eam de libertate doctrinam incidentes, illud arripuerunt: liberum omnino, atque adeo potestatis nostræ fore peccare, omni prorsus necessitate exclusâ: partim in illam de necessitate sententiam incurrentes, aliud vindicarunt: esse peccata, quæ quòd vitari non possent, necessaria essent, atque adeo nos vltra libertatem peccare. Nec defuerunt qui cùm vtrosque locos legissent; nec tamen eos aut vacui, aut integri legissent, pugnare inter se

crederent: ac dum conciliare conabantur, doctrinam ſuo loco mouerent, & Auguſtini ſententiam corrumperent.

Hac in re multum ego operæ poſui, & intentiſſimè lecto, & accuratiſſimè expenſo Auguſtino, ſic iudico. Peccatum, in eo, quod nullo modo vitari poteſt, eſſe non poſſe. Eſſe tamen peccata, quæ, quòd ex certa quadam impotentia vitari non poſſunt, neceſſaria dicantur: ſed ea tamen aliquo modo vitari poſſe: atque eo eſſe peccata, quo noſtræ poteſtatis ſunt, eo neceſſaria, quo non explicatæ, ac expeditæ poteſtatis ſunt. Vtrumque vt probem: Occupo. Triplicem in Auguſtino vitandi peccati rationem inueniri. Primam: cùm liberum eſt cuique vel actum peccati vel virtutis oppoſitæ elicere: quam contrarietatis libertatem vocant. Alteram: cùm liberum eſt abſtinere ab actu peccati; ſuſtinendo voluntatem, actúmque continendo, quam contradictionis appellant. Tertiam: cùm liberum eſt facere vnum vel alterum peccatum: atque adeo peccando vitare peccatum. Prima & tertia ratio eſt apud Auguſtinum perſpicua. Secunda implexa & inuoluta. Prima citra Gratiam eſſe non poteſt: Reliquæ duæ poſſunt. Primam expreſſit Auguſtinus lib. 21. de Ciuit. c.16.

& lib. 1. Retract. c. 15. & lib. de Grat. & lib. arb. cap. 2. & lib. de perfect. iust. c. 6. & ser. 8. inter Parisiens. aliàs de Natal. sancti Vincentij. In quibus tradit *tunc verè vitia superari cùm Dei amore, & bona voluntate superantur.* Hoc autem non nisi Fide, & Gratiâ fieri, ex eodem constat. Tertiam proponit lib. 11. de Trin. cap. 13. & lib. 4. cont. Iulian. c. 3. & lib. 1. de nupt. & concup. cap. 3. vbi docet, *Peccata peccatis tum vitari, tum coërceri:* ídque ab infidelibus omni luce Fidei destitutis fieri solere, cùm ex infidelitate operantur. Secundam non exprimit, sed insinuat Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 47. & lib. 50. Homil. Hom. 15. & lib. cont. Secund. cap. 13. & lib. de duabus animabus cap. 12. quorum ea sententia est: *Nostræ potestatis esse consentire, vel non consentire peccato:* in quo est propria libertas contradictionis: nullo inducto actu, sed sola suspensione actus. Quem modum in ipsa peccati definitione indicauit concludens *vnde liberum est abstinere.* Abstinere autem, opinor, carere omni ad volendum motu significando inuoluit.

Igitur quod nullo ex his modis vitari potest, in eo certè peccatum esse non potest: cùm omnino ineuitabile ac necessarium sit. Quod au-

tem aliquo poteſt, in eo & peccatum ineſſe poteſt, cùm non ineuitabile ſit, atque adeo ſuum libero voluntatis motui locum relinquat. Iam quod attinet ad neceſſitatem, id conſtat: ſi vera ſit neceſſitas (erit autem ſi ineuitabile reddat opus) libertatem peccandi adimere, vndecunque tandem illa exiſtat: ſiue ex coactione, ſiue ex ignorantia, ſiue ex influxu, ſiue ex negatione debiti concurſus: adeò vt ſi ex præſcientia, quâ nil magis extrinſecum eſſe poteſt, neceſſitas illa ineuitabilis oriretur, nulla prorſus libertas foret. Tam eſt illud firmum in Auguſtino principium. Nunc ad cauſam: quî ergo neceſſitas illa peccandi manere poſſit, quam & docet ſcriptura, & aſtruit Auguſtinus? Illa quidem intra huiuſmodi libertatem eſt, & in iis, quæ aliquo modo vitari poſſunt, verſatur. Et quidem quadruplex iſtius neceſſitatis principium ab Auguſtino proponitur. Ignorantia, infirmitas, conſuetudo, induratio, quæ duo ferme eodem redeunt. Omnes fortaſſe (propter conſuetudinem dico) pœnæ peccati. Ignorantia, & infirmitas inſita, ex primo & magno Adami peccato relictæ. Induratio ex ipſo inueterato vſu peccandi adſcita: ex quo etiam cæcitas contracta exiſtit. Illæ duæ priores neceſſitates impri-

mis ab Augustino vocantur: ex quibus *facta quædam improbanda* id est peccata oriuntur. quo nomine non aut concupiscentiam, aut eius indeliberatos motus: quos potiùs patimur, quã facimus, atque adeò facta dici vix possunt, sed actus ipsos quos elicimus, & quibus peccamus, Augustinus designat.

ART. II.

De notione liberi & necessarij in peccando.

HOC in huiusmodi quæstione capitale. Quâ demum ratione huiusmodi facta, id est actus, & necessarij, & liberi rationem habeant? Perspicuè dicam. Duabus de causis necessitate committi apud Augustinum peccata dicuntur. Primùm, quia non fiunt ab arbitrio perfectè libero, sed addicto, seruóque peccati: & quemadmodum solet Augustinus dicere, libertatem periisse per peccatum: non quòd ea perierit, sed quòd illa prima, recta, & perfecta perierit: ita liberos negat esse eos actus, qui ex ea captiua voluntate nascuntur: non quòd careant libertate, sed quòd non sint ex illa perfecta liberi arbitrij potestate. Atque hac ratione omnia quæ admittimus in hoc misero lapsæ naturæ

ſtatu peccata non libera appellari poſſunt. Vnde Auguſtinus ſolum Adæ peccatum voluntate liberâ commiſſum docet; ac omninò liberum putat, quòd totâ eſt libertate commiſſum, ab homine ſui omninò iuris, & in arce dominij collocato. Ita lib. 1. Retract. cap. 15. *Primi,* ait *in paradiſo fuerunt origo mali nullo cogente peccando: hoc eſt libera voluntate peccando.* Atque ita loqui ſolet de huiuſmodi peccato Adæ, perinde ac ſolum propriè peccatum, & prorſus liberum fuerit. Quod ille cū peccatis naturæ lapſæ conferens id inter vtraque intereſſe ait, quòd illud à volente & libero, hæc ab inuitis & penè coactis admiſſa: vt illa voluntas Adæ peccantis ſpontanea, & propria; hæc extorta, & aliena videatur. Ita lib. 1. Retract. cap. 15. & 13. & lib. de ſpir. & lit. c. 31. & lib. 8. Confeſſ. c. 10. Ex quo aliud diſcrimen exiſtit. Nam illud: liberum, &, vnde liberum erat abſtinere, ortum: ac proinde propriè ex iuſta definitione peccatum: hæc expreſſa ab inuitis cogente concupiſcentiâ, vnde ægrè ſit liberum abſtinere: pronâ in malum & inclinatâ voluntate. Id cùm aliàs, tum perſpicuè lib. contra Iulianum imperfecto 1. fol. 40. exponit. *Adam quando peccauit nihil in ſe habebat mali, quo nolens vrgeretur ad peccandum. At*

Lib. 1. Retract. cap. 15.

ib. & lib. de ſpir. & lit. c. 31.

per hoc id egit quod iustitia vetat, & vnde liberum fuerat abstinere. Et quidem hanc partem definitionis in Adę tantùm peccatum quadrare docet, quòd maximè liberum fuerit: non verò in peccata naturæ lapsæ, quæ cùm non totâ libertate fiant, iis non est liberum abstinere. Sic lib. 1. Retract. cap. 5. explicans suam illam celebrem definitionem peccati traditam libro de duabus animabus cap. 10. cuius particulam, *Vnde liberum est abstinere*, aptat eo sensu totius libertatis ad solum peccatum Adæ: Quæ *propterea*, inquit, *vera est quia id definitum est quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.* Itaque illud peccatum voluntarium, hæc non voluntaria dicit lib. 1. Retract. c. 13. quia *etsi voluntate fiant*, ait lib. de spirit. & lit. c. 31. *non tamen fiunt plena & libera voluntate.* sed rursum ait lib. 1. Retract. c. 15. *vitiosa & peccato seruiente.* Quò spectat aliud ibi adscriptum: voluntatem modò nostram, qua ex gratia peccata vincimus non *tam liberam esse, quàm liberatam.* Itaque Augustinus lib. de Catech. rud. c. 18. *Qui dedit hominibus liberum arbitrium: vt non seruili necessitate sed ingenuâ voluntate Deum coleret: dedit etiam Angelis.*

Ex his, qui primus huiusce peccandi necessita-

ſitatis modus ſit, liquidò apparet. Ac conſtat non tam eam neceſſitatem eſſe, quàm aliam libertatem: cùm tantùm opponatur ſummæ illi, in ſtatu innocentiæ libertati: atque adeò minor libertas maiori opponatur: imò quæ non tam neceſſitas quàm ſeruitus ſit: cùm non arbitrij vis naturalis, ſed illa ingenua & nobilis, ab omni ſpecie ſeruitutis libera facultas auferatur.

Huiuſmodi autem neceſſitas, quòd in omnia, vno excepto primo & magno Adæ peccato, peccata quadret, minùs propria eſt illius loci: vbi traditur: *Neceſſitate facta quædam eſſe improbanda.* Quare altera ratio neceſſitatis quæ rem contineat inquirenda. Ea verò eſt ad notionem genuinam neceſſarij, vt ex aduerſo reſpondet liberi arbitrij poteſtati, accommodata. Igitur Auguſtinus ſentit: neceſſitatem quandam eſſe peccandi, ex qua peccata interdum exiſtant: quæ, cùm ex illa neceſſitate quæ vitari non poteſt, oriantur, improbanda ſint tamen, ac proinde verè peccata. Quæ doctrina conſtans eſt ſatis, ac expedita in Auguſtino. Principia huiuſce neceſſitatis quatuor illa ſunt initio propoſita: Duo tracta ex alio, & nata nobiſcum: Duo acquiſita factáque à nobis. Priora ignorantia, & infirmitas ex concupiſcentia. Poſteriora

consuetudo, & induratio, ex frequentatione peccati. Nec opus est probare, cùm passim occurrant: & ad id quod caput est properem. Tantum adduco locum ex libro 1. ad Simpl. quæst. 1. *Peccatum vnde in carne, nisi ex traduce mortalitatis, & assiduitate voluptatis? Illud est pœna Originalis peccati, hoc est pœna frequentati peccati. Cum illo in hanc vitam nascimur: hoc viuendo addimus. Quæ duo scilicet natura & consuetudo coniuncta robustissimam faciunt & inuictissimam cupiditatem: quam vocant peccatum.* Omnia, sic ad peccandum trahere, *vt quisque eo motu ductus rectè non faciat, & rectè volens facere non possit:* perspicuè ac constanter ait Augustinus: ac ex singulis *necessitatem peccandi* oriri docet.

Hac statuta: quænam sit, & an cum illa peccatum, & qua ratione stare possit, videndum. Duas igitur necessitates nouit Augustinus: alteram naturalem: alteram pœnalem. Illâ peccatum omnino, & liberum tolli. Hac neutrum auferri tradit. Illud contra Manichæos, hoc aduersus Pelagianos docet: ad vtrorumque errorem confutandum aptè. Nam illis naturam malam ponentibus negabat, quod ex ea existeret peccatum fore, quòd voluntarium non fo-

ret. His rectam & suapte vi rectè agere valētem affirmantibus, reponebat: vitiatam esse ex culpa, debilitatam ex ruina: vnde citra medicinam gratiæ lapsus culparum non à natura quidem, sed à pœnâ inhærente naturæ, existerent. Itaque dum ex priori necessitate naturali fluere posse peccata negat, docet veram eam & genuinam necessitatem esse: quæ rationem voluntatis & arbitrij tollat, ac ineuitabile faciat malum, atque adeo peccato locum non relinquat. Dum verò ex posteriore addita inflictáque naturæ concedit peccata oriri, negat propriam illam & germanam necessitatem fore, quâ non libertas auferatur, nec ineuitabile omninò malum fiat: ac proinde peccatum ferat.

Probemus discrimen, & naturæ necessitatem confirmemus. Perspicuè Augustinus libro de nupt. & concup. c. 11. *Manichæi dicunt, humanam naturam non à Deo conditam bonam. Pelagiani dicunt naturam humanam à bono Deo conditam bonam, sed ita sanam in paruulis, vt non habeant in illa ætate Christi necessariam medicinam. Catholici dicunt humanam naturam à Deo conditam bonam, sed peccato vitiatam Christo medico indigere.* Deinde peccati. *Si non est ista pœna hominis, sed natura: nulla ista peccata* Lib. 3. de lib. arbit. c. 18.

ſunt. Si enim non receditur ab eo modo quo naturaliter factus eſt, ita vt melius eſſe non poßit, ea quæ debet facit, cùm hæc facit. Si autem bonus homo eſſet, aliter eſſet. Nunc autem quia ita eſt, non eſt bonus, nec habet in poteſtate vt bonus ſit: ſiue non videndo qualis eſſe debeat, ſiue videndo, & non valendo eſſe, qualem debere eſſe ſe videt. Pœnam iſtam eſſe quis dubitet? Iam verò quod contra Manichæos ſumit, quî probet, audiamus. Lib. de duabus animabus c. 12. ſic: *Quamobrem illæ animæ quicquid faciunt, ſi naturâ non voluntate faciunt, id eſt, ſi libero ad faciendum & non faciendũ motu animi carent: ſi denique his abſtinendi ab opere ſuo poteſtas nulla conceditur, peccato earum teneri non poſſumus.* Idem acutiùs & manifeſtiùs lib. 3. de libero arbitrio. *Si ita data eſt voluntas vt naturalem habeat iſtum motum, iam neceßitate ad hæc conuertitur, neque vlla culpa deprehendi poteſt, vbi natura neceßitáſque dominatur.* Rurſum cap. 16. *Si hoc debet quiſque quod accepit, & ſic homo factus eſt, vt neceſſariò peccet, hoc debet vt peccet. Cùm ergo peccat, quod debet facit. Quod ſi ſcelus eſt dicere, neminem natura ſua cogit vt peccet.* Hoc perſpicuè habet in diſputatione contra Iulianum: cui obiicienti homines natura ſua malos, non fore malos *quia*

esse quisquam nisi quod natus est non potest. Respondet. *Solemus & nos aduersus Manichæos ista dicere: qui non vitiatam bonam dicunt esse naturam, sed sine vitio & immutabiliter malam, quam secundùm suas fabulas opinantur malam.* Subdit rationem lib. 3. de lib. arb. *Motus, quo huc atque illuc voluntas conuertitur nisi esset voluntarius, atque in nostra positus potestate, neque laudandus cùm ad superiora, neque culpandus homo esset, cùm ad inferiora detorquet quendam quasi cardinem voluntatis suæ.* Quæ eo item confirmatur. *Nullius vituperatur vitium, nisi* cap. 16. *cuius natura laudatur: aut enim secundùm naturam est, quod vituperas, & non est vitium. Aut si vitium est, vt rectè vituperari possit, etiam contra naturam sit necesse est.* Ex quo concluditur. *Quòd si neque suâ, neque alienâ natu-* ibid. *râ quis peccare cogitur, restat vt propriâ voluntate peccetur. Quòd si tribuere volueris conditori peccantem purgabis, qui nihil præter sui Conditoris instituta commisit.*

Itaque patet ex innata, quæ naturalis sit, necessitate, cuiusmodi Manichæorum erat, peccatum existere non posse; cùm quod suapte naturâ fit, rectè ad institutam naturam fiat, & quòd ea ita sit comparata, necesse sit fieri: vnde

ex neutro manat fonte peccatum. In rem tandem Augustinus, *Si non est ista pœna hominis, sed natura: nulla ista peccata sunt. Si enim non receditur ab eo modo, quo naturaliter factus est ita vt melius esse non poßit, ea quæ debet facit, cùm hæc facit.* Hac parte discriminis explorata contra Manichæos: Alteram contra Pelagianos inuestigemus. Horum hæresis erat extremè Manichæorum errori opposita. Naturam etiam post ruinam rectam, & sanam, ac extra vitium esse: atque adeo in eo statu, quo erat Adamus ante peccatum. Hinc illud cõsequens, nexúmque: nempe æquam esse libertatem in vtramque partem, & ad bene rectéque agendum, & ad malè prauéque operandum: quare in nostra potestate naturæ, & virtutem, & vitium fore: itaque & nos arbitrio nostro prorsus libero peccare, & citra gratiam mereri. Vnde in summa libertate & integritate naturæ nullam omnino esse necessitatem peccandi contendebant: Gratiæque sanantis remedia, ac Excitantis præsidia tollebant, & inserto naturæ merito Adiuuantem conuellebant, & omnem Gratiam ludificabant, quòd initium meriti in naturâ constituebant. Notiora sunt hæc, quàm vt probari debeant. Augustinus contrà statuit: Natu-

Lib. 3. de lib. arb. c. 18.

ram post lapsum vitiatam rectum illum statum amisisse, ac ex illo vulnere morbidam quandam affectionem contraxisse: ex qua oriatur peccatum. Cuius radicem inuestigans negat Manichæis, esse naturam; docet Pelagianos, esse vitium inolitum naturæ: quod vocat *peccatum & pœnam peccati*. Quod ex magno illo Adami peccato fluxit, in supplicium peccati.

Opponentibus verò Pelagianis ipsum sibi Augustinum aduersus Manichæos docentem Peccatum esse ibi, *vnde liberum esset abstinere*. ita respondet, vt doceat aliter se, cùm id dixit, *liberum* intellexisse: (quod proximè monuimus) nimirum duobus modis: altero de peccato Adæ, quod omnino tota libertate liberum fuit: altero de omni peccato, quod à mala natura esse non poterat, quod liberum esse non posset: atque adeo sensu eo liberum fore omne peccatum dixisse, vt probaret naturam malam esse non posse, quod si foret, peccatum ab ea non fore, quòd naturale non liberum foret; quemadmodum paulò antè ostendimus. Rursum Pelagianis obiicientibus necessitatem peccati, quasi cum Manichæis Augustinus sentiret: sic occurrit; longè aliter se, ac illos sentire: illos enim asserere radicem peccati esse naturam; se

Iuliano Pelagiano l. 1. ad Bonif. c. 2. & l. 1. oper. imperf. fol. 124. & 164.

verò non naturam,ſed vitium naturę affirmare: illos malam naturam ponere, ſe vitiatam cõſtituere: illos naturam ad peccatum inſtitutam exhibere, ſe naturam bonam, ſed vitio corruptam ad peccata pronam repræſentare: illos neceſſitatem ex ſe ingenitam & naturalem peccandi inuehere: ſe inolitam aliunde naturæ, pœnalémque inducere: illos totam omnino libertatem euertere, ſe imminuere, & obtundere: illos omnem ad bene operandum à natura poteſtatem tollere: ſe eam tantùm, quæ naturâ eſſet expedita, auferre: illos cum bono vſu naturæ voluntatem quoque ipſam extirpare: ſe bonum vſum citra gratiam naturæ negare: voluntatem concedere. Apud illos libertate extinctâ nullum vel peccato, vel merito locum fore: apud ſe retentâ libertate, ſed captiuâ, & locũ fore peccandi voluntati ſeruienti, & non peccãdi voluntati à Gratia liberatę. Quare peccatum à natura vitiata & captiua eſſe poſſe, virtutem niſi à ſanata & liberata eſſe non poſſe. Itaque docebat Auguſtinus radicem peccati in natura lapſa, non naturam, ſed vitium eſſe. Quod cùm eſſet in ſingulos cum natura generatione transfuſum, neceſſarium partim, partim liberum eſſe debebat: nam à natura, neceſ-

ſita-

ſitatem, à peccato libertatem trahebat: vitium quippe à liberè peccante parente ad nepotes tranſmiſſum aliquid neceſſitatis à parente, aliquid libertatis à peccante acceperat: vt in eo vitio & vis neceſſaria parentis, & libera peccantis ineſſet. Hoc cùm Auguſtinus acutiſſimè vidiſſet, illud aptiſſimè dixit: Ex illo vitio naturæ inolito, quod pœna peccati eſſet, fluere in nos neceſſitatem peccandi; peccandi quidem, atque adeo retentâ, quæ ſatis foret ad peccandum, libertate: ſed minore tamen in nobis quàm in parente fuerat, libertate: cùm in eo fuiſſet liberum arbitrium ſanũ & rectum cum integra poteſtate ad vtrumque iuxtà & bonum & malum expeditâ: in nobis ſit liberum arbitrium ſauciatum & deprauatum pronâ in peccatum & inclinatâ voluntate: cui addicta ſeruitio, etſi ad peccandum retineat libertatem, non tamen habet vſum illum omnino explicatum & liberum in peccando: & caret illâ ad rectè operandum proximâ, integrâ, & & expeditâ poteſtate: quâ demum vt vtatur, oportet à Gratia liberetur. Itaque cùm peccat, libera, ſed captiua tamen peccat: cùm agit rectè, non rectè agit niſi liberata.

ART. III.

Cuiusmodi sit necessitas & libertas peccandi?

MONSTREMVS singula: Primum necessitatem peccandi ex primo peccato. De qua sic Augustinus: primùm lib. 1. Retr. c. 1. *Naturæ nostræ dura necessitas merito præcedentis iniquitatis exorta est.* Deinde: *Pœnalis vitiositas subsecuta ex libertate fecit necessitatem.* & rursum: *Postquam libera Adam potestate peccauit, nos in necessitatem præcipitati sumus, qui ab eius stirpe descendimus.* iterum: *Peccatis de ignorantiæ & affectionum necessitate venientibus, quæ iam non solùm peccata sunt, verùm etiam pœnæ sunt peccatorum, plenum est genus humanum.* Tandem: *Sunt necessitate facta quædam improbanda: vbi vult homo rectè facere, & non potest.* & ibidem: *Illa est peccati pœna iustissima vt amittat vnusquisque quo benè vti noluit, cùm sine vlla posset difficultate, si vellet.* & mox. *Sunt reuerâ omni peccanti animæ duo ista pœnalia, ignorantia & difficultas.* Hæc duo statuit peccatorum in natura lapsa Augustinus principia: quemadmodum & hîc & lib. 2. de peccat. mer. & remiss. cap. 17. & alibi præclarè docet. Hac

Lib. de perf. iust. c. 4.
Disput. 2. cont. Secund.
Lib. 1. oper. imperf. cõt. Iul. fol. 157.
Lib. 3. de lib. arb. c. 18.

ſententiâ refellit Auguſtinus errorem Pelagianorum, integram rectámque naturam, ac vti ante lapſum Adæ fuit, ponentium: & peccatum Originale, ac ex eo inflicta naturæ ſupplicia negantium.

Secundum: huiuſmodi neceſſitatem non omninò libertatem auferre, atque adeo in voluntate ſerua & addicta peccato manere, quod ſatis eſſet liberi ad peccandum citra gratiam: & ad vincendum perfectè peccatum ex gratia, antequam teſtimoniis probem ex ſuperiori ratiocinatione demonſtro. Nam Auguſtinus eo diſtinxit radicem peccandi naturalem, quam aſtruebant Manichæi, ab iſta pœnali, quam fatentur Catholici, quòd illa ab ipſamet natura flueret, iſta ex addito naturæ vitio, ac eo vitio quod libero maximè peccato commiſſum, reſultaret. Vnde illa veram, ac genuinam, quæque ſimpliciter eſſet: hæc impropriam & fluxam, quæque non eſſet neceſſitas ſimpliciter, neceſſitatem afferebat: vti proximè diximus. Nunc id locis at non mutis confirmemus. Quidam ad libertatem iuſtam, & in vtramque partem intentam, quam contrarietatis dicunt, pertinent: quidam ad præciſam & imminutam, & vni tantùm parti addictam,

ſpectant. Illis priùs vtendum. Igitur Auguſtinus nuſquam negauit in hoc ſtatu ruinæ eſſe ad rectè operandum poteſtatem: ſed tantùm negauit ſine gratia fore expeditam: affirmãs cum gratia fore explicatam. Quo non amiſſam, ſed ligatam docuit eſſe ad bonum libertatis vſum voluntatis poteſtatem. Idque quantum ſatis erat ad cauendam hæreſim Pelagianorum contendentium æquas eſſe & integras liberi arbitrij vires ad bonum & malum: quo duo illa Fidei fundamenta conuellebant: Peccatũ originale, & Gratiæ neceſſitatem. Nunc teſtimoniis ſuus eſt vſus. lib. 1. de Corr. & Grat. c. 12. *liberum*, inquit, *arbitrium & ad malũ, & ad bonum confitendum eſt nos habere*. Ecce libertas in vtramque partem, id eſt, Contrarietatis. Iterum Epiſt. 2. ad Valentinum, *Catholica Fides neque liberum arbitrium negat, ſiue in vitam malam, ſiue in vitam bonam*. En eadem perſpicuè iuſta, vtrôque integra libertas proponitur. Ac ne putes de radice tantùm, & in quodam quaſi receſſu poſitâ loqui libertate: patet ex c. 2. lib. de Grat. & lib. arb. & c. 8. lib. 4. cont. Iulian. & epiſt. 94. & c. 34. lib. de ſpir. & lit. & lib. 50. Homil. hom. 12. & lib. 83. quæſt. quæſt. 24. ac perſpicuè lib. 1. Retract. c. 2. & 9. & 26. vbi ait,

In poteſtate hominis eſſe mutare in melius voluntatem. eum de poteſtate ad bene operandum in actus explicata locutum. Sed illud euidens argumentum eſt, quòd Auguſtinus eodem omnino ſenſu, quo Pelagiani liberi arbitrij notionem accipiebant, recipit: & hoc ſe cum iis conſentire: eo tantùm diſſentire, quòd illi adiutorium Gratiæ repellebant, apertè teſtatur. Ita cùm alias, tum lib. 2. de Nupt. & Concup. c. 3. Iuliano ſecum quaſi inductâ Gratiâ liberum arbitriũ euerteret, expoſtulanti reſpõdet. *Non eſt ita vt loqueris, non liberum negamus arbitrium.* Et mox: *liberum itaque in hominibus eſſe arbitrium, & Deum eſſe naſcentium conditorem vtrique dicimus. Non hinc eſtis Celeſtiani, & Pelagiani.* Additque eo eſſe, quod *liberum eſſe quenquam ad agendum bonum ſine adiutorio Dei* dicebant. Atque de illa ratione liberi arbitrij ſibi cum Pelagio cõuenire fatetur lib. 1. de Grat. Chr. c. 31. & 33. & ab eo circa naturam tantùm Gratiæ diſcrepare. Vnde cùm dixiſſet Pelagius: *liberum arbitrium habere nos dicimus, quod in omnibus bonis operibus diuino ſemper adiuuatur auxilio.* rogat Auguſtinus: *Quo auxilio?* Deinde cùm affirmaret Pelagius, *liberum arbitrium in Chriſtianis iuuari à Gratia:* Auguſtinus in- Cap. 1.

quirit: *Quâ gratia?* Vno verbo controuersia tota ſtabat, quòd Pelagiani dicerent *liberam* ad rectè agendum in ſtatu ruinæ voluntatem: Auguſtinus *liberatam*. Neque verò hic illis repugnaret: niſi ea voce Gratiam excluderent. Tanti vnum vocabulum erat, vt in eo Fortunæ, non iam Græciæ, ſed Gratiæ poſitæ viderentur. Hinc Auguſtinus ad Bonifacium lib. 2. cap. 9. *Arbitrium in malo liberum dicimus, ad agendum verò bonum Dei gratiâ liberandum.* & lib. 1. c. 3. *Hæc voluntas quæ libera eſt, in malis, ideo libera in bonis non eſt, quia liberata non eſt.* & præclarè lib. 1. Retract. c. 26. *Arbitrium vt ad rectè faciendum liberum ſit, Dei gratiâ liberatur.*

Hanc ipſam Humani arbitrij apud Auguſtinum libertatem alio nobili argumento confirmem. Qui Auguſtino euerſæ libertatis calumniam imponebant, eo nitebantur, quòd ille tantam ad mouendum gratiæ vim ineſſe dicebat: vt cogi ab ea voluntas videretur. Igitur liberum ab illo arbitrium ponebatur; cui à
Cap. 8. Gratia vis fieri videbatur. Hoc à Iuliano ſibi obiectum Auguſtinus lib. contra eundem 4. tradit. Hoc ex Adrumetinis quoſdam monachis exiſtimaſſe, idem docet lib. de Grat. & lib.

arbitrio. Et quidem hac ratione fatetur difficillimam intellectu reddi Arbitrij Gratiæque concordiam, quòd cum tanta Gratiæ & necessitate & virtute libertas vix posset consistere. Ita lib. de Prædestin. Sanctor. c. 14. & lib. de Grat. Christi c. 47. & epist. 2. ad Valentin. & lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 18. Vnde summa vis argumento, quòd nunquam Augustinus neget, libertatem voluntati ex Gratia operanti: imò semper affirmet, donari, & stabiliri à Gratiâ libertatem: vt quo illi putabant euerti, eo constitui demonstraret, locos adducamus: lib. de Cor. & Grat. c. 1. *liberum itaque arbitrium & ad malum & ad bonum faciendum confitendum est nos habere: sed in malo faciendo liber est quisque iustitiæ, seruúsque peccati, in bono autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit: Si vos Filius liberauerit, tunc verè liberi eritis.* Epist. 107. ad Vitalem. *Responde quomodo ad declinandum à malo & faciendum bonum liberum habeamus arbitrium, quando erat sub potestate tenebrarum? Vnde nos si quemadmodum dicit Apostolus, Deus eruit, ipse vtique illud liberum fecit.* & lib. de Grat. & lib. arb. c. 15. *Per Gratiam fit vt sit homo liberæ voluntatis, qui priùs fuit voluntatis malæ.* Ita sæpe epist.

Cap. 1.

Lib. de Grat. & lib. arbit. c. 15.

Lib. de Cor. & Grat. c. 12.

Ep. 107. ad Vitalem.

105. ad Sixt. lib. de nat. & Grat. c. 53. lib. 1. Retract. c.1.9. 11. 12. 23. lib. 1. ad Bonif. c. 10. lib. de geſt. Pelag. c. 6. lib. 1. ad Simpl. q. 1. ac omnino appoſitè lib. de Cor. & Grat. cap. 11. & 12. vbi ſic: *Subuentum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, vt diuinâ Gratiâ indeclinabiliter & inſuperabiliter ageretur, & ideò quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur.* Ac, ne quis obiiceret euerti libertatem, occuparat initio c. 2. *Aguntur vt agant, non vt ipſi nihil agant*, & lib. de Grat. & lib. arb. c. 16. *Certum eſt nos velle cùm volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum: de quo dictum eſt; Deus eſt, qui operatur in vobis velle.* Rationem eam proponit, qua roboret & iuuet, ſtatuat & confirmet, non neceſſitet, cogátve voluntatem. *Certum*, inquit, *eſt nos facere, cùm facimus, ſed ille facit vt faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati.* vnde nuſquam in Auguſtino inuenitur, cùm hac de re loquitur verbum quo aut neceſſitas, aut violentia ſignificetur. Vnde ſuprà dixerat, *indeclinabiliter, inſuperabiliter*, nec ibi tamen, nec alibi dixerat, *neceſſariò aut violenter.* Imò poſitâ iam in voluntate Gratiâ mouente: non aufertur illa poteſtas in vtramque partem, cùm non prædetermine-

minetur à Gratia voluntas, ſed ſanetur, roboretur, ſtatuatur, inclinetur vt conſentiat: ſed non neceſſitetur, aut cogatur ad conſenſum. Vnde liberè conſentit, atque adeo in eius eſt poteſtate, ſi velit, diſſentire. Hoc perſpicuè docet lib. de ſpiritu & litera cap. 34. *Agit Deus vt velimus, & credamus ſiue extrinſecus per Euangelicas exhortationes*, &c. *ſiue intrinſecus vbi nemo habet in poteſtate quid ei veniat in mentem: ſed conſentire vel diſſentire propriæ voluntatis eſt.* Quod rurſus ingerit: tum: *Quæ res*, inquit, *non ſolùm non infirmat quod dictum eſt. Quid enim habes quod non accepiſti? verùm etiam confirmat: Accipere enim & habere anima non poteſt dona de quibus hæc audit niſi conſentiendo.* Nihilominus clarè lib. 50. Homil hom. 12. *Cùm per Dei adiutorium in poteſtate tua ſit, vtrum conſentias Diabolo, quare non magis Deo, quàm ipſi obtemperare deliberas? Si enim ſolus Diabolus daret conſilium, & Deus taceret, haberes quo excuſari poſſes.* Tum. *Rogo ergo vos, fratres chariſsimi, quare Satanas ſeducit ad peccandum cùm Deus poſuerit homini in voluntate non conſentire ſatanæ?* Deinde: *Dat diabolus conſilium, ſed Deo auxiliante noſtrum eſt vel eligere vel repudiare, quod ſuggerit.* Neſcio an ſit

hic tertius vtroque loco illuſtrior? Hic, inquam, tertius ex lib. 12. de Ciuit. cap. 6. depromptus. Igitur propoſitis duobus hominibus æqualiter affectis circa pulchritudinem vnius corporis, quâ viſa vnus ad illicitè perfruendum moueatur, alter in voluntate pudica ſtabilis perſeueret, cauſam diſcriminis inquirens, ait. *Quid aliud apparet niſi vnum voluiſſe, alium noluiſſe à caſtitate deficere? Vnde? niſi propria voluntate? vbi eadem fuerat in vtroque corporis & animæ affectio? Amborum oculis viſa eſt eadem pulchritudo, amborum pariter inſtitit occulta tentatio.* Quibus ex locis apparet Gratiam non extinguere libertatem: etiam ſi efficax ſit. Nec tamen inde quicquam contra Gratiæ efficaciam concluditur: nam Auguſtinus non inquirit cauſam cur hæc voluntas conſentiat, illa diſſentiat, ſed in prioribus tantùm ait: *Conſentire & diſſentire liberè*, atque adeo non neceſſariò *conſentire aut diſſentire*: in poſteriori non diſcernit voluntates, ſed homines: & communi more loquitur: quemadmodum cùm alibi interrogatus, *Cur homo non eſſet ſine peccato?* Dixit, *Poſſum facillimè ac veraciter reſpondere, quia homines nolunt:* quæ eſt ratio quædam communis: At occultior erat alia quam ſtatim adducit. *Sed ſi ex me quæritur*

Lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 17.

quare nolint , imus in longum. Itaque certum eſt quod aſſumit, ideo hunc cecidiſſe, illum ſtetiſſe, quia *alter voluit, alter noluit*, diſcernendo homines voluntatibus : non tamen exhauſta quæſtio eſt, cùm adhuc inquiri poſſet: *Cur hic voluit, ille noluit?* cui ſanè, non aliter reſponderet, quàm vti lib. de Prædeſtin. Sanctorum c. 5. vbi cùm ſtatuiſſet *Credere, vel non credere eſſe in arbitrio voluntatis humanæ.* adiecit: *Sed in electis præparatur voluntas à Domino.* & infrà. *Illi quia voluerunt, crediderunt; illi quia noluerunt, non crediderunt,* ecce ratio apparens, & obuia, ſed etiam occultam, & intimam addit. *Miſericordia igitur & iudicium in illis voluntatibus facta ſunt.* Prima ratio diſcreuerat homines, iſta diſcernit voluntates. *Cùm aliis*, inquit, *præparetur, aliis non præparetur voluntas à Domino, diſcernendum eſt quid veniat de miſericordia eius, quid de iudicio.* Sic in eo euentu libro de Ciuitate Dei rationem diſcriminis in voluntatibus conſtituit, quod ſatis erat ad propoſitum, nec vlterius ire inueſtigando voluit cauſam cur illa voluntas tentationi ceſſerit, illa non ceſſerit: quod ſi egiſſet, non ſolius libertatis ſed & impulſus, & auxilij gratiæ rationem habuiſſet. Non id agebat Auguſtinus, vt aut

vim, & beneficia Gratiæ, aut modum operandi cum ea voluntatis explicaret: itaque non est mirandum, quòd soli libertati discrimen tribuisset, cùm ne verbum quidem de Gratia fecisset: sine qua tamen voluntas tentationem vincere minimè potuisset.

Art. IV.

De libertate ad peccandum in statu ruinæ.

TERTIVM probandum est in statu naturæ lapsæ remansisse libertatem idoneam ad peccandum: atque adeo liberum fore peccatum. Et quidem videtur id Augustinus negasse disputans cum Pelagianis: nam definitionem peccati celebrem quâ vsus contra Manichæos fuerat: *Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere*: ei obiicientibus (perinde ex ea sequeretur peccatum sine gratia, solâ voluntate vitari, vincíque posse) ita respondet vt dicat se solum Adami peccatum definisse, atque adeo *liberum* ita explicat: vt sit totâ voluntate, integrâ potestate liberum, nulli seruituti obnoxium, nullius aut ignorantiæ tenebris inuolutum, aut concupiscentiæ visco implicatum,

aut vi terroris expreſſum. Qua ratione in noſtra peccata cadere non poſſet, proindéque non fore illa definitione comprehenſa. Perſpicuè Auguſtinus lib. cont. Iulian. 1. operis imperf. *Hic*, inquit, *peccatum definitum eſt, quod tantummodo peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati: De hoc quippe agendum fuit, quando mali origo quærebatur: quale commiſſum eſt à primo homine ante omnes homines malum. Sed tu non potes intelligere, aut non vis*, & lib. 1. Retract. c. 15. eadem definitione propoſitâ ſubdit: *Propterea vera eſt quia id definitum eſt quod tantummodo peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati.* Rurſum alio loco: *Poteſt videri falſa* ib. c. 13. *hæc definitio, ſed ſi diligenter diſcutiatur inuenitur eſſe veriſſima: Peccatum illud quippe cogitandum eſt quod tantummodo peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati.* Ex quo deduci videtur differentia inter illud primi Parentis & nepotum peccata, quod illud liberum fuit, noſtra non libera, ſed neceſſaria. Idque confirmari ex iis quæ ſcribit Auguſtinus: *Ipſe eſt Adam, quem noſtrâ illâ definitione quæ tibi placuit intuebar cùm dicerem: Peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi, quod iuſtitia vetat & vnde liberum eſt abſtinere. Adam quippe omnino quando*

peccauit, nihil in se habebat mali quo nolens vrgeretur ad operandum malum, & propter quod diceret: Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago. Ac per hoc id egit quod iustitia vetat, & vnde illi liberum fuerat abstinere. Ecce liberum Adæ peccatum. De nostris quid iudicet audiamus. *Nunc ei qui dicit quod nolo malum, hoc ago: abstinere inde liberum non est.* Non idcircò tamen tollitur ab Augustino libertas quæ necessitati opponitur, imò ne illa quidem quæ seruituti, prorsus aufertur. Satis vtriusque ad peccandum relinquitur: nec Augustinus omninò negat illam definitionem peccatis naturæ lapsæ conuenire: sed eo tantùm sensu, quem Pelagiani extorquebant.

Ac primùm liberum illud Augustinus intelligit, quod est in æquilibrio, & quodam quasi puncto indifferentiæ æquâ in vtranque partem potestate: ab omni specie non modò necessitatis, sed & seruitutis liberatum. Vnde illud arbitrium quod est vel aliquo modo inuitum, vel captiuum, liberum ab eo non dicitur. Ita lib. Retract. cap. 15. *Quod* id est *liberum propterea dictum est, vt hac definitione volens à nolente discerneretur: & sic ad illos referretur intentio, qui primi in paradiso fuerunt humano generi*

origo mali, nullo cogente peccando, hoc est liberâ voluntate peccando. Et lib. 1. contra Iulian. imperfecto. *Adam omnino peccauit quando nihil in se habebat mali quo nolens vrgeretur ad faciendum malum. Ac per hoc id egit, vnde liberum fuerat abstinere.* Et lib. 3. de lib. arb. cap. 18. *Cùm de liberâ voluntate loquimur de illa scilicet, in qua homo factus est loquimur.* Quare voluntatem Adami in eo statu *plenam & liberam*, alteram in nostro *extortam vocat.* lib. de spir. & lit. cap. 31. Adamum verò ait: *Sanum & inculpabilem factum & arbitrio libero atque ad iustè viuendum potestate liberâ constitutum*, lib. de nat. & grat. cap. 43. Hoc sensu dixit Augustinus lib. 1. ad Bonif. *libertas periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit.* Ac lib. de Cor. & Grat. cap. 12. *Nunc illa magna peccati merito est amissa libertas.* Ac epist. ad Vitalem, *liberum arbitriũ ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*, & in Enchir. *libero arbitrio malè vtens homo & se perdidit & ipsum*, & mox. *Victore peccato amissum est & liberum arbitrium. A quo enim quis deuictus est, huic & seruũs addictus est.* Et epist. 89. *Quomodo libera est voluntas, cui dominatur iniquitas?* Et lib. de perfect. iust. *Victa vitio in quod cecidit voluntate,*

caruit libertate natura. Huiusmodi accepto & retento sensu, patet quid sibi voluit Augustinus cùm negat illam definitionem peccati alij quàm primi Parentis peccato conuenire.

Videamus nunc vtrum supersit alia in voluntate nostra libertas quæ satis sit ad peccandum? Nam si reliqua est illa, non necessariò, sed liberè adhuc peccamus. Et verò superesse constat, sed quam sæpiùs *voluntatem* Augustinus maluit, quàm *libertatem* dicere, ne ansam errandi Pelagianis daret: ac vt potestatem in actum indicaret, seruitutem status non excluderet. Itaque 1. Retract. cap. 15. cùm de peccato Adæ egisset: *Quanquam & hoc peccatum, quo consentitur peccati concupiscentiæ non nisi voluntate committitur.* At ne quis de libera voluntate dubitet, dixerat proximè, *Peccatum, quod nusquam est nisi in voluntate illud præcipuè intelligendum, quod iusta damnatio consecuta est. Hoc enim per vnum hominem intrauit in mundum.* Consentit lib. 1. oper. imperf. *Cùm igitur in hominibus esse fateamur peccata, quæ non necessitate committuntur, sed voluntate, quæ tantummodo peccata sunt: vnde ab eis liberum est abstinere:* vbi vtrumque coniunxit, ac quid intelligeret nomine voluntatis expressit, nimirum liberam

cum

cum poteſtate voluntatem: & ſerm. de verbis Apoſt. 13. præclarè: *Agis quidem illo,* id eſt Spiritu ſancto, *non adiuuante liberâ voluntate, ſed male. Ad hoc idonea eſt voluntas tua, quæ vocatur libera, & malè agendo fit ancilla.* Hîc quid ſentiret de ratione libertatis & ſeruitutis aptè & manifeſtè expoſuit. Acvt propiùs cum difficultate luctemur: Auguſtinus in ſtatu lapſæ naturæ non negat libertate peccari, ſed tantùm negat totâ & plenâ libertate peccari: nimirum pronâ & inclinante in peccatum voluntate. Ita lib. de ſpir. & lit. c. 31. *Neque enim dici ſolet quiſpiam voluntate feciſſe, ſi quid fecit inuitus.* Ecce opponit voluntario *inuitum: non liberum* imò *coactum* & neceſſarium ſolet appellare. Tum. *Quanquam ſi ſubtiliùs aduertamus, etiam quod quiſque inuitus facere cogitur, ſi facit voluntate facit: ſed quia malit aliud, ideo inuitus hoc eſt nolens facere dicitur.* Hîc iam explicat quid *inuiti & coacti* nomine intelligat. Deinde, *Malo quippe aliquo facere compellitur, quod volens à ſe euitare vel à ſe remouere, facit quod cogitur.* Videſis oppoſitæ ſibi, ſecúmque ex aduerſo pugnantis intra ſe liberæ voluntatis imaginem. Tandem, *Ac per hoc ſi facit non quidem plenâ & liberâ*

voluntate, ſed tamen non facit niſi voluntate.
En quâ ſe ratione ex illa quaſi lucta explicauit arbitrium? vt aliquid ſit in ea colluctatione extritum, aliquid retentum, quod ſatis eſſet ad libertatem. Nimirum defuit illud quo inuitus, coactus, & nolens: manſit illud quo voluntarius & liber fecit. Quo inuitus hæſit in voluntate, quo liber tranſiit in actum: magnâ quidem difficultate: nullâ certè verâ neceſſitate. Quid? ſuæ ipſemet mentis faber ſe Auguſtinus excuderet. Ergo lib. 1. Retract. c. 15. Vbi factâ comparatione peccatorum in ſtatu ruinæ cum Adami peccato: *Quamuis & illa*, inquit, *quæ non immeritò non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à neſcientibus, vel à coactis perpetrantur non omninò poſſunt ſine vo-*
Cap. 13. *luntate committi. Coactos, inuitos* intelligit. Addit, *Quoniam & ille qui peccat ignorans, voluntate vtique facit quod cùm faciendum non ſit putat eſſe faciendum, etiam ſi non quia voluit peccauit*, id eſt non toto voluntatis niſu voluit: ſed aliquo tamen voluit, quod ſatis fuit ad pec-
Cap. 15. catum. Pergit: *Et ille, qui concupiſcente aduer-*
Cap. 13. *ſus ſpiritum carne non ea quæ vult, facit, ſi vincitur, concupiſcentiæ conſentit volens: & in eo non facit, niſi quod vult. Liber ſcilicet iuſtitiæ,*

seruúsque peccati. Hoc nebulam dubitationis omnem detersit: etiam qui stimulis actus concupiscentiæ, (quem *inuitum, coactum, nolentem* dicere solet) ruit in peccatum, consentit volens, sed amissâ vnâ libertate id est iustitiæ, retentâ seruitute peccati: Quæ ingenuum quiddam tollit: Liberum non aufert: seruitutem, non necessitatem inducit. Sui similis est lib. 1. oper. imperf. contra Iulian. c. 40. & lib. 8. Confession. c. 5. & 10. & lib. de duabus animab. c. 10. & lib. 1. de Nupt. & Concup. c. 28. & lib. 3. de lib. arb. c. 18. & lib. de perf. iust. c. 2. & 3. & 4. & 6. Quem delectet rei istius pulcherrimam speciem intueri, illustres reperiet certantis cum voluntate concupiscentiæ imagines lib. 2. de Gen. cont. Manich. cap. 24. & Psalm. 143. & lib. 6. con. Iulian. cap. 15. in quibus videbit sic vtramque inter se commissam, vt cùm voluntas concupiscentiæ cedat, non ab ea vi deiici, sed sponte ei succumbere videatur.

Quid? quòd ipsa ex definitione peccati, & summâ libertate Adami sumpta argumenta, ea nostram quoque libertatem ad peccandum confirmant. Nam peccatum Adami, quod *liberum* antonomasticè dixerat: *liberius* alibi

vocat: quo & libera noſtra eſſe, etſi non tam ac illud *libera* demonſtret. Sic lib. 8. Confeſſion. cap. 10. *Iam non ego operabar illam*, id eſt concupiſcentiam, *ſed quod habitabat in me peccatum, de ſupplicio liberioris peccati, quia eram filius Adam.* Dum *liberius* vocat Adæ peccatum peccata filiorum eius libera eſſe non negat: minus libera fatetur. Idem aliâ ratione admittit lib. 1. Retract c. 15. inquiens: *Peccatum, quod nuſquam eſt niſi in voluntate, illud præcipuè intelligendum eſt, quod iuſta damnatio conſecuta eſt. Hoc enim per vnum hominem intrauit in mundum.* Dum *præcipuè* dixit, locum aliis peccatis, opinor, reliquit: perinde ac minùs eo libera ſint. Sed nil ad idem probandum fortiùs & euidentiùs, quàm illa ipſa definitio peccati antea propoſita: & ab Auguſtino ſemel de peccato Adæ explicata: *Peccatum eſt voluntas retinendi, vel conſequendi quod iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere.* Cùm enim eâ definiri à ſe primum Adæ peccatum Auguſtinus ſemel, vti proximè diximus, declaraſſet: non negauit eam aliis item peccatis lapſæ naturæ conuenire, quæ quidem propriè peccata ſunt, id eſt quæ ſimili illi Adæ parentis libertate fiunt: ac proinde pœnæ peccatorũ non

ſunt: cuiuſmodi ſunt ea, quæ ab homine iuſto peccata committuntur. Nam cùm hic ope iuſtitiæ ac gratiæ in ſtatu libero reponatur, quæ admittit peccata ea ſimili Adæ libertate admittit: atque adeo ſimpliciter libera dici poſſunt. Perſpicuè Auguſtinus lib. cõtra Iulianum imperf. operis 1. proximam definitionem nouâ & excogitatâ ratione oppugnantem. *Scias*, inquit, *aliud eſſe peccatum, aliud pœnam peccati, aliud vtrumque. Intelligis quid horum trium pertineat ad illam definitionem vbi voluntas eſt agendi quod iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere. Peccatum namque iſto modo definitum eſt, non pœna peccati, non vtrumque. Habent autem tria iſta genera ſpecies ſuas de quibus nunc longum eſt diſputare. Horum ſanè trium generum ſi requirantur exempla primi generis in Adam ſine vllo modo quæſtionis occurrit: multa quippe ſunt quæ agunt homines mala à quibus eis liberum eſt abſtinere: ſed nulli tam liberum, quàm illi, qui Deo ſuo à quo erat conditus rectus nullo prorſus vitio deprauatus adſtabat.* Et rurſum: *Cùm igitur fateamur & illa in hominibus eſſe peccata, quæ committuntur non neceſſitate, ſed voluntate quæ tantummodo peccata ſunt, vnde ab illis liberum eſt abſtinere.* Hinc apparet non

modò non negari ab Augustino veram & oppositam necessitati libertatem, sed concedi aliam quæ opponitur seruituti: quare apud nos in statu naturæ lapsæ esse quæ satis sit ad peccandum libertatem. Ex hoc & illud quoque in vsum nostrum colligimus: liberũ & voluntarium Augustino authore recipere magis & minus: summámque esse quæ sit in æquilibrio æquæ in vtramque partem potestatis libertatem, quam propriè indifferentiam appellemus. Deinde ex eo velut fastigio per quosdam quasi gradus descendere: suáque & incrementa & detrimenta recipere, intra libertatis, citra necessitatis rationem. Quæ sanè doctrina ad impulsus Gratiæ, & motus concupiscentiæ quibus ad benè ac malè operandum excitamur, & tenendos, & cum libertate conciliandos magno est vsui futura: quemadmodum nos in thesibus nostris significauimus.

ART. V.

De duplici necessitate peccandi.

NVNC ad necessitatem, quæstionis cursum conuertamus. A libertate ceu à contrariis argumenta sumamus. Illud primum:

duo esse genera necessitatis: Alterũ, captiuum, & seruiens; oppositum ingenuo: alterum, determinatum & addictum vni, destitutum liberâ potestate in actus; libero & indeterminato contrarium. Deinde illam necessitatem captiuitatis non tollere libertatem potestatis & dominij in actus: & cum illa stare posse peccatum. Illam verò determinantem, & addicentem vni tantùm actui voluntatem, omnino repugnare libertati, cúmque ea peccatum non posse componi: Itaque primam esse moralem impotentiam: secundam contrà physicam esse impotentiam: primam vitari posse, secundam non posse: primam non esse veram sed impropriam, secundam genuinam esse & propriam necessitatem. Ac ita esse authore Augustino concludimus. Et hæc quidem penè omnia sunt proximè demonstrata. Duo supersunt demonstranda. Alterum, quæ sit illa physica necessitas, quâ cum peccata stare non possint? Alterum, cuiusmodi sit alia moralis impotẽtia, & quâ ratione ex illa necessitas peccandi existat, ac cum ea demum peccata consistant? His enim duobus expeditis quæstio tota profligatur.

Quod attinet ad primum. Si eiusmodi

necessitas sit, vt eâ positâ peccatum nullo modo vitari caueríve possit: vndecumque tandem veniat, ea simpliciter necessitas est, & tollit rationem peccati. Quare non tam causa huiusce necessitatis, quàm effectus inspiciendus. siue enim ab intrinseco veniat, siue ab extrinseco, siue ex indeliberatione, siue ex violentia, siue ex simplici necessitate, siue ex coactione, siue ex impulsu, siue ex motu, siue ex parte causæ, siue ex parte medij, siue ex parte obiecti existat, modò actus caueri nullo modo possit libertas ad illum esse non potest. Hoc probant omnia initio cumulata pro voluntatis potestate liberâ testimonia. Sed illa iusta est ac inuicta probatio, quæ ex loco illo lib. 3. de lib. arb. cap. 18. & lib. de nat. & Grat. cap. 67. deducitur. Qui Achilles est. *Quæcunque ista causa est voluntatis si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur: si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. An fortè fallit incautum? Ergo caueat ne fallatur. An tanta fallacia est vt caueri omninò non possit? si ita est, nulla ergo peccata sunt. Quis enim peccat in eo quod caueri nullo modo potest? Peccatur autem, caueri igitur potest.* Tam hoc perspicuum est, vt nullis inuolui aut obtundi tenebris queat. Nam hic Augustinus proponit

duo illa principia neceſſitatis peccandi infirmitatis & ignorantiæ, quatenus & *reſiſti*, & *falli* inculcat : & tamen negat ex vtroque, niſi vitari caueríque poſſit peccata exiſtere. Itaque non aliâ rimâ quàm eo quo caueri poteſt, peccatum intrat. Niſi hæc ſit, nullum prorſus illud ſit. Quæcunque ſit vis concupiſcentiæ, quæcunque ſit caligo ignorantiæ, ſi quâ vitari ratione poſſit, peccatum erit, ſi nullâ ratione caueri poſſit, non erit. Neque opus eſt Auguſtiniano Theologo omnes ignorantiæ & cupiditatis formas agnoſcere, & ſingulas excutere: vt anxiè quærat vbi ſit peccatum. Vnum illi conſtet, quæ vitari poſſit, in ea peccari poſſe. Atque hac ratione citra tædium & periculum errandi compendium faciet. Nam ea ſumma contentionum omnium eſto. Vitari aut poſſe, aut non poſſe. Vndecumque ineuitabile ſit peccatum, ſiue ex neceſſitate ſimplici, ſiue ex coactione, ſiue ex caligine, ſiue ex irreptione, peccatum non erit. Adeo vt ſi ex diuina præſcientia peccatum ineuitabile fieret, nullum ipſum peccatum foret. Si peccatum hac ratione quærerent Theologi, hoc illud ſigno agnoſcerent, hâc notâ deprehenderent: eſſétque fortaſſe meliùs & conſcientiæ & ſcientiæ

consultum: nec tot clamoribus capita, nec tot ictibus pulpita frangerentur: omnísque & ansa errandi, & errores clarissimis viris affingendi tolleretur. Equidem animaduerti de libero, de necessario, de voluntario, de inuito, de coacto, de spontaneo, déque tota ratione voluntatis Augustinum variè disputasse, hæc omnia vocabula aliâ atque aliâ notione accepisse, & ad diuersos abditæ veritatis sensus accommodasse: nunquam tamen in huiusmodi ratione quâ vitetur, aut non vitetur peccatum quicquam variasse. Hunc cardinem libertatis fecisse, quo cum tota acceptionum machina volueretur, ipse tamen firmus, constánsque mansisset. Itaque interdum nos flentes, gementes, victos, inuitos, repugnantes, nolentes: imò & coactos, atque adeo necessitate peccare interdum affirmat. Aliquando à nobis liberè, voluntariè, sponte, libenter, ac proinde voluntate peccari concedit: nec veretur vt ex hac analogia, periculi quicquam, aut libertati, aut necessitati creetur: modò id certum ac immutabile consistat: *Peccatum in eo quod vitari non potest esse non posse.* Quantacunque enim varietas, ac diuersitas loquendi sit, sensus tamen idem ac integer veritatis erit: atque adeo in

voce aliquantum, in re nihil discriminis reperietur. Quare non possum non vehementer dolere temporum nostrorum vicem, quibus cum summâ disputandi libidine, ingens conuitiorum cohors incubuit: ex qua fit vt Academiæ in factiones diuisæ inter se pugnent, sibíque mutua ex animarum dissensione infamiæ vulnera infligant, quòd quidam earum Principes de Augustini iudicio circa huiusmodi libertatem & necessitatem peccandi, quod ex analogia incertum putant, omninò dissentiant. Qui cùm non nisi verbis, opinor, discrepent, alij tamen aliis ex diuerso loquendi modo errores affingunt: cùm hac vnica ratione cõponi turbæ, & lis tota extingui posset, inquirendo ex iis vlteriùs: Vtrum voluntas sub illa notione siue necessitatis, siue coactionis posset vllâ ratione vitare peccatum? Quod si annuerent, nihil esset cum iis expostulandum: nisi quod minùs propriè loquerentur. Id velim hac in controuersia ratum maneat: quolibet modo Augustinus loquatur, nusquam in toto Augustino reperiri verbum quo dicat, *in re quæ vitari nequeat esse peccatum*. Addo & illud: multos me inuenisse locos in quibus affirmet necessitatem in hoc statu ruinæ esse peccandi, ac ex ea ne-

cessitate peccata existere, atque adeo necessitate peccata committi: nullum me tamen memini reperire, in quo Augustinus concedat actum ipsum peccandi ineuitabilem esse: imò semper docuit ibi peccari, vbi aliquâ ratione vitari possit peccatum: vbi non possit ibi nullâ ratione peccari. Atque hoc ipsum Augustinus inculcat eodem loco. *Reminiscere,* inquit, *superiorum, quæ à nobis tam multa de peccato & voluntate liberâ dicta sunt. Sed si laboriosum est omnia mandare memoriæ: hoc breuißimum tene. Quæcunque ista est causa voluntatis, &c.* hæc summa omnium; hîc vertitur totius disputationis cardo. Hîc vis & terminus est. Tam hoc Augustino capitale fuit, vt quoties hâc parte à Pelagianis peteretur, acerrimè vigilaret, strenuéque se opponeret, ac omnem vulneris vmbram auerteret. Vt qui non admodum aliis in controuersiis laborabat, in hac intentissimè sibi caueret. Videbat quippe iugulum libertatis peti, vbi euitandi potestas petebatur. Quâ retentâ intentati ab hostibus in libertatem gladij irritis ictibus aërem feriebant. Tres à me sunt illustriores loci proponendi. Primus hic ipse de quo agimus: vbi cùm huiusmodi doctrinam statuisset, & necessitatem quandam

Lib. 3. de lib. arb. cap. 18.

peccandi fateretur: quæ in lapſantem ex Adæ peccato naturam influxiſſet: ac murmurantes homines quòd in hoc miſero ſtatu peccata vitare non poſſent induxiſſet, (quo liquet de omnibus omnino peccatis locutum Auguſtinum cùm docuit, neminem in eo quod vitare nequit peccare poſſe) eorum ſic querelis occurrit, & non eſſe peccatum ineuitabile monet. *Quibus breuiter reſpondetur vt quieſcant, & aduerſus Deum murmurare deſiſtant. Rectè enim fortaſſe quererentur ſi erroris & libidinis nullus hominum victor exiſteret: cùm verò vbique ſit præſens qui per creaturam ſibi Domino ſeruientem auerſum vocet, doceat credentem, conſoletur ſperantem, diligentem exhortetur, conantem adiuuet, exaudiat deprecantem: Non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, ſed quòd negligis quærere quod ignoras: neque illud quod vulnerata membra non colligis, ſed quòd volentem ſanare contemnis, iſta tua propria peccata ſunt.* Vtrumque docemur, & in eo quod vitari non poteſt non peccari, cùm non imputetur ad culpam quod inuitus quiſque ignorat; & in quo peccatur, illud vitari aliquo modo poſſe, cùm negligere & contemnere à poteſtate vitandi aliquid proficiſcatur. Illud *ſi*

Lib. de nat. & grat. cap. 67. & ſuprà.

nullus hominum victor existeret, indicat victoriam peccati ad auxiliũ Gratiæ pertinere, atque adeo peccatum vitari aliqua ratione posse: atque eos à quibus poſsit vitari, si vitare negligant, eâ ratione peccare. Quod si vitari omninò nequeat, in eo minimè peccari, vt verum sit illud: *Non tibi imputatur ad culpā, quod inuitus ignoras.* Nec enim hîc cum infidelibus agit, sed cum iis qui Deum aliquâ fide nouerant, & cum Deo expostulabant. Alius huic & geminus & proximus locus lib. 3. de lib. arb. cap. 24. adductus lib. 1. Retract. cap. 9. & obiter commemoratus lib. de Dono Perseu. cap. 11. Is autem huiusmodi est. *Ad quam miseriam iustæ damnationis pertinet ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio natiuitatis suæ, nec ab isto malo liberatur quisquam nisi Dei Gratia. Quam miseriam nolunt Pelagiani ex iusta damnatione descendere, negantes originale peccatum: quamuis ignorantia & difficultas etiam si essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus. Quæ disputatio contra Manichæos habenda est.* Addit lib. Retract. & de Dono Perseuer. Qui locus est multiplici difficultate implexus, & alibi extricandus. Nunc in huiusce tantùm quæstionis vsum ac-

cipiendus. Vbi induxit Augustinus hanc geminam radicem peccandi, statim asseruit rationem vitandi peccati. Occupauit enim quod obiici poterat, necessaria fore ex innatâ radice peccata: aiens vitari posse, vt peccata esse possent. Ita cap. 22. *Ignorantia & difficultas si naturalis est, inde incipiat anima proficere, & ad cognitionem & requiem promoueri. Quem profectum in studiis optimis, atque pietate quorum facultas ei non negata est, si propriâ voluntate neglexerit iustè in grauiorem, quæ iam pœnalis est ignorantiam, difficultatémque præcipitatur.* Ex quo patet illa duo semina peccati, non tollere facultatem voluntatis ad vitandum ex virtutis studio peccatum: imò esse occasiones proficiendi monstratâ auxilij necessitate, nec ineuitabile esse peccatum; vbi est locus negligendi auxilium, & peccatum in negligendo: tandem satis liberum esse peccatum, ex quo peccatum oriatur poena peccati. Vnde rectè item deducitur principia illa duo, si essent naturalia peccandi, multò minus ad peccatum inclinare, quàm cùm modò in nobis sunt pœnalia. Quod, vt hoc obiter dicam, si Augustini interpretes expenderent, minus in huiusmodi loco explicando laborarent. Verùm hoc

aliàs, cùm otium erit nobilem difficultate lubricâ locum explicandi. Iuuat cap. 20. *Quanquam enim*, inquit, *in ignorantia & difficultate nata sit, non tamen ad permanendum quod nata est, aliquâ necessitate comprimitur.* Rursum cap. 22. *Si ignorantia veri, & difficultas recti naturalis est homini, nullus hanc ex initio naturali rectè arguit. Sed si proficere noluerit, aut à profectu retrorsum relabi voluerit, iure meritóque pœnas luet. Creator verò eius vbique laudatur, vel quòd eam ab ipsis exordiis ad summi boni capacitatem inchoauerit, vel quòd eius profectum adiuuet, vel quòd impleat proficientem, atque perficiat.* Iterum cap. 20. *Deus etiam in ipsa ignorantia & difficultate liberam voluntatem petendi, quærendi & conandi non abstulit daturus petentibus, demonstraturus quærentibus, pulsantibus aperturus.* Vbique inculcat potestatem vitandi peccatum, ad peccandum omnino requisitam: adeo vt in eo quod vitari non possit peccatum non admittat. Nam in illis primordiis si essent naturalia, inesse peccatum negat, quòd vitari non possunt. Hinc illud, *Si naturalis est, nullus rectè arguit.* In effectu inde orto ex voluntate peccatum admittit, quòd vitari potest. *Sed si proficere noluerit, aut*

à profectu relabi voluerit pœnas luet. Quo res huiusmodi tota continetur.

Tertius non tam est locus, quàm conflatus ex locis. Disputat sæpe, ac densè de peccatis ignorantiæ Augustinus. Id obseruo : vbi peccatum agnoscit, ignorantiam vitabilem, seu vincibilem aliqua ratione esse : vbi negat, ibi inuincibilem, seu ineuitabilem esse ignorantiam. Ac primùm perspicuè Augustinus lib. 3. de lib. arb. cap. 19. *Non tibi imputatur ad culpam, quod inuitus ignoras.* Quod generale quoddam effatum est. Deinde huc pertinet quod proximè dixerat. *An tanta fallacia est, vt caueri peccatum omnino non poßit? Si ita est, nulla peccata sunt?* Mox admissis ex ignorantia peccatis, atque eiusmodi ignorantiâ, quæ inuincibilis videtur, quòd ex traduce orta peccati originalis: *Si non est ista pœna hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt.* Patet ex eo quòd eam opponit naturæ, ineuitabilem omnino non esse: ac ex ea esse peccata posse: cùm si natura esset, ineuitabilis prorsus esset, ac ex ea peccata esse non possent. Ideo inter vtramque, & pœnam, & naturam distinxit: ac libens concesit : nulla ex natura fore peccata, qui negaret ex pœna peccati peccata non fore.

Eadem ratione docet Donatiſtas non poſſe fideles à ſua hæreſi alienos ex ignorantia peccare, quòd erant à Donatiſtarũ corpore ſeparati, quos ipſi fideles omnino non norant. Ita epiſt. 48. *Hos*, inquit, *ab hoc crimine innocentes eſſe nempe ipſa ignorantia facillimè oſtendit*, & iterum: *Porro ſi tot gentium populos ipſa ignorantia ſicut dictum eſt innocentes oſtendit:* Præterea alio in loco diſputans contra Creſconium: *Si enim conſcientia lædi non potuit, quia neſciuit, nunc incipit lædi quia ſciuit: velut ſi tunicâ de latrocinio neſciens veſtiretur, ex illo fit iniquitatis veſtis illa, ex quo cognouerit, & ipſe iniquus niſi abiecerit, & qui neſciens vxorem duxerit alienam, ex illo fit adulter, ex quo didicerit niſi diſceſſerit.*

Contra Creſcon. l. 2. c. 26.

Accedit celebre argumentum petitum ex illuſtri Ioannis loco: *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo:* quem tribus in locis verſat Auguſtinus ea ratione, vt doceat ideo peccaſſe Iudæos non credendo in Chriſtum, quia norant veniſſe Chriſtum: non peccaturos ſi ignorarent, atque adeo in eo quod vitare poterant, peccaſſe, quod non poterant in eo peccare non potuiſſe. Sic epiſt. 50. in

fine. *Aliquod*, ait, *proprium peccatum intelligi voluit, id eſt, quod in eum venientem non crediderunt, hoc enim non haberent peccatum, ſi non veniret.* Ex quo tract. 89. in Ioan. ratiocinando colligit, ad quos Chriſti prædicatio non perueniſſet, eos ab huiuſmodi peccato excuſandos. Itaque tradit: *Habere illos excuſationem, non de omni peccato ſuo, ſed de hoc peccato quo in Chriſtum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non eſt locutus.* Idem habet lib. 3. ad Bonif. cap. 3. Vnde, quemadmodum proximè animaduertimus, ſemper Auguſtinus facultatem agnouit in anima ad amouendum iſtud impedimentum, orando, pulſando, gemendo: ne ineuitabilem quis ignorantiam eſſe putaret. Quemadmodùm contra Pelagium lib. de Nat. & Grat. cap. 17. occupauit: *Tractat*, inquit, *iſte de peccatis ignorantiæ*, &c. Deinde: *Dum tamen omnia potiùs diſputet, quàm vt oret & dicat. Da mihi intellectum*, &c, addit: *Vnde admonemur à Deo petere ſapientiam, qui dat omnibus affluenter, vtique omnibus qui ſic petunt & tantùm petunt*, &c. Quare etſi Auguſtinus interdum videatur ſignificare, ignorantiam ineuitabilem eſſe peccatum, ſi attentè audiatur apparebit de illa loqui quæ aliquo modo vitari

posſit. Sed acuto imprimis & vigilanti opus eſt lectore: vti ex ſubiecto loco planè conſtabit. *Dominus in Euangelio oſtendit grauiùs peccare hominem ſcientem, quàm neſcientem. Nec tamen ideo confugiendum eſt ad ignorantiæ tenebras, vt in eis quiſque requirat excuſationem. Aliud eſt enim neſcire, aliud ſcire noluiſſe. Voluntas quippe in eo arguitur de quo dicitur: Noluit intelligere vt bene ageret. Sed & illa ignorantia, quæ non eſt eorum qui ſcire nolunt, ſed eorum qui tanquam ſimpliciter neſciunt, neminem ſic excuſat, vt ſempiterno igne non ardeat, ſi propterea non credidit, quia non audiuit omnino quod crederet: ſed fortaſsis vt mitiùs ardeat: non enim ſine cauſa dictum eſt: Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt: & illud quod ait Apoſtolus: Cùm venerit in flamma ignis dare vindictam in eos qui ignorant Deum.* Culpâ non vacare huiuſmodi ignorantiam patet ex conſtitutâ ei in vindictam ab irato Deo pœna. Vnde & ſequitur vitari aliqua ratione poſſe: atque adeo non eſſe inuincibilem, vt aiunt, ignorantiam. Id ſubtiliter dixit Auguſtinus cùm dixit: *Tanquam ſimpliciter neſciunt*, non *ſimpliciter*. Nam eo termino, *tanquam ſimpliciter* ſignificauit ignorantiam de qua agebat

Lib. de Grat. & lib. arb. c. 3.

culpabilem, & pœnâ dignam: non esse simpliciter nescientiam ineuitabilem: sed quandam ignorantiæ formam, quæ speciem ineuitabilis cùm haberet, re vitari aliquo modo poterat: atque adeò digna supplicio; licèt quòd minus esset voluntaria, minore, quàm quæ magis esset libera, puniretur. Quod autem ait Augustinus: *Si propterea non credidit, quia non audiuit omnino quod crederet*, non obstat quominus ignorantia sit aliqua ratione vitabilis: cùm etsi omnino non audierit, quod crederet, posset tamen aliunde accipere faces aliquas lucis per stricturas & scientiæ, & iuris naturalis: neque enim naturale in nobis lumen extinctum est, sed obrutum: vnde scintillæ quædam emicare posint, & fomite rationis incenso mentem vtcunque illustrare. Vti ex Paulo docet Augustinus lib. de spiritu & littera cap. 2. vbi eo loco proposito ad Roman. 2. *Ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*, ait: *Non omnimodo deletum est quod ibi per imaginem Dei cùm crearentur, impressum est.* In quibus etsi lux fidei desideretur, neque quo fide destituuntur, eo peccare posint, vti proximè de Iudæis loquendo cum Augustino tradidimus, non deest tamen vis rationis, ex qua

lumen quoddam exiſtat, quo præeunte, ſi non omninò à peccato abſtinere, minùs certè peccare poſsint. Quia, vt inquit Auguſtinus, eodem lib. cap. 27. *Non vſque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita eſt, vt nulla in ea velut lineamenta extrema remanſerint.* Vnde fit vt ex ea caligine in qua tamen aliquid vel malignæ ſit lucis, peccatum exiſtat, quod Paulus *mortuum* dicit, quod abſconditum & ſepultum in tenebris ignorantiæ Auguſtinus interpretatur. Quippe qui dictum illud Apoſtoli: *Sine lege peccatum mortuum eſt,*
Lib. 1. ad Bonif. c. 9. ita explicat. *Non intelligamus niſi tanquam non ſit, latet non apparet, penitus ignoratur tanquam in neſcio quibus ignorantiæ tenebris ſit ſepultum. Nam quod adiunxit: Adueniente autem mandato peccatum reuixit, quid eſt aliud, quàm eminuit & apparuit?*

Quare quoties, ac id eſt ſæpiſsimè, Auguſtinus docet peccata ex ignorantia committi, ſemper de illa, quæ aliquâ ratione vitari poteſt ignorantia intelligendus. Illud verò eſt operæpretium obſeruare, cùm vix apparet ratio vitandi peccati, vix rationem peccati apparere: atque adeo pari paſſu ire rationem vitandi cum ratione peccandi. Vnde peccatum

ex alta quadam ignorantia commiſſum *mortuum* dixit Paulus: Auguſtinus *non apparens, conditum, ſepultum:* quod vbi non extabat ratio vitandi latebat ratio peccati. Tam eſt vtraque inter ſe coniuncta: vt inde vel fiat, vel augeatur, vel minuatur peccatum. Nam cùm peccatum omnino vitari poteſt, ſi quis peccet, grauiſſimè peccabit; cùm facilè, magis; cùm difficilè, minus; cùm ægrè, multo minus peccabit: creſcente, aut deficiente grauitate peccati ſecundùm gradus eius, quæ eſt in vitando poteſtatis. Sit hoc igitur in Auguſtini doctrina certiſſimum: Quæ ineuitabilis prorſus eſt ignorantia, quam inuincibilem dicunt, in ea peccatum eſſe non poſſe. Quæ vitabilis aliquo modo ſit, etſi vix ratio vitandi appareat, quam vincibilem appellant, in ea poſſe peccatum reperiri. Ex his conſtat: quæ ſit & cuiuſmodi illa neceſſitas quâ cum peccatum non poteſt conſiſtere: quæ eſt ineuitabilis & fixa neceſſitas: omnino euertens arbitrij liberam poteſtatem.

ART. VI.

Vtrum aliqua ſit neceßitas, qua cum peccatum conſiſtat?

NECESSITATEM peccandi ſuprà ex Auguſtino monſtrauimus: Nunc quî cum libertate huiuſmodi neceſſitas componi queat? inſpiciendum. Ea iam ducto à contraria libertati neceſſitate argumento, quæ ſit, apparet. Nimirum: quæ ex ſumma difficultate impotentiam quandam inducat, quâ voluntas impedita ægerrimè ſe poſſit explicare: quæ ſit tamen aliquâ ratione vitabilis: atque adeo non omnino extra poteſtatem voluntatis.

Et quidem peccata quæ neceſſitate committi ab Auguſtino dicuntur: ea imprimis ſunt, quæ ex concupiſcenta, nobis adnatâ oriuntur: deinde quæ ex inueterata peccandi conſuetudine exiſtunt. Quod ſuprà oſtendimus. Nunc videamus quomodo neutra neceſsitas ſit vera & propria ineuitabiliſque neceſsitas. Ac primùm de prima conſtat. Nam Auguſtinus docet, concupiſcentiam eſſe vitium naturæ, non naturam: ergo docet, non eſſe veram neceſsitatem. Id ex Auguſtini doctrinâ contra Manichæos patet. Ille enim tradit, ſi natura foret

mala

mala, necessariò secundùm eam & viuendum & operandum: nec aliter quàm illa ferret, agere quenquam posse: & quæ mala quisque faceret peccata non fore, quòd naturalia non libera forent; atque adeo ex vi & institutione naturæ, cui resisti non posset: quemadmodum antea diximus. Deinde docuit ignorantiam & difficultatem, id est Concupiscentiam, *si essent hominis primordia naturalia laudandum Deum esse*, non alia certè ratione, nisi quòd cum iis posset quis rectè cum auxilio Dei operari, ac proinde non necessariò quenquam vel ex iis peccandi ingenitis principiis peccaturum. Igitur, vt aiunt, à fortiori, ex Concupiscentia adnata & adnexa in pœnam nullâ necessitate peccata existent. Quod, me certè authore, argumentum Achilles est. Nam si Concupiscentia naturalis non tolleret potestatem bene operandi, nec ineuitabilem peccandi necessitatem inueheret, quî possit Concupiscentia pœnalis facultatem ad rectè agendum auferre, & peccandi necessariam vim inducere? Confirmatur ex eo quòd Augustinus, quam Concupiscentiam *necessitatem* vocat, *difficultatem* solet appellare: quo significat, eo sensu necessitatem dici, quòd eâ se animus diffi-

m

cillimè possit explicare. Ita lib. 3. de lib. arb. cap. 20. & lib. 1. Retract. cap. 9. & lib. de Dono Perseuer. cap. 11. Eadem ratione consuetudini confert, imò & consuetudinem dicit, quòd non aliter ad peccandum inclinat, quàm inueteratus peccandi vsus inducat: ex quo cùm moralis tantùm impotentia, id est summa difficultas existat, necesse est, vt similis & difficultas & impotentia ex concupiscentia oriatur. Id ex locis in quibus Consuetudo ab Augustino vocatur apparebit, lib. de Fide & Symbol. *Pars quædam*, inquit, *animæ resistit spiritui non naturâ; sed consuetudine peccatorum, quæ consuetudo in naturam versa est secundùm generationem mortalem peccato primi hominis.* Et lib. 83. quæst. q. 70. ad locum Pauli. *Vbi est mors contentio tua? Mortem*, ait, *significari arbitror hoc loco carnalem consuetudinem, quæ resistit bonæ voluntati delectatione bonorum temporalium fruendorum. Hanc autem mortem peccato meruimus.* Et lib. 1. de Doctrina Christ. cap. 24. tractans illum locum: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Dictum est hoc*, inquit, *propter indomitam & carnalem consuetudinem, aduersus quam spiritus concupiscit, non vt interimat corpus, sed vt concupiscentiam eius id*

est consuetudinem malè domitam faciat spiritui subiugatam : & infrà. *Vt consuetudo carnalis mutetur in melius.* Præterea. *Non per odium resistente carne, sed per consuetudinis vinculum, quod à parentum etiam propagine inueteratum naturæ lege inoleuit.* Tandem : *Id agit spiritus in domanda carne, vt soluat malæ consuetudinis quasi pacta peruersa, & fiat pax consuetudinis bonæ.* Perspicuè verò & aptè in epist. ad Galat. cap. 16. *Quamuis habitet in eorum mortali corpore peccatum, nondum extincto impetu consuetudinis naturalis, quia mortaliter nati sumus, & propriæ vitæ nostræ, cùm & nos ipsi peccando auximus, quod ab origine peccati humani, damnationisque trahebamus.* Duo hîc sunt in rem nostram præclara ; alterum, hoc differre inter se Concupiscentiam ab inueterato vsu peccandi, quòd illa sit naturalis consuetudo, hic frequentatione actuum acquisita. Alterum, Concupiscentiam vsu augeri, quo patet eam non esse veram necessitatem, cùm recipiat magis & minus, cùm id quod necessarium est, eandem, opinor, vim rationémque operandi retineat. Idem Augustinus docet Serm. 45. de tempore. *Quod dixi, ait, de ebrietate hoc de omnibus vitiis, hoc de omnibus cupiditatibus in-*

telligas. Cum aliquibus enim nati ſumus, aliquas conſuetudines fecimus. Conſuetudini ergo ſemper repugnandum eſt, quia ipſa concupiſcentia cum qua nati ſumus finiri non poteſt quandiu viuimus: quotidie minui poteſt, finiri non poteſt. Præterea quòd iſta conſuetudo non inferat veram neceſſitatem voluntati, patet ex eo quod Auguſtinus tradit lib. 1. ad Simpl q. 1. *Peccatum vnde in carne niſi ex traduce mortalitatis & aſſiduitate voluptatis? Illud eſt ex pœna Originalis peccati; hoc eſt pœna frequentati peccati. Cum illo in hanc vitam naſcimur, hoc viuendo addimus. Quæ duo ſcilicet natura & conſuetudo coniuncta robuſtiſſimam faciunt & inuictiſſimam cupiditatem, quam vocat peccatum, & dicit habitare in carne.* Perſpicuè monſtrat hic locus, *Concupiſcentiam* quæ antea Conſuetudo, nunc & peccatum, & natura dicitur, non inducere neceſſitatem: cùm non niſi aliâ conſuetudine acquiſitâ faciat *inuictiſſimam cupiditatem*. Quare cùm Auguſtinus eam neceſſitatem vocat, ac ex ea neceſſitatem fluere peccandi tradit, ita eſt intelligendus, vt eam verè neceſſitatem dicat, quod inolita ſit nobis vitio naturæ, peccata verò quæ ex ea fluant non ſint neceſſitate coacta, ſed ex morali quadam impoten-

tia, & adumbrata necessitate consecuta. Itaque cùm ait: *Quandiu portamus imaginem hominis terreni, id est quandiu secundùm carnem viuimus, qui vetus etiam homo nominatur, habemus necessitatem consuetudinis nostræ.* Significat Concupiscentiam inesse naturæ, & ex ea nos in peccata induci non verâ necessitate, sed quadam specie necessitatis. Id sanè significant voces quibus vtitur, vt vim significet istius vel consuetudinis, vel necessitatis. Nam lib. de Doct. Christ. cap. 24. Concupiscentiæ motus, *libidines & inclinationes & impetus* vocat, & lib. Oper. imperf. *legem peccati suadentem, iubentem,* & lib. 22. de Ciuit. cap. 22. *Amorem peruersum, vanam & prauam cupiditatem,* lib. de perf. iust. *Desiderium peccati,* & lib. 1. ad Bonif. cap. 13. *ægritudinem,* lib. 6. cont. Iulian. cap. 18. *Affectionalem qualitatem:* & ibid. cap. 7. *morbum,* & lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 25. *Affectionem malæ qualitatis, & languorem:* Quibus, opinor, vocibus non violentia necessitásve compellens physica significatur. Quid? quod eadem quæ Difficultas, & Consuetudo dicitur, & alio molliore vocabulo appellatur: nempe *Infirmitatis,* vti lib. de Natura & Grat. cap. 35. & lib. 1. ad Bonif. cap. 3. imò & sua-

uiore *delectationis*, vti lib. 83. quæst. q. 70. & in Enchir. cap. 24. & lib. 1 cont. 2. epist. Pelag. cap. 13. quæ certè non vim physicam cogentem, necessitantémque indicant.

Iam verò ab effectibus, quàm sit à genuina necessitate aliena manifestè apparet: lib. 1. contra Iulian. imperf. ait *iubere* & *suadere* lib. 83. quæst. q. 70. & lib. 1. de Doctrina Christ. cap. 24. *resistere*, & lib. de Cont. cap. 12. *turbare*, lib. 2. de Genesi cont. Manich. cap. 26. *implicare*, & lib. 2. cont. Iulian. *rebellare* & *trahere*, lib. de perfect. iust. *mouere*, lib. 1. oper. imperf. *commouere*, *instare*. Summum lib. 4. cont. Iulian. cap. 14. *impellere*. Quòd si aliquando *cogere* dicit, ita sanè temperandum est vocabulum, vt inclinationem quandam motionémque trahentem ad peccatum significet, quemadmodum iis in locis videre est. Quin ipse suam mentem, ipsemet Augustinus declarauit, ac quid hac verborum turbâ significare vellet aptissimè declarauit lib. 2. de Doctr. Christia. cap. 24. *Nonne hinc apparet*, inquit, *in quod velut pondere suo procliuis, & prona sit vitiosa natura?* Illud omnino fidenter dixerim: cùm sæpe in Augustino reperiatur: necessitatem esse peccandi, ac esse peccata necessitate, nusquam

Lib. 22. de Ciu. c. 22.

tamen in eo inueniri, in eo quod peccat quis necessariò & ineuitabiliter peccare: eo sensu, vt illud singulare quod admittit peccatum, nullâ omnino possit ratione vitari. Quâ de re infrà accuratè agemus. Necessitate ex vi concupiscentiæ remotâ, superest alia ex acquisita consuetudine remouenda: Hanc enim & necessitatem dicit Augustinus, & cùm ea inualuerit vinci posse negat: ac ita loqui de illa solet, vt peccata, quæ inde existant necessaria videantur. Itaque lib. 8. Confess. ait: *Dum Consuetudini non resistitur fit necessitas.* Et lib. imperf. oper. cont. Iul. 1. annuit concedentibus esse ex consuetudine necessitatem peccandi, ac persuadet vt parem peccandi vim concupiscentiæ innatæ concedant. Vnde aduersus eum ita concludit: *Cur ergo non creditis saltem valuisse illud primi hominis ineffabiliter grande peccatum, vt eo vitiaretur humana vniuersa natura, quantum valet nunc in homine secunda natura? Sic enim à doctis appellari Consuetudinem nos commemorandos putasti.* Eius autem vim summam disput. 2. contra Fortun. proponit. *Hodie,* inquit, *in nostris actionibus antequam consuetudine aliquâ implicemur, liberum habemus arbitrium faciendi aliquid, vel non fa-*

ciendi. Cùm autem iſta libertate fecerimus aliquid, & facti ipſius tenuerit animum pernicioſa dulcedo, & voluntas eadem ipſa ſic implicatur, vt poſtea vincere non poßit quod ſibi ipſa peccando fabricata eſt. Et rurſum in Actis cum Felice Manich. lib. 2. cap. 8. *Hodie*, ait, *liberâ voluntate faciunt homines, conſuetudinem, quam cùm fecerint, ſuperare non poſſunt.* Quare illam vocat, *pœnam frequentati peccati*, lib. 1. ad Simpl. q. 1. quòd quâ ratione ex Conſuetudine innata id eſt Concupiſcentia, peccata exiſtunt, eadem ex acquiſita peccata naſcantur. Huiuſmodi neceſſitatem exaggerat lib. 83. quæſt. q. 70. & lib. 8. Confeſſ. cap. 20. & lib. 6. cont. Iul. cap. 7. & lib. 1. de ſermone Domini in monte cap. 12.

Hæc quanquam vera ſint: non veram tamen & genuinam neceſſitatem ſed apparentem: id eſt ſummam difficultatem, & moralem ſummùm impotentiam inferunt. Altero id Achille, hoc eſt inuicto argumento, monſtratur. Auguſtinus concedit Pelagianis Conſuetudinem acquiſitam eſſe neceſſitatem peccandi, ac eo concedit ſenſu quo ipſi volebant. Atqui Pelagiani magni libertatis defenſores non veram & ineuitabilem neceſſitatem huiuſce

Con-

Consuetudinis esse volebant, ergo nec Augustinus asserebat. Propositio constat ex citato proximè libri 1. contra Iulian. imperf. loco. Assumptio patet ex Epist. Pelagij ad Demetriadem: vbi ait, *Neque verò alia nobis causa difficultatem benefaciendi facit, quàm longa consuetudo vitiorum. Ecce necessitatem*, id est *difficultatem*. Et iterum apud Augustinum lib. de Grat. Chr. cap. 39. *Hoc*, id est, *Quod nolo malum hoc ago: asserunt Apostolum in viri peccatoris dixisse persona qui nimiâ vitiorum consuetudine velut quâdam teneretur necessitate peccandi.* Ac vt ostenderet ineuitabile non esse malum, & locum arbitrio ad bonum relinquere addit: *Ab hoc malo liberandum esse per Christum, qui credentibus sibi primo omnia per baptismum peccata dimittit, deinde imitatione sui ad perfectam incitat sanctitatem, & vitiorum consuetudinem virtutum vincit exemplo.* Cui magistro consentit geminus discipulus Iulianus. Rectè illatam in syllogismo conclusionem probant ex propria Augustini sententia huiusmodi testimonia, quibus hanc ille necessitatem emolliuit: & in difficultatem, & moralem quandam impotentiam conuertit. Nam lib. 2. de actis cum Felice Manichæo cap. 8. *Sic liberâ voluntate faciunt homines*

August. lib. 3. cont. Iul. c. 23. & lib. 6. c. 22.

consuetudinem, quam cùm fecerint superare non possunt. Et lib. 1. de serm. Dom. in monte. *Hanc vincere difficillimum est: & tamen hanc ipsam consuetudinem si se quisque non deserat, & Christianam militiam non reformidet, illo duce, atque adiutore superabit.* Iterum lib. 83. quæst. q. 70. Consuetudinis impotentiâ & necessitate exaggeratâ, *Paulatim*, inquit, *surrepens delectatio mortificat animam, vt si se abstinere velit absque molestia & sine angore non posit.* En quò rediit illa vis expressa necessitatis. Rursus lib. 8. cap. 5. *Consuetudo aduersus me pugnacior ex me facta erat.* Et loquens de concupiscentia: *Tantò*, inquit, *amplius in ea voluntas laborabit, quanto maiores ei consuetudo vires dedit.* Vbi non necessitatem consuetudini, sed vires attribuit: quæ & augeantur & minuantur, vnde in Epist. ad Hilar. *Quæ tamen*, id est, *lex peccati, nisi mala postea consuetudine roboretur faciliùs vincitur, non tamen nisi gratiâ Dei.* Hinc patet non insuperabilem eius vim fore, sed difficilè superandam. Confirmat verò maximè hanc explicandi rationem Augustini alio loco sententia: in quo docet quæ quis *non delectationis illecebrâ, sed causâ deuitandæ molestiæ alicuius aut doloris aut mortis* peccata committit,

ea dici quadam necessitate committi. Ecquis verò neget huiusmodi peccata liberè, etsi inuitè tamen committi. Quare compertum omnino sit, authore Augustino, consuetudine, vel innatâ, vel acquisitâ non tolli vitandi peccatum potestatem.

ART. VII.

Tota hæc ratio libertatis & necessitatis peccandi explicatur & confirmatur.

VERVM obiiciet ex Augustino quispiam: Peccata vitari sine Gratia minimè posse. Hanc omnibus non dari. Quare quibus non detur, eos, aut non peccare, aut peccare in eo quod vitare non possunt. Saltem id ab Augustino extorquebitur, homines sine fide necessariò peccaturos: qui docet horum omnia citra fidem opera esse peccata. Hoc argumentum quod afferre tenebras Augustini doctrinæ videtur, magnam est ei lucem allaturum. Sic enim soluitur. Verum quidem est vtrumque: non omnibus Gratiam præstò esse, nec sine illa rectè agi posse. Cùm vtrumque sit Augustini. Non tamen inde sequitur: Peccari in eo quod vitari nequit. Potest enim cum necessitate in

ſpecie ſtare libertas in indiuiduo, & ſublatâ libertate contrarietatis manere libertas contradictionis. Vnde non repugnat hominem infidelem ſine Gratia eſſe determinatum ad vnam tantùm partem contrarietatis, id eſt ad malum in ſpecie, & tamen eſſe liberum ad actus malos ſingulares, atque adeo libertate peccare. Nam ille certè non eſt addictus vni tantùm actui peccandi: cùm poſſit varios actus malos, vel eundem per diuerſa, vt aiunt, motiua exercere: quare vitare poteſt illud, vel illud peccatum, illud, vel illud motiuum, alio peccato, & alio motiuo licèt malo, quod Auguſtinus appellat, *vitare peccatum peccato*, & *peccatis peccata coercere*. Vnde fit, vt cùm peccat in eo peccet, quod vitare aliquo modo poteſt. Quod ex Auguſtino docuimus, cùm ſemper vſi ſimus illo termino: *Prorſus, omnino, nullâ ratione*, quem ſemper acutiſſimus mortalium Auguſtinus adhibuit, cùm dixit: *In eo quod vitari non poteſt peccari non poſſe*. Nam vigilantiſſimè appoſuit, *nullo modo*. Occupans quod ſibi obiici poterat: Hominem ſine vlla fide non poſſe non peccare: atque adeo ineuitabiliter peccare. Quod ſic ſoluendum. Illum omninò peccaturum, ſed non niſi in eo quod aliquâ ratio-

ne vitare poterat, peccaturum. Nam etsi non posset vtroque modo vitare peccatum, id est per actum contrarium virtutis, & per alium actum peccati: nec vti in vitando vtroque genere libertatis contrarietatis & contradictionis: poterat tamen vno modo peccatum vitare, id est alio modo & actu peccati, atque adeo altero genere libertatis. Quæ ratio operandi satis est ad merendum in actibus virtutis, & demerendum in actibus peccati: vti nemo Theologus non confitetur. Imò & est hic modus ad asserendam Christi Domini libertatem necessarius. Quippe qui cùm esset (vndecunque id tandem prouenirет) impeccabilis, atque adeo sic ad bonum determinatus, vt ineuitabiliter bonus eius actus futurus esset, liberè tamen operabatur bonum, quòd quem exercebat actum virtutis, is aut huius aut illius virtutis esse poterat; quòd si vnus tantùm & singularis ex præcepto Patris futurus erat, ne is quidem non erat liber, cùm ex diuersis motiuis elici posset. Vnde aliquâ semper ratione liber, quod versabatur in eo quod aliquâ posset ratione vitari: vel efficiendo alium actum, vel apponendo vni actui aliud, vel aliud motiuum.

Et quidem ista libertatis ratio firma & cer-

ta eſt. Ecce enim voluntas noſtra ad bonum in communi determinata eſt, nec circa illud habet libertatem contrarietatis: & tamen in amando bono libera eſt, quod non ſit determinata ad actus amandi, nec in indiuiduo, nec in ſpecie. Ita res habet in malo peccati: Voluntas ſine Gratia ineuitabiliter peccabit; & tamen liberè peccabit, cùm non ſit addicta vel huic ſpeciei, vel huic omnino actui peccati: proindéque & ſpeciem ſpecie, & actum actu vitare poſſit. Illud eſt autem accuratè obſeruandum multò maiorem eſſe libertatem iſtam voluntatis ſine gratia ad peccandum, quàm illam voluntatis ad bonum: nam voluntas ad bonum naturâ ſua & phyſicè, vt aiunt, eſt determinata, adeo vt nulla ratione odiſſe bonum cognitum poſſit. At verò voluntas infidelis determinata ad peccandum, non naturâ, ſed vitio, non phyſico impulſu, ſed defectu Gratiæ, quæ ſi adſit, in aliam partem id eſt virtutem conuertetur. Itaque illa determinatio prior voluntatis ad bonum naturalis eſt, hæc pœnalis ex peccato: Vnde illa ſimpliciter neceſſitas eſt: hæc ex accidenti ob innatum vitiũ neceſſitas. Neque verò hinc inferas, ratione huiuſce differentiæ poſſe liberam eſſe & dici illam determinationem vo-

luntatis ad peccandum, ac libertate contrarietatis ſpoliatam non eſſe: nam cùm libertas ſit quiddam compoſitum ex phyſico, & morali, debeátque poteſtas eſſe proximè ad operandũ expedita, ad ídque non ſit ſatis illa potẽtia phyſica, & impedita, non poteſt aut eſſe, aut dici libera ad operandum. Quod Auguſtinus agnouit cùm dixit ignorantiam Iudæorum, ſi Chriſtum non audirent, non fore peccatum: quod aliud facere nequirent: cùm tamen ſciret, eos ſi audirent & Gratiam haberent, credere optimè poſſe. Atque hac idem ratione dixit: *Non ſatis eſſe ad operandum bonum liberum arbitrium, niſi Dei gratia liberatum.* Quod autem tota hæc ratiocinatio Auguſtini ſit accuratè probandum. Ac primùm, quod caput eſt, poteſtatem contrarietatis non eſſe omnino ad operandum liberè requiſitam, docet contra Iulianum eam obſtinatè exigentem Auguſtinus. Volebat enim ex eo conficere Iulianus voluntatem noſtram ex ſe citra gratiam parem eſſe & virtuti & peccato, quod Auguſtinus negat docens nos ſine gratia peccatum agere, non virtutem poſſe: neque hoc lædi libertatem peccandi. Ita enim Iulianus lib. 1. oper. imperf. pag. 146. *Voluntas eo ipſo tempore, quo peccat, poteſtatem habet rece-*

Auguſt. tract. 89. in Ioan. & epiſt. 50. & lib. 3. ad Bonif. c. 3.

Auguſt. l. 1. oper. imp.

dere à malo & facere bonum, vt constet ratio libertatis. Cui sic Augustinus respondet. *Si liberum non est, nisi quod duo potest velle, id est bonum & malum, liber Deus non est qui malum non potest velle:* Quo Iulianum aptè confutat. Nam quòd Deus non possit non velle bonum, non ideo quæ bona vult necessariò & ineuitabiliter vult. Præterea cùm de infidelibus sine gratia ad peccandum in genere determinatis ageret Augustinus, semper dixit eos ad indiuiduum determinatos non esse, atque adeo vitare peccatis peccata: vt ratio peccandi libera constaret: ac quod vitari posset in eo peccatum esset. Ita lib. de Contin. cap. 12. & lib. 21. de Ciuit. cap. 14. & quæst. 18. super Exod. & serm. in illud Apost. *Omne peccatum quodcunque,* &c. & præcipuè lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 3. vbi sic: *Non peccata coërcentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur.* Quod iterum ex ore Iuliani accipit lib. 4. cont. eund. cap. 3. magno in rem nostram momento. Nam ibi conante Iuliano ex hoc loco libertatem æquilibrij statuere æqualem ad virtutem & vitium, vsurpat locum Augustini de vitatione peccatorum, perinde ac qua potestate vitentur peccata peccatis, eâ vitentur virtutibus peccata.

Mi-

Mirari te dicis quod tam excellens meum non vidit ingenium, quantum vos iuuerim quia dixi. Aliis peccatis alia peccata vincuntur. Continuò quippe ſubditis, atque concluditis dicentes. Perfacilè igitur ſtudio ſanctitatis, quod Deus adiuuat, poteſt homo carere peccatis. Si enim vincuntur, inquis, peccata peccatis, quanto magis poſſunt virtutibus peccata ſuperari? En qua ratione conatur aſſerere libertatem contrarietatis ad virtutem & vitium, ex aſſerta ab Auguſtino libertate contradictionis: etſi ſubtiliter & vafrè abutatur Auguſtini ſententiâ detorqueátque victoriam de peccatis ad maiores vires virtutis: quaſi quod vitium vincatur à vitio, faciliùs à contraria ſibi virtute ſuperetur. Cùm non id ageret Auguſtinus, ſed in eo eſſet, vt inuictè contra Iulianum probaret nullam ſine fide & Gratia eſſe virtutem, ac proinde qui ſine illa operarentur, in alia, atque alia ſubinde peccata eſſe caſuros: adeo vt ſi vnum peccatum vitare vellent, quod ad libertatem in peccando neceſſarium erat, aliud peccatum agere deberent, quippe quibus poteſtas ſine Gratia ad virtutem non eſſet. Quod autem Auguſtinus hanc defendendæ libertatis rationem, nec clarè, nec frequenter incul-

cat, illa causa est, quòd minus id ad disputationem cum hostibus Gratiæ pertinebat, qui eius semper iugulum petentes liberi vires arbitrij extollebant, aiebántque virtutes sine Gratia haberi posse. Cui vulneri auertendo Augustinus intentus eò vires ratiocinationis conferebat, vt necessitatem Gratiæ ex infirmitate voluntatis in lapsa natura ostenderet. Itaque retento quod satis erat ad libertatem reliquum Gratiæ tribuebat. Non tamen omisit exponere: quo pacto amissâ æqualitate arbitrij in vtramque partem & libertate contrarietatis, adhuc libera facultas in voluntate ad actus vnius tantùm partis contrariæ, quæ libertas quædam contradictionis est, remaneret. Nec verò non insignis est locus quo monstretur ista determinatio ad alteram partem contrarietatis cum libera potestate in species actuum actúsque huiusce rationis. Igitur ita Augustinus quæst. 18. super Exod. *Quamuis vniuscuiusque cordis in malitia qualitas, id est quale cor habeat ad malum, suo fiat vitio, quod inoleuit ex arbitrio voluntatis, tamen qualitate malâ, vt huc vel illuc moueatur, cùm siue huc, siue illuc malè moueatur, causis fit quibus propellitur.* Viden' vt cor af-

fectum vitio & deprauatum malitia, addictúmque peccato, habeat tamen diuersos incitatum motus, quibus ad alia, atque alia peccata diuersis rationibus, id est motiuis variato impetu cieatur? Quo certè nihil in rem nostram aptius dici potuit. Suboritur hic scrupulus circa eas quas Augustinus necessitates cum Dauide, necessitudines cum Iob vocat, & ea quæ ex his peccata necessitate existunt, quæque *facta improbanda* idem dicit: An & quâ ratione necessitatis vim obtineant? Et quidem *Necessitates* Augustinus intelligit illa *duo pœnalia* contracta peccato Originali, *Ignorantiam & Difficultatem*, id est principia congenita peccandi: quæ rectè *necessitates* dicuntur, tum quòd insitæ naturæ, tum quòd ex iis necessitas quædam oriatur peccandi, quæ sine Gratia vitari non possit. Ac omnino tota Concupiscentiæ ratio eo nomine significatur: quæ peccati Originalis appendix est. Quod sic Augustinus ac toties expressit, vt superuacaneum sit probare. Illud autem nexum & consequens, de necessitate peccandi inde exorta, sæpe docet Augustinus, & nos proximè multis locis ostendimus. Estque hæc propria cum Pelagio, ac Pelagianis Augustini disputatio. Qui

Lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 10.

Lib. 3. de lib. arb. c. 18. & de nat. & grat. cap. 67.

Lib. de nat. & grat. cap. 66.

Supra §. 13. & 14. & lib. de perf. iust. c. 4. & l. 1. oper. imperf. cõt. Iul. ibid. §. 13. & 14.

cùm naturam puram ſtatuerent, vllóque infectam peccato negarent, & bonam eſſe Concupiſcentiam dicerent: nullam eſſe neceſſitatem peccandi contendebant. Quam ex diuerſis Scripturæ fideíque principiis Auguſtinus adſtruebat. Patet ex lib. de Geſt. Pelagij, & de natura & Grat. & lib. de ſpir. & lit. & epiſt. 105. ad Sixtum, & Pſal. 35. & lib. 2. de peccat. merit. & remiſ. & lib. 1. ad Bonif. & lib. de Grat. & lib. arb. & in Enchir. cap. 81. & ſerm. 4. de verb. Apoſtoli, & lib. de Fide & Symb. & lib. 1. de Doct. Chriſt. cap. 24. & lib. 1. ad Simplic. q. 1. & lib. 2. & 4. cont. Iulian. ac magna prorſus mole lib. 1. oper. imp. contra eundem. Vnde illam Theologi acceperunt qui docent neminem in hac vita peccatis carere: quod ſit quædam, in nobis Concupiſcentiâ corruptis, peccandi, vt ait Auguſtinus, *dura neceſsitas*. Vbi animaduertendum eſt diligenter aliud eſſe neceſſitatem peccandi, aliud peccari neceſſariò. Nam Auguſtinus admittit ineuitabilem neceſſitatem peccandi, negat tamen peccatum vitari non poſſe. Vnde cùm docet neceſſitatem eſſe peccandi, tradit neceſſe eſſe vt exiſtant, fiántque peccata: vt vitari non poſſit eorum in hoc ſtatu ruinæ exiſtentia: cùm au-

tem tradit peccatum non esse necessarium, vitaríque posse, docet peccatum in se liberum esse & vitabile: atque adeo necessitatem cadere supra existentiam non super essentiam & rationem peccati, ita vt necessariò existant libera peccata. Quod philosophicè dicitur: Peccata in genere, seu collectiuè vitari nequeunt, in particulari & diuisiuè queunt. Qua item ratione Scholastici Theologi docent peccata venialia vniuersim, & collectim vitari non posse: singillatim & diuisim posse. Rursúmque à simili: Tentationem grauem diuturnam citra gratiam efficacem toto quàm longa est tempore, non posse vinci, posse verò singulis momentis superari.

Præterea necessitate existere, & necessarios esse motus quosdam concupiscentiæ, quibus stimulamur, & agimur, qui non sint in nostra potestate, imò & nobis & imprudentibus & nolentibus fiant, ante & citra omnem vsum libertatis author est multis in locis Augustinus. Quare lib. 5. contra Iulian. cap. 7. *naturales*, & cap. vltimo, *ingenitos*, & lib. 4. contra eundem cap. 2. *infrenes*, lib. 2. de nupt. & concup. *inobedientes*, ac *inordinatos* appellat: malos vbique & rationi ac spiritui contrarios

vocat, & nolentibus ac inuitis nobis fieri tradit. Vtrum verò dici peccata tum eorum semina, tum ij fructus ab Augustino soleant, accuratiùs intuendum. Igitur ille lib. 1. de nupt. & concup. cap. 23. *Peccatum Concupiscentiam* ex Paulo ad Rom. 7. vocat, & rationem reddit, *quòd & peccato facta est*, & *peccatum si vicerit facit*, & lib. 2. oper. imperf. contra Iul. *Eam*, inquit, *Apostolus peccati nomine appellat, quia & de primo peccato originem ducit, & quisquis eius motibus ad illicita consenserit, peccat*. Et lib. 2. contra Iulian. cap. 9. & lib. 1. cont. 2. epist. Pelag. cap. 13. & lib. de perf. iust. cap. vlt. eadem ratione peccatum à Paulo dici affirmat. Vnde iam constat quo sensu sit *peccatum*, nimirum vt ait Augustinus lib. 1. Retract. cap. 15. *Hoc peccatum de quo sic locutus est Apostolus ideo peccatum vocatur, quia peccato factum est, & pœna peccati est*. Idem tradit lib. 1. de nupt. & concup. cap. 23. & lib. 1. cont. 2. epist. Pelag. cap. 13. vbi docet minùs propriè dici *peccatum*, sed *sicut scriptura dicitur manus, quòd manus eam fecerit*. Quod alia comparatione æquè aptâ declarat lib. de Nat. & Grat. cap. 67. quæ à lingua ducitur, quo vocabulo non membrum tantùm ori insertum, sed ipsum etiam ab

ipſa prolatum ſermonem dicimus.

De motibus Concupiſcentiæ id obſeruem eos *malos* & *deſideria peccati*, lib. 5. contra Iul. cap. vltimo, *infrenes*, *rebelles*, & *inquietos*, lib. 6. cont. Iulian. cap. 10. & lib. 4. cap. 1. & cap. 4. & lib. de perf. iuſt. cap. 6. appellari: nuſquam tamen, quod meminerim, vocari *peccata*. Nec enim debuit ſubitos illos animi motus, ſcintillas raptim ex igne concupiſcentiæ exilientes, citò tranſeuntes: nec vel ingenitos, vel deliberatos, peccata dicere: ſed igniculos peccati, cùm præſertim nec hæreant inſtar habitus voluntati, nec vitari poſſint à voluntate. Haud ſanè quiſquam ſcintillas ex igne ſubitò exiſtentes ignem dicat, etſi ex illis ignis exiſtat. Itaque Auguſtinus propriè *deſideria peccati* appellat, lib. 4. contra Iulian. cap. 8. & in rem maximè cap. 2. *Quid autem agit in carne Sanctorum continentium iſta concupiſcentia, niſi peccandi deſideria? quibus non conſentientes exercent glorioſa certamina?* Itaque illicia ſunt, ſtimulíque peccandi, non peccata: nec æquum eſſet, appellari peccata, ne analogia peccatorum eſſet: quæ non eſt in peccato concupiſcentiæ, quòd vnum & innatum ſit: non multa, & elicita. qua ratione analogia vitatur: quæ à mul-

tis elicitísque inducitur. Nec mihi obiiciat quiſquam locum lib. 3. de lib. arb. cap. 18. quem refert, ac repetit Auguſtinus lib. de nat. & grat. cap. 27. *Sunt etiam neceßitate facta improbanda vbi vult homo rectifacere, & non poteſt. Nam vnde ſunt illæ voces: Non enim quod volo facio bonum, ſed quod odi malum hoc ago.* Et mox: *Sed hæc omnia hominum ſunt voces ex illa mortis damnatione venientium. Nam ſi non eſt iſta pœna hominis, ſed natura, nulla iſta peccata ſunt*, id eſt, indeliberati motus concupiſcentiæ. Vti inferiùs indicare videtur cùm ait: *Non tibi deputatur ad culpam quod inuitus ignoras: ſed quòd negligis quærere quod ignoras: neque illud quòd vulnerata membra non colligis, ſed quòd volentem ſanare contemnis: iſta tua propria peccata ſunt.* Vbi *propria* vera & genuina peccata, non fucata, & impropria ſignificat, eiuſmodi erant illa de quibus ſuprà dixerat fuiſſe *improbanda*, & proximè *ignorantiam*, & *infirmitatem* appellarat, id eſt neceſſarios Concupiſcentiæ motus, qui propria peccata non ſunt. Nulla quippe eſt huiuſmodi obiectio, cùm contrarium euincat hic locus, & in primo libri de Arbitrio fonte, & in riuo lib. de Natura & Gratia, ídque tum ex nexu ſententiæ, tum ex vocum notione

ne

ne apparet. Etenim lib. de arb. Augustinus agebat de veris ac propriis peccatis, quæque vitari possunt: ac liberè & existunt & fiunt: quæ sunt propriè peccata, quòd omnino caueri possunt. Deinde addit aliud peccati genus quod necessitate committitur, & alteri opponit quod omnino liberè admittitur: ortum ex liberrimo peccato. Ac vt constet hæc esse ex necessitate, sed vera tamen peccata, exempla præsto sunt ea, quibus nemo refragetur. Nam illud Pauli, *Misericordiam consecutus sum quia ignorans feci*, & illud Dauidis: *Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris*, non motus indeliberatos, sed peccata significant: Deinde quàm ineptè argumentaretur Augustinus si veris ac propriis peccatis ex libertate opponeret, quæ non sunt ex necessitate peccata, sed inculpabiles omnino motus, cùm docere vellet non solùm liberè, sed necessitate peccari: atque adeo duo esse genera peccandi ex libertate & ex necessitate: illa peccata; hæc & peccata, & pœnas peccati. Præterea de veris ac propriis peccatis agi clamant ipsa vocabula, *per ignorantiam facta*, & *necessitate facta improbanda & corrigenda*, nam ij motus quî *facta* rectè dicantur? & quanquam omnino *im-*

probandi dici queant, aptè opinor nequeũt dici *corrigendi*, quod enim necessarium est ac indeliberatum quî corrigi & emendari propriè possit? Ac vt hoc minus cogat. An non cogit illud? *Nam si non est ista pœna hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt.* Nam opponendo pœnam naturæ in ratione culpæ, nihil efficeret adductis motibus, qui non sunt culpæ, imò naturæ similes, quòd culpæ non sint. Quid? quòd infert tanquam absurdum de quibus agit, ea nulla peccata esse: quo significat velle ipsa illa vera peccata fore. Accedit, quod de iis factis, quæ ignorantiam & concupiscentiam consequuntur, & in actum prodeunt sermo est, præcedentibus qui in aduersum conentur motibus voluntatis: quos exprimunt illæ voces: *Non enim quod volo facio bonum, sed quod odi malum hoc facio.* In quibus est conatus & impetus voluntatis in bonum, qui tamen vincitur à renitente concupiscentia, & cæcante ignorantia: ex quibus illa peccata sequuntur: quæ Augustinus proponit. *Nec mirandum est, quòd vel ignorando, non habet liberum arbitrium voluntatis ad eligendum quid rectè faciat: vel resistente carnali consuetudine videat quid rectè faciendum sit, & velit, nec poßit implere.* Hæc

puto ad deliberatos voluntatis actus pertinent. Nec minùs illa, *vt qui ſciens rectè non facit amittat ſcire quid rectũ ſit, & qui rectè facere cùm poſſet noluit, amittat poſſe cũ velit.* Alia verò actus omnino voluntarios & perfectos exigunt. *Approbare falſa pro veris, vt erret inuitus, & reſiſtente atque torquente dolore carnalis vinculi non poſſe à libidinoſis operibus temperare.* Hæc enim non imperfectis illis animi conatibus fiunt: imò contra conantis in aduerſum animi impetum in actum prodeunt. Tandem quo pacto de ſtimulis prauis Concupiſcentiæ quæ ſunt deſideria peccandi, hic accipi locus poteſt, vbi boni animæ rectè operari volentis motus proponuntur? Nam illud, *Non quod volo facio bonum,* & *quod odi malum hoc ago:* apertè ſignificat opera quæ deliberata ſunt, eſſe mala, & conatus motúſque inchoatos eſſe bonos. Facit enim homo contra cupiditatem boni, *Quod volo bonum,* & odium mali, *Quod odi malum.* Habet quippe anima fidelis, de qua hîc loquitur Auguſtinus, vti motus ad malum malos, ita motus ad bonum bonos: quibus reſiſtens aut bene operatur, aut malè. Hoc autem loco conatus ſunt boni, opera verò mala. Vnde apparet non aptè poſſe de malis ſtimulis, ſed de operibus

eum malis intelligi. Hæc maximam partem quadrant in eundem locum adductum lib. de Nat. & Grat. vbi id & hoc ampliùs confirmatur: quod ibi Augustinus docebat, neminem hac in vita immunem esse à peccato: id est actuali peccato. De hoc enim controuersia erat cum Pelagio, vti nemini non est compertum. Cùm igitur hoc argumento probet Augustinus hanc vitam sine peccatis transigi non posse, non est nisi de veris ac propriis peccatis interpretandus. Quare clausula illius sententiæ: *Ista tua propria peccata* sunt, eò pertinet, vbi, cùm de primi contagione peccati quod maximè liberum fuerat, & nobis traduce infusum egisset, illud tanquam alienum, quòd nos non commisimus, sed contraximus proposuit: vt quæ à nobis sunt admissa, ac ex eo consecuta nostrûm omnium *propria* esse mõstraret.

ART. VIII.

Jllustris & valida ex locis Augustini obiectio contra proximam doctrinam proponitur.

DVO supersunt. Alterum dubium: Altera obiectio: & quidem haud parui vtrumque momenti. Remoueamus obiectionem, vt dubio expeditiùs occurramus: ídque faciliùs

explicemus. Contra eam quam tradidimus de vitando peccato doctrinam ſentire omnino Auguſtinus videtur: docens quædam neceſſaria ineuitabiliter eſſe peccata: ac ita perſpicuè vt negari nullâ ratione poſſit. Ergo Auguſtinus lib. de nat. & grat. cap. 67. locum illum ſuum tantoperè celebratum lib. 3. de lib. arb. cap. 18. de ratione vitandi peccati ſibi à Pelagio obiectum ita explicat, vt non poſſit cum noſtra ſententia cohærere. Nos enim, ex eo diximus peccatum eâ eſſe ratione vitabile, vt in ipſo actus exercitio vitari poſſe deberet. Ita vt non modò per Gratiam vitandum, ſed ratione ſuâ, quòd noſtræ aliquo modo poteſtatis eſſet, vitandum eſſet. Hoc autem manifeſtè negat Auguſtinus, qui eâ ſolâ ratione vitari poſſe peccatum docet, quæ Gratiâ continetur: vt non aliter vitabile ſit quàm ope Gratiæ. Illum oportet audire: *Veniamus*, inquit, *ad nos* (eum quippe citarat Pelagius) cuius verba citantis ſic proponit. *Item Auguſtinus Epiſcopus in libris de libero arbitrio: Quæcunque iſta eſt cauſa voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur. Si autem poteſt, non ei cedatur & non peccabitur. An fortè fallit incautum? Ergo caueat ne fallatur: An tanta fallacia eſt,* Lib. de nat. & grat. cap. 67.

vt caueri omnino non poſſit. Si ita eſt: nulla ergo peccata ſunt. Quis enim peccat in eo quod caueri nullo modo poteſt? Peccatur autem, caueri igitur poteſt. En locus. Reſponſum accipiamus. *Agnoſco: verba mea ſunt, ſed etiam ipſe dignetur agnoſcere ſuperiùs cuncta quæ dicta ſunt. De Gratia quippe Dei agitur, quæ nobis per mediatorem medicina opitulatur non de impoſſibilitate iuſtitiæ. Poteſt ergo ei cauſæ, quæcunque illa eſt, reſiſti? Poteſt planè. Nam in hoc adiutorium poſtulamus dicentes: Ne nos inferas in tentationem: quod adiutorium non poſceremus, ſi reſiſti nullo modo poſſe crederemus. Poteſt peccatum caueri, ſed opitulante illo qui non poteſt falli. Nam & hoc ipſum ad cauendum peccatum pertinet, ſi veraciter dicimus: Dimitte nobis debita noſtra: ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Duobus enim modis in corpore cauetur morbi malum, & vt non accidat, & vt ſi acciderit, citò ſanetur. Vt non accidat caueamus dicendo: Ne nos inferas in tentationem. Vt citò ſanetur caueamus dicendo: Dimitte nobis debita noſtra. Siue ergo immineat, ſiue inſit, caueri poteſt.* Quo docet vnâ tantùm Gratiâ caueri peccata poſſe: atque hoc tantùm ſenſu dixiſſe poſſe peccatum vitari. Idque confirmant ſequentia: quæ

Lib. de nat. & grat. cap. 67.

ad causam Gratiæ faciunt. Addit multum Augustinus momenti illâ paulò antè scriptâ sententiâ. *Quod autem ex vitiis naturæ, non ex conditione naturæ sit quædam peccandi necessitas, audiat homo, atque vt eadem necessitas non sit discat Deo dicere : De necessitatibus meis educ me.* Hoc accepto, & aliâ Augustini arreptâ sententiâ, Deum non omnibus Gratiam dare : manifestum est quibus Gratiam negat, eos peccata vitare non posse, cùm aliter cauere non possint. Nec tantùm hoc consequens ex Augustini doctrina, sed ipsissima eius doctrina est, quippe qui tradit homines ob inuoluntariam, atque adeo inuincibilem ignorantiam, & omni Gratiæ præsidio destitutos peccare: & ob hæc peccata puniri. Ergo lib. de Nat. & Grat. cap. 17. & Epist. 105. ad Sixtum, & lib. de Grat. & lib. Arb. & in Psal. 36. duo proponit ignorantiæ genera : alterum voluntarium eorum qui scire nolunt : alterum eorum qui etsi velint scire non possunt; & vtramque dicit esse culpabilem : cui iusta sit à Deo pœna constituta. Vnum è quatuor eligo locũ reliquis clariorem. Is esto ex Epist. ad Sixtum. *Humana superbia tanquam præsumens de viribus liberi arbitrij excusatam se putat, quando ignorantiæ non volun-*

tatis est quod peccat. Ac vt mentem suam aperiat: *Ac per hoc,*inquit,*inexcusabilis est, vel reatu originis vel additamento etiam propriæ voluntatis, siue qui nouit, siue qui ignorat: siue qui iudicat, siue qui non iudicat: quia & ipsa ignorantia in eis qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est: in eis autem qui non potuerunt, pœna peccati. Ergo in vtrisque non est iusta excusatio, sed iusta damnatio.* Quare huiusmodi ignorantiam, *miserabiles tenebras* appellat: quæ cùm depelli non possint reos culpæ homines faciant, & obnoxios pœnæ. Vnde illud, *Ignari, & carni subditi nascimur.* Et aliud: *Peccante primo homine vitium pro natura inoleuit: si vitium pro natura inoleuit: secundùm mentem omnis homo cæcus natus est: si enim videt non habet opus ductore.* Ex quo deducit Augustinus contra Pelagium: non voluntariam tantùm ignorantiam quod aiebat, sed ingenitam & necessariam quod negabat, esse culpabilem: quòd ex peccato nata esset, ac eo infecta pestem ad nos transmitteret. Nam cùm Pelagius diceret: *Obliuionem & ignorantiam non subiacere peccato, quoniam non eueniunt secundùm voluntatem, sed secundùm necessitatem.* Augustinus hanc propositionem hæreticam esse

Lib. de nat. & grat. c. 40.

Lib. 3. de lib. arb. c. 19.

Tractat. 44. in Ioan.

Lib. de gest. Pelag. c. 18. & vlt.

esse pronunciat, ac inter damnatas à Pelagio vndecimo loco refert: quòd sentiret ignorantiâ etiam necessariâ, & ineuitabili peccari. Alio item libro eandem Pelagij sententiam damnat: docétque eum, non solum esse peccatum: *Non curasse scire, sed etiam intelligere velle, nec posse & facere contra legem non intelligendo quid fieri velit.* Præterea contra Iulianum disputans proteruè negantem necessitatem peccandi ex ignorantia ortam summa vi contendit: *necesse fore vt peccet is à quo ignoratur iustitia: & qui nesciendo quid facere debeat quod non debeat facere facit.* Aítque. *Multum erras qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam quod nulla necessitate commissum est.* & concludit: *Huiusmodi peccatis de ignorantiæ necessitate venientibus plenum esse genus humanum.* Ne cui autem dubium esse possit quâ de ignorantia sermo esset, præterquam quod ex mente Pelagij & Iuliani satis constet de ignorantia omnino necessaria, & ineuitabili disceptari, facit locus Augustini qui perspicuè illam & rem totam videtur continere. Is est ille celeberrimus ac sæpe vsurpatus lib. de lib. arbit. 3. cap. 18. de cauendi potestate peccati:

ib. c. vlt.

Lib. de nat. & grat. c. 17.

Lib. 1. imperf. oper. cõt. Iulian.

vbi postquam dixit Augustinus: *Peccatur autem, caueri igitur potest.* Perinde ac exciperet ab hac regulâ cauendi certa quædam peccata quæ omnino caueri vitaríque non possent, ait: *Et tamen etiam per ignorantiam facta quædam improbantur & corrigenda iudicantur.* Quo significat huiusmodi ignorantiam, & quæ ex illa existunt peccata opponi iis quæ proximè vitari posse dixerat. Vnde, *& tamen*, inquit, *sunt*, id est. Cùm omnia peccata vitari possint: sunt tamen quædam quæ vitari non possunt. Mox occupat obiectionem, aiens, non esse mirum quòd ista vitari nequeant, ita enim sunt peccata, vt sint etiam pœnæ peccati. *Sed hæc omnia hominum sunt voces ex illa mortis damnatione venientium:* Ac ne quis aliò elaberetur opponens ea non esse peccata, obstitit dicens: *Nam si ista non est pœna hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt.* Vnde apertè concluditur ignorantiam illam esse ineuitabilem & cum ea tamen peccari, atque adeo ineuitabiliter & necessariò peccari, cùm peccatur in eo quod vitari cauerique non potest. Et si verò posteà doceat Augustinus huiusmodi ignorantiam & peccata connexa caueri vincíque ope Gratiæ posse, cùm ad id fides ne-

cessaria sit: sequitur omnino eum, qui careat Fide & Gratiâ, illa vincere, & cauere non posse, ac proinde peccare in eo quod vitare non potest.

ART. IX.

Soluitur prima pars obiectionis, & ratio vitandi peccati exactè omnino, ac perspicuè traditur.

VT tota obiectionis, quæ sanè valida est, moles euertatur, ab hoc quod proximè adduximus testimonio incipiendum. Igitur Augustinus contra Manichæos radicem peccati: contra Pelagianos rationem vitandi inquirit. Manichæi ponebant radicem in necessitate naturæ, non in libertate arbitrij: Pelagiani collocabant rationem vitandi in liberi potestate arbitrij, non in auxilio Gratiæ. Contra Manichæos statuebat Augustinus radicem peccati esse non naturam, sed arbitrium, asserens libertatem peccandi, & indifferentiam arbitrij: ad ídque naturam puram, integrámque in statu erecto reponebat, cum æquali ad faciendum & vitandum peccatum potestate. Contra Pelagianos mutato in deterius statu naturæ & arbitrij ex peccati ruina necessitatem peccandi inducebat, negabátque rationem vitandi peccati esse vim arbitrij: & in

auxilio Gratiæ collocabat. Vt errorem Manichæorum refelleret, docebat naturam eſſe non poſſe radicem peccati, quòd quicquid ex ea eſſet: naturale, & neceſſarium, & omnino ineuitabile futurum eſſet, cùm peccatum liberum ac in poteſtate voluntatis eſſe deberet. Id vt exprimeret, monſtrabat peccatum *vitari caueríque* poſſe, atque adeo illius radicem non poſſe in natura, ſed in arbitrio collocari. Non negabat tamen Auguſtinus in ſtatu lapſæ naturæ neceſſitatem eſſe peccandi, at eam non ex inſtituta naturâ, ſed vitiata eſſe: ac ne quis Manichæus falleretur putans ea peccata eſſe, & vitari tamen non poſſe, cuiuſmodi peccata ex natura ipſi fingebant, occurrebat Auguſtinus illa peccata eſſe vitabilia per Gratiam: atque adeo ſimpliciter vitari poſſe: vnde conſtabat longè diuerſo modo ſe habere, ac peccata, quæ affingebant naturæ. Hæc omnino continet ille locus lib. 3. de lib. arb. cap. 18. Hoc argumentum Pelagiani in vſus ſuos conuertebant: & in Auguſtinum retorquebant. Nam id quod dixerat: radicem peccandi, & non peccandi eſſe arbitrium, vendicabant, aiebántque poſſe ſolius voluntatis viribus vitari peccatum; id autem quod addiderat pec-

catum esse vitabile; arripiebant, negabántque peccandi necessitatem: ac suis armis Augustinum petebant: quasi qui docuisset in libero arbitrio esse rationem, & admittendi & cauendi peccatum, non posset docere peccatum sine Gratia vitari, vincíque non posse: & à quo traditum esset peccatum esse vitabile, is tradere non posset necessitate peccari. Sed Augustinus firmiter veritati adhærens stat in gradu: & labi Pelagianos ostendit in eo quod status naturæ non distinguant: se enim rectè de naturâ integrâ rectáque dixisse peccata per liberum arbitrium posse vitari, quod vitiatum debilitatúmque non esset: de hoc aliter in natura lapsa, misera, captiuáque iudicasse: in hanc enim amissâ gratiâ, & rectitudine incubuisse necessitatem peccandi, quam sine gratia vitare non posset.

Nunc locus intelligitur, nec ex eo quicquam contra doctrinam proximè traditam colligitur. Nam quod peccatum vitabile esse debeat, id certum firmúmque esse debet: nisi enim esset, non rectè Augustinus, peccari naturâ non posse, contra Manichæos traderet. Hinc est illud: *Quæcunque ista est causa voluntatis*, ac si dicat: vtcunque cætera se habeant,

ſiue conſtent, ſiue non conſtent: illud ratum ſanctúmque eſto: *Si non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur.* Hoc ſpectat ad infirmitatem. Hinc illud: *An fortè fallit incautum? Ergo caueat ne fallatur.* Hoc ſpectat ad ignorantiam: En duo principia peccandi. De altero id eſt ignorantia. *An tanta*, inquit, *fallacia eſt, vt caueri omnino non poßit?* Nota, *Omnino. Si ita eſt, nulla ergo peccata ſunt.* Addit: magno momento. *Quis enim peccat in eo quod caueri nullo modo poteſt?* Rurſum obſerua, *nullo modo.* Perinde quaſi adynaton eſſet peccatum eſſe ineuitabile, admirando concludit. *Quis enim peccat?* Hoc tam firmum putat Auguſtinus, vt non modò cùm naturâ peccatur, quod aiebant Manichæi, ſed & cùm voluntate peccatur, quod remittit de ſuo, non poſſit ineuitabile omnino eſſe peccatum: cùm niſi vitari aliquo modo poſſit, non poſſit eſſe peccatũ. Nihil hinc cõtra ea quæ diximus de vitatione peccati cõcluditur. An ex ſequentibus quicquam contra vel neceſſitatem peccandi vel libertatem in peccando euinci poſſit, accuratè inſpiciamus. Ait Auguſtinus: *Et tamen etiam per ignorantiam facta quædam improbantur.* Ex illa quaſi arce & ſpecula diſputationis ſolitariæ, ac ex naturâ rei,

& vt aiunt ſpeculatiuè, conceptæ, ad praxin mutato iam ſtatu deſcendit, ac in natura lapſa affirmat quædam eſſe neceſſaria peccata. De quibus ſtatim docet: non eſſe æquè ac illa, quæ potuerat, neceſſaria, quod aliquâ ratione vitari poterant: cùm priora nullo poſſent modo vitari. Vnde eſt illud, eſſe *pœnalia peccata*, id eſt certâ quadam neceſſitate, ſed non omnino ineuitabili neceſſaria: quâ ſunt à prioribus notâ diſtincta. *Nam ſi non eſt iſta pœna hominis*, inquit, *ſed natura: nulla iſta peccata ſunt*. Tradit certam quandam neceſſitatem eſſe peccandi, quæ cùm pœnalis eſſet, nec poſſet naturâ vitari, Gratia tamen addita naturæ vitari poſſet. Vnde concluſit radicem peccandi eandem eſſe, id eſt liberum Arbitrium, in omni ſtatu naturæ: cùm nemo niſi voluntate peccet: non tamen eandem rationem vitandi peccati eſſe: cùm in natura erectâ ratio vitandi eſſet arbitrium: in lapſa ratio vitandi eſſet Gratiæ auxilium. Quare illud demum pronuntiat. *Etiam ipſam naturam aliter dicimus cùm propriè loquimur naturam hominis, in qua primùm in ſuo genere inculpabilis factus eſt: aliter iſtam, in qua ex illius damnati pœna & ignari, & carni ſubditi naſcimur: iuxta quam dicit Apoſtolus:*

Fuimus enim & nos naturaliter filij iræ. Itaque id tantùm ex hoc loco euincitur: peccata lapsæ naturæ necessariò ex pœna peccati euenire, quæ necessitas non sit naturæ institutæ, sed damnatæ, rationémque vitandi non in arbitrio seruiente, sed in Gratia liberante quærendam: stante semper in arce veritatis illâ sententia: Peccatum illud demum esse, quod aliqua possit ratione vitari.

Obseruandum tamen Pelagianos cùm de vitando peccato agebant, libertatem contrarietatis statuere, ita vt dicerent esse in arbitrio libero nostro vim ad actum peccati & actum virtutis faciendum: putabántque non posse dari libertatem ad vnam tantùm partem contradictionis quemadmodum suprà diximus: nec distinxisse necessitatem existentiæ, & essentiæ peccati, quod antè occupauimus. Vnde Augustino impingebant tollere libertatem in peccando, cùm tollebat libertatem ad vincendum ex virtute peccatum: & quæ peccata necessitate fieri dicebat, necessaria esse peccata: atque adeo necessariis omnino actibus & ineuitabilibus peccari: contrà quàm aduersus Manichæos docuerat. Quibus Augustinus ita respondebat. Primùm. Ad peccandum esse in nobis

po-

potestatem : non esse ad vincendum, nisi per Gratiam, ex virtute peccatum. Cum hac determinatione ad peccandum stare adhuc libertatem peccandi. quod exemplo Dei à contrario suadebat, qui ad bonum cùm sit determinatus liberè tamen bonum operatur. Itaque determinationem ad genus, non auferre libertatem ad species, & indiuidua peccatorum. Necessitatem peccandi quæ à se poneretur, esse ad existentiam peccatorum in genere, non vel ad existentiam in specie, vel in indiuiduo. Quare necesse esse vt fiant peccata, non tamen vt hæc aut illa fiant peccata, ac proinde fore necessarium vt peccata existerent, non tamen vt per actus necessarios peccaretur. Itaque nunquam in essentia necessarium esse peccatum, in existentia verò quoad genericam necessariũ, quoad species interdum esse necessarium, quoad indiuiduum nunquam necessarium esse peccatum: vt cùm peccatur, actu semper indiuiduo liberóque peccetur. Non tam sunt ista in Augustino perspicua, quòd argumenta non eò duxerint, quò nos deducimus. Sed iacta sunt tamen ab Augustino principia, vnde huiusmodi doctrina sequatur. Ille quippe non minus in perspiciendo acutus, quàm in respõdendo aptus cùm omnem

veritatis orbem videret, non omnem tamen explicabat, ſed ad nutus aduerſariorum ſe conuertens, quâ parte veritatem petebant, eâ propulſabat, & petitionem aptâ ratione refellebat.

Verùm ex iis quæ diſputando tradidit ea conſequuntur, quæ ad tuendam cauſam libertatis in peccando ſint ſatis. Eamus gradatim per diſputationum formas, & ad Arcem libertatis aſcendamus. Tradens contra Manichæos, *Naturali neceßitate non poſſe peccari.* Statuit liberum omnino fore peccatum. Addens neminem peccare in eo quod non poſſit vitare. Docet cuiuſmodi neceſſitas ſit quæ tollat rationem peccati, & cuiuſmodi ſit libertas quæ ſufficiat ad peccandum. Adiiciens eſſe quandam peccandi neceſſitatem ex peccato tanquam pœnam conſecutam; oſtendit fore quandam neceſſitatem quæ ſtare poſſit cum peccato. Pergens declarare quomodo huiuſmodi neceſſitas vincatur à Gratia demonſtrat illam fore neceſſitatem vitabilem. Hic paulum reſtitit Auguſtinus: cùm Pelagiani inſurrexerunt obiicientes ex eo ſequi tolli libertatem ad peccandum, quòd ſublatâ poteſtate vincendi viribus arbitrij peccatum, manebat arbitrium determinatum ad vnam tantùm partem, id eſt ad

peccandum. Faſſus id ingenuè Auguſtinus : concedens id genus libertatis ad vincendum virtute peccatum non eſſe in poteſtate lapſæ naturæ. Vrgente Iuliano : ſublatâ huiuſmodi in oppoſitos actus poteſtate non relinqui libertatem in voluntate ad peccandum. Negat Auguſtinus docens non eſſe neceſſariam ad libertatem poteſtatem contrarietatis : cùm ſatis eſſet poteſtas contradictionis. Suaſit exemplo Dei qui malum cùm agere non poſſit, tamen liber eſt ad bonum. Hucuſque rectâ diſputando Auguſtinus proceſſit. Reliqua ex obliquo nos docuit : nam inſtante Iuliano noſtræ poteſtatis eſſe bonum & malum operari, ac proinde dari actus moraliter bonos ad quos naturalis facultas ſufficeret. Reſtitit Auguſtinus negans vllam eſſe in noſtra poteſtate naturali virtutem. Vterque ſanè conſequenter ad ſuam de libertate arbitrij ſententiam : nam Iulianus qui ſanam & valentem & in vtramque partem contrarietatis liberam voluntatem ſtatuebat, vindicabat virtutem & peccatum. Auguſtinus verò qui vitiatam & infirmam, iacentémque inducebat, ſolam ei ad peccandum poteſtatem relinquebat : vnde peccata admittebat, virtutes recuſabat. Propiùs tum

Lib. 1. oper. imp. fol. 150.

agenti, & acriùs ſe inferenti Iuliano: quod non noſſet aliam rationem vitandi peccati, niſi ex contrario actu virtutis, id effecit, vt ab Auguſtino, quod optandum omnino erat, haberemus. Retentâ enim ſuâ de poteſtate peccandi, ac libertate contradictionis ſententiâ, docuit rationem vitandi, quam Iulianus in virtute ponebat, in alio peccato eſſe ponendam. Itaque cùm vitabatur peccatum, quod neceſſe erat dicere, non per actum virtutis, ſed per alium actum peccati vitari. Vnde concluſit, *Non,* id eſt virtutibus, *vitia coërcentur, ſed aliis peccatis alia peccata vincuntur.* Totiéſque id inculcat, vt vix aliud frequentiùs in hac diſputatione occurrat. Quare dubium nemini eſſe poteſt, quin Auguſtinus hanc libertatis rationem tradiderit, quæ contradictionis appellatur: & ab exercitio actuũ ſumitur, ac in eo omnino totam de libertate ac neceſſitate doctrinam contineri. Nec enim, an id rectâ, an obliquâ ratione tradiderit, (modò conſtet tradidiſſe) quicquam intereſt ad cauſam, cùm præſertim non extra cauſam tradita videantur ab eo, qui contra Iulianum libertatem illam oppugnantem diſputabat.

Lib. de contin. c. 12. lib. 4. contra Iulian. c. 3. qu. 8. in Exod. lib. 1. de nupt. & concup. c. 3.

Hoc itaque vindicato: peccatum in exercitio vitari ſemper aliquo modo & debere &

posse: constat doctrinam Augustini hanc omnino esse, quam statuimus: Non posse ineuitabilem actum esse peccatum. Argumentis verò in oppositum adductis ita occurritur. Primò ex impotentia rectè operandi sumpto respondetur. Hominem qui Fide careat & Gratiâ: eum ad peccandum in genere determinatum esse: ac non posse agere nisi peccatum: sed tamen adhuc in peccando liberum esse, cùm ad nullum certum peccatum sit determinatum: & in exercitio singula possit vitare peccata: quod satis est ad libertatem.

ART. X.

Pars obiectionis secunda validior eliditur, & integra Augustini circa peccata ignorantiæ doctrina proponitur, & illustratur.

SECVNDVM ex ignorantia ineuitabili & originali ductum soluimus, admissâ illâ Augustini diuisione ignorantiæ voluntariæ, & inuoluntariæ: dicendo, quæ prorsus inuoluntaria & inuincibilis sit ignorantia, in ea actuale peccatum esse non posse: in qua actu insit peccatum eam non omnino inuoluntariam & inuincibilem esse: vti non modò in genere, sed in specie ac exercitio tradidit Augustinus in-

ducto exemplo, *ignorantia Iudæorum conditionata qui nisi audirent non peccarent.* Et *ignorantiæ fidelium respectu communionis cum parte Donati*, in qua, (etiam dato quòd recta esset Donatistarum hæresis) non peccaret ille fidelis qui cùm eam nesciret ad eam non accederet: & ignorantiæ illius *qui ignorans rem esse furtiuam & feminam esse coniugatam*, ob vtriusque vsum nec furti, nec adulterij tenetur. Quòd autem in aliqua ignorantia inuincibili peccatum agnoscere Augustinus videatur, vti alia exempla suadent, id sic est expediendum. Igitur Augustinus contra Pelagium docet ignorantiam non modò voluntariam, & acquisitam esse, sed etiam ex peccato innatam cum concupiscentia. Id enim negabat Pelagius. Quare eum Augustinus conuincebat, sicuti nobis inerat congenita concupiscentia, ita & inesse ignorantiam, vtramque pœnam peccati, atque adeo & peccatum & causam peccati: sed ita tamen peccatum, vt habitus esset non actus, vti concupiscentia, ex qua tamen ignorantia orirentur actus peccandi, quod omnino verum est, & contra Pelagium dictum. Ex hac doctrina quid velint adducta exempla patebit. Nam quædam eorum monstrant huiusmodi igno-

rantiam non excuſare ab æterna damnatione, cùm ſit pars ſeu appendix originalis peccati, cui damnatio debetur: ac proinde non excuſet, nec liberet à damnatione cùm ad eam pertineat. Ita tamen vt propter eam præcisè vt habitus eſt non augeatur damnatio: nec noua ei, præter originali peccato debitam, pœna adueniat. Vnde vigilantiſſimè Auguſtinus, cùm de hac loquitur ea ſemper verba vſurpat, quæ non nouam & actualem pœnam inducant, ſed quæ pœnam originali peccato debitam ſignificent, & tantùm excuſationem à damnatione remoueant. Id, eo illuſtriore quem adduximus loco perſpicuè habetur. *Per hoc*, inquit, *inexcuſabilis eſt, vel reatu originis, vel additamento propriæ voluntatis.* Docet: aliam eſſe ignorantiam originalem, & ex ea damnationem: aliam ignorantiam voluntariam & actualem, & damnationem ex ea ſecutam. Itaque neutram à ſuâ damnatione excuſare: illam ab originali culpæ debita, hanc ab ea quæ debetur actualibus peccatis. Vtroſque fore damnandos, ſed tamen diuerſa ratione damnandos, quemadmodum alibi tradit. *Illa ignorantia*, inquit, *quæ non eſt eorum qui ſcire nolunt, ſed eorum qui tanquam ſimpliciter neſciunt neminem ſic excuſat vt ſempiterno igne non ardeat*, vbi illud, *ſic*

excusat, limitem ponit damnationi, vt tantùm non excuset ab illa quæ debetur peccato originali: docens hanc ignorantiam ab inferno neminem liberare. In hoc pares esse hasce duas ignorantias, vt neutra excuset à pœna, & vtramque sequatur damnatio. *Vtriusque,* ait, *non est iusta excusatio, sed iusta damnatio.* Rursum in eo dispares esse, quòd vna grauiùs, altera mitiùs sit punienda, *vt mitiùs ardeat.* Qua ratione solet Augustinus dicere: qui cum solo peccato originali decedunt, damnandos fore: sed in *mitißimâ pœna futuros,* & *tolerabiliùs damnandos.* Quòd autem dixit, *fortasse vt mitiùs ardeat,* significat ibi non de sola ignorantia præcisè agere, sed de illa quæ cum actualibus quibusdam sit peccatis cōiuncta ex illa ignorantia existentibus ob quę sit peccator ille damnandus. sed mitiùs tamē, quàm qui sciēs peccat damnandus: vti constat ex eo quod ait: *Excusatū se putat, quando ignorantiæ, non voluntatis est quod peccat.* Qua de re latiùs infrà dicemus. Verùm si præcisè de ignorantia sermo sit, quæ Nescientia sit, & originalis, & ineuitabilis, & *peccati pœna,* hæc vti ab omni excusat peccato actuali, ita nullâ punitur certâ & statâ pœnâ: sed ab eâ tamen non eximit, quæ originale sequitur peccatum. Hinc est illud: *Quamuis*

se

ſe ipſi excuſare videantur, id eſt peccantes ex ignorantia dicendo non audiuimus: *non accipit tamen hanc excuſationem, qui ſcit ſe feciſſe hominem rectum, eíque obedientiæ dediſſe præceptum: nec niſi eius quo malè vſus eſt libero voluntatis arbitrio, etiam quod tranſiret in poſteros manaſſe peccatum*. En iam præcisè de ignorantia quâ ſe excuſabant peccatores agit: aítque ipſam in qua erat ratio excuſandi non liberari à gehennâ, etſi peccatum actuale non eſſet, nec actu peccantes conſtitueret: etſi enim hac ratione peccantes non eſſent, peccatores tamen eſſe, id eſt ex origine peccatores. *Neque enim*, inquit, *damnantur, qui non peccauerunt: quandoquidem illud ex vno in omnes pertranſiit, in quo ante propria in ſingulis quibuſque peccata omnes communiter peccauerunt*. Occupat excuſationem, dicentium, ſe quod ignorarent, non peccare, quare nec poſſe iuſtos ſe damnari: occurrens: iuſtos non eſſe, qui ex origine peccatores eſſent, atque adeo damnari vt peccatores, non vt iuſtos damnari.

Neſcio an idem docuerit diſtinctiùs, cùm dixit: Qui non audiſſent fidem Chriſti: & tamen aliunde peccaſſent, eos ab illo vno liberos fore, quo ignoraſſent Chriſtum: cæterorum

reos fore. *Dicit Dominus in Euangelio. Si non venissem, & locutus eis fuissem peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Non vtique peccatum nullum haberent, qui pleni erant aliis magnis, multísque peccatis: sed hoc peccatum vult intelligi non eos habituros fuisse, si non venisset, quo cùm non audissent eum, non crediderunt in eum. Hanc eos excusationem non habere asserit: qua possent dicere: Non audiuimus ideo non credidimus.* Secreuit à peccatis ignorantiam illam, sed non exemit à damnatione æterna: Vnde ait, *Dei tamen iustum iudicium, nec illis parcit qui non audierunt: quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt.* Quomodo autem damnet, & quâ pœna puniat istos ignorantes, mox explicat eâ quam proximè citauimus sententiâ. *Et quamuis se excusare videantur*, vbi tota excusandi ratio penes solam ignorantiam est: quæ licèt ab aliis pœnis excuset, ab æterna tamen damnatione non excusat. Itaque loci in quibus tradit Augustinus huiusmodi ignorantiam pœnâ puniri sempiternâ: de eadem intelligendi sunt pœna quâ punitur originale peccatum: ex quo sequitur eam ad huiusmodi peccati genus pertinere.

Quia tamen quidam ſunt loci in quibus videtur Auguſtinus tradere, huiuſmodi ignorantiam eſſe propriè & actu peccatum: cui certa & ſtata pœna reſpondeat: eorum doctrina eſt. Peccatum non ineſſe ignorantiæ ineuitabili, ſed ei quæ & aliquâ ratione vitari poſſit, & ex qua exiſtant peccata. Vnde vtramque fermè Auguſtinus coniungit, id eſt ignorantiam cum appendice peccati, vt cùm ſit certa culpa, & ſtata ei pœna debeatur. Itaque ſinguli ſi expendantur loci illa occurrent verba, quæ huiuſmodi ſenſum contineant: lib. igitur de Nat. & Grat. cap. 17. impugnans Pelagium docentem in ſola culpabili & vitabili ignorantia ineſſe peccatum, opponens aliam ignorantiam non carere peccato, ait: *Aliud eſt non curaſſe ſcire: quæ negligentiæ peccata etiam per ſacrificia quædam legis videbantur expiari: aliud intelligere velle, nec poſſe, & facere contra legem, non intelligendo quid fieri velit.* Duo hîc obſeruo: Alterum non eſſe neſcientiam, intelligere velle, nec poſſe: cùm nemo velit quin norit; vnde nolle iam inuoluit quiddam ſcientiæ, etſi rude & inchoatum, quod non poſſit per infirmitatem ſatis cognoſci. Alterum addidiſſe Auguſtinum, *non poſſe intelligere & facere contra*

legem non intelligendo: in quo eſt actionis peccatum ab ignorantia profectum. Quare, qui tum peccat non brutâ ignorantiâ, ſed inerti peccat, & ex hoc peccato in aliud quod non eſt ignorantia incidit. Eadem eſt mens alterius loci Pſal. 35. vbi duas ignorantiæ formas proponens rurſum ait: *Aliud eſt quando quiſque conatur intelligere, & per infirmitatem carnis non poteſt.* Nam conatum intelligendi, lux aliqua mentis præcedit, etſi obtuſa & maligna, quam ſi exterit infirmitas, ei potiùs quàm ignorantiæ culpa tribuenda. Deinde ad illud, *noluit intelligere vt bene ageret,* defectum prioris, id eſt inuoluntariæ ignorantiæ non extra voluntatem ponit. *Videtis quia voluntati illud tribuit, quia ſunt homines qui volunt intelligere, & non poſſunt.* Quî enim velint, quin viderint, quod velle poſſint? Ac ne ſola ignorantiæ cauſa eſſet, addiderat peccatum, cùm dixerat de ignorantiæ peccatis: *Non ſciebam quia peccatum eſt quando dicit homo? Cùm viderit quia peccatum eſt, & deſtiterit facere ipſum peccatum, quod ideo faciebat, quia ignorabat.* Quòd ſi quis neget peccare quenquam in eo quod ſi malum eſſe noſſet non faceret, & à quo deſiſtit cùm nouit, ſciat is eſſe quædam minuta per

deceptionem, & ſubreptionem peccata, quæ ex venialibus ſunt, & ita admittuntur à nobis vel perplexis, vel torpentibus, vt cùm lux vberior, & vigor animi fortior acceſſerit, & eorum nos pudeat, & ab iis continuò reſiliamus. De quibus Auguſtinus lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 2. refellens Pelagium: *Vnde fit conſequens, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, hoc eſt ne tentatione vincamur, vel cùm fallit & præoccupat neſcientes, vel cùm premit, atque vrget infirmos.* Et lib. 1. ad Bonif. cap. 3. *Nec enim agit in eis etiam qui ſuadet & decipit, niſi vt peccatum voluntate committant, vel ignorantiâ veritatis, vel delectatione iniquitatis: vel vtroque malo & cæcitatis & infirmitatis.* Vbi apertè docet ne fallaciæ quidem & deceptionis peccata ſine voluntate committi: cuius motus etſi in altâ illâ mentis caligine vix extent, deprehenduntur tamen cùm in iis exiſtit peccatum. Quod ſi vllum eſt aliquâ & luce cognoſcitur, & voluntate committitur, & ratione vitatur. Hac de re perſpicuè ac præclarè Auguſtinus lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 17. qui capitalis omnino eſt locus. *Nolunt*, inquit, *homines facere quod iuſtum eſt, ſiue quia latet, an iuſtum ſit: ſiue quia*

non delectat. Duo ſtatuit notiſſima peccandi principia: ignorantiam & infirmitatem. Vnde addidit: *Ignorantia & infirmitas vitia ſunt, quæ impediunt voluntatem: ne moueatur ad faciendum opus bonum, &c.* Si de ignorantia prorſus ineuitabili ſermo eſſet, non diceret Auguſtinus: *Nolunt homines*, ergo cùm de eadem ignorantia dicit: *Non poſſunt*, ea ratione dicit, vt ipſum non poſſe, intra voluntatem ſit. Sed cùm duplex ſit voluntas: altera inchoata & imbecillis: altera perfecta & robuſta, prima ſatis eſt ad peccandum, non ad vincendum peccatum. Quare *velle* dicitur, cùm peccatum: *non poſſe* dicitur, cùm victoria peccati attenditur. An non id Auguſtinus hîc docuit? *Tantò enim quidque vehementiùs volumus quãtò certiùs quàm bonum ſit nouimus, eóque delectamur ardentiùs.* Comparatiuis vſus eſt terminis: *certiùs, ardentiùs*: vt indicaret, quorum vis maior peccatum vinceret, eorum remiſſam vinci peccato: & intra vim remiſſam peccatum eſſe: cùm ad victoriam intenſa opus eſſet. Hinc eſt illud: *Fieret*, inquit lib. de ſpir. & lit. cap. 35. *iuſtitia, ſi tanta voluntas adhiberetur, quanta ſufficit tantæ rei. Eſſet autem tanta, ſi & nihil eorum quæ pertinent ad iuſtitiam nos lateret:* Explica-

uit rationem, quâ dixerat aliàs, *non posse intelligere* de illa ignorantia, quæ non esset iusta ad vitandum peccatum scientia: non quòd prorsus esset nescientia, sed quòd non esset iusta scientia. Nam quæ non satis esset ad victoriam peccati: ex ea peccatum existeret. Quid? quod addit. *Quis enim nesciat non esse in hominis potestate, quod sciat?* Ecce *non esse in potestate* dicit, de quo dixerat, *Tanta voluntas, quanta sufficit,* docens inchoatam lucem iam alicuius esse & voluntatis & potentiæ: sed, quòd non esset nisi inchoatæ & imperfectæ, nostræ potestatis non esse; cùm eâ vinci non posset peccatum. Geminus ille locus est lib. 1. de peccat. mer. & rem. cap. vlt. *Fit vt per ignorantiam vel infirmitatem non exertis aduersus eam,* id est concupiscentiam, *totis viribus voluntatis, eidem ad illicita nonnulla cedamus.* Vides de qua ignorantia loquatur? nimirum quæ locum facit conatibus voluntatis, nec tamen totam excitat voluntatem: quæ quòd totas vires non exerit incurrit in peccatum.

Hac ratione dubium satis expeditur. Alia tamen ratio est idem faciliùs expediendi: qua item peccandi necessitas ab ignorantia profecta statuitur. Igitur cùm Augustinus docet esse

peccata ignorantiæ, quæ omninò ineuitabilis ac præcisè pœnalis, atque adeo congenita esse videtur, & necessaria esse peccata, & quidem actualia, quibus certa supplicia constituta, ea intelligit peccata, quæ ex illa ignorantia existunt. Qua cum qui operatur cùm in tenebris sit, non potest operando errare: itaque necesse est, vt erret: ac ex errore peccata existant. Duo sunt explicanda. Augustinum de ignorantiæ effectibus locutum, cùm dixit esse ignorantiæ peccata. Et ab illa ignorantia quæ ineuitabilis est, peccata proficisci. Primum constat: nam quoties de illius peccatis ignorantiæ, quæ omnino ineuitabilis, ac pœnalis est Augustinus loquitur, non sistit in ea ignorantia, sed pergit ire ad opera ex ignorantiâ profecta: quibus peccari dicit: & propter quæ puniri dicit. Vt illa ignorantia sit fons & origo peccati actualis: quemadmodum concupiscentia, quæ actu peccatum non est, & peccata in actum inducit. Hoc apparet ex eo quòd Augustinus duo hæc principia peccandi statuit, *ignorantiam & infirmitatem*, eáque coniungit, & committit; quasi vna, eadémque sit in vtraque vis, & ex vtraque ratio peccandi. Id cùm suprà sit & assumptum & monstratum, inculcandi sunt po-

potiùs loci, quàm expendendi. Vnum adduco lib. 1. ad Bonif. cap. 3. *Nec enim agit in eis etiam qui ſuadet & decipit, niſi vt peccatum voluntate committant, vel ignorantia veritatis, vel delectatione iniquitatis, vel vtroque malo & cæcitatis, & infirmitatis.* Ecce ignorantia cum infirmitate coniuncta: ac vti ea eſt origo peccandi: Ecce ex ea voluntaria & propria peccata, tentatione expreſſa: fomite incenſo: Ecce ignorantia ineuitabilis & pœnalis, concupiſcentiæ gemina, quæ idcirco mala appellantur, ne quis peccata eſſe putaret. Qua ratione Auguſtinus huiuſmodi ignorantiam malum dicere ſolet, à peccato ſecernens, quemadmodum lib. 6. contra Iulianum ter *malum* appellat, & peccatum negat. Hinc peccata ex neceſſitate, ſed non ipſa neceſſaria. Quòd ex neceſſitate ſint loci ſuprà citati indicant: & initæ contra Pelagium, & Iulianum diſputationes de peccandi neceſſitate docent. Quòd ſint voluntaria tradit ibidem Auguſtinus, & apertè epiſt. 105. & lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 2. & 17. & lib. 1. cap. vlt. Quare ſemper Auguſtinus culpans ignorantiam opera inducit. Ibi perſpicuè. *Neceſſe eſt*, inquit, *ve peccet, qui neſciendo quid facere debeat, quod non debeat facere, facit.* En

Lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 17. & lib. 1. c. vlt. & lib. de nat. & grat. cap. 35. & lib. 1. ad Bonif. c. 3. & 13. & lib. 6. contra Iul. c. 16.

Lib. 6. contra Iul. c. 16. ter *malum* appellat

Lib. de Geſt. Pelag. c. 18. & lib. de nat. & grat. c. 7. & lib. 6. cont. Iul. cap. 16. & l. 1. oper. imperf. & lib. 1. ad Bonif. cap. 3.

Lib. 1. cont. Iul. imperf. fol. 155.

peccatum in *eo quod facit*, & lib. 2. de peccat. mer. & remiſ. cap. 17. *Nolunt homines facere quod iuſtum eſt, ſiue quia latet an iuſtum ſit, ſiue quia non delectat.* Viden' vt ad voluntatem & factum procedat? Et lib. de ſpir. & lit. *Attendat, quàm in multis offendimus omnes, dum putamus Deo quem diligimus placere, vel non diſplicere quod facimus:* An non hîc cum ignorantia factum coniunxit? & lib. 3. de lib. arb. cap. 19. *Nam illud quod ignorans quiſque non rectè facit*, vtrumque nexum; vti & illo celeberrimo eiuſdem libri loco cap. 18. *Etiam per ignorantiam facta improbantur*, ac appendice ex Apoſtolo *ignorans feci*, vltra ignorantiam itur. libro autem de Nat. & Grat. cap. 17. nobilis locus, & requies cæterorum ſit. *Aliud eſt non curaſſe ſcire, quæ negligentiæ peccata etiam per ſacrificia quædam legis videbantur expiari: aliud intelligere velle, nec poſſe, & facere contra legem, non intelligendo quid fieri velit.* Vbi non ſolùm actio ab ignorantia profecta ponitur, ſed inter ignorantias diſtinguitur: vt quæ negligentia eſt voluntaria, & vitabilis: in ea ſiſtatur, quòd ea ipſa ſit ante actionem peccatum: illa verò, quæ pœnalis & ineuitabilis ſit, vltrà tendat, & actionem arripiat, vt peccatum con-

trahatur; perinde ac ignorantia sola peccatũ esse non posset, quòd vitari non posset. Huiusmodi autem ignorantiæ *tenebras* ideo *miserabiles* Augustinus appellat: quia cùm peccata non sint, peccata tamen inducunt, quod sanè miserrimum est. Ita lib. de Nat. & Grat. cap. 40. *Confiteatur esse miserabiles tenebras in animo humano; qui scit quemadmodum debeat leonem domare, & nescit quemadmodum viuere.* Ecquid enim commiseratione dignius, quàm id quod in ea præclara Augustini sententia lib. de spir. & lit. cap. 3. continetur. *Neque liberum arbitrium quicquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via*, vt cùm *latere* non sit culpa, sed pœna, quem latet, is omnino operãdo peccare debeat.

ART. XI.

An, & quæ ex ignorantia peccata existant? & quatenus? quo tota de peccatis ignorantiæ difficultas tollitur.

HIC exigit recta ratio disputandi, vt monstretur ex ignorãtia inuincibili, vt aiunt, & pœnali, peccata existere; ac fieri, vt cùm illa non sit peccatum cum illâ tamen peccetur. Nam id videtur ab omni Theologiæ instituto abhorrere, vt qui ignorat citra culpam, culpam

in eo quod ignoranter agit, committat. Et quidem Augustinus author est, ex ignorantia ineuitabili & innatâ oriri peccata. Cuius doctrinæ series euoluenda, vt appareat & quid senserit, & quod rectissimè senserit. Atque vti suprà distinximus inter ignorantiam, & opus ab ea profectum, ita nunc oportet distinguere inter actus, qui proximè succedunt ignorantiæ, ac ex eo immediatè fiunt, ac genuini eius & integri effectus sunt: & qui remotè ex ea consequuntur; & cùm ab ea proueniant, non tamen integri ab ea, sed ab alia quoque causa proueniunt, etsi ne huiusmodi quidem causa foret, nisi ignorantia mater existeret. Quod aliter & apertiùs dicerem. Inter actus quorum causa est ignorantia, & actus, quibus occasionem præbet ignorantia. Igitur illi primi peccata esse non possunt: hi secundi omnino possunt. Ratio est in promptu. Nam primi sunt ineuitabiles, vti eorum mater ignorantia, ac proinde inculpabiles: súntque errores potiùs, & defectus, quàm peccata. Secundi verò qui occasione accepta ignorantiæ perperam fiunt, cùm extra limites illius se operando extendunt, sunt & vitabiles & culpabiles, atque adeo sunt peccata. Propono exemplum. Gen-

tilis qui de Deo nihil omnino accepit, ignorans Deum inuincibiliter, non peccat ignorando, nec, non colendo Deum quem ignorat, quæ eſt infidelitas negatiua: itaque actus omiſſionis ex ignorantia nati peccata non erunt: ſed defectus. Is tamen ſi vlteriùs tendat, & idola colat, omnino peccabit: nam huiuſmodi actus, non eſt præcisè ab illa ignorantia, quæ tantùm erat neſcientia Dei, & omiſſionem Religionis inducebat, in qua eſſe non poterat culpa, quòd immediatus & integer neſcientiæ effectus erat: at idolorum cultus licèt non foret, ſi ignorantia illa non præcederet, non eſt tamen integer, & genuinus effectus eius, cùm aliud obiectum habeat, id eſt cultum creaturæ, quam Deum putat. Ecquis autem non videt aliud eſſe Deum non colere, aliud creaturam pro Deo habere? Eadem ratione fieri poteſt, vt in quibuſdam homo non peccet, quòd ea ineuitabiliter ignoret, & in quibuſdam peccet, quòd occaſione vſus ignorantiæ limites tranſcendat, & illicita committat. Quare ea in his vadis quæſtionum tanquam bolis præferenda, & adhibenda: vt quicquid inuincibiliter ignoratur, & quod fit inuincibiliter ignorando, nullatenus peccatum ſit: in quo ta-

men recedatur ab ignorantia, & irrepat aliqua malitia, peccatum ſit. Ex quo veriſſimum eſt: neque eſſe culpam in ignorantia inuincibili, nec in eo quod inuincibiliter ex ea fit: & multa ex ea peccata conſequi, in quæ neceſſe ſit incidere ex occaſione ignorandi.

Hæc eſt omnino Auguſtini doctrina, qui cùm aſſeruiſſet in eo quod vitari non poteſt, peccari non poſſe: id de ignorantiæ inuincibilis actibus docuit: & rurſum cùm affirmaſſet: ex illa ignorantia, quæ innata nobis & ineuitabilis eſt, peccata tamen oriri, tradidit eam ſæpe occaſionem eſſe peccandi, cùm eâ quis abutebatur ad illicita perpetranda. Primum contra Manichæos docuit, ſecundum contra Pelagianos ſtatuit: illi dicebant neceſſitate peccari; hi negabant ex neceſſitate peccari. Auguſtinus medium vindicauit: non peccari neceſſitate, ſed ex aliqua neceſſitate peccari: nempe ex ignorantia & concupiſcentia, quæ cùm neceſſitatis forent, ex iis tamen peccata orirentur: Subtilitérque diſtinxit in ipſa neceſſitate quod vitatur, & quod non vitatur. quod vitatur in eo peccatum admiſit, quod non vitatur ab eo peccatum excluſit. Conuicit Manichæos negans vbi neceſſitas ſit ibi

culpam esse : conuicit Pelagianos docens ex necessitate culpas existere, non quòd ipsa necessitas peccatum esset, sed quòd esset occasio peccandi. Audiamus Augustinum acutè ac verè in ipsa ignorantia rationem culpæ à necessitate distinguentem. Primùm capitali loco, agens de principio peccati, vti est ignorantia innata pœnalis, ex qua deceptio & fallacia existit, vnde oritur peccatum: ait, *An fortè fallit incautum? Ergo caueat ne fallatur.* Hîc apparet ignorantiam, nisi sit fallacia culpam non inferre. Inferre autem cùm caueri potest. Addit: *An tanta fallacia est, vt caueri omnino non possit? Si ita est nulla peccata sunt.* Itaque iam quid intersit inter ignorantiam ineuitabilem & vitabilem vides. Quod illa non possit aut esse aut inducere peccatum, nisi vitari, vincíque possit. Iam sentis ignorantiam secum peccata deuoluere. Nec enim audires: *Nulla ista peccata sunt*, cùm de sola ignorantia sermo esset, nisi ea culpæ in agendo vel causa, vel occasio esset. Clausulæ summa vis est. *Quis enim peccat in eo quod caueri nullo modo potest?* Non solùm ad id quod agimus de ratione vitandi peccati, sed ad id quod egimus de culpa secuta ex ignorantia ineuitabili, cùm ma-

Lib. 3. de lib. arb. c. 18. & lib. de Nat. & Grat. cap. 67.

nifeſtè ex hoc loco appareat, fieri poſſe, vt fallacia culpabilis ex inculpabili ignorantia exiſtat: & tunc peccari: ſi autem fiat, vt nulla ſit ex ea ignorantia fallacia, tunc peccatum eſſe non poſſe, quod integra eſt ratio ineuitabilis ignorantiæ: nec ex ea effectus culpabilis alius exiſtit. Clarior in eo quod ſequitur res eſt.

Vide lib. de nat. & grat. c. 17.

Non tibi, ait, *deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, ſed quod negligis quærere quod ignoras.* Nam diſtinguit inter ignorantiam ineuitabilem, & vitabilem: & à prima remouet culpam, à ſecunda ex prima ſed cum aliqua voluntate exiſtente, non remouet.

Deinde lib. 1. contra 2. epiſt. Pelag. cap. 3. apertè ait: ignorantiam, eiúſque indiuiduam comitem concupiſcentiam, cùm non ſint peccata, fomites tamen eſſe peccati, & occaſiones peccandi. *Nec enim agit in eis etiam qui ſuadet & decipit, niſi vt peccatum voluntate committant, vel ignorantia veritatis, vel delectatione iniquitatis.* Ignorantiam non dicit peccatum, ſed ex ignorantia cum voluntate peccatum oriri: vnde tentator non contentus ignorantiâ ea vtitur tanquam occaſione & fomite peccandi, quo conſtat eam culpam non eſſe, cùm ſi foret, ſatis tentatori futura eſſet ad culpam: &

ex

ex ea naſci peccatum cùm tentator illâ abutatur ad inferendum peccatum. Par omnino & ſimilis ſententia eſt vtriuſque loci lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 2. vbi ſic: *Fit* ex Pelagij dogmate conſequens, *vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, hoc eſt in tentatione vincamur, vel cùm fallit, & præoccupat neſcientes, vel cùm premit atque vrget infirmos.* Ecce eadem diſcriminis inter neſcientiam & fallaciam, & tentationis ex neſcientia ſine culpa ad fallaciam cum peccato imago proponitur. Et cap. vltimo lib. 1. *Fit*, vt *per ignorantiam vel infirmitatem non exertis aduerſus eam totis viribus voluntatis eidem ad illicita etiam nonnulla cedamus*. Apparet, non illicitam eſſe ignorantiam, id eſt culpam: ſed per eam quaſi inſtrumentum culpam voluntate committi; idem alterius ſenſus eſt loci lib. de Nat. & Grat. cap. 35. *Licet mori ſine peccato dum ſubinde veniâ deletur, quod ſubinde vel ignorantiâ, vel infirmitate committitur.* Eadem ratio eſt ignorantiæ, & infirmitatis, tum quod vtraque congenita, & ineuitabilis, tum quod neutra culpa eſt, tum quod ex ambabus peccatum exiſtit. Conſentiunt loci ex lib. 1. ad Bonif. cap. 9. & lib. 83. quæſt. q. 66. & lib. de contin. cap. 33. & in

Enchir. cap. 81. & epist. 154. & in Fragm. 3. ser. 1. Ille verò maximè insignis est locus lib. de Grat. & lib. arb. cap. 3. *Aliud est nescisse, aliud scire noluisse: Voluntas quippe in eo arguitur de quo dicitur: Noluit intelligere vt bene ageret: Sed & illa ignorantia quæ non est eorum qui scire nolunt, sed eorum qui tanquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, vt sempiterno igne non ardeat, si propterea non credidit, quia non audiuit, omnino quid crederet, sed fortaßis vt mitiùs ardeat: Non enim sine causa dictum est. Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt.* Certè de illa ignorantia loquitur, quæ ineuitabilis sit, quam *tenebras* proximè dixerat & excusationis quædam effugia, dum ait, *Nec tamen ideo confugiendum est ad ignorantiæ tenebras, vt in eis quisque requirat excusationem.* qua ratione solet congenitam nescientiam, & ortam ex ea ignorantiam significare. Statuit ergo, ab huiusmodi ignorantia nescientiæ filiâ, peccata quædam existere, non in ignorando, sed in operando, quæ ad damnationem pertineant, licèt minùs grauem, quàm sit illa scienter malè operantium. Itaque iuuat excusatio non ad pœnam deuitandam, sed minuendam. Atque vt hoc obiter dicam: ne quem

conturbet ille modus loquendi : *Qui tanquam ſimpliciter neſciunt*, in quo audio turbari. Auguſtinus videtur duas hîc ignorantias poſuiſſe : alteram neſcientiam, & tenebras; congenitam : alteram ignorantiam fidei, & legis : ortam ex defectu audientiæ : vtramque ſine culpa; ſed quòd illa prima innata & ex omni parte tenebroſa erat, ideo ſimpliciter *neſcientiam* dixit : ſecundam quòd in iis erat, qui aliqua ex parte lumen haberent, licèt legis & fidei lucem nullam cernerent, non ſimpliciter neſcientiam, ſed tanquam ſimpliciter neſcientium ignorantiam appellauit : & in neutra culpam agnouit, quòd ineuitabilis eſſet : ex vtrâque culpam naſci admiſit, ob quam quiſquis malè ageret puniretur. Quare id quod antea dixi, huic omnino ſententiæ accommodandum : quâ, opinor, vera loci intelligentia continetur.

Ex ignorantia igitur ingenitâ & ineuitabili poſſe remotè, imò & debere in agendo peccata exiſtere Auguſtinus manifeſtè docuit refutans opinionem Pelagij dicentis : *Hominem præuigilare debere ne ignoret : ideóque eſſe culpandam ignorantiam, quia id homo neſcit negligentiâ, quod adhibitâ diligentiâ ſcire debuiſſet*, & Lib. 6. cont. Iul. c. 1. lib. de Nat. & Grat. cap. 17.

Lib. de Gest. Pelag. c. 18.

Celestij affirmantis, *Obliuionem & ignorantiam non subiacere peccato, quoniam non secundùm voluntatem eueniunt, sed secundùm necessitatem.* Quam etiam damnatam ait à *Sancta Synodo, & Dei Catholica Ecclesia.* Vbi animaduertendum eâ ratione damnatam proximam Celestij propositionem, quòd dixerit, *illã ignorantiam non subiacere peccato*, non quòd dixerit *non esse peccatum.* Nam aliud est esse peccatum: aliud subiacere peccato, id est peccatum inferre, & inducere. Vnde in eo damnatur, quòd neget peccatum ex illa ignorantia existere: non quòd neget eam esse peccatum. Itaque Pelagius & Celestius docebant: solam voluntariam ignorantiam, quæ esset peccatum, inducere peccata: Augustinus docet etiam ignorantiam congenitam causam esse peccati: Vtrique ad suam sententiam accommodatè. Pelagius & Celestius, quòd sublato peccato originali, nullam nec ignorantiam, nec concupiscentiam admittebant: vnde omnia peccata omnino libera in se & in causa esse dicebant: atque adeo multos à culpis venialibus prorsus immunes adstruebant: Augustinus, quòd admisso originali peccato tenebras & concupiscentiam congenitas asserebat;

Cap. 19. & 33. ibidem.

quare peccata in se libera, in causa necessaria ponebat: quo fieret vt ex subreptione peccata quædam orirentur, à quibus nemo mortalium liber esset. Ita lib. de Nat. & Grat.

Ad rem propiùs. Quod omnino quis ignorat, & quod prorsus ignorans committit, in eo culpam actualem Augustinus non ponit. Quod ita ex illa fit ignorantia, vt in illud subrepat circunstantia aliquo modo vitabilis, ab eo culpam non remouet Augustinus. Hinc illud, *Necesse est vt peccet, qui nesciendo quid facere debeat quod non debeat facere facit.* En principium ignorantiæ sine peccato in se quatenus ait: *Nesciendo quid facere debeat.* En peccatum in effectu, cùm inquit, *Quod non debeat facere facit,* mutauit terminum, non dixit *quod nesciat facere,* sed *quod non debeat facere.* Aliud enim est *non debere,* aliud *non scire. Non scire* ante omnem libertatem est. *Non debere* intra libertatem. Confirmat quod addit. *Necesse est vt peccet à quo ignoratur iustitia.* Distinguit inter peccatum & ignorantiam, & mox: *Non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantiæ necessitate commisit?* Viden' vt faciat peccata ignorantiæ effecta, nec peccata necessitates dicat, sed orta ex necessitate? Tum in rem meam. Lib. 1. oper. imperf. cōt. Iulian. ibid. fol. 159.

Non eſt igitur impunitatis ſecuritas in neceßitate peccandi; ſed vt non obſit iſta neceßitas donat ille cui dicitur, de neceßitatibus meis erue me, animaduertit aliud eſſe *neceßitatem eſſe:* aliud *obeſſe neceßitatem.* Nam, ne ſit, optandum eſt. Ne obſit, orandum. Nec enim in eo quod eſt peccamus: ſed cùm obeſt tum peccamus. Quemadmodum & de concupiſcentia innatâ diximus. Hinc fit, vt quis partim ignorando non peccet: partim ignorando peccet: cùm ex vna innoxia in aliam noxiam labatur ignorantiam peccato inuolutam. Vti Auguſtinus docuit cõiungens more ſuo Concupiſcentiam & Ignorantiam: lib. 1. ad Bonif. c. 13. vbi refutat Pelagianos ſtatuens baptiſmo dilui omnino reatum Concupiſcentiæ, etſi maneat ipſa Concupiſcentia: & addit, *Peccata autem ſunt quæ ſecundùm carnis concupiſcentiam, vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur.* Hæc verò, inquit, *fiunt, ſiue in eius* (id eſt concupiſcentiæ) *conſenſionibus, cùm ab eo quod libet vincitur quod placet; ſiue cùm per ignorantiam malum quaſi bonum, placet.* Radix, peccatum non eſt, fructus tamen, eſt peccatum: quod extra radicem luxuriat. Quemadmodum fieri poteſt, vt tanta ſit vis ignorantiæ, vt cùm factum perperam ſit, non idcirco

peccatum ſit. Quod ſolent dicere materiale peccati. Hoc Auguſtinus ſcitè lib. 1. Retract. cap. 15. *Qui neſciens peccauit, non incongruenter nolens peccaſſe dici poteſt. Quamuis & ipſe quod neſciens fecit, volens tamen fecit, ita nec ipſius eſſe potuit ſine voluntate peccatum.* Tum. *Quia ergo voluit fecit, etiam ſi non quia voluit, peccauit, neſciens peccatum eſſe quod fecit, ita nec tale peccatum ſine voluntate eſſe potuit, ſed voluntate facti non voluntate peccati.* Liberat ignorantia voluntatem à culpâ, quoniam in re peccati factum voluit, peccatum noluit: etſi verò peccaſſe dicatur non tamen peccando deliquit. Vnde, *nolens peccauit* quia rem peccati præſtitit; ſed peccatum in ea non admiſit, quia non vidit: Eadem ratione Auguſtinus in Pſal. 35. *Non ſciebam,* inquit, *quia peccatum eſt, quando dicit homo? Cùm viderit quia peccatum eſt & deſtiterit facere ipſum peccatum; quod ideo faciebat, quia ignorabat,* diſtinguit inter voluntatem faciendi, & voluntatem peccandi. Quæ doctrina eo confirmatur, quod ſuprà exemplo tunicæ, & vxoris alienæ ex Auguſtino adduximus.

Lib. 2. contra Creſcon. cap. 16.

Monuit me hoc illius quem maximè celebrari video loci, de ignorantia Abimelechi;

qui à me præteriri non poteſt, cùm non ille mihi, ſed ego ei vocanti reſpondeam: & in omnem ille partem diſputationis doctrinam contineat: eóque aptè longiſſima controuerſia terminetur. Igitur cum Iuliano Auguſtinus confligens lib. 3. cap. 19. proponit illius errorem negantis peccatum originale, & ex eo malum concupiſcentiæ & ignorantiæ, quòd diceret non contrahi alienum peccatum: nec debere nos alieni luere pœnas peccati: quare ignorantiam & concupiſcentiam quas ineſſe nobis non negabat, non eſſe malas, imò bonas, non vitia, ſed virtutes, dotéſque naturæ: atque adeo ignorantiam iuſtitiam nominari. Id agit hoc cap. 19. Iuliani verbis Auguſtinus adducto quo vtebatur Abimelechi Regis exemplo: qui cùm Saram (ignorans vxorem eſſe Abrahæ) ducere vellet, à Deo excuſatur, quippe qui *in corde mundo feciſſet*. Vnde colligit Iulianus ignorantiam tantùm abeſſe à peccato, vt ad munditiem, & iuſtitiam pertineret. Exhibeamus Iuliani ſententiam: deinde Auguſtini repræſentemus. *Dicis* (ait Auguſtinus verba referens Iuliani) *ex hoc intelligi debere perfectam ignorantiam iuſtitiam nominari: quia dixit Deus ad Abimelech qui cum Sara*

erat

erat concubiturus, ignorans quòd vxor esset aliena: Et ego sciebam, quia in corde mundo fecisti hoc: & ideo nascentium statum generantium voluntate non lædi. Id quàm acutè & verè Augustinus refutet, etsi iucundum, non est tamen aptum referre. Vindico quod hæret causæ: & ex eo istud paulò pòst traham. Deueniens refellẽdo ad huiusmodi Abimelechi ignorantiam sic ait: *Non attendisti homo, qui non vis iudicio diuino quenquam non suis, sed alienis plecti posse peccatis, quomodo fieri potuerit, vt Abimelech peccaret, quamuis nec ipse adulterino corde peccauerit, & Deus quantulumcunque eius peccatum in mulieribus ad eum pertinentibus vindicaret.* Cuius loci difficultas in eo est quòd huiusmodi ignorantiam Augustinus inuincibilem agnoscat, & tamen in ea peccatum admittat. Esse autem eius sententiâ inuincibilem: patet eo quod concedit Iuliano ex scriptura assumenti, Abimelechum *in corde mundo fecisse.* Etenim sic Augustinus: *Neque enim ait Regi, sciebam quia cor habes iustum, aut quia cor habes mundum: cùm scriptum sit, Beati qui mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt: tu autem istum Abimelech ad peccatoris proponis exemplum. Sed sciebam, inquit Deus, quia in*

corde mundo fecisti hoc. Non omnia, vel quacunque alia, sed hoc in quo adulterij conscientiam non habebat. En inuincibilem ignorantiam! At in ea culpam Augustinus agnoscit: dum ait, *Non attendisti quomodo fieri potuerit, vt Abimelech peccaret, quamuis nec ipse adulterino corde peccauerit, & Deus quantulumcunque eius peccatum, in mulieribus vindicaret.* Ecce peccatum! Igitur in ignorantia ipsa inuincibili peccatur. Hoc nodo ita se stringunt aliqui, vt dicant in ignorantia omnino inuincibili & ineuitabili admissum esse ab Augustino peccatum. Quidam negant, & aiunt admisisse quidem in hac ignorantia peccatum, sed non esse illam inuincibilem ineuitabilémque ignorantiam. Censent nimirum Abimelechum non omnino rem satis explorasse, atque adeo illi culpam aliquam negligentiæ licèt leuissimæ obrepsisse: atque hoc esse illud Augustini *quantulumcunque peccatum.*

Et quidem primi toto, vt aiunt, cælo: secundi aliquâ parte cæli, sic Augustinum voco, aberrant. Neutri rem, opinor, attingunt. Nam primos ita refello. Si Augustinus in huiusmodi ignorantia culpam agnosceret: certè non in inuincibili tantùm, sed in inculpabili pone-

ret culpam; atque adeo ſibi contradiceret. Auguſtinus quippe inculpabilem hanc ignorantiam facit: nec vllum in ea veſtigium culpæ agnoſcit; tum quia illud: *in corde mundo feciſti hoc*, de ignorantia adulterij intelligit, & hac in re Iuliano aſſentitur: tum quia Iulianum reprehendit quòd iſtum *Abimelech ad peccatoris proponat exemplum*, quo mundum hac in parte ſignificat: tum quia perſpicuè excipit à culpa iſtam ignorantiam, & in aliis admittit culpam. *Non omnia*, inquit, *vel quæcunque alia, ſed hoc in quo adulterij conſcientiam non habebat*. Quo nihil dici potuit manifeſtius ad remouendam omnem culpam ab huiuſmodi ignorantia: cùm Auguſtinus velit, vt tam alienus eſſet Abimelech ab omni conſcientia adulterij, vt munditiem illi omnino addixerit, nolueritque eam aliis actibus & circunſtantiis communicare, quòd propria ſolius innocentiæ in ignorando eſſet. Hinc ait, *non omnia, vel quæcunque alia, ſed hoc*, ſignificans culpari potuiſſe in aliis Abimelechum, ſed hac in ſuſpicione adulterij minimè culpari potuiſſe. Vnde qui eum in hac ignorantia peccaſſe dicit, ait in ignorantia inculpabili culpam eſſe.

Ex quo item alij refutantur, qui affirmant

Abimelechum apud Auguſtinum ex aliquâ negligentia peccaſſe. Nam ſi hac ratione peccauit, omnia corruunt quæ nunc adduximus Auguſtini argumenta: nec enim aut mundus hac parte eſſet, nec peccator non eſſet, nec in aliis tantùm peccator eſſet: & aliquâ adulterij conſcientia teneretur. Cùm illa negligentia ad conſcientiam adulterij pertineret: etſi non eſſet adulterij conſcientia.

Igitur cùm Auguſtinus ab hoc deſiderio ducendi Saram adulterij omnem culpam remoueat, mundúmque eum ac innocentem ſtatuat: & peccatum tamen quantulumcunque agnoſcat, propter quod vxorum eius ſit vulua concluſa: in quo peccarit, quærendum. Id cùm Auguſtinus non dicat, diuinandum. Leue quidem peccatum eſſe ab Auguſtino habemus, id eſt, *quantulumcunque.* Indicio arrepto coniecturam facio. Peccatum immodicæ concupiſcentiæ fuiſſe: quæ in libidinem degeneret. Qua ratione vel in coniugij vſu culpam Auguſtinus admiſit, qui noluit vt ille complexus liberorum procreandorum cauſa inſtitutus, in libidinem declinaret: ne frui ſe mutuò coniuges, ſed vti viderentur. Quare cùm licitum & ſanctum connubij vſum doceat, vt nemo Au-

gustino altiùs matrimoniū euehat, rectæ tamen ei rationis limites quosdam præscribit, quibus honestas contineatur, extra quos si quando concupiscentia immoderato cupidinis æstuebulliens se effundat, in libidinis culpam degeneret: quæ licèt venialis in re licita, culpa tamen ob excessum sit. Quare peccare coniuges venialiter docet: *Quando non propagandi voluntate, operam creandis filiis impendunt, sed lasciuiendi voluptate exaturandæ cupidini inseruiunt.* Et verò si iam peracto coniugio peccant hac ratione coniuges: eâdem planè posset ante illud institutum Abimelechus peccare.

Ita Aug. lib. 1. de nupt. & concup. c. 4. & 15. & 24. & lib. 2. cōt. Iulian. c. 10. & lib. 3. c. 16. & lib. 4. c. 3. & lib. de bono cō-iug. cap. 10. & in Enchir. ad Laurent. cap. 78.

Hinc fit, vt mundus esset à sordibus adulterij, & sese labe cupidinis inquinaret. Nihílque ex hoc contra propositam doctrinam loco inferatur: imò ex eo illa rursum validè confirmetur, cùm in eo quod prorsus ignorauit, mundus fuerit: quem vitare excessum potuit, in eo peccauerit. Nullâ adulterij, quod nesciuit, aliquâ libidinis cui se dedidit, conscientiâ pollutus.

Ita Aug. lib. de peccat. origin. cont. Pelagian. & Celest.

Itaque nullum ego locum nancisci potui ad ea quæ hactenus tradidi de ignorantia confirmanda aptiorem. Primum enim vindico. Quæ sit ineuitabilis, & inuincibilis ignorantia, eam

expertem peccati eſſe. Secundum, cum ea aliud poſſe peccatum occultum conſiſtere: cuius ratione pœna incurratur. Tertium, ſubrepere poſſe culpam in actionem quæ bona & iuſta eſſe videatur; atque adeo interdum in re quæ vitari non poſſe creditur, eſſe rationem vitandi. Tandem illud manifeſtius facere volo, quod dudum agitabam. Perſuadere quibuſdam Theologis nullum prorſus apud Auguſtinum diſcrimen eſſe quoad rationem vitandi inter ignorantiam vel iuris poſitiui, & naturalis, vel iuris, & facti: vt in altero ex ignorantia inuincibili peccari poſſit, in altero non poſſit. Cùm illud veriſſimum ſit, hoc omnes ignorantiæ formas conuenire, vt quæ vitari poſſint, peccata inferant; quæ non poſſint vitari, non inducant. Nec ego, vel accuratiſſimè lecto Auguſtino diſcrimen illud potui reperire: niſi quòd vti aliàs dixi, difficilius ſit vitari ignorantiam iuris naturalis, quàm poſitiui. Atque hoc ipſum hîc, me authore, locus conuincit. Nam cùm Iulianus ignorantiam facti in Abimelecho adduxiſſet, vt probaret eſſe iuſtitiam, Auguſtinus aſſumpſit ignorantiam infantium, quæ totius iuris & facti ignorantia eſt: ac omnino tenebræ: ac ex ea ducit argu-

mentum contra Iulianum, quaſi hæc illi reſponderet: ac eadem vtriuſque ratio eſſet habenda: quòd nollet inter haſce ignorantiæ formas, ſiue ad rectè ſiue prauè agendum diſcrimen aliquod intereſſet. Ipſum audiamus. *Cur ergo eos nominas iuſtos, ſi perfecta ignorantia iuſtitiæ nomine nuncupanda eſt? nihil eſt namque perfectius ignorantiâ paruulorum; nihil ergo vocetur & iuſtius. Vbi eſt quod ſuperius aſſerendum putaſti, nec iuſtos naſci paruulos, nec iniuſtos, quod futuri ſunt actibus ſuis; ſed tantummodo infantiam innocentiæ dote locupletem? An non verba tua ſunt vbi dicis: homo igitur innocentia quidem plenus, ſed virtutis capax naſcitur: aut laudem, aut reprehenſionem ex propoſito accedente meriturus? nunquid virtutem dicturus es non eſſe iuſtitiam? quomodo igitur infans nondum plenus eſt virtute, ſed capax, cùm plenus ſit ignorantia, quam dicis iuſtitiam?* Vnde conſtat eandem prorſus vtriuſque ignorantiæ rationem haberi; nec in qua ſpecie formáve iuris ea verſetur, ſed qua ratione vinci vitaríve poſſit inſpiciendum.

Lib. 3. cont. Iul. cap. 19.

ART. XII. ET VLTIMVS.

Quæ sit apud Augustinum vera & germana ratio libertatis, & quâ ratione Deo creaturísque conueniat?

QVOD fit plerunque, vt quæ magis necessaria sunt, ea difficiliùs comparentur, id prorsus in hac quam suscipio quæstione apparet; quæ cùm magno futura sit vsui, tot est tamen difficultatibus implicita, vt intentionem animi mei fregerit, & studium omne consumpserit; coëgerítque sæpe in medio cogitationis cursu hærere, ac penè de assequenda veritate desperare. Quæ quoniam per se difficilis, ex multis & dissitis Augustini locis erat colligenda, ac ob eius acumen ingenij, & profunditatem doctrinæ à communis intelligentiæ sensu remota, non potuit à me nisi magno cum labore deprehendi. Eam minus fortasse latè, quàm operosè tractare est animus, quod aliàs sim ex instituto facturus: vt misso in tot articulos sanguine, neruos hîc collocem, vt ne qua mei parte Augustino non seruiam.

Igitur Manichæi totam libertatem inductâ naturali necessitate, fatóque tollebant: Pelagiani

ni vnius tantùm libertatis formam, quę quasi in æquilibrio bilancis esset, nempè indifferentiam admittebant. Augustinus vltra naturam, libertatem: & vltra indifferentiam, formas libertatis alias recipiebat. Affirmabat potentiam esse in nobis liberam, & natura sua æquè potentem ad vtrumlibet bonum & malum, atque adeo indifferentem, quo in statu Adamus esset conditus integrâ & inuiolatâ potestate. Quam liberum Arbitriũ proprio vocabulo appellabat: cuius vis in illâ æquali ad vtramque partem facultate sita esset. Quâ liberum arbitrium tanquam genuinâ notâ plerunque afficit, vt liberum sit arbitrium, voluntas in illo æquilibrio potestatis. Nec de naturâ & virtute insitâ potentiæ Augustinus vnquam dubitauit. Sed de vsu ipsius potentiæ, & explicatione in actus secundùm statuum diuersitatem variè docuit: quòd vidit impeditâ illâ liberrimæ facultatis potestate adhuc alias libertatis formas superesse. Id cùm non vidissent Pelagiani, totâ prorsus libertate intra vnam indifferentiæ formam redactâ, putabant, qui eam quomodocunque impediret, eum totam euertere libertatem. Vnde cùm scirent Augustinum in lapsâ naturâ non æquè explicatam ad bonum & malum potestatem agno-

ſcere, voluntatémque ex ſe ad peccandum potentem dicere; ad rectè operandum ſine Gratiæ auxilio expeditam negare: & rurſum eandem voluntatem a gratia efficaci erectam, & impulſam, ad bonum indeclinabiliter moueri: vt quantum ſine auxilio Gratiæ ad peccatum prona, tantùm eius ope ad virtutem propenſa eſſet, & vtroque modo æquilibrium illud tolli: aiebant auferri ab Auguſtino libertatem.

Et quidem Auguſtinus indifferentiam illam in ruinæ ſtatu dimittebat, libertatem tamen ad peccandum retinebat, diſtinguens inter indifferentiam & libertatem: ſeruitute admiſſâ, verâ ſemper neceſſitate à peccato excluſâ. Cùm verò de virtute Gratiæ efficaciter mouentis & agentis in bonum voluntatem ſermo erat, aiebat Auguſtinus non modò non eâ lædi, ſed potiùs ſtatui & augeri libertatem: cùm à captiuitate & ſeruitute peccati liberaretur: vnde non libera iam voluntas, ſed vlteriùs liberata dicebatur. Ex quo patet Auguſtinum duplicem ſtatuiſſe vltra indifferentiam duas adhuc formas libertatis. Vnam poteſtatis in actum: alteram exemptionis à ſeruitute: vtramque recipientem magis & minus: nam qui

peccabat, etsi seruus peccati, adhuc retinebat actum in potestate, cùm vitare posset alio actu peccati: & aut magis, aut minus seruus esset, cùm aut frequentiùs, aut rariùs peccabat: Qui verò iustus erat quò sanctiùs agebat, eò longiùs à captiuitate recedebat: ac ita liberior reddebatur.

Apparet iam triplex forma libertatis. Vna indifferentiæ in naturâ secundùm se spectata, quã Pelagiani agnoscebant: & Augustinus non negabat. Alteram exemptionis à seruitute peccati: quæ liberatio erat: quæque libertas status rectè dicatur. Tertia potestatis in actum, quanquam amissâ indifferentiâ, in quocunque statu relicta. Duæ primæ perspicuæ sunt. Tertia & vltima obscurior & omnino explicanda.

Primùm videndum, An sit? Deinde quænam, & cuiusmodi sit? indagandum. Tandem quî & quibus insit? statuendum.

Esse illam patet: & nos proximè ex Augustino ostendimus: adducto testimonio de libertate Dei ad non peccandum: constabítque aliis de libertate Christi Domini, & beatorum infrà, cùm ad rem propiùs venero, adducendis.

Ea verò in hac quæſtione continetur: Quænam & cuiuſmodi ſit? Prima ſit ex contrariis coniectura. Duplex apud Auguſtinum neceſſitas. Vna ſeruitutis, ſeu captiuitatis, oppoſita iuri, & dominio, & libertati velut ingenuæ, ac nobili: altera violentiæ, & coactionis, & neceſſitatis ineuitabilis, oppoſita poteſtati, electioni, libertati potenti, ac ſuo ſe arbitrio cienti. Illam neceſſitatem ſeruitutis, hanc, vt analogiam vitem, compulſionis dixerim. Illa naturæ magis opponitur: hæc ſtatui. Illa vi agit: hæc pondere. Illa fortis & valida hæc iners, & grauis. Illa rapit & torquet: hæc deprimit, & trudit voluntatem. Seruitus magis indifferentiæ opponitur, quæ eſt apex dominij voluntatis: Vis magis opponitur liberæ poteſtati: in qua eſt genuina ratio libertatis. Eripitur enim per vim poteſtas flectentis ſe pro libito in omnem partem voluntatis.

Omiſſâ interim libertate ingenuâ & ſeruitute, ad aliam, quæ caput eſt, libertatem, & neceſſitatem ex vi conuertamur.

§. I.

IGITVR libertatem propriè poteſtatem voluntatis in actus Auguſtinus intelligit: vt vo-

luntas eo libera ſit, quo ſui actus domina & potens eſt: ita vt in conſtituenda ratione libertatis præſcindat à reſpectu ad obiecta Auguſtinus, & intra voluntatem & actus ſe contineat: & eorum terminis definiat libertatem. Hoc docet vbique: lib. de lib. arbit. cap. 3. & lib. de Nat. & Grat. cap. 45. & 47. & lib. 1. ad Simpl. q. 1. & lib. de ſpir. & lit. cap. 31. & lib. 3. contra Maxim. cap. 14. & lib. 1. de Nupt. cap. 6. & lib. 1. Retract. cap. 31. & lib. 2. cap. 1. & lib. 5. de Ciuit. cap. 10. Ille omnium inſtar ſit: *Voluntas igitur noſtra nec voluntas eſſet, niſi eſſet in noſtra poteſtate. Porrò quia eſt in poteſtate libera eſt nobis. Non enim eſt nobis liberum quod in poteſtate non habemus, aut poteſt non eſſe quod habemus.* Vbi ſermo eſt de ipsâ cùm ſe in actus explicat voluntate: vt illa indicat ſententia; quòd voluntatis liberæ tam ſit propria ratio poteſtatis, vt ne ipſa quidem voluntas, voluntas eſſet, niſi cùm vult, eſſet in poteſtate. Illa itaque poteſtas voluntatis in ſuos actus, cùm operatur, illa ipſa eſt libertas voluntatis. Sic enim lib. de Nat. & Grat. cap. 47. *Nonne parum attendit non eſſe in poteſtate noſtra poſſe odorari, vel non poſſe: ſed in noſtra poteſtate eſſe, hoc eſt in libera voluntate odorari, vel non odorari?*

Lib. 3. de lib. arb. cap. 3.

Hinc iam apparet quæ ſit neceſſitas contraria libertati : Nempe, illa quæ tollat huiuſmodi poteſtatem. Nam, *Nec voluntas*, inquit, *eſſe poterit, ſi in poteſtate non eſt*. Quare qui velit Auguſtinianæ libertatis rationem agnoſcere, mentem defigat in ipsâ cùm actum elicit voluntate, & videat an ita eliciat, vt ſit domina ſui actus, ac volens, ac potens exeat in actum; ab obiecto interim, omníque alia ratione præſcindens.

Lib. 3. de lib. arb. cap. 3.

Huiuſmodi autem poteſtas radix eſt aliarum & poteſtatum & libertatum, eámque vti genus, formæ variæ contrahunt. Vnde & maior, & minor erit ſecundùm eas ratio libertatis. Nam in Deo eſt libertas ad bonum, non ad malum. Eadem in Chriſto Domino : eadem in beatis reperitur. At in Angelis viatoribus, & in Adamo innocente fuit libertas indifferentiæ in æquilibrio, cum æquali ad bonum & malum poteſtate. Hæc eadem datur interdum in homine iuſtificato per Gratiam in ſtatu ruinæ. Quæ in Adam fuit libertas arbitrij : in nobis autem eſt libertas Gratiæ. In homine verò lapſo & peccatore alia libertas inuenitur citra Gratiam ad peccandum : cum eâ quam ſuprà diximus poteſtate vitandi. Quare aliud eſt in Auguſti-

no indifferentia, aliud libertas, cùm indifferentia ſit ſpecies libertatis.

Illud oportet animaduerti: non ſemper eſſe maiorem libertatem & perfectiorem poteſtatem, vbi eſt maior & perfectior indifferentia: cùm Auguſtinus dicat liberiores fore beatos in patriâ, cùm peccare non poſſint, quàm fuerint Angeli & Adam in via Innocentiæ: cùm poterant ex ſumma indifferentia peccare, & non peccare. Ita lib. de Cor. & Grat. cap. 12. *Prima libertas erat poſſe non peccare: nouiſſima erit multò maior non poſſe peccare,* & c.11. *Arbitrium tunc ita liberum erat, vt bene velle poſſet & malè. Quid autem erit liberius libero arbitrio? quando non poterit ſeruire peccato? Quæ futura erat & homini, ſicut facta eſt & Angelis ſanctis merces meriti?* Sanè ſi perfectio libertatis in indifferentia eſſet: liberior eſſet homo in ſtatu ruinæ, quàm foret in patria: cùm in ruina ſit indifferens ad malum & bonum ſuo modo; nullo autem ſit modo indifferens in patria ad vtrumque, ſed bono tantùm addictus. Abſurdum item eſſet dicere perfectiorem eſſe humanam libertatem, quàm diuinam, quòd homini ſit indifferentia ad malum & bonum: Deo autem non ſit niſi poteſtas ad bonum.

Nec minùs id accuratè obſeruandum, Augustinum radicem indifferentiæ ad malum, impotentiam & defectum putaſſe: vt pars illa eò vergens, imperfectio quædam eſſet & vitium. Vnde tantùm abfuit ab opinando ad veram libertatis rationem requiri: vt ad defectum abiecerit, non ad poteſtatem admiſerit. *Eſt enim*, ait lib. 2. contra Secund. cap. 15. *Peccatum voluntarius defectus: quo anima rationalis ad ea quæ infra ſunt condita conditore ſuo deſerto declinat affectum.* Vnde principium iſtius defectus inueſtigans, adductâ ex contrario diuinâ naturâ, inquit lib. 11. de Ciuit. cap. 10. *Eſt bonum ſimplex & ob hoc ſolum incommutabile, quod eſt Deus. Ab hoc bono creata ſunt omnia bona: ſed non ſimplicia, & ob hoc mutabilia.* Quare lib. 5. de Ciuit. cap. 10. Poſſe peccare impotentiæ tribuit. & Epiſt. 56. *Vnde*, inquit, *colligitur non ob aliud res deficere, vel poſſe deficere niſi quod ex nihilo factæ ſunt.* Hinc quo magis ad Deum acceditur, eo à peccato magis receditur. *Aliud eſt enim eſſe Deum, aliud participem Dei. Deus naturâ ſuâ peccare non poteſt: particeps verò Dei ab illo accipit, vt peccare non poßit.* Hac ratione beatis in patria plenam & perfectam aſſignat libertatem: quia peccare non

Ita lib. 12. de Ciuit. c. 6. & 7. & 9. perſpicuè.

Lib. 22. de Ciuit. cap. 30.

non possunt. *Quid* enim *liberius libero arbitrio quando non poterit seruire peccato? Multo quippe liberius erit quod omnino non poterit seruire pecca-to*, vti Augustinus sæpe inculcat. Lib. de Nat. & Grat. c. 35. & in Enchir. cap. 105.

Itaque quò magis quis ad peccatum pendet, eo minus liber est: & magis seruit peccato. Vnde Adamus erat eo genere libertatis liberior, quia in arce indifferentiæ constitutus omnino in potestate habebat ab eo peccandi defectu abstinere. *Quippe qui sanus & inculpabilis factus, & libero arbitrio, atque ad iustè viuendum potestate liberâ constitutus. Nunc verò magna illa peccati merito est amissa libertas.* Etenim *non libera voluntas dicenda est quandiu est vincentibus, & vincientibus cupiditatibus subdita.* Recuperabit plenissimam libertatem diuinæ similem. Cùm *erit illius ciuitatis & vna in omnibus, & insuperabilis in singulis voluntas libera: ab omni malo liberata, & impleta omni bono fruens indeficienter æternorum iucunditate gaudiorum.* Lib. de Nat. & Grat. cap. 43. Lib. de Cor. & Grat. c. 12. Epist. 44. Lib. 22. de Ciuit. c. 30.

Hinc patet illam potestatem voluntatis in actum in qua est formalis ratio libertatis generica propria Dei, & participata à creaturis ab indifferentia in bonum & malum præscindere: Quæ illam contrahit ad naturam crea-

tam & defectibilem, cuius est propria ob imperfectionem: quemadmodum discursus est proprius humanæ cognitionis.

§. 2.

AGE verò cum difficultate luctemur. Quâ ratione actus omninò indeclinabilis ad malum esse possit in potestate voluntatis? De libertate illâ summâ & diuinâ à Christo Domino & beatis participatâ loquor. Igitur cùm voluntas à se, ex ingenitâ sibi potentia proposito à debita cognitione obiecto elicit actum, complacendo sibi, & veluti volendo actum, dicitur liberè operari: & in potestate actum continere: præcisa interim consideratione ab obiecto, ab indifferentiâ, ab aliis circunstantiis, quæ comitantur aut subsequuntur istam potestatem in actum. Hæc est germana ratio illius primariæ libertatis apud Augustinum: cùm voluntas deliberato motu & voluntario, libenter ac potenter sui iuris, & domina effecta prodit in actum, in quo sibi complacet, quémque eliciendo delectatur: nullâ aut vi contorta, aut necessitate compulsa, aut indigentiâ coacta: aut subreptione attentata: non partim volens, partim inuita; sed tota libens, integra

tota: vti suæ voluntatis, non alienæ potestatis.

Rem subtiliùs ex Augustini acumine expendamus. Actus vt sit nobis liber, debet esse in nostra potestate; nam nisi sit, non erit noster nec liber: qui primus est gradus in hac ratione libertatis. Ita Augustinus in illa celebri dissertatione cum Euodio: docet enim liberum nobis esse, quod in nostra est potestate, id est, quod habere voluntarij possumus. Itaque etsi beatitudo donetur à Deo, atque adeo status beatitudinis non sit liber, tamen ipsa fruitio quæ volendo fit, libera futura sit: quod velle beatitudinem, est voluntatis; quamuis poni in statu beatitudinis, sit Dei. Idque ad præscientiam extendit: nam cùm præsciri beatos nos fore, liberum nobis non sit; cùm Dei sit; velle tamen beatitudinem liberum nobis est, quia velle nostræ potestatis est. Ac concludit: *Voluntas igitur nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate. Porrò quia in potestate est, libera est nobis. Non enim est nobis liberum, quod in potestate non habemus, aut potest non esse quod habemus.* Ecce prima velut conditio libertatis: esse meæ facultatis, quod volo: & cùm volo. Vnde quæ in nobis fiunt inuitis non libera sunt, quia nostræ facultatis

Lib. 3. de lib. arb. cap. 3.

non sunt, vti est mors, & motus concupiscentiæ, qui fiunt in nobis præter voluntatem, imò & reluctante sæpe voluntate. Quibus exemplis Augustinus vtitur : ac ex iis à contrario probat libertatem. Sic lib. 15. de Ciuit. cap. 10. *Si necessitas nostra illa dicenda est quæ non est in nostra potestate, sed etiam si nolumus efficit id quod potest, sicut est necessitas mortis manifestum est voluntates nostras, quibus rectè vel perperam viuitur, sub tali necessitate non esse.* Et lib. 1. de Nupt. cap. 6. *Quid est quod oculi, labia, lingua, pedes, & manus,* &c. *vt ad opera sibi congrua moueantur positum in potestate est,* &c. *vbi autem venit vt filij seminentur ad voluntatis nutum membra ad hoc opus creata non seruiunt.* Idem docet de motibus Gratiæ excitantis: qui idcirco fiunt in nobis sine nobis, quia non sunt à nobis, id est non nostræ potestatis. *Non est in nostra potestate cor nostrum, & nostræ cogitationes.* Cùm tamen nobis liber sit consensus, aut dissensus. *Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem : sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est.* Hæc ratio inchoata libertatis opponitur impotentiæ, & necessitati ex indigentia potestatis. Quemadmodum probat Augustinus conferens motus passionum in

Lib. de Dono Perseu. cap. 13. & lib. 2. cót. Iul. c. 8. Lib. de spir. & lit. cap. 34.

Lib. 26. contra Faust. c.

Christo, & in nobis, docens eos esse liberos Christo, quòd eos haberet in potestate, & pro libito admitteret, & deponeret; nobis non esse liberos, quòd inuiti eos patimur: nec pro voluntatis arbitrio moderamur. vlt.lib.83. quæst. q. 80.in fine.

Vt sit autem illa potestas completa & libera, non debet esse per modum naturæ, cui inest etiam facultas habendi suas functiones & actus: At Augustinus contra Manichæos distinguit voluntatem à naturâ. In eo igitur differt à potestate naturæ illa potestas libera voluntatis, quòd natura imperio & pondere naturali fertur & truditur: at voluntas operatur ex iudicio, & ratione, & deliberatò elicit actum, quem vult: & in ipso puncto determinationis, vult obiectum, & actum: vt non modò in obiectum feratur, sed & actum ipsum volendo imperet, ac in ipso sibi virtute complaceat, & delectetur. Qua ratione fiet, vt etsi actus voluntatis determinatus omnino sit ad vnum obiectum & motiuum: in ipso tamen puncto determinationis, cùm elicitur ex deliberatione, suam iustam libertatem habeat, voluntatis beneficio prodeuntis in actum complacendo, & delectando se de actu: vt volendo fiat ipsa volitio: & imperetur velle obiectum

à voluntate. Atque hoc ipſum eſt habere actum in poteſtate primâ ratione, & veluti genericâ libertatis. Nam voluntas delectando ſe, & complacendo ſibi imperat, & elicit actum: cum deliberatione & delectatione. Hæc eſt, me authore, Auguſtini de ratione primariâ & capitali libertatis ſententia: locos appello. *Quid tam*, inquit, *in voluntate, quàm ipſa voluntas ſita eſt.* Et, *Certè ipſum velle in poteſtate eſt.* Iam in lib. 3. de lib. arbit. cap. 3. præclarè. *Optimè de te veritas clamat: Non enim poſſes aliud ſentire, eſſe in poteſtate noſtra, niſi quod cùm volumus facimus. Quapropter nihil tam in noſtra poteſtate, quàm ipſa voluntas eſt. Ea enim nullo prorſus interuallo mox vt volumus præſto eſt.* Ita loquitur quaſi duo ſint voluntas & actus: imperetúrque actus à potentia, id eſt volitio à voluntate. Vnde ponit exemplum in eo quod facimus, quod eſt opus imperatum extrinſecus à voluntate: eóque vtitur ad explicandum quomodo res ſit in poteſtate voluntatis; perinde ac nihil interſit inter modum, quo fit opus, & quo fit volitio: ac eodem modo ſit in poteſtate volitio intra voluntatem, quo eſt opus extra voluntatem. Nonne hoc ſignificat illa ſententia: *Ea enim nullo prorſus interuallo, mox vt*

Lib. 1. de lib. arb. c. 12. 13. & 14. lib. 1. ad Simpl. q. 1.

volumus præsto est? Ac ne quis putaret ſatis eſſe illam ipſam volitionem, nec aliud ab ea diſtinctum poni in cuius ea poteſtate ſit: ita loquitur vt appareat actum ipſum volendi alium eſſe à voluntate volente. Interim hoc tantùm agimus, nec dum de ratione ac modo diſtinctionis diſputamus, vt conſtet non ſatis eſſe ad hanc libertatem, nec poteſtatem, vt actus ipſe ſit per ſe volitio, ſed vlteriùs exigatur, vt voluntas ipſum antecedenter deliberatò eliciat vt poteſtas eius ſit penes voluntatem. Manifeſtè Auguſtinus lib. 2. Retract. cap. 1. *Non dicimus eſſe in poteſtate noſtra, niſi quod cùm volumus fit.* Puto quòd inter illud *volumus,* & illud *fit,* eſt diſtinctio. nam velle diſtinguitur à facto. Pergo: *Ubi prius & maximè eſt ipſum velle.* Ecce *velle* actu, id eſt *volitio* inter ea quæ fiunt numeratur. Ergo ſeruatâ proportione, vti quæ agendo fiunt diſtinctâ à factis voluntate fiunt; ita quæ volendo fiunt, id eſt volitiones, diſtinctâ ſuo modo voluntate fiunt. Addit, *Sine quippe vllo interuallo temporis præsto eſt voluntas ipſa, cùm volumus.* Quaſi diceret: id intereſſe inter actus externos, & internos voluntatis; vt illi aliquo interuallo temporis ſequantur imperium motúmque voluntatis; hi tem-

poris interuallo excluſo voluntatem ſequantur, vt ſit antecedentia inſtantis, vel naturæ voluntatis ad volitionem, cum diſtinctione motus & poteſtatis. Id innuit cùm geminat verbum, *Præſtò eſt voluntas cùm volumus*. Nam quid opus erat iterare: ſi ſatis eſſet ad id quod docebat ipſa volitio? Illud item *præſtò eſt* indicat volitionem obedire antecedenti motui voluntatis. Aliud demum confirmat hanc mentem: quòd Auguſtinus eadem phraſi vtitur, cùm loquitur de voluntate & opere. Etenim lib. 1. Retract. cap. 22. ſic ait: *Cùm enim hoc ſit in poteſtate quod cùm volumus facimus: nihil tam in poteſtate quàm ipſa voluntas eſt.* Facit quod ait lib. 1. Retract. cap. 21. *In poteſtate noſtra non eſt niſi quod noſtram ſequitur voluntatem.* En diſtinctio: Igitur actus voluntatis cùm ſit in noſtra poteſtate, ſequitur voluntatem. Iam verò dubitationem tollit ille locus lib. 2. de lib. arb. cap. 19. *Noli mirari, ſi cæteris per liberam voluntatem vtimur, etiam ipſâ liberâ voluntate per eam ipſam vti nos poſſe: vt quodammodo ſe ipſa vtatur voluntas quæ vtitur cæteris.* Dixit *quodammodo* ne quis putaret actu aliquo reflexo opus eſſe ſuper actum elicitum volendi: aut opus eſſe alio actu imperante di-

Et lib. 3. de lib. arb. c. 3.

uerſo

uerſo ab actu imperato: cùm neutrum ſit neceſſarium: ſed tantùm complacentia quædam & delectatio voluntatis quaſi antecedens, & illiciens actum: vt ſit quædam præcedentia naturæ quæ inferat volitionem, tam cum ea coniuncta: vt vix reapſe deprehendatur diſtinctio: atque adeo non poſſit actus ipſe voluntati deeſſe. Quod non prætermiſit Auguſtinus: *Cùm enim hoc ſit in poteſtate, quod cùm volumus facimus, nihil tam in poteſtate quàm ipſa voluntas eſt, nullo quippe interuallo temporis præſtò eſt voluntas.* Lib. 1. Retract. c. 22. & c. 1.

Nec id erit nouum conſideranti, quàm diuersè ſe habeat voluntas ad actus indeliberatos, quos primò primos & indeliberatos appellant, cùm hi volitiones ſint, & fiant in voluntate, & à voluntate: ac ſæpe diu in ea conſiſtant. Quos tamen Auguſtinus negat eſſe in poteſtate voluntatis & *fieri cùm volumus*: non alia ſanè causâ, niſi quòd non fiunt à voluntate volente: ſed prodeunt à voluntate indeliberatâ, atque adeo non volente: cùm tamen videamus eos ferri in obiecta, & eſſe volitiones obiectorum: ergo non dicuntur actus voluntarij, neque liberi, niſi quòd non procedũt vti cæteri actus, volendo: Atque hoc ipſum quo diſtin-

guitur ipsa productio actus deliberati à productione actus indeliberati, est illa germana ratio libertatis in voluntate, iuxta doctrinam Augustini: qui eos negat esse in potestate nostrâ, *cùm tamen consentire iis vel dissentiri, voluntatis, atque adeo potestatis nostræ sit:* non solùm quòd dum consentimus possimus dissentiri, sed etiam quòd præcisè ille consensus sit in nostrâ potestate, & liberâ voluntate fiat: vt non sit solùm libertas respectiua ad actum contrarium, in quo est indifferentia; sed etiam in se absolutè consideratâ potestate voluntatis ad consensum, præscindendo à potestate dissensus. Ecquis enim non videt præciso respectu ad dissensum stare integram ad illum consensum eliciendum potestatem voluntatis? imò, si demus nihil intellectum de dissensu cogitare, non ideo non erit ille actus in potestate voluntatis. Nam posse voluntatem dissentiri, ad indifferentiam quidem addit, sed non, opinor, detrahet potestati, atque adeo nec officit huic genericæ quam Augustinus tradidit libertati. Itaque actus ille eo modo quo fit, liber est: quia fit à deliberatâ, & volente fieri voluntate.

Lib. de spir. & lit. c.34.

Quod certè manifestiùs apparebit, si obser-

uemus, quàm ſint in vnica potentia varij, diuerſique conatus, & motus: ſibi ſæpè contrarij & repugnantes: vt certare in nobis videantur voluntatis quaſi quædam partes factioſæ. Qua de re multa ſuperiùs diximus, cùm egimus de neceſſitate peccandi; & multus ſolet eſſe Auguſtinus dum verſat illud Apoſtoli: *Non enim quod volo facio bonum, ſed quod nolo malum hoc ago*, & tradit ſæpe nos inuitos peccare. Quod cùm fit, experimur in nobis contrarios motus in diuerſa abeuntis voluntatis. Nam actu quodam peccamus: & niſu quodam renitimur à peccato: vt illa volitio peccati ſit quodammodo extorta à ſeruiente & miſera voluntate. Quod niſi quotidie experiremur, haud facilè crederemus in vnica voluntatis operatione duos tam ſibi oppoſitos motus reperiri. Igitur ex iis apparet quâ ratione voluntas noſtra præter actum quem elicit habere poſſit neſcio quid conatus vltra actum, quo vel ei repugnet, vel conſentiat. Vnde iam intelligitur quid ſit habere actum in poteſtate: & omnino liberâ poteſtate. Quis enim neget cùm peccamus inuiti, minus eſſe in noſtrâ voluntate dominij in peccatum? Quare Auguſtinus dixit, nos non omnino liberos peccare, ſed certâ quadam neceſſitate

Lib. de Nat. & Grat. c. 64. 67. & lib. 1. ad Simp. q. 1.

peccare: non solùm quòd inclinemur à concupiscentia ad peccandum, sed etiam quòd contra nisum voluntatis & non totâ libertate peccemus: quòd non sit actus ille peccandi in nostra integra potestate: cùm sit extra ius & dominium illius inuitæ & repugnantis voluntariæ potestatis.

§. 2.

VIDEO obiici mihi ab Scholasticis posse huiusmodi rationem libertatis non distingui à ratione voluntarij, vt quod ego liberum dico illi voluntarium appellent. De quo ego non contendo; tantùm vendico hoc ipsum ab Augustino liberum appellari: & animaduerto aliquam rationem liberi in eo apparere: à quo præscindit ratio voluntarij. Nisi fortè voluntarium vocent actum deliberatum, & quod omninò fit à voluntate plenâ, & sibi in actu complacente: cuiúsque nulla sit pars inuita, vel renitens. At hoc sensu inuoluit quiddam liberum: & distinctum ab illa indifferentiæ facultate. Quâ item præcisâ, manet quædam ratio libertatis. Nam eò quærendo vrgeam aduersarios. Si à Deo vnus & certus ob vnum certum motiuum actus cum singulis circun-

ſtantiis Chriſto Domino præciperetur. Vtrum liber aliquo modo futurus eſſet? Si affirment consentiunt. Si negent, ego contrà opponam: adhuc quiddam libertatis ſupereſſe in actu alio reflexo acceptante illum actum, & volente: qui actus haud dubiè liber eſſet. Imò & in ipſo actu præcepto eſſet poteſtas voluntatis, quòd ipſum, aut intendere poſſet, aut remittere: & ſi vera eſſet noſtra ex Auguſtino ratiocinandi forma in ipſa determinatione voluntatis probante actum, & ſibi de eo complacente aliqua ratio libertatis eſſet: cùm nulla tamen eſſet indifferentiæ: nec quoad ſpeciem, nec quoad indiuiduum, nec quoad motiua, nec quoad circunſtantias, vti ſupponitur.

Ita docet Suarez. 1. tom. in 3. partem diſput. 37. Sect. 4 ad finem.

Non eò hoc dico quòd ſentiam huiuſmodi rationem libertatis ſatis eſſe ad meritum: cùm videam ſemper ab Auguſtino requiri aliam ad merendum libertatem, quæ communiter recipitur, nempè contractam ad libertatem indifferentem, id eſt arbitrij ſiue eligentis vnum præ alio, ſiue potentis abſtinere ab vno indiuiduo, & in aliud declinare, iuxta traditam ſuprà doctrinam de poteſtate vitandi peccata, & de ratione duplicis libertatis, quæ contrarietatis, & contradictionis appellatur. Quæ

ſanè eſt libertas viatorum; cùm ea de qua loquimur ſit propria Dei & Beatorum; atque adeo alia ratio libertatis, veluti abſtractior, & generica, & intra poteſtatem intimam voluntatis conſtituta: quámque indifferentia conſequatur, & contrahat ad aliam formam & ſpeciem libertatis.

Atque vt tota huiuſmodi doctrina conſtet, obſeruo apud Auguſtinum quinque eſſe ſecundùm totidem ſubiecta ſpecies libertatis. Prima Dei. Quæ vel eſt ad intra, vel ad extra: ad intra circa ſe: ad extra erga creaturas. Neutra in Spiritus Sancti productionem cadit: cùm ſit per modum naturæ determinatæ, non voluntatis conſiliantis, & deliberantis. Vnde quamquam ſit voluntatis, non eſt Dei vti volentis, ſed vt erumpentis in productionem, ſupra omnem rationem deliberandi, & ex iudicio rationis volendi. Quâ ratione docet Auguſtinus Filium à Patre genitum eſſe, quemadmodum ipſe eſt Deus. id eſt naturâ ſuâ, præſcindendo ab omni voluntate. Itaque duo diuinæ libertatis obiecta proponit Auguſtinus bonum ad volendum, malum ad nolendum: & duo alia ſtatuit: Deum eſſe in vtroque liberum, etſi non indifferen-

Lib. 26. de Trinit. c. 20.

tem ad vtrumque. Nam ita contra Iulianum exigentem indifferentiam ad libertatem: *Liberum non eſt, niſi quod duo poteſt velle, id eſt bonum & malum? Liber ergo Deus non eſt qui malum non poteſt velle?* Nec id tum ſemel, ſed antè iam dixerat. Vnde conſtat ſine indifferentia contrarietatis dari in Deo libertatem. Alterum: reſpectu partis determinatæ: id eſt amoris boni, & odij mali Deum adhuc eſſe liberum: præſcindendo à libertate contradictionis. Etſi eam Auguſtinus non negat. Sed aliam libertatem voluntatis erga actum (vt ita dicamus) admittit: ſic vt illa volitio boni in communi ſub hac etiam ratione libera ſit. Ac de eo loqui Auguſtinum patet, nam dicit: *An potiùs intelligere debes eſſe quandam beatam neceſſitatem qua Deus iniuſtus non poteſt eſſe.* Ecce in eo ipſo quod eſt liber, agnoſcit *neceſſitatem*, & in eodem agnoſcit libertatem. Id conſtat ex alio loco in quo aduerſus Pelagium ait. *Dicere non audemus ideo Deum non voluntatem, ſed neceſſitatem habere iuſtitiæ, quia non poteſt velle peccare.* Patet verò de ipſo *velle* in ſe quoad ſpeciem loqui: non autem de voluntate reſpectu vnius vel alterius boni, quod poteſt in exercitio velle cum poteſtate

Lib.1.cōt. Iul. oper. imperf.

electionis. Nam licèt hoc sit verum, non id Augustinus agebat. Vti apparet ex argumento Pelagij dicentis: *Voluntatis arbitrio priuari, quidquid naturali necessitate constringitur:* cui sic Augustinus respondet. *Perquam absurdum est, vt ideo dicamus non pertinere ad voluntatem nostram, quòd beati esse volumus quia id omnino nolle non possumus nescio qua & bonâ constrictione naturæ.* Vbi de libertate sermo est, cùm *voluntas* apud Augustinum respondentem: *Voluntatis arbitrio* Pelagij, debeat respondere. Imò & in hac ipsa *beatâ volendi bonum necessitate* laudem quærit *voluntati*, id est liberæ voluntati diuinæ. Ita Tract. 53. in Ioan. *Sicut ergo quod Dominus negare se ipsum non potest, laus est voluntatis diuinæ: ita quòd illi non poterant credere culpa est voluntatis humanæ.* Relatio opinor voluntatis diuinæ ad volũtatem humanam culpâ non vacuam, significat diuinam voluntatem liberam. Quid? quòd ait *negare se ipsum non potest*, actus est, & obiectum certum & determinatum: & tamen in eo admittit libertatem: vti admiserat in obiecto generico, & voluntate non ad vnum particulare bonum determinatâ. Quin existimo, si Augustinus rogaretur: vtrum, supposito quòd Deus vnum tantùm bonum

Lib. de Nat. & Grat. c. 46.

in

in indiuiduo ſibi volendum proponeret liber in volendo futurus eſſet? dicturum: adhuc in eo volendo liberum, eâ qua diximus ratione fore. Idque huiuſmodi exemplo *non negandi ſe ipſum* manifeſtè, me authore, probatur. Nam ego certè non video, quomodo circa obiectum negandi ſe ipſum, verſari queat indifferentia, vel electio voluntatis diuinæ? Ne tamen hinc inferas: quâ libertate Deus non poteſt negare ſe ipſum, eadem & homines non poſſe credere: nam comparatio in eo eſt, ſicut Deus negare ſe non poteſt ex ſumma rectitudinis poteſtate, ita homines non poſſe credere ex maximâ ſeruitute & miſeria voluntatis obſtinatæ: nam, cætera, Deus mutari non poterat, cùm voluntas humana poſſet deficere, & mutari.

Hinc iam apparet cuiuſmodi diuina libertas ſit, nimirum facultas illa ſumma Dei in actum ſuum (more noſtro loquimur) prodeuntis, ex dominio, & abundantia poteſtatis ad rectitudinem ordinatæ: & non per modum naturæ, ſed facultatis ex ratione operantis. Quæ certè in altiſſima libertatis arce ſita eſt, nullâ ex obiecto, & circunſtantiis neceſſitate: illius tantùm compos quæ beatam inducat in

non peccando immutabilitatem, quam Augu-

Suprà lib. 1. oper. imperf. cont. Iul. ſtinus pulchrè appellat *beatam neceſsitatem.*

Quid de Chriſti Domini libertate ſentiat Auguſtinus ex hac notione diuinæ libertatis agnoſcitur. Statuit enim: ſic eum eſſe compa-

Lib. de Cor. & Grat. c. 11. In Enchir. c. 36. Ibid. cap. 40. ratum, *vt nullum in ſe metum malæ voluntatis admitteret.* &, *Vt nullum poſſet habere peccatum,* &, *cui ipſa gratia quodammodo naturalis fieret, quæ nullum peccatum poſſet admittere.* Itaque eum ab illa poteſtate deficiendi in peccatum liberum docet, ac eo liberiore præditum arbitrio, quòd eâ indifferentiæ ad malum parte

Lib. de Prædeſt. Sanct. c. 15. careret. *Nunquid metuendum,* inquit, *fuit, ne accedente libertate homo ille libero peccaret arbitrio? An ideo in illo non libera voluntas erat ac tantò magis erat, quantò magis peccato ſeruire non poterat?* Radix iſtius libertatis illa ſanè, quam in Deo oſtendimus, nempe illa ſumma ex recta ratione & amore ſummi boni in actu bono firmitas ex complacentia ipſius voluntatis operantis, quaſi ſe ipſam ad actum eliciendum imperantis, & ſuprà ſe ipſam quodammodo reflectentis, ac ex placito deliberato volitionem cum ſummâ delectatione elicientis. Quâ tandem ratione vel ad meritum conſtituendum in voluntate Chriſti Domini

grauiſſimi huiuſce ætatis Theologi vſi, totam hanc de Chriſti Domini libertate obſcuriſſimam quæſtionem, cùm modos omnes percurriſſent, & penè improbaſſent, profligarunt. Et ſanè ad merendum per actum omninò ad indiuiduum ex certo motiuo & certis circunſtantiis determinatum, vix poteſt alius excogitari. Quare etſi non negandum voluntatem Chriſti etiam eo modo fuiſſe liberam, vt vnum bonum eligere poſſet præ alio, quæ item electio datur in beatis circa alia bona creata; verùm hâc præciſâ, imò & ſublatâ ex addictione ad vnum ineuitabili, ſupereſt adhuc altiùs illa euecta libertas, ſummæ, & liberæ ex complacito, actus eliciendi poteſtate. Hic tamen liberè operandi modus proprius tantùm fuit illius cui diuina natura communicata: cuique gratia facta eſt, Auguſtino teſte, *quodammodo naturalis*. A quo cùm longiſſimè abſint reliquæ ratione præditæ creaturæ, non ſibi debent eandem ad merendum rationem libertatis arrogare. Certè non minùs deſiperet, qui id homunculus auderet, quàm ſi vellet abiecto diſcurſu, & ratiocinandi facultate puriſſimam illam, & abſtractam à concretione mortalis intelligentiæ cognoſcendi rationem vindicare.

Suar. 1. tomo in 3. p. d. 37. ſ. 4. ad fin.

In Enchir. cap. 40.

Aliud enim eſt eſſe in rerum natura formam illam ſubtilis, & defæcatæ libertatis: aliud eam nobis, dum ſumus in hoc miſero lapſæ ruinæ ſtatu accommodari. Quod ſi Auguſtinus tantum diſcriminis poſuit inter liberam ſtatus erecti, & lapſi poteſtatem: quid mirum ſi aliquid inter beatorum & viatorum, Dei & creaturarum libertatem intereſſe dixit: quo inducto diuerſa, ſed vera tamen poteſtatis liberæ ratio appareret. Cur autem, cùm tanta ſit mentis in cognoſcendo diuerſitas, non ſit etiam aliqua in operando voluntatis? Ac vt ratio cognitionis eâ diuerſitate non tollitur, ſed formis ſuis ſpeciebúſque diſtinguitur, ita nec hiſce acceptis euertitur ratio libertatis?

§. 3.

TERTIA libertas eſt beatorum tum circa Deum amando illum, tum circa peccatum nolendo illud: & in vtroque cùm aliter eſſe non poſſit Auguſtinus agnoſcit libertatem: imò multò maiorem quàm in via, cùm aliter poterant, libertatem. Itaque, ait, *eos indeficienter frui. & impleri omni bono inſuperabilem voluntatem. Amorem illius boni immutabilem eſſe & inamiſſibilem voluntatem pietatis, & æquitatis.*

Lib. 22. de Ciuit. c. vlt. & lib. 14. de Ciuit. c. 9. In En-

atque adeo *peccare non posse. malè velle non posse.* quod *necesse iis sit nolle peccare.* & *nolle bonum deserere.* At hoc ipso eos maximè liberos fore affirmat. *Quid enim erit,* inquit, *liberius libero arbitrio, quando non poterit seruire peccato? Magis,* ait rursum *erit liberum à delectatione peccandi ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatum. Erit enim potentius quo peccare non poterunt.* Itaque in illa ipsâ, *quam dicit necessitatem non peccandi,* summam libertatem agnoscit; ac ne quis putet eam solum esse respectu status seruitutis, & metaphoricam, vt aiunt, libertatem: docet lib. 3. de lib. arb. cap. 5. *Perpetuam illam tuendæ iustitiæ voluntatem: liberam esse voluntatem,* & confirmat exemplo Dei: quem summè liberum in nolendo malo esse vult. *Certè,* inquit, *Deus ipse nunquid quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* Eo igitur liberos admittit quòd actum illum amandi Deum, quem eliciunt: etsi ex obiecto necessarius sit, tamen summâ ratione, summâ deliberatione, summâ complacentia, & suauitate eliciunt: nullâ parte voluntatis inuitâ, nullâ repugnante, nullâ tergiuersante, nullâ oscitante, sed totâ consentiente, volente, inhærente, vt omnino sit actus

chir. c. 5. lib. de Cor. & Grat. cap. 11. Lib. 22. de Ciuit. cap. vlt. Lib. de Cor. & Grat. c. 11. Lib. 22. de Ciuit. c. vlt. Lib. 14. de Ciuit. cap. 9. Lib. 22. de Ciuit. c. vlt.

ille in poteſtate voluntatis: illum accipientis, & amplectentis, & probantis: ac nunquam ab eo ceſſare volentis. Quare licèt aliunde neceſſitas in obiecto ſit, cùm ea non tollat, imò iuuet illam rationem amandi & complacentiam amoris, quò maior illa eſt, eo maior eſt voluntatis in volendo libertas, quia maior eſt virtus, & poteſtas, & ſatisfactio voluntatis. Hoc autem manifeſtò docet Auguſtinus diſputans cum Euodio putante beatitudinem ex diuina præſcientia & poteſtate liberam non fore. Aiebat enim is: ſe beatum eſſe non poſſe, niſi & Deus præſciret, & bearet: in ſua autem poteſtate neutrum eſſe: ita ſe non liberum beatum fore. Vnde: *In me fiet quod beatus ero*, concludebat. & vrgente Auguſtino: *Tu ergo inuitus beatus es?* Reſpondebat: *Voluntas Dei mihi eſt neceßitas.* Rem itaque ſic tranſigit Auguſtinus: Ait Deum & præſcire & donare beatitudinem: nec aliter me beatum eſſe poſſe, niſi vti præſciuit, & dedit, me tamen liberum fore beatum. Quia nimirum *voluntate* beatus futurus ſum, id eſt *liberâ voluntate*. In quo ſit autem libertas? hoc opus, hic labor eſt. Erit qui putet ex modo loquendi Auguſtini, eo liberam fore voluntatem, quòd actus ſit voli-

Lib. 3. de lib. arb. cap. 3.

tio, id eſt non niſi voluntatis actus: vt tota ratio volendi ſit, in eo quod non eſt *coactio.* ſed voluntatis vera volitio, quæ cùm ea ſit, coactio eſſe non poteſt. Còncludit enim Auguſtinus: *Quòd ſi fieri non poteſt, vt dum volumus, non velimus, adeſt vtique voluntas volentibus.* Ibidem. Videtur quippe docere non aliter nos *liberè velle*, niſi quòd actum volendi elicimus: & quia non niſi voluntate volumus.

Sed longè alia eſt mens Auguſtini: nam hac ratione & actus indeliberati voluntatis: & illi quos ex parte facit inuita, liberi apud Auguſtinum eſſent, cùm ſint *volitiones*, & quidem hæ ſecundi generis, deliberatæ. Auguſtinus autem omnino negat primos liberos fore, quòd nullo modo ſint in noſtra poteſtate: ſecundos autem non omnino liberos eſſe vult, quia non omnino ſunt in noſtra poteſtate: cùm ſint ab inuitis. Vnde ſolet libero inuitum opponere. Ibidem. Imò vt hic opponit. Igitur non ſatis eſt ad libertatem, vt actus ſit volitio, ſed aliquid amplius exigitur: quo liber euadat: nimirum illa in puncto determinationis rationabilis, & cum ſummâ ſatisfactione deliberatio voluntatis, & quaſi voluntas volitionis cuique volitio deeſſe non poteſt: quia eſt in poteſtate voluntatis:

§. 1. nec resistet voluntati. Quod iam antè accuratè probauimus: & ex hoc loco libri 3. de lib. arb. cap. 3. probamus. Nam perspicuè: *Non enim negare possumus habere nos potestatem, nisi quod nobis cùm volumus deest.* Igitur præmittit *volumus* ei quod speratur, & deesse potest. *Dum autem volumus si ipsa voluntas deest nobis, non vtique volumus.* Illud *dum volumus*, significat determinationem ad volendum certâ quadam volitione: quæ cùm volenti deesse in statu beatitudinis non possit, fieri nequit vt non velimus. Vnde addit: *Quod si fieri non potest, vt dum volumus, non velimus, adest vtique voluntas volentibus.* Quasi de duabus voluntatibus agit: quarum vna succedat alteri: & quarum altera sit in alterius potestate. *Voluntas igitur nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate.* Id est: *quod cùm volumus facimus.*

Lib. 1. Retract. c. 22. Hæc autem duo sunt *velle & facere*. Quare cùm

Lib. 3. de lib. arb. cap. 3. addit, *Adest voluntas volentibus*, docet facere nos volitionem, præuolendo quodammodo illam, vnde ait, *Nihil tam in potestate, quàm*

Lib. 1. Retract. cap. 22. *ipsa voluntas est:* & *Porrò quia est in potestate*

Lib. 3. de lib. arb. cap. 3. *libera nobis est.* Iterum: *Nec aliud quicquam est in potestate, nisi quod volentibus adest.* Hinc est illud: *Velit nec poßit.* quod sæpissimè repetit;

cùm

cùm de duabus quaſi pugnantibus inter ſe voluntatibus diſſerit. Sic enim lib. de Contin. cap. 13. & lib. 83. quæſt. q. 70. & lib. 1. de Doctrina Chriſtiana cap. 24. & lib. 4. contra Iulian. cap. 14. & lib. 14. de Ciuit. cap. 2. & 5. & lib. de perf. iuſt. cap. vlt. Nec minus illud: *Ab eo quod libet vincitur quod placet.* Cùm nos ſcilicet *ad ſentiendum ſiue conſentientes mente, ſiue repugnantes appetitu carnalis voluptatis impellimur.* Vnde illæ animæ partes apud eundem diuerſæ & colluctantes: *partem* quippe *animalem* dicit *appetitum animæ, per quem de membris corporis operamur: partem quæ debet obtemperare rationi tanquam rectori viro: partem quæ carnalibus gaudiis tenetur.* Hac ratione, *Anima caro* nominatur lib. de Fide & Symb. cap. 10. & lib. 14. de Ciuit. cap. 2. & 5. vnde eſt illud: *Sibi ipſe, id eſt, voluntati eius animus, eóque inferior caro eius non obtemperat; ipſo namque inuito & animus plerumque turbatur, &c.*

Lib. 1. ad Bonif. c. 13.

Lib. 4. cont. Iul. cap. 14.

Lib. 2. de Geneſi cont. Manich. cap. 13. 11. 14.

Igitur apud Auguſtinum libertas non eſt cùm homo vult partim nolens renitente voluntate: partim volens obediendo concupiſcentiæ: quia etſi eliciat actum volendi deliberatum peccando: ille tamen non procedit à voluntate imperante omninò & complacente: nam id

prorsus ab Augustino exigitur in quocunque statu quòd sit ratio generica libertatis. Ita lib. 1. ad Simpl. q. 1. *Si autem quod nolo hoc facio consentio legi. Consentit legi, non in quantum facit, quod illa prohibet, sed in quantum non vult, quod facit. Vincitur enim nondum per gratiam liberatus.* & infrà: *Trahitur ad malè operandum concupiscentiâ dominante.* vt serm. 4. de verb. Apost. *Legem audiuit, peccatum vidit, conatus est vincere, superatus atque prostratus est.* & lib. 2. ad Bonif. c. 4. *Qui inuitus facit, procul dubio & per hoc in animo non facit. Mauult enim omnino non facere.* Nam ait lib. 1. ad eundem cap. 9. *Aliud est benefaciendi voluntate bene facere, aliud ad malè faciendum sic voluntate inclinari, &c.* Vnde constat non solùm velle ipsum actuale constituere volentem, sed opus esse, vt ipsum velle sit à voluntate probante, & ex integro volente. Non quidem per alium actum, sed per quandam determinationem rationabilem delectabilem, & sibi omnino complacentem. Nam vt rectè Augustinus. *Duæ sunt voluntates, vna earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri.* Cùm igitur tota sibi aderit, libera prorsus erit omni libertate: cùm non aderit, non omnino libera erit, imminu-

Apud Prosper. in sent. sent. 178.

tâ libertate. Quòd autem præter ipſam volitionem, & ante ipſam præcedat quidam veluti motusin voluntrae radix volitionis, & inclinatio ad ipſam: ratione cuius ſit ipſa præuolita quodammodo & imperata volitio: ſatis existimo probari in Auguſtini ſchola, eo quòd illa volitio libera eſt ratione genericâ: quæ habetur in noſtra poteſtate. Sunt autem quædam volitiones apud Auguſtinum liberæ, imò & ſummè liberæ, quæ ratione ſuæ immutabilitatis, & obiecti aliter eſſe non poſſunt, quàm ſunt: igitur vt ſint in poteſtate neceſſe eſt, vt ſint in complacentia & imperio voluntatis ex ratione, & ſatisfactione operari volentis: in quo ſua ſit quædam ratio poteſtatis. iuxta illam Auguſtini regulam: *Illud eſt in noſtra poteſtate, quod fit cum volumus*, à ſe explicatam lib. 2. Retract. cap. 1. *Non dicimus eſſe in noſtra poteſtate, niſi quod cùm volumus fit: vbi prius & maximè eſt ipſum velle: ſine vllo quippe interuallo temporis præſtò eſt voluntas ipſa cùm volumus*. & lib. 1. Retract. cap. 22. *In noſtra poteſtate non eſt, niſi quod noſtram ſequitur voluntatem*. cui ſi adiungas illud: *Vbi prius, & maximè eſt ipſum velle*: tota opinor, confecta res eſt. Nam illa, quæcunque ſit, tandem deliberata placitáque

volitio, quæ à voluntate imperante & complacente dicitur, ſuam habebit formam, & ſpeciem libertatis: etſi non omni prorſus ratione libertatis exhauſtâ. Ne cui autem huiuſmodi ſententia antecedentis iſtius voluntatis ad volitionem motus inſolens videatur, facit idonea Theologorum authoritas, qui affirmant: *In voluntate eſſe motus quoſdam, quibus voluntas afficitur, qui non ſint volitiones, ſed affectiones voluntatis ad illam rem, à cuius bonitate tangitur, & allicitur ad volendum eam. Nec ſolùm huiuſmodi motum in hominibus, ſed in Angelis etiam antecedere volitionem.* Et, *Volitiones liberas quæ ſunt in noſtra poteſtate non præcedere, ſed potiùs ſequi voluntatem, qua volumus illas eſſe, & idcirco fieri quia illas fieri volumus: vt ex Auguſtini verbis manifeſte colligitur. Hoc quiſque in poteſtate habere dicitur, quod ſi vult facit, ſi non vult non facit: nam particulam illam* ſi *appoſitam verbo* vult *non purè conditionalem eſſe, ſed cauſalis locum obtinere.* In quos ego authores multo poſtquàm hæc ſcripſeram, incidi: nec enim huius alium authorem habui, quàm Auguſtinum ſententiæ. De qua vberiùs aliàs & exactiùs me tractaturum recipio.

Molina in cont. q 14. nu. 13. diſp. 45.

Richard. diſput. de lib. arbit. lib. 2. ſ. 2. § 1.

Illud interim moneo: si cui institutæ huiusce de libertate & necessitate peccandi quæstionis, & exponendæ Augustini mentis ratio placuit, eâdem à me illi reliquas grauissimas controuersias ad Augustini mentem explicatum iri. Ne quis me tamen à scholasticâ disceptandi ratione abhorrere putet, volo aliam suscipere quæstionem, eámque scholarum more tractare, vt appareat Augustinianæ doctrinæ dignitatem non esse ab huiusmodi contentiosi pulueris disputationibus alienam, imò si ad methodum redigatur, omnino ex ea omnes penè difficiles de rebus fidei ac Theologiæ controuersias definiendas: id quod nos iam Deo auspice instituimus, eóque dante perficiemus.

QVÆSTIO ALTERA.

DE NECESSITATE GRATIÆ ad opera naturalia, & moralia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Opúsne sit gratia Christi ad cognoscendas veritates naturales?

COGNITIONVM quædam sunt speculatiuæ, quædam practicæ: illæ sistunt in puro intuitu rerum; hæ vlterius dirigunt voluntatem ad opus: naturales vtræque sunt sensuum ministerio comparatæ: & ab intellectu naturali virtute elicitæ. De vtrisque agitatur quæstio. An haberi possint sine gratiæ auxilio? non illo quidem inhærentis, & sanctificantis, sed transeuntis, & auxiliantis. Et verò vt distinctè procedamus; primi generis, cognitiones: secundi autem generis, cogitationes dicamus: & scholastico more quæstionem in articulos; doctrinam in conclusiones coniiciamus. Sit igitur hac in re

Prima conclusio. Intellectus suâ virtute naturali potest cognoscere veritates naturales, ad quas eius facultas naturalis extenditur,

Probatur: quia huiuſmodi veritates & ſcientiæ ſunt merè naturales, neque excedunt vires intellectus, qui naturâ ſuâ fertur in verum, nec tanta eſt in cognoſcendo difficultas, vt doctrinarum præſidio, & propriâ induſtriâ vinci non poſſit. Ergo nulla eſt gratia Chriſti neceſſaria. Probatur ſecundò auctoritate Auguſtini 1. Confeſſ. cap. 7. & lib. de ſpir. & lit. cap. 12. & ſerm. 55. de verbis Domini. & præcipuè lib. 1. ad Simpl. q. 2. vbi ait: *Non ſolùm bonum ingenium, ſed & honeſtas & vtiles diſciplinas interdum comparari ante gratiam ſalutarem.* Huc ſpectat quod ait epiſt. 105. *Chriſtum non eſſe mortuum, vt aut Philoſophi, aut Mathematici efficeremur.* Huius ſententiæ ſunt Suarez tom. 1. de Grat. lib. 1. de neceſſit. Grat. cap. 1. & Vaſquez 12. diſp. 188. cap. 2. Suarez. Vaſquez.

Secunda concluſio. Cognitio Dei vt eſt prima cauſa, & veritates morales ſpeculatiuæ, naturaliter ſine auxilio gratiæ comparari poſſunt. Hæc eſt aliquanto difficilior, ſed certa & conſtans contra Nominales: qui negant vllo modo Deum naturaliter cognoſci poſſe. Nititur teſtimonio Pauli ad Romanos 1. *Quod notum eſt Dei manifeſtum eſt in illis.* Quod citant & illuſtrant Suarez citatus, & Bellar- Vide Suarez tom. 1. de Grat. lib. 1. cap. 1. num. 5. Suarez. Bellarm.

minus lib. 4. de Grat. & lib. arb. cap. 1. & 2. & auctoritate Augustini sæpè docentis, legem & doctrinam non esse gratiam contra Pelagium: quòd illud naturaliter fieri possit, atque adeo fide humana credi, quæcumque proponantur. Vnde à fortiori colligitur alias veritates morales naturaliter citra gratiam posse acquiri: nam si ipsa nuda propositio legis diuinæ & naturalis scriptæ in tabulis cordis nostri naturaliter fieri sine gratia potest: Maiori certè iure potest naturalis Dei cognitio, & Moralium veritatum perceptio comparari. Deinde ratione suadetur: quia noster intellectus non est destitutus lumine rationis, ad inuestigandum auctorem rerum omnium Deum, & ea quæ honesta & recta sunt intelligenda. Hanc etiam tradunt Suarez & Vasquez citati.

Tertia conclusio. Huiusmodi veritates multo faciliùs haberentur in statu puræ, quàm lapsæ naturæ. Hæc est Augustiniana, & nostra, contra Suarium & Vasquium, ac reliquos, qui nullum admittunt discrimen inter statum integritatis & ruinæ. Probatur hac ratione: quia tunc promptior & expeditior esset ratio cognoscendi: cùm multo minores essent te-

nebræ,

nebræ ignorantiæ: neque tam concupiſcentia lumen rationis obſcuraret, & aciem mentis obtunderet. Confirmatur ex Auguſtino lib. 1. Retract. cap. 9. & lib. 22. de Ciuitate. cap. 22. & lib. de Nat. & Grat. cap. 13. & 22. & eſt Bedæ in Lucam cap. 10. & Fulgentij lib. de Incarnat. & Grat. cap. 12. & 13. & D. Thom. 4. contra Gent. cap. 52. docentium hominem in ſtatu ruinæ contraxiſſe vulnus ignorantiæ: quod aliquid certè debuit operari; itaque quas in diſciplinis capeſſendis tenebras ignorantiæ experimur, quíque nobis in addiſcendo errores contingunt, non ſunt, vt ait Auguſtinus lib. 3. de lib. arb. cap. 18. *Natura inſtituti hominis, ſed pœna damnati.* Hanc tueri debent Aluarez, & Pennottus, qui ſentiunt hominem per peccatum non ſolùm ſpoliatum fuiſſe gratuitis, ſed etiam vulneratum in naturalibus.

Beda. Fulgent. D. Tho.

Aluarez lib. 6. de Auxil. d. 45. & 46. & 47. Pennottus in Propugn. lib. 9. c. 7. nu. 5.

Circa cogitationes, quæ voluntatem inducunt ad rectè operandum, grauis quæſtio eſt. Hæ quippe cum bonis, & honeſtis actibus cohærent; & initia quædam virtutum ſunt, & ſemina. Vnde longè maior de illis diſceptatio. Recepta plurium Theologorum opinio eſt, huiuſmodi cogitationes naturalis eſſe poteſtatis & à natura noſtra haberi: nec ad id

alio quàm naturali concursu opus esse. Ita sentiunt Soto lib. 1. de Nat. & Grat. cap. 20. & lib. 3. cap. 4. Vega in opusc. de iustificatione. Driedo de capt. & redempt. gen. hum. tr. 2. cap. 1. Bellarm. lib. 5. de Grat. & lib. arbit. & lib. 4. cap. 1. & 2. Suar. tomo 1. de Grat. lib. 1. cap. 2. Theod. Smising. tr. 3. disp. 6. q. 6. nu. 303. Rationes tres sunt. Prima, sunt quædam morales cogitationes honestæ quæ ex naturali lumine deciduntur: v. g. honorare parentes, subuenire egenis: ergo oblato, vti fit, harum cogitationum obiecto, naturaliter concipiet intellectus cogitationem rectè operandi, vnde voluntas ad faciendum opus incitetur. Secunda, si qua est necessaria Gratia ad hasce habendas cogitationes, vel ea est ordinis naturalis, vel supernaturalis: non supernaturalis, cùm illæ cogitationes non sint supernaturales, sed naturales: naturalis verò Gratia esse non potest, cùm nulla sit Gratia naturalis, quòd si qua inuehitur ea est à mente Patrum antiquorum prorsus aliena. Tertia, si ad istas cogitationes necessaria antecedens Gratia esset, hac subtractâ homo peccare non posset contra legem naturæ: quia cùm ex se non posset rectè cogitare, nec rectè operari posset: vnde si non pos-

Soto, Vega, Driedo, Bellarmin. Suarez, Smising.

ſet ſine Gratia cogitare, non haberet facultatem bene agendi, atque adeo non peccaret prauè operando.

Altera eſt huic contraria ſententia: quæ ait: cogitationem honeſtam moralem inducentem ad actũ ex fine & omni circunſtantia honeſtum & bonum, naturaliter citra opem Gratiæ haberi non poſſe, atque adeo omnem illam Gratiam Chriſti eſſe. Hęc eſt Gregorij in 2. diſt. 28. q. 1. art. 2. concl. 2. & ad 29. q. 1. a. 2. Capreol. diſt. 28. art. 3. ad argumenta cont. 2. concl. Gaſpar. Caſal. lib. 1. de quadripart. iuſt. cap. 32. & Vaſquij 1. 2. diſp. 190. & Aluarez lib. 6. de Auxil. diſp. 50. Quanquam moderni loquantur de cogitatione ad actum veræ virtutis moralis naturalis, qui ſit omni ex parte rectus & honeſtus: nam de actibus aut indifferentibus, ſi qui ſunt, aut imperfectis, arbitrantur naturali virtute, ac proinde cogitationes ad eos requiſitas contineri. Fundamenta ſunt. Primum, quia ſi huiuſmodi cogitatio, & actus ex illa ortus naturales eſſent; ac in poteſtate noſtra foret, & rectè cogitare, & honeſtè operari: ſequeretur eſſe in nobis initium aliquod meriti, cuius Deus habere poſſit, & quodammodo debeat rationem: nam certè ille actus aptus eſſet me-

Gregor. Arimin. Capreol. Gaſp. Caſal. Vaſquez, Aluarez.

reri aliquid, & aliquam diſpoſitionem ad beneficia Gratiæ ſecum adduceret. Quod videtur olere neſcio quid Semipelagianum. Secundum, quia ſi poſſemus naturaliter honeſta cogitare: & cogitãdo rectè operari: poſſemus etiam naturali virtute vincere leues quaſque tentationes: quod non eſſe noſtræ facultatis, Patres Eccleſiæ docuerunt. Tertium: quia ſi huiuſmodi cogitationes noſtri arbitrij & iuris eſſent, non eſſet opus illas à Deo poſtulare: ſed Eccleſia iubet pro iis obtinendis ad Deum preces fundere, ergo non ſunt noſtri dominij, nec poteſtatis.

Vtraque ſententia pro ſe citat Auguſtinum, neutra aut non eſt Catholica, aut non probabilis. Inter Authores tamen poſterioris ſententiæ non admodum conuenit, quænam ſit illa Gratia ſine qua nec honeſtè cogitemus, nec operemur. Nam Aluarez haud dubiè ſupernaturalem gratiam poſtulat. Vaſquez contrà ſatis eſſe naturalem contendit: quam ſpeciale & maius auxilium vocat: ac per Chriſtum donari, ac proinde ex eo Gratiam dici, quod ex miſericordia Dei ſit, & extra ordinem curſúmque communem donatum. Itaque diſtinguit auxilium in naturale & ſupernaturale: naturale ait ad actus virtutis naturalis requiri, ſuperna-

Aluarez.
Vaſquez.

turale ad actus supernaturales. Addit verò se huiusmodi auxilij primùm Compluti authorem fuisse: postea Romæ illud tradidisse, & cum Bellarmino contulisse, eíque mirè Cardinali placuisse.

Ex his ego sententiis secundam probo: sed aliquid in ea desidero. Itaque adiicio duo, & tertiam quandam viam propono: sed ex Augustini doctrina. Primum: displicet illa distinctio actuum inuecta ab his Auctoribus, imperfectorum ex defectu circunstantiæ, & perfectorum ex concursu omnium circunstantiarum. Si enim actus primi generis indifferentes esse velint, non admitto actum aliquem humanum indifferentem: si velint esse prauos, sed minùs tamen, quàm alios, prauos: iam non sunt ex gratia Dei: si malint esse rectos & bonos, omnium erit eadem ratio habenda. Cur enim, quæso, si actus illi boni sunt & honesti, non fient à Gratia? si ideo opus est fieri, quòd sunt honesti & boni? Atque adeo si quæ cogitationes honestæ practicæ ad huiusmodi actus inclinent, eas sanè immitti à Deo propter Christum dixerim, siue inefficaces sint, siue efficaces. Hoc est primum quod in sententia Aluarez & Vasquez non probo.

Alterum est contra Vasquium, qui in eo vehementer displicet, quod naturale auxilium pro Gratia induxerit, & Gratiam appellarit: qua certè ratione, & notione nemo Patrum Gratiæ adiutorium vel intellexit, vel affecit: & quanquam aduocet patronum Bellarminum, non ideo cedam, & assentiar: pergámque affirmare vtrumque hac in re minùs, quàm æquum erat, rectè sensisse. Nusquam enim Augustinus, nusquam reliqui Patres huiusmodi naturale auxilium aut inuexerunt, aut inuectum Christo Domino tribuerunt. Imò pugnare cum ratione Gratiæ docuerunt. Itaque si qua cogitatio sancta, si quis impulsus motúsque rectus voluntatis, si quid honesti sensus à Deo immittitur, id omne, vt sit ex Gratia, à supernaturali quæ donum sit Dei, & ex Christi meritis, debet profisci. Quare sit

Prima conclusio. Omnis cogitatio, & actus honestus moralis est à Gratia supernaturali Dei & Christi. Probatur primò: quia isti actus vt sint boni & honesti debent dirigi ad vltimum finem, & ex nulla circunstantia vitiari: quod quidem in hoc misero lapsæ naturæ statu sine auxilio Gratiæ fieri videtur non posse, cùm sit maximè arduum & difficile tam purum actum

emittere: Igitur cùm emittitur iam ex Gratia Dei & Christi supernaturali est. Probatur secundò: quia admisso huiusmodi genere actuum naturalium bonorum ex naturali auxilio, necesse est admittere statum quendam in altera vita iis respondentem. Vnde fiet vt tres sint status in altera vita, Beatorum, damnatorum, & aliorum qui naturaliter ex isto auxilio rectè vixerint: atque adeo locus inter manum dexteram & sinistram, quod alienum est ab sacris Scripturis. Probatur tertiò: quia si detur in hoc statu vis naturalis ad istos actus, & auxilium sit naturale, fieri potest, vt multi Gentiles honestè operentur; quibus sanè, cùm iam operentur ex beneficio Christi, maior sit ratio dandi gratiã supernaturalem: imò æquum sit dari eam iis tam bene operantibus: quod sanè est ponere initium quoddam meriti in natura, & Gratiam meritis reddi, & virtutem crucis euacuari.

Nec soluuntur argumenta, si dicatur, his actibus respondere præmium in hac tantùm vita: & omnino naturale: quemadmodum de Romanis tradi solet, eos ob virtutes naturales orbis imperium accepisse, & de Sibyllis ob virginitatem dono Prophetiæ affectas fuisse. Nam hæc responsio impugnatur primò, quia indi-

gnum est maximè dicere, actibus bonis, ex intentione vltimi finis, nullum præmium in altera vita respondere: & cùm homines animos habeant immortales, actiones animorum mercede sola mortali remunerandas. Deinde quia bona ista temporalia plerumque conceduntur hominibus prauis, ac tyrannis, nec ea exempla Romanorum & Sibyllarum valent: cùm inter Romanos latiùs & potentiùs imperarint, qui deteriores fuerunt, vti Marius, Sylla, Cæsares, hodiéque Turcæ imperent latissimè. Sibyllis contigit Prophetia ob causas nobis occultas, nam si propter virginitatem contigisset, certè multis aliis virginibus Ethnicis celeberrimis contigisset.

Contra Vasquium verò propriè argumentor. Si homo in statu naturæ lapsæ easdem omnino habet ad operandum vires, quas haberet in statu puræ naturæ, cur quæso maiore hoc auxilio naturali ad rectè operandum indigebit? vel enim auxilio minore in illo operari posset, vel non? si posset, cur indiget nunc maiore, cùm easdem habeat vires? si non posset, non esset illi homini rectè prouisum, cùm destitueretur auxiliis naturaliter debitis & sufficientibus? Quid? quod illud auxilium, quod-
cunque

cunque illud tandem foret, quo in ſtatu naturæ homo rectè viueret, non eſſet ex meritis Chriſti cùm eſſet naturale: ergo eiuſdem modi erit iſtud, quo Vaſquez ait indigere in hoc ſtatu naturæ lapſæ, quòd ſi maius & alterius rationis ſit, oportet eſſe ſupernaturale, vt ex meritis Chriſti ſit. Cur enim quæſo iſtud auxilium naturale erit à Chriſto, ſi intra naturæ facultatem continetur? aut qua ratione Cruci Chriſti, cuius omnino ſupernaturalis virtus eſt auxilium illud puræ naturæ congruum tribuetur? Sanè adiutorium Chriſti eſſe, argumentum eſt, non niſi ſupernaturale eſſe. Senſus Vaſquij Auguſtino eſt prorſus contrarius, qui ipſam propoſitionem legis atque doctrinæ Chriſtianæ, negat Pelagio eſſe Gratiam, niſi, *altiùs à Deo & cum ineffabili ſuauitate dicatur infundi.* id eſt niſi ſit ſupernaturaliter inſpirata. Qua de re nos multa cum Auguſtino dicemus, præcipuè probando concluſionem 46.

Animaduerto tamen huiuſmodi contentionem cum Vaſquez poſſe de vocabulo tantùm fieri. Conuenimus enim in eo quòd indiget natura noſtra auxilio ſpeciali Dei, quod ſit ex meritis Chriſti ad quodcunque opus honeſtum; ſolùm differimus, quòd ille vocat auxilium illud

naturale, ego ſupernaturale fore contendo. Quod componi facilè queat, ſi Vaſquez quod ſupernaturale quoad modum auxilium dicit, in ſubſtantia ſupernaturale ponat: dicátque omnino eſſe ſupernaturale.

Argumenta contrariæ opinionis ita ſoluuntur. Primo petito ex facilitate actionis honeſtæ & congruæ naturæ, reſpondemus negando facile eſſe in hoc ſtatu ruinæ actum bonum ſine Gratia agere: ídque ad miſeriam noſtram & Gratiæ neceſſitatem ſpectare. Secundo concedimus opus eſſe gratia ſupernaturali, nec vllum agnoſcimus cum Auguſtino actum bonum in hoc ſtatu niſi ſupernaturalem. Tertio infrà ex Auguſtini ſententia reſpondebimus: ac ex iis quæ ſuprà diximus in quæſtione de neceſſitate & libertate peccandi, iuſta, & congruens apparet reſponſio.

ARTICVLVS II.

Proponitur hac in re Auguſtini ſententia, & exactè declaratur.

TRIA ſunt probanda. Primum, Auguſtinum reieciſſe illos actus bonos naturaliter & honeſtos, medios inter prauos, & rectos

ordinis ſupernaturalis : atque adeo nullum actum niſi aut veræ virtutis, aut vitij agnouiſſe. Secundum, omnem omninò actum bonum opus Gratiæ & ex meritis Chriſti eſſe. Tertium, huiuſmodi adiutorium Gratiæ non naturalis eſſe ordinis, ſed ſupernaturalis. Quo fiet vt Auguſtini mens appareat, quam ego ſyncerè propono, vti ſtudioſiſſimè inueſtigaui.

Quod attinet ad primum: Pelagiani inducebant genus quoddam actuum honeſtorum naturalium, qui ſteriles quidem eſſent fructûs vitæ æternæ: ſed præditi tamen honeſtate naturali. Quod acutè & vafrè excogitabant: vt inuecto hoc genere actuum initium aliquod meriti in natura ponerent: quibus illa ad Gratiam diſponeretur: & quibus illa quaſi præmium redderetur. Ita ex doctrina Magiſtri Pelagij Iulianus apud Auguſtinum lib. 4. cap. 3. iiſdem ferme, quibus pro prima ſententia pugnauimus, argumentis vſus: nimirum innato lumine rationis, & facilitate actuum, & poteſtate naturæ: ac vlteriùs teſtimonio Chriſti apud Matthæum: *Arboris bonæ bonos fructus* Matth. 3. *facientis,* quam Iulianus naturam noſtram eſſe Apud Auguſtinum lib. de Nat. & Grat. dicebat ſatis ex ſe ad actus bonos eliciendos valentem. Quæ ille momenta rationum à Pe-

lagio sumpserat naturæ vires attollente, & vim Gratiæ tenuante.

Sensit Augustinus, quid hac ratione actuum molirentur Pelagiani, astuti homines, & solertes: docuítque id eos agere, vt aliquod salutis initium per hos actus in natura ipsa collocarent. Id aperuit lib. de Grat. & lib. arb. cap. 14. & lib. de Prædest. Sanct. cap. 7. ac præcipuè lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. vbi sic contra eum Augustinus, *Vis intelligi hominem per se incipere sine Gratia: in quo enim vis eum ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis incitari, in hoc eum non vis in Domino gloriari: ac sic priorem dare vt retribuatur ei, eóque modo gratia non sit gratia.* Hoc ipsum moliri Semipelagianos iisdem rationibus quibus Iulianus, Hilarij epistola nos docet præfixa lib. de Prædest. Sanct. loquens enim de iis Hilarius: *Nullam ita deprauatam voluntatem, vel extinctam putant, vt non debeat, vel poßit se velle sanari.* Itaque steriles quidem huiusmodi actus esse dicebant si æternam salutem attenderes; sed tacitè Gratiam iis reddi volebant quòd naturaliter honesti essent, & ad Gratiam disponerent. Vnde contra eos Augustinus cap. 2. lib. de Prædest. Sanct. *Videte, si aliud agitur isto modo, nisi vt*

Gratia Dei secundùm merita noſtra detur quolibet modo: ac ſic Gratia iam non ſit Gratia.

Negat igitur Auguſtinus eſſe huiuſmodi actus naturales bonos ſine Gratia: negat eſſe in nuda facultate naturæ: negat eos in infidelibus omni fide & Gratiâ carentibus reperiri; tollit omnino genus hoc medium actuum inter virtutes & vitia: ne admittatur ratio iſta bene operandi, ac proinde Deo citra Gratiam placendi. Statuit itaque omnes actus, qui ſine illuſtratione & inſpiratione diuina fiunt eſſe vitioſos: omnémque actum bonum quicunque ille tandem ſit & à quocunque effectus, ex aliquo fidei lumine & auxilio Gratiæ exiſtere. Mentem Auguſtini per concluſiones expono.

Prima ſit. Omnes actus ſine vlla omnino Fide, & citra omne auxilium Gratiæ eſſe prauos & vitioſos author eſt Auguſtinus. Ita docet lib. de Prædeſt. Sanct. & lib. de Don. Perſeu. à cap. 2. & lib. de Grat. & lib. arb. à cap. 4. ad 15. & lib. 1. cont. 2. epiſt. Pelag. cap. 2. & 3. & 19. & præclarè lib. 2. cap. 7. & lib. 4. cap. 6. & 9. & 10. & lib. de Grat. Chr. à cap. 23. & præcipuè lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. & 8. Quibus in locis demonſtrat nihil in nobis eſſe ante Gra-

tiam nisi merita mala: vt omnem occasionem præcidat putandi Gratiam operibus reddi. Vt non satis sit dicere Augustinum velle, vt nemo per opera citra Gratiam sit aliquo modo iustus, sed vt omnes sint iniusti. Fundamentum Augustini est, quia Fides est ostium Gratiæ: vnde carens lumine Fidei caret principio bene operandi in hoc statu naturæ lapsæ: in quo ita sumus comparati, vt si bene operaturi sumus per opera honesta, ex fine supernaturali simus operaturi: ne dentur opera bona Christi Cruci non debita: & quibus cùm ex natura sint respondeat ex æquo Gratia, & initium aliquod meriti tribuatur, & in altera vita aliqua extra Gloriam naturalis beatitudo. Quare semper ad probandum actus citra omnem Fidem & Gratiam esse vitiosos, vtitur iis locis: *Iustus ex Fide viuit: sine Fide impoßibile est placere Deo. Omne quod non est ex Fide peccatum est.* Quos in ea cum Iuliano celebri habitâ disputatione inculcat c.3.lib.4. Præterea lib. de Præd. Sanct. c. 10. *Non sunt*, inquit, *bona opera nisi ex Fide. Iustus enim ex Fide viuit.* & *Omne quod non est ex Fide peccatũ est.* Et *sine Fide impoßibile est placere Deo.* Quibus & tribus locis conglobatis vtitur lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. eósque ad id sæpe citare

ſolet contra Pelagianos aſſumentes tum in infidelibus, tum in Chriſtianis inueniri opera naturalia honeſta citra Fidem & Gratiam viribus ſolius naturæ, vt conſtat ex lib. de Præ-deſt. Sanct. & lib. 4. contra Iulian. cap. 3. Vnde Auguſtinus ait: *Eas virtutes naturæ humanæ, non Gratiæ tribuebant, quòd eas habeant infideles.* Igitur Auguſtinus contendit nihil honeſti, nihil recti à quoquam ſine aliquo initio Fidei & Gratiæ fieri. Id apertè docuit lib. 1. de Nupt. & Concup. ad Valer. cap. 3. Vnde anſam arripuit Iulianus impugnandi Auguſtinum, quòd negaret huiuſmodi actus honeſtos ſine vlla Gratia fieri. Cui Auguſtinus doctiſſimè, & copioſiſſimè reſpondet, tradens eandem doctrinam lib. 4. cont. eundem cap. 3. ad id egregia diſputatione inſtitutâ. Cuius loci teſtimonia infrà ponemus.

Nunc alios demus locos lib. de ſpir. & lit. *Liberum*, inquit, *arbitrium nihil niſi ad peccandum valet.* Et lib. 4. cont. 2. epiſt. Pelag. *liberum*, ait, *arbitrium captiuatum non niſi ad peccandum valet.* Et lib. 4. cap. 3. *Homo in malum liberum habet arbitrium, & voluntas hæc libera in malis, libera in bonis non eſt, quia liberata non eſt. Nec poteſt homo aliquid velle boni, niſi ad-*

iuuetur à Gratia. Omne enim quod non eſt ex Fide peccatum eſt. Et rurſum lib. 2. cap. 5. *Adæ liberum arbitrium periiſſe non dicimus, ſed ad peccandum valere in hominibus ſubditis diabolo: ad bene autem piéque viuendum non valere, niſi ipſa voluntas ſit Gratia Dei liberata.* Et ſerm. 13. de verb. Apoſt. *Non eſt ſic adiutorium Dei, non ſic eſt adiutorium Chriſti: non ſic eſt adiutorium Spiritus ſancti: Si defuerit, nihil agere boni poteris. Agis quidem illo non adiuuante liberâ voluntate, ſed malè.* Et ſubdit. *Cùm dico tibi. Sine adiutorio Dei nihil agis, nihil boni dico, nam ad malè agendum habes ſine adiutorio Dei liberam voluntatem.* Et tract. 5. in Ioan. *Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iuſtitiam, ab illo fonte eſt quem debemus ſitire in hac eremo, vt ex eo quaſi quibuſdam guttis irrorati non deficiamus in via.* Et in Prol. lib. de Doctr. Chriſt. *Nemo debet aliquid habere quaſi proprium niſi fortè mendacium.* Et Præfat. in Pſal. 31. *Ea,* inquit, *opera quæ dicuntur bona ante Fidem, quamuis videantur hominibus laudabilia, inania ſunt. Ita mihi videntur eſſe, vt celerrimus curſus præter viam.* Et ad finem. *Crede in eum qui iuſtificat impium vt poſſint & bona opera*

ra

ra tua esse bona: nam nec bona illa apellauerim, quæ non prodeunt de radice bona. Et addit. *Attenduntur opera tua: & inueniuntur omnia mala.* Et subiicit rationem. *Nam quia Fidem præcesserunt, nec bona vocanda sunt.* Et Psal. 142. *Rectus eris quando quod malè feceris, tibi; quod bene feceris Deo imputaueris.* Et infrà. *Ad me cùm respicio nihil aliud meum, quàm peccatum inuenio.* Et serm. 13. de verb. Apost. *Nisi ille regat, cadis: nisi ille regat iaces.* Et lib. de Perfect. iust. *Naturale non est peccatum: sed naturæ vitiatæ; parúmque est ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adiutum Gratiâ fuerit.* Multa eiusdem rationis habet lib. 5. de Ciuit. cap. 12. & lib. 19. cap. 15. & lib. 13. de Trinit. cap. vlt. in quibus eandem tradit doctrinam, quam tradiderat contra Iulianum lib. 4. cap. 3. negans sine Fide dari opera honesta naturalia, atque adeo concludens virtutes infidelium esse fucatas specie recti, cùm sint vitia. Consentiunt quæ habet lib. de Contin. cap. 13. & Psal. 72. ad illud: *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te.* Et epist. ad Hilar. 89. & lib. de Cor. & Grat. cap. 3. & lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 18. Et Serm. de verb. Apost. cap. 11. Hinc manauit illa celebris Augustini sententia apud Pro-

ſperum: quæ eſt 106. *Omnia opera infidelium eſſe peccata.* De cuius veritate, & intelligentia ſtatim dicemus. Ex quibus conſtat prima concluſio poſita.

Secunda eſto: Omnia opera ſine aliqua Fide, & Gratia facta, ex defectu honeſti & debiti finis, vitioſa eſſe Auguſtinus iudicauit. Nec enim negat materialiter eſſe multa bona opera, & honeſta quæ ſine Fide & Gratia faciant: ſed negat ea ex recto fine & honeſtis circunſtantiis abſque lumine Fidei, & pulſu Gratiæ aliquo fore. Cuius rei poſtea rationem inquiremus. Nunc concluſionem Auguſtini locis manifeſtis probemus. Hic eſt præcipuus ſcopus diſceptationis cum Iuliano lib. 4. cap. 3. Qui infidelium partes ſuſceperat, affirmans naturam bonam eſſe & præditam ratione, valentem ex ſe ad actus honeſtos: atque adeo virtutem eſſe conſentaneam, conſectaneámque naturæ. Arborem bonam naturam eſſe, fructus bonos ſuapte vi facere poſſe: nec deeſſe multa bona opera facilia, congruáque naturæ, quæ ipſa præſtaret: vti colere parentes, miſereri pauperum, virginitatem tueri. Aduocabat illuſtria infidelium exempla, Romam veterem è cineribus excitabat. Cui Auguſtinus aptè reſpon-

debat. *Non actibus, ſed finibus penſantur officia. Sin, conſequens erit, vt vera virtus ſit auarorum prudentia, qua excogitant genera lucellorum & theſaurorum,* &c. *Itaque non officiis, ſed finibus à vitiis diſcernendas eſſe virtutes. Nam Epicurus,* ait, *induxit virtutes voluptatis ancillas.* Et mox exemplum Veſtalium refutans. *Poſſunt eſſe,* inquit, *Virgines, & pudicæ non eſſe. Pudicitia enim res eſt animi, virginitas corporis.* Statímque reddit rationem, cur huiuſmodi actus ſpecie honeſti, re vitia ſine Fide & Gratia praui fiant. *Quidquid bonum fit ab homine, nec propter hoc fit propter quod fieri debere ſapientia præcipit: etſi officio videatur bonum: ipſo non recto fine peccatum eſt.* Et perſpicuè: *Hoc peccant homines ſine Fide, quod non ad rectum finem ſua opera referunt, ad quem referre debent. Quare ſi Gentilis nudum operuerit, in quantum non eſt ex Fide, peccatum eſt.* Perinde ac defectus illuſtrationis Fidei in cauſa ſit ne honeſtus finis apponatur: non quòd aut non ſit libertas, aut facultas, ſed quòd ſine Fide non eſt explicata ratio ex debito fine operandi. Pergit. *Non quia ipſum factum peccatum ſit, ſed de tali opere non in Domino gloriari, ſolus impius negat eſſe peccatum.* Quo Iulianum pun-

git, qui negabat ex defectu honesti finis actum deficere à recto, esséque peccatum. Vrget verò magis. *Fortè dicturus es: misericors voluntas bona est. At reperitur misericordia mala: qua persona pauperis accipitur in iudicio, propter quam Saül meruit damnari. Vitium itaque est malè misereri, & infideliter misereri.* Idem tradit lib. 5. de Ciuit. cap. 12. & lib. 1. de Nupt. & Concup. cap. 12. Cur autem opus citra Fidem & Gratiam deficiat à recto & honesto fine? Augustinus ostendit: docens non esse vnde dirigatur ad finem vltimum, & debitum, id est Deum, authorem omnis boni, finémque hominis beatum: citra cuius supernaturalem notitiam, omnis actio Gentilica vel ex prauo fine corrumpetur, vel in creatura sistet, vel debito fine spoliabitur: quo fiet, vt aut peccatum commissionis, aut omissionis admittatur. Hoc autem Augustinus ostendit in multis ex anteà citatis locis: sed præcipuè lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. Loquens enim de Camillis, & Scipionibus, Catonibus, Tulliis, quos Iulianus obiecerat: *Exhibuerunt*, inquit, *terrenæ patriæ Babylonicam dilectionem, & humanæ gloriæ seruierunt.* Deinde: *Si oculus tuus nequam est, corpus tuum totum tenebrosum erit. Disce eum qui*

non facit bona opera intentione Fidei bonâ, hoc est eius qui per dilectionem operatur, totum quasi corpus quod illis velut membris, operibus constat, tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum. Et ad rem propiùs. *Amor enim mundi quo quisque amicus est huius mundi non est à Deo. Amor ergo fruendi quibuscunque eius sine amore Creatoris non est à Deo. Et sine hoc amore Creatoris nemo bene vtitur eis.* Vnde censet eum qui naturali ductus affectu colit parentem: & miseretur viduæ sistendo in eo fine ex amore illius creaturæ, non referendo opus ad Creatorem, peccare venialiter ex defectu debiti finis. Nam illi certè actus naturaliter officiis boni, videntur esse conformes rectè institutæ naturæ; sed oportet creaturam rationalem altiùs aspicere, & tollere se humo, & ad Deum affectus illos referre. Itaque optimè lib. 3. ad Bonif. c. 5. *Per ipsam Fidem peccata soluuntur, quia iustus ex Fide viuit, sine Fide verò etiam quæ videntur, bona opera in peccata vertuntur.*

Ex his primum quod proposui probatum manet: scilicet Augustinum sentire omnia opera citra Fidem & Gratiam esse vitiosa. Secundum sequitur ex primo. Nimirum omnem actum honestum fieri cum aliqua illustratione

Fidei, & auxilio Gratiæ à quocunque tandem fiat. Nam non negat Augustinus infideles aliquando bene operari, sed negat operari bene, cùm sicut infideles citra omnem & Fidem & Gratiam operantur. Quòd autem concedat interdum eos bene operari, apparet in ea ipsa cum Iuliano disputatione: vbi sic: *Ex quo*, inquit, *colligitur, etiam ipsa bona opera quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui bene vtitur malis.* Et iterum. *Quantò satiùs hæc ipsa in eis dona Dei esse fatereris.* Ac rursum. *Quantò ergo tolerabiliùs illas, quas dicis in impiis esse virtutes, diuino muneri, quàm eorum tribuere voluntati.* Nusquam verò clariùs admittit virtutes & dona Dei in infidelibus quàm Epist. 83. cùm agit de Polemonis continentia. Quem locum infrà primo articulo versabimus. Quare quoties negat infidelē rectè operari, semper ait operari sine fide, ac vti infidelem. Vnde. *Si Gentilis*, ait, *nudum operuerit, in quantum nō est ex Fide peccatū est.* Et iterum. *Hoc bonum malè facit quia infideliter facit.* Quid sit autem istud alibi declarat. *Malè faciunt, quia ea non fideli, sed infideli, hoc est stultâ & noxiâ faciunt voluntate.* Hanc verò de bonis operibus infidelium toties doctrinam tradit, quoties de Cornelio Centurio-

Ita obseruat Suarez lib. 1. de necessit. Grat. c. 7. n. 15.

ne, cuius *Actorum* 10. orationes & eleemosynæ laudantur, verba facit. Ait enim illum bona opera ante auditam à Petro Fidem, & susceptum baptismum fecisse, sed ea tamen ex inchoata quadam Fide Gratiáque fecisse. Ita Epist. 57. q. 2. *Nec mouere*, inquit, *nos debet, quòd per quosdam ad hoc templum non pertinentes, vel nondum pertinentes, id est in quibus non habitat, vel nondum habitat Deus, aliquid virtutis operatur.* Ecce admittit in infidelibus, sed ex Gratia tamen, aliquid recti & honesti. Tum *Cornelius*, ait, *Centurio antequam regeneratione incorporaretur huic templo, missum ad se Angelum videt, audítque dicentem, quòd exauditæ sunt orationes eius, & eleemosynæ acceptæ.* Deinde lib. 1. cont. Donatistas c. 8. *Neque enim Cornelij gentilis hominis, eius nō sunt orationes exauditæ, & eleemosynæ non acceptæ: imò & Angelum ad se mitti, & missum meruit intueri.* Præterea lib. 1. contra Donatistas c. 20. fatetur inueniri quidem in hæreticis & infidelibus quod à Christo sit, & ait: *Sicut non debemus improbare iustitiam hominis quæ priùs esse cœpit, quàm coniungeretur Ecclesiæ: sicut esse cœpit iustitia Cornelij priusquam ipse esset in plebe Christiana, quæ neque si improbaret, dixisset ei Angelus, acceptæ sunt eleemosynæ tuæ,*

& exauditæ orationes tuæ. Agnoſcit in infidelibus virtutem, & iuſtitiam inchoatam ex Fide inchoata. Conſentit lib. 1. ad Simpl. q. 2. Quòd autem, & quomodo ante Fidem Chriſti auditam, & Baptiſmi Gratiam acceptam illuſtrationem aliquam Fidei, & inſpirationem Gratiæ habuerit Cornelius, vnde illa honeſta eſsẽt opera profecta, quibus Angelum primò videre, mox Petrum audire de congruo meruit, apertè docet lib. de Prædeſt. Sanct. c 7. Auguſtinus: agens contra Semipelagianos aientes bonis & honeſtis operibus naturalibus Fidem de congruo mereri, & hac ratione initium meriti in natura ponentes. Igitur: *Fides non ex operibus, inquit Paulus, ne fortè quis extollatur. Solet enim dici: Ideo credere meruit, quia vir bonus erat antequam crederet. Quod de Cornelio dici poteſt, cuius acceptæ ſunt eleemoſynæ, & exauditæ orationes antequam credidiſſet in Chriſtum, nec tamen ſine aliquâ Fide donabat & orabat. Nam quomodo inuocabat, in quem non crediderat?* Quæ quidem coniuncta cum multis proximè citatis locis probant, Auguſtinum docuiſſe non omnium infidelium opera eſſe peccata, ſed ea tantùm eſſe, quæ ſine vlla Fide & Gratia forent.

Hinc

Hinc iam apparet illud tertium Augustini placitum initio articuli propositum. Nempe illum non agnouisse genus aliquod auxilij naturalis, quod sit Gratia Christi: sed tantùm supernaturale ex illustratione Fidei & Gratiæ inchoatæ transeuntis. Patet. Etenim Augustinus sentit omne opus, etsi materialiter ac ex obiecto bonum, naturale, sine Fide, peccatum esse, ac oportere vt sit bonum, quòd ex Fide & Gratia oriatur. Igitur & sentit ex solo auxilio supernaturali, quenquam rectè operari, atque illud solùm esse Gratiam Christi. Confirmatur, quia si Augustinus admitteret illa bona opera ex maiore auxilio naturali, ineptè contra Semipelagianos argumentaretur. Nam hi volebant, vt actibus bonis naturalibus prima Fides de congruo mereretur. Vnde si Augustinus admitteret hosce actus naturales ex speciali auxilio, sed tamen naturali, cum eorum errore consentiret: poneretque meritum in natura; nec satis esset dicere illum concursum esse supernaturalem quoad modum. Responderent enim, id non tollere quo minus naturalis esset, ac secundùm naturam, vterentúrque exemplo status puræ naturæ, in qua illud maius auxilium daretur ad operandum ex æquitate naturali, ergo ille con-

cursus simpliciter esset naturalis, in eorum præsertim opinione statuentium homines in eo statu, in quo Adam conditus fuit sine peccato originali. Ac deinde vrgerent hoc argumento. Homo in statu puræ naturæ non esset meriturus per illos actus naturales Gratiã & Gloriam, etsi heroïci actus essent, quomodo ergo per huiusmodi actus naturales in natura lapsa Gratiam de congruó mererentur? Neque tu in toto Augustino quicquam quod illi sententiæ de naturali auxilio faueat poteris inuenire. Nunc quid contra eam afferri possit videamus.

ARTICVLVS III.

Argumenta quædam proponuntur & diluuntur, & Augustini sententia stabilitur.

PRIMVM sibimet Augustinus ipse obiicitur. Is enim multis in locis concedit, infideles citra Fidei & Gratiæ inchoatæ auxilium solius naturæ viribus rectè honestéque operari. Insignis locus est lib. de spir. & lit. cap. 26. vbi versans illud Pauli ad Roman. 2. *Gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt.* prius interpretatur de Gentibus ad Fidem conuersis, tum addit aliam expositionem.

Si autem, inquit, *hi qui naturaliter ea quæ legis ſunt, facerent, non ſunt habendi in numero eorum, quos Chriſti iuſtificat Gratia, ſed in eorum potiùs, quorum etiam impiorum, nec Deum verè, piè, veracitérque colentium, quædam tamen vel legimus, vel nouimus, vel audiuimus, quæ secundùm iuſtitiæ regulam non ſolùm vituperare non poſſumus, verùm etiam meritò rectéque laudamus.* Quibus ſanè verbis indicantur honeſtè facta in Gentilibus eſſe. Quod autem à natura ſint, docent ſequentia. *Quanquam, ſi diſcutiatur quo fine fiant, vix inuenientur, quæ iuſtitiæ debitam laudem defenſionémque mereantur.* Hæc cùm dixit, aperuit ſe de operibus extra omnem Gratiam loqui. Et cap. 28. non improbat aliam expoſitionem loci Pauli de infidelibus virtute naturali operantibus. Et ideo dici poſſe, etiam in impietate vitæ ſuæ facere aliqua legis, vel ſapere. Hoc de Polemone Socratis diſcipulo fatetur epiſt. 130. Hoc de ſchiſmaticis lib. de Patient. cap. 26. & 27. Hoc de Coniugio naturali honeſto, & bene ordinato inter quoſcunque homines lib. de Bono Coniug. cap. 6. teſtatur: quæ totidem ſunt argumenta. Quibus conſonant ea quæ docet ad illum verſum Pſal. 83. *Paſſer inuenit ſibi domum*, & lib. 3. Hypognoſt. cap. 4.

Secundò probatur. Augustini mentem non esse, quòd infidelium opera sint peccata: sed, quòd non sint bona & fructifera ad vitam æternam. Ratio est, quia Augustinus eodem modo loquitur de operibus factis ab homine existente in peccato mortali: cui etiam ex Charitatis defectu boni operis fructum denegat. Non potest autem Augustinus intelligi, nisi de iis quæ ad vitam æternam conducant, & formentur Charitate: ergo de his etiam loquitur, cùm de infidelibus loquitur. Quod autem Augustinus fontem & formam totius honesti operis Charitatem statuat, nihílque sine Charitate rectum bonúmque admittat: Probatur primò ex c. 15. lib. 2. Retract. & cap. 14. & 15. lib. de morib. Eccl. Cathol. Probatur secundò & efficaciter ex lib. 8. de Grat. & lib. arb. cap. 18. vbi sic: *Præcepta Charitatis tanta & talia sunt, vt quicquid se putauerit homo facere, si fiat sine Charitate, nullo modo fiat bene.* Et lib. de Grat. Christi cap. 26. *Quid boni faceremus, nisi diligeremus?* Et posteà, *vbi non est dilectio nullum bonum imputatur, nec rectè bonum opus vocatur.* Loqui autem Augustinũ de Charitate supernaturali, non de amore naturali honestatis, & Dei patet, quia Augustinus huiusmodi amorem non agnoscit:

nec in omnibus eius ſcriptis alia notio Charitatis, quàm ſupernaturalis apparet. Id verò conſtat ex eo, quòd Auguſtinus ſemper loquitur in ſenſu ſcripturarum: in quibus certè Charitatis, & dilectionis ſpiritualis nomine ſolus ſupernaturalis amor intelligitur: ac ex modo loquendi Auguſtini liquet, tum locis citatis, tum cap. 16. de Grat. & lib. arb. vbi initium loquendi hac de re faciens de Charitate ſupernaturali mentionem fecit. *Iſtam*, inquit, *charitatem*, id eſt, *diuino amore ardentiſſimam voluntatem, commendans Apoſtolus dicit: Quis nos ſeparabit à Charitate Chriſti?* De hac ſolùm intelligit caput 18. ad Corint. & illud 1. ad Galat. *Per Charitatem ſeruite inuicem.* Et illud ad Coloſſenſ. 3. *Super omnia autem Charitatem habentes, quod eſt vinculum perfectionis.* Deinde poſtea cap. 27. infert illam ſententiam ſuprà poſitam quæ tenet: *Nullo modo fieri bene, quod ſine Charitate fiat.* Eadem mens eſt Auguſtini illo de Gratia Chriſti loco cap. 26. vt conſtat ex acceptione Charitatis apud Paulum 1. Corinth. 8. & 13. & ex 1. Ioan. 4. & ad Galat. 6. Quos locos ibi citat. Eâ acceptione vſus lib. 3. de Doctrina Chriſtiana cap. 1. & lib. 14. de Ciuit. cap. 7. & tract. 81. in Ioan. & lib. de morib. Ec-

clef. cap. 14. & epist. 106. & serm. 13. de verbis Domini, ait, *Charitatem nobis dari, vt poßimus bonam operationem habere.* Et quidem omnes hi loci continent huiusmodi doctrinam. *Neminem*, nisi ex Charitate bene operari. Ex quo deducitur Augustinum, quoties aut amorem iustitiæ, aut dilectionem causam & finem boni operis esse docet, toties de Charitate supernaturali supponente Fidem loqui. Atque adeo semper requirere Fidem, quæ per dilectionem operetur. Vnde sequitur eandem ab eo rationem Charitatis in peccatoribus Christianis, & infidelibus postulasse.

Probatur tertiò: Quia si hæc esset sententia Augustini, damnari non posset à summis Pontificibus: atqui ea in Michaële Baio damnata est: ergo non est Augustini. Maior est certa, quia doctrina de Gratia Dei tradita ab Augustino, vbi eius perspecta est, constánsque sententia, ab Ecclesia approbata est quatuor Pontificum Decretis, quæ nos aliàs repræsentauimus: ergo si hæc eius est certa, & definita sententia, vti à nobis proponitur, reprobari damnaríque non potuit. Minor tamen est certa: quia summi Pontifices duo Pius V. & Gregorius XIII. in Bullis editis super doctrina Michaë-

lis Baij Decani, & Doctoris Louaniensis, damnarunt has, quas nos dicimus esse propositiones Augustini, & quas ille etiam Theologus in eodem Augustino versatissimus eiusdem esse affirmabat. Quæ sunt huiusmodi: *Omnia opera infidelium sunt peccata: & Philosophorum virtutes sunt vitia. Cum Pelagio sentit qui aliquid boni naturalis hoc est quod ex solius naturæ viribus ortum ducit, agnoscit. Non nisi Pelagiano errore admitti potest vsus aliquis liberi arbitrij bonus siue non malus: & Gratiæ Christi iniuriam facit, qui ita sentit. Liberum arbitrium sine Gratia, & Dei adiutorio non nisi ad peccandum valet. Omne quod agit peccator, vel seruus peccati, peccatum est.* De quibus, & aliis, quæ sunt 79. ita Pontifices Pius & Gregorius in Bullis. *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quanquam nonnullæ aliquo modo sustineri poßint in rigore & proprio verborum sensu ab assertore intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respectiuè, & quæcunque super his verbo scriptóque emissa præsentium authoritate damnamus, circumscribimus & abolemus.* Igitur non est huius quem diximus sententiæ Augustinus: atque aliter intelli-

De his vide Suarez tom. 1. de Grat. Prolegom. 6. Vasquez 1. 2. d. 218. c. 3. Smising. tract. 3. d. 6. q. 7. nu. 376.

gendus & explicandus eſt.

Quis autem Auguſtini ſit ſenſus hinc deducitur. Nempe aut illum de actibus meritoriis Gratiæ & Gloriæ locutum fuiſſe, cùm eos infidelibus denegauit: aut de iis actibus, qui plerumque fiunt ab infidelibus, vt non neget eos bene vnquam ſine Gratia operari poſſe, ſed vix vnquam bene propter difficultatem operari; quo fiet vt regulariter dicat eos malè operari. Vnde ſecũdùm primam interpretationem cùm vocat actus infidelium peccata, ita vocat, vt comparet eos cum actibus vtilibus & meritoriis, quorum reſpectu ſunt peccata. At verò iuxta ſecundam interpretationem Auguſtinus dicit omnia eſſe peccata: quia ſolent eſſe peccata, & rarò contingit non eſſe: vt quod regulariter fieri ſolet vniuerſaliter fieri dicatur. Atque ita explicat Auguſtinum Suarez, & vt ſibi videtur, à calumniis liberat, lib. 1. de neceſſit. Gratiæ cap. 7. & cap. 20. & 21. cum Vega, Ruardo, Soto, Oſio, & aliis quos citat.

Perſtandum nihilominus eſt in propoſito, & ſuſtinendum Auguſtinum tria illa quæ ſtatuimus, docuiſſe & in eo ſenſu locutum, quem per concluſiones eius locis munitas affirmauimus: neque aut ipſum contra aliter, aut contra

ipſum Pontifices ſenſiſſe, eiúſque ſententiam tutam & ſanam eſſe, longéque à Baij ſenſibus alienam. Quod iam probo: Primum Auguſtinus ſibi conſentit. In primo enim loco de ſpir. & lit. verba Pauli ad Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent naturaliter quæ legis ſunt faciunt*, ſuo, quem tradidimus, ſenſu accipit de infidelibus ante Fidem, ſed ad Fidem iam conuerſis, comparans eos cum Iudæis, quibus lex à Deo viſibiliter data erat, aiens, Gentiles operari ex Gratia ſecundùm legem acceptam inuiſibiliter in cordibus per amorem, non tanquam Iudæos, qui acceptâ lege in tabulis lapideis cogēte metu operabantur, vt coacti potiùs & inuiti, quàm voluntarij & libentes operarentur, cùm Gentiles conuerſi ad Fidem Chriſti amore ducti & Charitate moti, ſpontanei ac volentes legem implerent. Qui ſemper eſt Auguſtini ſcopus quoties legem cum Gratia confert. Ita lib. de Nat. & Grat. cap. 57. & lib. 3. ad Bonif. cap. 4. & lib. 4. cap. 5. & lib. 2. cont. Aduerſ. leg. & Prophet. & lib. 1. ad Simpl. q. 1. & lib. de Grat. Chriſti cap. 8. & lib. de vtilit. cred. cap. 3. Idque ex plurimis locis Pauli deſumit. Igitur hoc ſenſu locum illum interpretatur Auguſtinus opponens Iudæis Gentiles Fideles, qui rectè ex

amore, naturaliter, id est suauiter, non ex metu inuiti operentur. Quòd autem hæc sit mens Augustini, patet ex iis quæ habet lib. 4. contra Iulian. cap. 3. vbi Iuliano obiicienti hunc ipsum locum Pauli ad Romanos ad probandum Gentiles ex naturæ viribus bene operari: resistit Augustinus, & negat eum esse Pauli sensum, quem Iulianus volebat; & quam proximè interpretationem adduximus confirmat. *Vnde & illi,* inquit, *quos commemorare voluisti, de quibus ait Apostolus: Gentes quæ legem non habent, ipsi sibi sunt lex, qui habent opus legis scriptum in cordibus suis, quid te adiuuent omnino non video Per hos enim probare conatus es etiam alienos à Fide Christi veram posse habere iustitiam, eo quod isti teste Apostolo naturaliter quæ legis sunt faciunt. Ideo enim dicũtur: Naturaliter quæ legis sunt facere, quia ex Gentibus venerũt ad Euangelium, non ex Circuncisione, cui lex data est: & propterea naturaliter, quia vt crederent ipsa in eis est per Dei Gratiam correcta natura, nec per eos probare potes, quod vis, etiam infideles veras posse habere virtutes.*

Verum quidem est Augustinum lib. de spir. & lit. cap. 28. non reprobare aliam interpretationem de Gentilibus nondum conuersis ad fidem: sed hoc nihil detrahit traditæ doctrinæ,

nam inde tantùm ſequitur Auguſtinum aliam opinionem tolerare, nec eam damnare; modò non deflecteret ad errorem Pelagianorum, ſed tantùm ſiſteret in eo quòd admitteret aliqua bona opera naturaliter honeſta, quæ non eſſent ratio gratiæ promerendæ, hoc enim cùm non eſſet error permittit Auguſtinus: quamquam vt difficultatem illius ſentẽtiæ ſignificet, addit adhuc eâ poſitâ: *Si diſcutiatur quo fine fiāt, vix inuenientur, quæ iuſtitiæ debitam laudem, defenſionémque mereantur.* Itaque ſuam Auguſtinus ſententiam primò poſuit: mox aliam oppoſitam adhibuit, nec damnauit in eo ſenſu, in quo nihil erroris continebat; non tamen inde ſequitur illam ſimpliciter probaſſe, aut ſuæ præpoſuiſſe; ſuam ſecutus eſt ſemper: nec enim dubitari poteſt, quin probabiliùs multò iudicarit, æquius eſſe omne bonum opus ad diuinam gratiam referri, vt ex iis quæ contra Iulianum dixit, & nos proximè citauimus, apparet. Deinde ſatis indicat Auguſtinus eam ſententiam non admodum ſibi placere, cùm addit: illâ retentâ vix inueniri, qui rectè & ex bono fine operentur; quo patet non volentem ſed repugnantem id permittere. Nec ſanè libens Auguſtinus concederet, cùm Pelagianis

placeret, nihílque ab iis tum opinione Augustinus, sed solâ illatione discreparet: concederet enim principale, id est, esse bona opera sine Gratia: quo amisso non ineptè inferretur Deum de congruo illa aliquâ gratiâ remunerare. Vnde nihil ex eo loco contra positam doctrinam colligitur.

Secundus locus epistolæ 83. de Polemonis virtute & continentia: noster potiùs est, quàm aduersariorum; cùm Augustinus ibi mentem suam in rem nostram explicet: sic enim ait, *Quamquam ergo ille non Deo fuerit acquisitus, sed tantùm à dominatu luxuriæ liberatus; tamen ne id ipsum quidem, quod in eo melius factum est, humano operi tribueris, sed diuino*, & quamuis argumentetur ex donis naturæ, quæ Deus confert: non inde inferat quisquam illam Polemonis continentiam fuisse naturalem. Argumentatur enim, vt aiunt, à fortiori, & subdit: *Quanto magis animi bona donare nullus alius potest*, & mox aperit sensum confirmans dicta ex 8. Sapientiæ: *Nemo esse potest continens nisi Deus det.* quare non modò naturalem esse non fatetur, sed esse supernaturalem contendit; quod autem postea dicit, potuisse veraciter religiosum existere, id nihil obstat, imò confirmat

ſuam ſententiam non ex Fide aut Gratia perfecta, ſed ex inchoata & imperfecta potuiſſe.

In tertio de bono coniugali, & in quarto Pſalmorum loco nihil definit Auguſtinus: tantùm ait eſſe opera quædam ex obiecto & naturaliter bona, quæ homines agunt: nec tamen affirmat eſſe virtutes, nec negat cùm carent culpa eſſe ex gratia. Itaque libro de Nupt. & Concup. cap. 6. manifeſtè docet continentiam coniugalem eſſe donum Dei, & negat in Gentilibus ſine Fide dari huiuſmodi continentiam: vnde probatur ſemper in eadem fuiſſe ſententia. ſic enim ait lib. 1. cap. 3. *Quid ergo dicimus quando, & in quibuſdam impiis inuenitur pudicitia coniugalis?* & mox: *An fortè nec dona Dei putanda ſunt iſta, quando hæc infideles agunt ſecundùm Apoſtoli ſententiam dicentis, Omne quod non eſt ex Fide peccatum eſt. quis audeat dicere donum Dei eſſe peccatum?* Deinde: *Cùm igitur hæc faciunt homines ſine Fide, quæ videntur ad coniugalem pudicitiam pertinere, ſiue hominibus placere quærentes, vel ſibi vel aliis, ſiue in his rebus quas vitiosè concupiſcunt humanas moleſtias deuitantes, ſiue Dæmonibus ſeruientes, non peccata coërcentur, ſed aliis peccatis alia peccata vincuntur. Abſit ergo pudicum veraciter*

dici, qui non propter Deum fidem connubij ser-uat vxori. quibus verbis eandem quam propo-ſuimus tradit doctrinam, aſſerens ſine Fide. ex defectu finis debiti pudicitiam non eſſe vir-tutem, & omnino requiri ad actum bonum in-tentionem vltimi finis cogniti per Fidem: ac demum, ſi quando ſit virtus, eam eſſe ex Gra-tia, atque adeo donum Dei.

Locus de ſchiſmaticis, & peccatoribus fide-libus aliò pertinet. Quem afferunt de libro Hy-pognoſticon: eum ego locum non admitto, cùm is liber Auguſtini non ſit: quod ſi foret nihil contra nos concluderet, cùm eodem mo-do intelligendus eſſet, itaque optimè ſibi con-ſtat ſententia Auguſtini; huic tamen argumen-to, quod eſt ſecundum, infrà reſpondebimus.

Nunc tertio ſuus eſt locus: quod in Michaë-le Baio damnabat propoſitiones Auguſtini. Huic igitur reſpondendum primò, illas pro-poſitiones damnatas fuiſſe copulatiuè in ri-gore & ſenſu ab authoribus intento, qui non ſolùm ſuam ſententiam ſtatuebant, ſed etiam contrariam ſugillabant. vt patet in ſecunda & tertia propoſitione: vnde quemadmodum olim vetitum ne quis carpat aut damnet ſen-tentiam defendentem beatam Virginem con-

ceptam in peccato originali, quin tamen neutra damnetur opinio: & tantùm vetetur ſcandalum damnandi opiniones contrarias; ita etiam hæ propoſitiones, non aliter damnantur niſi prout continent improbationem contrariarum: id enim Baius aiebat vt Theologos ex diuerſo opinantes condemnaret. Qua ratione ſoluit Vaſquez in 1. 2. d. 190. a. nu. 74. & confirmat teſtimonio ſummorum Theologorum Bellarmini & Toleti: quod item obſeruat Suares to. 1. de Gratia Prol. 6. ad lib. 1. cap. 20.

Reſpondetur ſecundò: illas propoſitiones ſecundùm ſe & in rigore eſſe falſas, & contra mentem Auguſtini, vti Baius eas proferebat: nam vt etiam notat Vaſquez, in eo errore erat Baius, vt nullum bonum opus admitteret, ſine Fide perfecta & Gratia ſanctificante; & patet ex propoſitione 59. & 60. qui error alienus eſt à ſententia Auguſtini, qui tantùm requirit Fidem & Gratiam inchoatam, & ante iuſtificationem bona opera admittit. Qua de re videndus Vaſquez diſp. 218. cap. 3. & Suarez lib. 1. de Gratia c. 20. & Smiſing. tr. 3. dec. 6. q. 7. nu. 376. Reſpondetur tertiò, & meliùs, me quidem authore, eas propoſitiones prolatas à Baio in rigore & vniuerſaliter falſas omnino & damnandas

esse, & prorsus alienas à mente Augustini. Nam illa prima propositio: Omnia opera infidelium sunt peccata, ita vniuersim accepta reprobanda est, cùm multa opera fiant ab infidelibus indeliberata, & sine aduertentia; non pauca ex ignorantia inuincibili; quædam possint esse ex lumine Fidei, quæ certè peccata non sunt: igitur falsum est, quòd omnia infidelium opera sunt peccata. Apparet autem Augustinum de operibus tantùm infidelium deliberatis, & ante omnem Fidem & Gratiam fuisse locutum, cùm dicat ea ex defectu debiti finis praua fore. Quartò item respondetur: Pontificem dicere, nonnullas earum posse aliquo modo sustineri, quod si quæ possunt, hæ certè sunt, & hoc Augustini sensu intellectæ. Præterea quinta illa propositio non est Augustini. quarta eo sensu dicitur, quo in Arausicano Concilio posita est, id est, de nostro solùm nos habere peccatum, id est, citra omne auxilium Dei; quod quidem verissimum est; nam ad peccandum non egemus nec vtimur auxilio Dei; ergo de nostro solùm possumus peccatum operari; nec enim Deus author est peccati, cùm sit author boni, ad quod auxilio suo nos excitat & adiuuat. qua ratione dicitur Oseæ 13. *Perditio tua ex te tan-*

tum-

tummodo, ex me auxilium tuum, qui ſenſus à Vaſquez probatur. Aliter & fortè accommodatiùs dici poteſt: principium peccandi non eſſe à Deo, ſed à nobis, cùm voluntas defectibilis ſit principium peccandi: quæ defectibilitas tota noſtra eſt, cùm ratio vincendi peccatum Gratia Dei ſit. Hoc ſenſu dixit ſummus in omni genere literarum vir Maldonatus in caput 6. Ioannis nu. 44. *Liberum arbitrium naturalis in bonum & malum facultas eſt, ſed in malum per ſe ſolùm valet, in bonum non niſi Gratia iuuetur.* Hoc autem principium defectibile peccati habetur in libris contra Manichæos, & lib. 12. de Ciuitate cap. 1. & 6. & tractatu 49. in Ioannem: Docétque Gregorius Magnus lib. 25. Moralium cap. 4. & nos proximâ quæſtione tradidimus. Has verò interpretationes fermè adducit & probat Suarez lib. 1. de Gratia cap. 21. Longè alius erat Baij ſenſus, cùm ſimpliciter aſſereret liberum arbitrium ſine adiutorio Dei nihil niſi peccatum agere poſſe: demptâ illâ particulâ *ex ſe, de ſuo*: nec explicato Dei adiutorio, quod ille non ſolùm de Gratia auxiliante, ſed etiam de ſanctificante intelligebat. quo nihil eſt abſurdius, & alienius ab Auguſtini doctrina.

Quod ſi adhuc repugnet Suarez, & velit omnes Baij propoſitiones vti ſonant, eſſe damnatas; nec poſſe excuſari: næ: aliquæ grauium Societatis auctorum ſententiæ, quod nefas eſt dicere, damnabuntur. Nam damnabitur opinio Bellarmini, & Vaſquij, & Toleti negantium, vllam tentationem ſine Gratia vinci poſſe, imò & Vaſquij tota hac de re doctrina damnabitur: à quo illud in rem noſtram aptè notatur, numquam Bellarminum, qui eſt in opinione Suarij, vſum fuiſſe hoc argumento damnationis Baij ad refutandam contrariam opinionem, quam tuetur Vaſquez, quòd ſciret nihil inde aduerſus eam concludi.

ARTICVLVS IV.

Quid demum de operibus Fidelium & Hæreticorum, déque tota ratione auxilij ad ea præſtanda ſentiat Auguſtinus?

NON deſunt, qui exiſtiment ex adductis ſuperiore articulo in ſecundo argumento locis ſenſiſſe Auguſtinum: nullum omnino opus factum ab homine peccatore non iuſtificato bonum eſſe. Atque ita credo opinatus eſt Baius, qui ideo Gratiam ſanctificantem requi-

rebat. Hanc mentem Augustini fuisse iudicat Maldonatus in Matthæum cap. 7. num. 18. & hoc illum nomine suggillat. idem fortè credidit Suarez, quòd sentiat eodem modo de operibus infidelium, & peccatorum fidelium locutum fuisse Augustinum: vti scribit lib. 1. cap. 7. nu. 7. Hac in re sit

Prima conclusio: Augustinus nusquam dicit fidelem existentem in peccato mortali non posse bene & honestè operari: atque adeò diuerso modo de infidelium operibus sensit. Probatur manifestis argumentis. Primum sit: Augustinus ideo negat infidelibus bona opera, quia carent Fide, vt proximè diximus: ergo in quibus est Fides, honesta iis opera concedet. Secundum: Augustinus ante Gratiam sanctificantem honesta opera in Catechumenis & infidelibus admittit, ergo à fortiori & in fidelibus in peccato mortali existentibus admittet. Tertium: Augustinus solam Fidem & Gratiam transeuntem & inchoatam ad bene operandum postulat: hæc stare potest cum peccato mortali, ergo in eius sententia mortale peccatum non excludit opera honesta. Quartum: Augustinus hac ratione excludit opera infidelium, quia carent debito fine, ad

cuius cognitionem requiritur Fides: ergo qui Fidem habent possunt cognito debito fine rectè operari. Argumenta sunt euidentia, si assumptum vnicum probetur, nempe numquam Augustinum ad rectam operationem postulasse Gratiam sanctificantem, sed Fidem & Gratiam inchoatam transeuntem. Hoc autem ostenditur primò: quia Augustinus tribus in locis ait Cornelium, de quo suprà, ex inchoata tantùm Fide ante iustificationem rectè egisse. Ita duobus locis lib. de Prædest. Sanct. cap. 7. & lib. 1. ad Simpl. quæst. 2. vbi manifestè supponit Cornelium sanctificatum non esse, sed inchoata tantùm Fide instructum; quam Fidem *aliquam* dicit primo loco; secundo verò apertè ait, fuisse Fidem in Cornelio, sed non tantam, quæ sufficeret ad regnum cælorum. Illustrior est tertius locus epist. 57. quæst. 2. vbi sic: *Nec mouere nos debet quod per quosdam ad hoc templum non pertinentes, seu nondum pertinentes, id est in quibus non habitat, vel nondum habitat Deus, aliquid virtutis operatur.* Quo sanè nihil est apertius. & confirmatur ex iis quæ habet lib. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 21. Probatur secundò: quia Augustinus concedit bona opera quæ inueniun-

tur in infidelibus, eſſe ex Gratia Dei & Fide, non tamen perfectâ, cùm adhuc ſint infideles: ergo ex inchoata tantùm & imperfecta. Ita lib. 4. cont. Iulian. cap. 3. imò lib. de ſpir. & lit. cap. 28. manifeſtè docet: impios & peſſimos homines bene aliquando operari: vt patet ex ſubiecta ſententia: *Ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillimè vita cuiuſlibet peſſimi hominis inuenitur.* Quo certè loco tota dubitandi ratio amputatur.

Probatur tertiò, quia Auguſtinus agnouit & poſuit meritum Fidei ad iuſtificationem: ergo ante iſtam admiſit Gratiæ aliquod auxilium, & notitiam Fidei inchoatæ. Patet ex epiſt. 105. vbi diſputans contra Pelagium ait. *Sed neque ipſa remiſſio peccatorum ſine aliquo merito eſt, ſi Fides hanc impetrat. nec enim nullum eſt meritum Fidei, qua Fide ille dicebat, Propitius eſto mihi peccatori. & deſcendit ille iuſtificatus merito fidelis humilitatis.* vnde ſequitur ante remiſſionem peccatorum, & Gratiam ſanctificantem dari aliquam Fidem & Gratiam. Conſentit iterum Auguſtinus tract. 44. in Ioan. cap. 9. commentatus illud, Cæci à natiuitate. *Peccatores Deus non audit. ſi enim,*

inquit, *peccatores Deus non exaudiret, frustrà ille publicanus oculos in terram deiiciens, & pectus suum percutiens diceret: Deus propitius esto mihi peccatori: & istâ confeßione meruit iustificationem quomodo iste cæcus illuminationem.* similia tradit de Niniuitis in Psalmum 50. ad illud: *Ecce enim veritatem dilexisti:* quemadmodum eum Vasquez intelligit d. 218. & Smising. tract. 3. d. 6. q. 6. nu. 316.

Probatur quartò: quia Augustinus præter meritum de condigno, quod appellant, admisit item meritum, vt aiunt, de congruo: quod non supponit iustificationem, & in peccatoribus inueniri potest. de quo agit tum locis modò adductis, tum præcipuè libro de Prædest. Sanct. contra Semipelagianos, qui initium meriti in natura ponebant: quod cùm prorsus auferat Augustinus, aliud meritum ex Gratia de congruo substituit: nec enim Semipelagiani meritum de condigno in natura ponebant. quod certè significat Augustinus lib. de Prædest. Sanct. cap. 2. cùm ait: *Videte si aliud agitur isto modo, nisi vt Gratia Dei secundùm merita nostra detur quolibet modo.* nam hac particulâ *quolibet modo* indicauit minus aliquod meritum, id est, de congruo. & quidem

Vide Suarez Prolo-gom. 5. de Grat. cap. 6. Dub. 7.

ita ſentit epiſt. 105. & 106. & in Præfat. Pſal. 31. & cap. 3. eiuſdem libri de Prædeſt. Sanct. vtitur eo vocabulo *aliquid meriti:* quo notat congruum quiddam, & æquum ad Gratiam. Præterea lib. de Corrept. & Grat. cap. 1. ait, *deſiderare auxilium Gratiæ, initium Gratiæ eſſe.* Cui autem peccatori hoc denegetur? imò Auguſtinus lib. de Prædeſt. Sanct. cap. 2. admittit adhuc ante Fidem cogitationes honeſtas & celerrimas, quas ex Gratia eſſe dicit ſecundùm Paulum. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis.* Quem autem peccatorem huiuſmodi cogitationes non pungunt? & quidem quod diximus de Semipelagianis probat Smiſing. tractatu 3. diſp. 6. q. 6. nu. 306. nam dum Auguſtinus eos refellit, neceſſe eſt vt de merito Gratiæ, quod vocant de congruo, loquatur. Imò quoties ait, Fidem eſſe initium meriti, toties meritum de congruo ad Gratiam ſanctificantem in Fide conſtituit. Quod agit epiſtola 105. & 106. & 84. q. 4. & tr. 44. in Ioan. & lib. 1. ad Simpl. q. 2. & lib. 2. contra 2. epiſt. Pelag. cap. 17. & lib. 1. retract. cap. 9. & 23. & lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 17. & lib. 4. contra Iulian. cap. 3. & frequenter libro de Prædeſt. Sanct.

Agnouisse Augustinum genus hoc meriti de congruo : ait Suarez tomo 3. de Grat. lib. 12. à cap. 32. & Vasquez 1. 2. d. 218. cap. 3. num. 10. & Theodor. Smising. tr. 3. d. 6. q. 6. nu. 316. & mihi sanè compertum est, licèt repugnet Sotus, quem quia Vasquez optimè refellit, non refutem.

Ad testimonia Augustini proximo articulo in oppositum adducta pro necessitate Charitatis, & Gratiæ sanctificantis ad rectè operandum facilè respondetur: Augustinum cùm de Fide & Charitate supernaturali loquitur, agere de omni auxiliorum transeuntium genere: & nomine Fidei inchoatam Fidem, nomine Charitatis initialem amorem Dei respondentem Fidei: nomine iustificationis totam auxiliorum seriem ad iustificationem ordinatam intelligere : vti patet ex proximè dictis, & sentit Smising. tract. 6. d. 6. q. 7. num. 376. & probat ex loco Augustini epist. 105. & Patribus Africanis in Concilio Mileuitano can. 3. 4. & 5. & ante ipsum Vasquez d. 217. num. 23. ex locis eiusdem Concilij & Augustini. & Suarez tomo 3. de Grat. lib. 8. cap. 21. nu. 26. & 27. ex testimoniis eiusdem epistolæ 105. & libro de Grat. & lib. arb. cap. 7. & lib. de Præd. Sanct.

cap.

cap. 7. & lib. 2. cont. Parmen. cap. 8. Quare libro de baptiſmo cap. 21. *Qui confitetur peccata* dicitur apud Auguſtinum *inchoare iuſtitiam.* & tract. 4. in Ioannem. & epiſtola 105. ait, *iuſtificari hominem non ſolâ remiſſione peccatorum, ſed etiam inſpiratione Fidei, Timoris*, &c. Vnde initia iuſtificationis ad eam ordinata iuſtificationem appellat. Conſonant quæ habet lib. 1. ad Simpl. q. 2. & lib. de Fid. & oper. cap. 4. Itaque conſtat de operibus infidelium longè aliter ac de operibus Fidelium peccatorum Auguſtinum ſenſiſſe: cùm infideles careant Fide, atque adeo omni principio rectè operandi. Quo non carent Fideles: qui etſi peccatores, rectè tamen ex Fide operari poſſunt. Vnde hac in re minus vidit, acutus alioqui & perſpicax author Maldonatus: dum hoc nomine Auguſtinum traducit. Patet illam propoſitionem: *Omne quod agit peccator vel ſeruus peccati, peccatum eſt.* nec eſſe Auguſtini, nec ex Auguſtino deduci.

Secunda concluſio. Sine Gratia ſupernaturali, & inſpiratione Fidei ſupernaturalis nullum in ſtatu lapſæ naturæ fieri actum honeſtum ſenſit Auguſtinus. Hæc eſt contra Vaſquez, qui hactenus nobiſcum aduerſus Suarium ſentiebat, ad omnem actionem honeſtam neceſſariam

esse Christi Gratiam. In hoc enim Vasquez dissentit ab Augustino, dum vocat Gratiam Christi concursum naturalem, sed ordinario maiorem: vti suprà dictum est illum impugnando. Probatur verò conclusio primò: Quia Augustinus statuit Fidem supernaturalem, vti in sacris litteris accipitur, esse initium boni operis, & ostium Gratiæ: quod suprà ostendimus, & probat thesis: ergo nullam sine Fide Gratiam esse voluit. Secundò, Augustinus nullos actus bonos agnoscit, præter eos qui ad vitam ordinantur æternam: sed hi omnes indigent Fide & Gratia: igitur non sunt ex natura & concursu naturali. Tertiò: quia Augustinus ad probandum honestatem actuum ex Gratia, eam omnino esse dixit, quæ in sacris litteris continetur, ex quibus testimonia desumit: atqui in scripturis istius Gratiæ naturalis nulla fit mentio. Quartò. Si Augustinus istum naturalem concursum pro Gratia admitteret, ineptè contra Semipelagianos argumentaretur: nam his actibus bonis naturalibus initium meriti ad Gratiam inesset, & ex Gratia præmium Gloriæ, vnde sequeretur vtramque demum naturæ reddi, & in naturam resolui. Quintò: quia Augustinus epist. 105. docet Gratiam Christi

Id ostendit Suarez to. 1. de Grat. lib. 1. c. 17. & 18.

esse illam ad quam nobis promerendam Christus mortuus est, quod fatetur Vasquez: At certè Christus non est mortuus pro auxilio naturali. Quòd si pro illo mortuus est, quia maius ordinario auxilium est, sequitur mortuum esse, vt Mathematici & Philosophi, & Rhetorici efficiamur, cùm ad hasce omnino assequendas perfectè scientias auxilium ordinario maius necessarium sit: Vnde sequitur illud à Christo esse: quòd maius est. Sextò: quia Augustinus, vti suprà diximus, non satis esse putauit ad rectè operandum ex Gratia Christi auxilium habitum per notitiam legis, atque doctrinam: quia non excederet terminos naturales: igitur quando postulat auxilium ad bene agendum non postulat nisi supernaturale.

Nec Vasquium, vti erat acutus, & doctus, latuit sibi Augustinum opponi. Quem ne haberet aduersarium contendit probare aliquot locis Augustini eum de Fide & Gratia naturali locutum esse, & nomine inchoatæ iustitiæ, naturalem quandam Gratiam intellexisse. Ita disput. 189. cap. 16. & alibi: vbi seipsum citat. At nullus eorum quos adducit, locus eo sensu potest intelligi, nec Augustinus vsquam nisi de

ſupernaturali Gratia loquitur. vt contra Vaſquium optimè demonſtrat Suarius tomo 1. de Grat. lib. 1. c. 17. & 18. expendens ſingulos locos tam aptè, támque ſyncerè vt nullum mihi locum reliquerit quicquam addendi. Faciunt quæ habet à cap. 5. & 6. & 1. p. lib. 1. de Præd. cap. 11. & ſequent. Cum Suario ſentit Theodorus Smiſing. tract. 3. d. 6. q. 7. nu. 360. & 361. & 367. Et ſanè contra eundem Vaſquez militat, quod tradit de impoſſibilitate ſeruandæ legis Moyſis ſine virtute Gratiæ, quam ipſe ſupernaturalem fore fatetur: vt videre eſt d. 189. cap. 18. & nos ex Auguſtino ſæpe adduximus citato loco cap. 13. libri de Grat. Chriſti. Vnde ſumitur ratio contra Vaſquium manifeſta. Si enim notitia legis diuinæ, & naturalis contenta in tabulis Moſis, à doctore expoſita & declarata cum auxilio Dei competenti niſi ſit ſupernaturale, non ſufficit ad bene operandum; quomodo lumen naturæ, etſi illuſtrius, & concurſus naturalis, etſi maior, citra opem Gratiæ in hoc rerum ſtatu in quo homines ad Gloriam ordinantur erit ſufficiens ad rectè operandum, & viuendum?

Itaque neque Suarez cum Auguſtino, neque Vaſquez omnino ſentit. Sed propiùs ad Au-

gustinum Vasquez accedit. Sentit enim nullum opus rectum, & ex omni parte bonum sine Gratia Christi esse; dissentit tamen in duobus: nam negat hoc auxilium esse veræ Gratiæ: & affirmat ad opus tantùm ex omni parte bonum requiri: perinde ac sint quidam actus boni inchoati, qui auxilio Gratiæ non indigeant. Suarius longiùs ab Augustino recedit cùm negat ad actus bonos morales Gratiæ auxilium necessarium esse: esséque eos intra facultatem naturæ, & medium illud genus actuum admittit. Augustini mens est: non esse hos actus medios naturaliter bonos: qui sint boni, ex Gratia Christi supernaturali bonos esse: Quæ tamen non sit Gratia sanctificans, sed inchoata: & transiens.

Hanc verò Augustini sententiam sic à nobis expositam multi magnique Patres, authorésque sequuntur. D. Gregorius Moral. lib. 22. cap. 5. & præclarè ad mentem Augustini lib. 2. in Ezechiel. Homil. 16. D. Bernardus. De Grat. & lib. arb. & serm. 1. in Annuntiatione: & omnino expressè sermone 30. in Cant. & serm. 51. Prosper de vocat. Gent. lib. 1. cap. 7. vel 3. & cont. Collat. cap. 3. & 19. & 22. & 28. Et epist. ad Ruffin. & ad Demetr. & ad 3. obiecta Gallo-

rum. Fulgent. lib. de Incarn. & Grat. cap. 12. 16. 17. 25. Petrus Diacon. de Incarn. & Grat. cap. 6. Paulus Oroſ. Dial. de lib. arb. Anſelm. lib. de Concord. p. 3. col. 4. & in fine illius partis. Iſidor. lib. 2. ſent. cap. 5. & lib. de differ. ſpirit. cap. 27. Richard. Victor. tract. 1. de ſtatu inter. homin. p. 1. cap. 33. Eam ex Auguſtino deſumpſit Concilium Arauſicanum cap. 9. & 18. & 20. & 26. Probant Summi Pontifices Innocent. epiſt. 26. ad Concil. Carthag. quæ eſt apud Auguſt. epiſt. 93. Celeſt. epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ. & apud ipſum Zozimus. & Concilium Africanum. Ex ſcholaſticis 22. citat Vaſquez d. 190. cap. 2. & inter eos Gregor. Arimin. in 2. diſt. 39. q. 1. A. 1. quo nemo quidem meliùs Auguſtinum intellexit, & expoſuit.

ARTICVLVS V.

Contra ſententiam Auguſtini argumenta quædam proponuntur & ſoluuntur.

PRIMVM argumentum petitur ex origine tantæ neceſſitatis Gratiæ, vt ſine illa nullus actus honeſtus in hoc ſtatu fieri poſſit: negata enim huiuſmodi neceſſitate euertitur propoſita ſententia.

Igitur non Augustino tantùm hæc quæstio negotium facessit, sed aliis etiam aliarum sententiarum authoribus, qui omnes tenentur reddere rationem, cur Gratia tam sit necessaria ad actus quos negant sine illa fieri posse. Itaque Vasquez & Aluarez, qui aiunt omne opus completè bonum Gratiâ indigere, in hoc etiam vehementer laborant. Bellarminus item & alij, qui cum eo sentiunt, nullam vel leuissimam tentationem vinci sine Gratiæ auxilio, in hoc non mediocriter sudant. Suarius tandem eiúsque sectatores, dum aiunt nullam grauem tentationem sine Gratia vinci posse, in assignanda ratione huius necessitatis mirè torquentur. Quare quo se illi modo expedient, eodem se expedient Augustiniani, qui tantùm necessitatem magis extendunt, ad plura scilicet obiecta. Vnde si in paucis datur ratio euadendi, facile est ad multa illam extendere.

Bellarm. De lib. arb. lib. 5. cap. 7.

Súarez tom. 1. de Grat. lib. 1. cap. 24. cũ multis quos citat.

Suar. vehemẽter hac in re laborat cap. 24.

Igitur tres sunt modi soluendi quæstionem. Omnes eò recidunt, vt dicant esse in nostra natura tantam ad illos actus, quos quisque negat sine Gratia fieri, difficultatem, vt ex ea impotentia quædam moralis existat: ad quam tollendam necessaria omnino sit Gratia. At in explicanda ista impotentia morali maximè au-

thores inter ſe diſſident & pugnant. Quidam aiunt eſſe ſolam difficultatem, quæ cùm ſumma ſit, impotentia dicitur. Sed hic modus durior eſt, quia ex eo ſequitur Gratiam non eſſe neceſſariam niſi ad facilè operandum, ac per eam tolli ſolam difficultatem, non verò conſtituere potentiam in actu primo potentem operari. Vaſquez verò ait eſſe veram impotentiam moralem: non tamen antecedentem, ſed conſequentem, ne tollatur libertas: quam ſic format. Deus, inquit, præſcit quid futurum ſit homine poſito in talibus circunſtantiis ad operandum, & videt eum ex infirmitate non eſſe operaturum: tum ex eo quod videt mouetur ad eum iuuandum congruo auxilio. Sed miror homini acuto & docto hanc ratiocinationem placere potuiſſe. Vnde enim videt Deus hominem non eſſe operaturum, inde naſcitur ratio non operandi: quæ ſanè ipſa eſt impotentia quam inquirimus: & ſupponitur omnino ad præſcientiam, cùm ſit illius obiectum.

Idcirco Suarius fatetur huiuſmodi impotentiam verè dari in homine ad vincendas tentationes graues: eámque eſſe veram & omnimodam moralem impotentiam. Sed eum ego ſic

refuto.

refuto. Impotentia quæ tantùm eſt moralis, non eſt omnimoda, nec ſimpliciter impotentia: nam dum integra eſt phyſica potentia datur poteſtas ad agendum: ergo non eſt vera impotentia niſi quæ aliquid phyſicum amittat. Deinde vrgeo: quia vel ante auxilium ad tentationem grauem voluntas eſt potens, vel non? Si eſt potens, iam eſt potentiâ phyſicâ potens: ſi non eſt, iam illa impotentia tribuetur Deo non danti auxilium. Addo argumento, quòd Suarius in natura lapſa admittit vires omninò integras naturales, imò & morales; non vult enim eſſe vllo pacto debiliores quàm in pura natura. Vnde ergo colligit iſtam impotentiam moralem? cùm præſertim dicat poſſe nos ex concurſu naturali bene operari? niſi fortè velit, vt in ſtatu puræ naturæ nulla tentatio grauis ſine Dei ſpeciali auxilio vinci poſſet: quod cùm Deus dare non teneretur, quod eſſet non debitum, certè illa natura mediis ad rectè viuendum deſtitueretur. Si autem poſſet tum cum auxilio naturali vincere grauem tentationem, cur in ſtatu ruinæ non poterit, cùm habeat eaſdem vires in opinione Suarij?

Quid ergo in re occultiſſi na dicendum? Facilius & honeſtius eſſet rem fateri, modum

ignorare. Sed nolunt hac ratione Scholastici quæstionibus respondere. Quare id ego ex Augustino dixerim: in nobis pro statu naturæ lapsæ dari ante Gratiam impotentiam totalem moralem ad rectè operandum, per quam tollitur explicatus vsus potentiæ physicæ atque ob id nobis esse necessariam Gratiam: non tantùm vt auferatur difficultas, & facilè operemur, sed vt simpliciter & omnino operemur. Huiusmodi autem impotentiam ideo non tollere libertatem, quia non est ab intrinseco, nec tollit aliquid physicum à voluntate: sed nascitur ex pœna peccati originalis, fitque à concupiscentia impediente explicatum vsum libertatis ad bonum: qua nos iam ratione explicauimus proxima quæstione de libertate & necessitate peccandi. & iterum explicabimus in confirmatione thesis superioris, in qua ex Augustini doctrina statuimus hominem in statu ruinæ non solùm fuisse spoliatum gratuitis, sed etiam vulneratum in naturalibus. Itaque hæc impotentia componitur ex propensione naturaliter ob peccatum quodammodo insita ad malum ob fomitem peccati, & ex priuatione auxilij Gratiæ, quod per peccatum originale subtractum est. Atque hac tandem ra-

Ita Suarez lib. 1. cap. 24. num. 30. cont. Pelagium ex Aug.

tione explicant huiusmodi impotentiam Bellarm. lib. 5 de Grat. & lib. arb. cap. 5. ad 3. in 1. solutione. & Vega de iustif. q. 12. & Suar. lib. 1. cap. 24. nescio quàm ad suam de viribus voluntatis in statu ruinæ, & puræ sententiam cohærenter.

Igitur necessitas Gratiæ summa est, quia sine illa vinci non potest illa inclinatio & pronitas ad malum ex concupiscentia: nec tamen hoc tantùm est principium necessitatis, sed item huiusce status naturæ lapsæ conditio, quâ sumus conditi ad finem supernaturalem: nam ex hoc sequitur necessariam esse Gratiam & auxilium superioris ordinis: quod cùm nobis nullo modo debeatur nostris meritis habere non possumus. Quæ sunt omnia ex Augustino deprompta & conformia iis quæ docet multis in locis, maximè lib. de Cor. & Grat. cap. 10. & 11. & 12. & lib. de Bono Perseu. cap. 7. & lib. de Nat. & Grat. cap. 50. & 55. & lib. 14. de Ciuit. cap. 11. & in Enchir. cap. 30. & 31. & aliis quos citauimus superiori disputat. de libert. & necessit. peccandi. Quo sensu dixit author Hyppogn. lib. 1. *Amissam esse per peccatum Adæ possibilitatem non peccandi.* Idem habet Prosper ad 5. obiectionem Vincent. & in lib.

ſentent. ſent. 52. & Fulgentius de Incarnat. & Grat. cap. 12. & 13. & 19. & Gregor. & Bernard. infrà tractatu vltimo citandi. Confirmat Concil. Arauſic. cap. 1. & cap. 13. & cap. 25. dicens: *Per peccatum ita fuiſſe attenuatum & inclinatum liberum arbitrium, vt neque diligere Deum ſicut oportet, neque propter Deum operari poßit.* Quod item tradit Concil. Tridentinum Seſſione 6. cap. 1. Quo etiam modo loquitur Celeſtinus Epiſt. 1. Can. 9. & epiſt. ad Gall. cap. vltimo, & apud eum Zozimus Papa. Huc pertinent, quæ de neceſſitate orationis habent Patres, à quibus tantoperè monemur, vt à Deo contra omne peccatum Gratiam poſtulemus. Quæ videri licet apud Vaſquez d. 189. cap. 11. & Suarez lib. 1. de neceſſitate Gratiæ cap. 26. num. 9.

Secundum argumentum eſto: Si actus nullus rectus, & bonus ſine Gratia fieri poteſt: & non eſt debita Gratia: ſequitur niſi ea adſit hominem non peccare omittendo actum, vel eliciendo contrarium, & omnino carere culpâ quia caret poteſtate ad vitandum peccatum. iuxta doctrinam Auguſtini quam propoſuimus in diſputatione ſuperiori. Quod tamen nemo Theologus admiſerit. Huic argumento

nos eo loco ex Augustini doctrina respondimus. Sed iterum proponimus, vt quid cæteri dicant videamus: & quàm aptè demum soluerimus appareat. Ac primum huiusmodi argumentum vrget eos, qui vel ad omnes etiam leues, vel ad graues tantùm tentationes Gratiam omnino necessariam putant: in quo cuncti soluendo mirè torquentur. Sunt qui dicant cum Aluarez satis esse ad potestatem vitandi peccata, & libertatem peccandi, quòd cum auxilio Gratiæ vitare possimus. Vnde simpliciter dicendum, quòd possumus resistere tentationi, quòd possumus vitare peccata, quia possumus per Gratiam: nam sicut dicimus posse nos, quòd per amicos possumus, ita dicendum posse nos, quod per Gratiam possumus. Ac ita respondet Aluarez lib. 6. d. 54. ex doctrina, vt ait, Angelici Doctoris.

Hæc tamen solutio impugnatur à Suario lib. 1. cap. 24. Et sanè ea est difficilis: supponit enim semper & omnibus adesse Gratiam, quæ certè debita non est. Deinde quia potest contingere, inquit Suarez, vt homo habeat ignorantiam inuincibilem Gratiæ, & non sit præuentus ab illa, quo casu tentatus cadet: ergo peccabit. Suarez igitur aliam excogitat. Ea ta-

men ſpecioſa eſt, ſed nec idonea, nec firma. Ait enim: eſſe ante Gratiam impotentiam moralem, non autem phyſicam: atque adeo non eſſe hominem ſimpliciter impotentem, cùm phyſicè poſſit, etſi moraliter non poſſit. Quam doctrinam ſuprà tetigimus. Deinde addit: illam tentationem, de qua loquitur, grauem, in quolibet inſtanti eſſe tantùm leuem, & in tota tantùm duratione fieri grauem, atque adeo in ſingulis inſtantibus vinci poſſe ſine Gratia, in toto tempore non poſſe. Sed neutrum placet. Primum, quia potentia phyſica voluntatis non eſt ſatis ad vincendam illam grauem tentationem, cùm non ponatur in actu primo, id eſt expedita ad operandum per aliquid phyſicum & innatum, ſed per auxilium Gratiæ: ergo ante illud vincere non poteſt tentationem. Secundum eſt manifeſtum effugium & facilè præcluditur. Nam ſi ea tentatio ſit inſtantanea, & grauis, vti opinor fieri poteſt, corruit tota Suarij argumentatio. Præterea vrgendo veniamus, ad inſtans in quo tentatio grauis ſit: in complemento illius temporis quæram ex Suario, vtrum poſſit an non poſſit ſine Gratia vinci tentatio? tum vtrolibet dato cedet Suarius arguenti.

Huic igitur difficultati tum pares erimus, cùm æthercam illam lucem puriſſimam hauriamus: nec enim in qua nunc verſamur caligine ſatis ad illam ſoluendam videre poſſumus. Interim ex tradita ſuperiùs doctrina dicendum; in nobis eſſe eiuſmodi impotentiam, ad quam tollendam opus ſit Gratia: qua ſine nihil nos honeſti agere poſſe: ſed aliud eſſe benè agere, aliud peccare: itaque ex nobis peccatum agere poſſe, cùm peccatum ſit defectus, atque adeo ſit noſtræ poteſtatis: ad id verò non vtimur auxilio Gratiæ. Quod autem iſtud ſit neceſſarium ad vitandum peccatum vt peccetur in eo quod vitari poteſt: id iam ſuperiori quæſtione ſoluimus: dicendo ſatis eſſe vitare peccatum peccato, vt nullum in indiuiduo vitari non poſſit.

Tertium ſit: Homines infideles ſæpe actus heroïcos fortitudinis & aliarum moralium virtutum edunt ob prauos fines: & ex inordinato affectu multa eáque ardua patiuntur: v. g. ij qui olim mortem pro patria oppetiuerunt, quos refert Tullius in Tuſculanis, & cuiuſmodi multos in hiſtoriis fuiſſe legimus: videmúſque ab hominibus impiis plurima perpeſſu aſpera tolerari: quæ cùm poſſint naturæ viribus ſu-

perari, & ex prauo fine vinci, cur non poterunt parua & honesta opera naturæ cõsentanea, latu non aspera, factu facilia ex recto fine fieri? Respondetur: longè aliud esse operari ex humano affectu, & prauo fine: ac operari ex motiuo bono, & honestatis amore; nam illud nobis naturale est: & illæ difficultates non excedunt terminos virium naturalium, vincíque possunt ob motiua, finésque naturales & inhonestos: siue ex vana gloria, siue ex cupiditate, siue ex obstinatione induratæ voluntatis sumantur. At verò istud cùm sit alterius generis ex recta intentione & debito fine purioris & altioris, intra naturæ corruptæ vires minimè continetur. Quare non est ratio difficultatis in officio, aut actione, sed in altitudine intentionis, & rectitudine finis: ad ídque omnino necessaria Gratia est. Qua de re optimè Augustinus lib. de Patientia cap. 17. respondens eidem obiectioni: *Qui hæc*, inquit, *dicunt, non intelligunt, & quemque iniquorum tantò esse ad quæcunque mala perferenda duriorem: quantò in eo maior est cupiditas mundi: & quemque iustorum tantò esse ad quæcunque mala perferenda duriorem, quantò in eo maior est Charitas Dei. Sed cupiditas mundi initium habet ex arbitrio volun-*

voluntatis, progressum ex iucunditate voluntatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis. Charitas autem Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, &c. Et cap. 24. *Quando voluntas suâ cupiditate rapitur, quantò iucundius æstimat quod habere, vel conseruare appetit, tantò tolerabilius perfert, quod minus sibi est ad perferendum, quàm aliud ad patiendum. Quicquid enim illud est, ex creatura est, cuius nota voluptas est, quodammodo enim familiari contactu, atque connexu ad experiendam eius suauitatem adiacet amanti creaturæ amata creatura.* Et pergit cap. 35. *Voluntas autem Creatoris de qua scriptum est: Et torrente voluptatis tuæ potabis eos, alterius generis est.*

Imò retorquetur argumentum contra Suarium & sequaces: quia si ex eo quòd huiusmodi infideles grauissima quæque ob malum finem perferunt, sequitur posse item eos honestè operari: manifestè etiam deducitur posse hominem fidelem sine Gratia vincere tentationes graues, in quibus minor est, quàm in tot arduis tolerandis difficultas. Hoc tamen ij nolint admittere: ne periculosum aliquid in fidem moliantur. Aliud verò quod solet afferri de hæretico ex obstinata voluntate pro

ſuis erroribus moriente ſoluitur, dicendo ex prauo animi affectu accidere hæreſi pertinaciter adhærentis: cuius eadem quæ de homine libidinum æſtu incitato, ratio eſt habenda.

Quartum & vltimum ſit. Ratio negandi præcipua Auguſtino, eſt deſumpta ex defectu boni finis: quem non putat ab homine infideli adhiberi poſſe citra Gratiã ad opus ex obiecto & officio bonum. Hæc autem non videtur idonea, nam & liberè ac ſine fundamento aſſumitur, & dura eſt ac difficilis: cùm finis honeſtus non tam ſit extra vires naturæ, vt non poſſit naturaliter adhiberi: nec neceſſe ſit, ad Deum ſupernaturali, imò nec naturali lumine cognitum opus referri, vt bonum euadat, cùm ſatis ſit ob naturalem operis recti honeſtatem fieri: quod ipſum eſt indirectè propter Deum operari. Ecquis autem neget eſſe hunc modum agendi intra facultatem naturæ? Ita argumentatur Suarius lib. 1. de neceſſitate Gratiæ cap. 6. nu. 19. Cui tamen optimè reſpondetur, primùm, rationem finis honeſti neceſſariam omnino eſſe ad honeſtatem operis. Vt ſit autem honeſtus finis, oportere vt ad vltimum finem referatur, non ſiſtendo

in creatura, qua non eſt fruendum: ſed vtendum tantùm; ídque Auguſtinum voluiſſe. An verò ad hoc ſufficiat operari propter honeſtatem ipſius operis, non admodum refert ad quæſtionem: cùm id prorſus exigatur, referri ad vltimum finem. Vtcunque tamen ſit, certè non videtur hoc poſſe ſine Gratiæ auxilio fieri: cùm modus iſte operandi ſit nobiliſſimus, & puriſſimus, atque adeo ſuperioris ordinis, & ſupra vires limitis corruptæ naturæ: ad quem certè, nequeat ſine auxilio Gratiæ peruenire. Vnde ratio ex proximo argumento ſumpta in Suarium intorquenda: & retorquendum exemplum victoriæ tentationis grauis: nam ea ſine Gratia vinci non poteſt, operando ex bono fine, & tamen ex alio malo motiuo, & ſine inhoneſto poterit euitari, qua ratione auarus vitabit cupidinem coitus, auri cupiditate. Igitur quomodo dirigendum opus in Deum ſit non admodum intereſt: id intereſt, vt ad eum referatur ſiue directè, ſiue indirectè, de quo non multum curat Auguſtinus. Vnum omnino tenendum, vt cùm id fit ex Gratia fiat, propter operis defæcatam puritatem. In hoc præſertim ſtatu naturæ lapſæ, in quo lumen ingenij hebetatum, & virtus arbitrij infirma-

ta: & in quo non admittuntur actus honesti medij naturalis bonitatis.

Quòd si vrgeas ex opinione Vasquij, & vt aiunt Scoti, & aliorum, dari actus indifferentes in indiuiduo: atque adeo esse opera media inter bona & mala, quæque Gratia non indigeant, nec tamen sint peccata. Respondeam negando huiusmodi actus in indiuiduo indifferentes. Quæ est Augustini perspicua constánsque sententia: quemadmodum nos aliàs ex instituto docebimus: nec verò alienam eam à mente Scoti quis existimet: nam etsi Scotus prima specie contradicere videatur, re sanè cum Augustino consentit: vti nos in tractatu de Gratia & Prædestinatione Conimbricæ dictato latè exactéque ostendimus.



QVÆSTIO III.

De differentia gratiæ in statu naturæ integræ, & lapsæ.

CAPITALIS hæc quæstio est, & vnde magna ex parte, aliæ, quæ de efficacia gratiæ, & libertatis cum ea concordia, & perseuerantiæ dono, excitantur, pendent; quam quòd audio vehementi hodie animorum contentione agitari, ea minimè omittenda fuit: cùm præsertim variis huius opusculi locis hac ita de re sim locutus, vt videar auxilia ista auctore Augustino distinguere, quod quatenus verum sit, oportet accuratiùs explicare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Hæc auxilia gratiæ aut vix ab Augustino, aut non satis distingui videri.

ETSI Augustinus sæpè, ac semel in lib. de Cor. & gratia operosè, huiusmodi adiutoria videatur distinguere: si tamen effectus vtriusque signáque pendantur, specie quidem multùm, re parum, aut nihil differre videbuntur. Quod hisce oblatis locis, & sumptis inde lib. de Cor. & Grat. c. 11. & 12. lib. de nat. & Grat. à c. 43. in Enchir. c.

105. & 106. & 107. lib. de Dono Perseu. c. 7. lib. 11. de Genesi ad lit. c. 4. lib. 3. de lib. arb. c. 5. lib. 14. de ciuit. c. 13. & 27. epist. 106.

argumentis conficitur.

Primum sumitur ex loco illo libri 12. de Ciuit. c. 9. vbi Augustinus duos præcipuos gratiæ medicinalis hominis lapsi, effectus gratiæ Angelorum attribuit. Alter est, esse rectè operandi principium, cui debeatur meritum: vt non naturæ & arbitrio insitum, sed à gratia donatum esse videatur. Alter, esse facem charitatis à Spiritus sancti igne decisam, quâ conceptâ voluntas diuinitùs inflammetur. Vtrumque locus repræsentat. Sic enim Augustinus:

lib. 12. de Ciu. Dei c. 9.

Si boni Angeli fuerunt priùs sine bona voluntate, eámque ex se ipsis Deo non operante fecerunt. Ergo meliores à se ipsis, quàm ab illo facti sunt? Absit. Quid enim erant sine bona voluntate nisi mali? Aut si propterea non mali, quia nec mala voluntas iis inerat (nec enim ab ea, quam nondum cœperant habere defecerant) certè nondum tales, nondum tam boni, quàm esse cum bona voluntate cœperunt. Aut si non potuerunt se ipsos facere meliores, quàm eos ille fecerat, quo nemo melius quicquam facit: profecto & bonam voluntatem qua meliores essent, nisi operante adiutorio creatoris habere non possent. Vbi docet Angelos nulla ratione sibi tribuere potuisse, vel primam bonam voluntatem: vel bonæ voluntatis incre-

mentum, vt & id quo boni esse inciperent, & quo meliores redderentur, Deo deberetur, ne illa admitteretur conclusio: *Ergo meliores à se ipsis, quàm ab illo facti sunt.* Quam Augustinus horrore quodam excludit. En primus effectus. Adest secundus: *Confitendum igitur est cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verùm etiam de sanctis Angelis posse dici, quòd charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum sanctum qui datus est eis.* Ac ne excipias, de Gratia habituali sanctificante, cum qua sunt conditi Angeli, vtrumque intelligendum: præterquam quòd Augustinus loquatur de incremento Gratiæ, quo melior quis efficitur, ac non nisi per actus merendo efficitur: occupatur obiectio aliis duobus locis, qui ad actualem gratiam pertinent. Nam in concion. 2. in Psal. 70. loquens de Angelis: *Tibi* ait *debent quod sunt; tibi debent, quod viuunt; tibi debent, quod iusti viuunt.* Et lib. 13. Confession. c. 3. de angelica creatura. *Vt & quod vtcunque viuit, & quod beatè viuit, non deberet nisi gratiæ tuæ.* Hinc illa in rem nata sententia. *Ne putes hominem solum pertinere ad gratiam Dei? Quid erat Angelus antequam fieret? Quid est Angelus si deserat qui creauit?*

Conc. 2. in Psalm.

lib. 13. Confes. c. 3.

Secundum argumentum ducitur ex dono perseuerantiæ: quod non minùs est à Deo in statu naturæ lapsæ, quàm fuit in via Angelorum. Vnde vtrobique maioris adiutorij effectus fuit, quod ipsum maius adiutorium bonis Angelis datum fuisse perspicuè Augustinus testatur. Vnde noua vis additur argumento: nam si Gratia in statu ruinæ ideo diuersa est, quia maius auxilium est. Si Gratia viæ Angelicæ ideo efficax fuit, quia maior donata est Angelis bonis, eiusdem profectò cum illa gratia status ruinæ, rationis erit. Hoc autem manifestè docet Augustinus eodem lib. 12. de Ciuit. c. 9. agens de casu malorum & statu bonorum Angelorum, & huiusce causam diuersitatis inquirens. *Aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quàm illi qui in eadem perstiterunt. Aut si vtrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adiuti ad eam beatitudinis plenitudinem, vnde se nunquam casuros certissimi fierent peruenerunt.* Qui sanè inuictus est locus ad probandum maius auxilium datum fuisse Angelis bonis, quàm malis: cùm *amplius* dicuntur *adiuti*. Nam Augustinus de Angelis bonis adhuc in via loquitur: cui beatitudo successit, ad quam post casum cæterorum

Lib. 12. Ciuit. c. 9.

rum

rum peruenerunt:& non nisi *ampliùs adiuti* peruenerunt. Eâ verò phrasi significatur auxilium Gratiæ transeuntis, non sanctificantis, quod par esse supponitur ab Augustino, dum ait, *æqualiter boni*. Nec mirum est Augustinum maius adiutorium Gratiæ astruxisse, qui non dubitauit asserere Angelos malos minus Gratiæ amoris diuini, quàm bonos in sua creatione accepisse. Nam hæc est prima dilemmatis pars: *Aut minorem acceperunt amoris diuini Gratiam.* Quid ergo mirandum, si minùs actualis auxilij acceperint? cùm durius fortasse sit condi inæquales in Gratia, quàm æqualiter conditos inæqualiter iuuari? Ex quo item patet de viâ vtrobique sermonem esse: nam si accepta inæqualis in creatione Gratia ad initium viæ pertinebat, nec tamen idcirco ab Augustino excluditur: cur inæquale adiutorium in cursu ante finem beatitudinis ad viam non pertinebit? nec enim minus officit liberi arbitrij potestati maius auxilium transiens, quàm maior Gratia sanctificans? vnde non minus timendum merito liberi arbitrij à maiore auxilio, quàm à maiore infusa charitate. Igitur qui Angeli steterunt, quanquam arbitrio suo steterint, maioris virtute auxilij perseuerarunt: atque adeo eorum Perseuerantia

cum Sanctorum nostrorum Perseuerantia eiusdem & rationis est & Gratiæ. Ita docet Augustinus concione 2. in Psalm. 32. *Non à se,* inquit, *cæli* (quo nomine Angelos intelligit) *solidati fuerunt, nec ipsi cæli firmitatem sibi propriam præstiterunt. Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Non habuerunt aliquid ex se, & tanquam supplementum à Deo acceperunt. Spiritu enim oris eius, non pars, sed omnis virtus eorum. Quid est autem* addit *solidatos esse, nisi habere stabilem & firmam virtutem?* Et ne vlla superesset dubitatio pergit eundem locum Apostolis accommodare, ac eorum Perseuerantiam iisdem omnino verbis, eadem ratione probare: vt idem in vtrisque effectus eandem vtrorumque causam fuisse ostenderet.

Concione 2. in Psal. 3.

Tertium & efficacius argumentum esto. Illa est genuina auxilij integræ naturæ nota: quòd erat tantùm *sine quo non:* atque adeo donabat posse operari, & manebat in arbitrij potestate, ita vt æquè accipi posset, & reiici pro libito voluntatis. At hæc ipsa nota in auxilium Gratiæ sanantis propriè omnino quadrat, ergo ea diuersa non est. Probatur assumptio loco Augustini singulari: & non paucis idoneis aptis-

que ſententiis. Demus has primùm. Deinde loco vtemur. Lib. de Grat. & lib. arb. cap. 2. de homine poſt lapſum intelligit illud Eccleſiaſt. 15. *Reliquit illum in manu conſilij ſui.* & lib. 50. Homil. cap. 12. *In tuo arbitrio Deus poſuit cui pares locum Deo, an diabolo.* Et infrà de homine à ſatana tentato: *Deo auxiliante noſtrum eſt vel eligere, vel repudiare quod ſuggerit.* Dixerat enim proximè. *Cùm Deus poſuerit homini in poteſtate non conſentire ſatanæ.* Et lib. de nat. & Grat. cap. 26. *Deus non deſerit, ſi non deſeratur, vt piè ſemper, iuſtéque viuatur.* & tract. 2. in Ioan. *Opus eſt vt tu non deſeras, & non deſereris.* & lib. de ſpir. & lit. cap. 34. *Conſentire vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, propriæ voluntatis eſt.* Quod eo capite bis inculcat. Ille tamen eſt illuſtrior & validior ad rem probandam locus, vbi Auguſtinus querelas Donatiſtarum refutat, indignantium cogi ſe pœnis ad amplectendam Catholicam Fidem: auferríque ſibi liberam eâ ratione profitendi poteſtatem. Vtitur enim exemplo Gratiæ efficacis; vt oſtendat, quemadmodum illa liberæ electioni non detrahit, ita nec illam animaduerſionem quicquam officere plenè eligendi facultati. Sententia huiuſmodi eſt. *Si tibi*, ait ad Petilianum, *proponam*

Lib. de nat. & Grat.

Lib. 50. Homil.

Lib. de nat. & Grat.

Tract. 2. in Ioan.

Lib. de ſpir. & lit.

Lib. 2. cont. Petilianum. *quæſtionem, quomodo Pater attrahat ad Filium homines quos in libero dimiſit arbitrio, fortaſſe eam difficilè ſoluturus es. Quomodo enim attrahit, ſi dimittit, vt quis quod voluerit eligat?* Tum: *ſi ergo fieri poteſt, vt quos in libero dimiſit arbitrio attrahat tamen ad Filium Pater: ſic fieri poteſt, vt ea quæ legum coërcitionibus admonentur, non auferant liberum arbitrium.* Ita lib. 2. cont. Petilianum cap. 84. vbi notanda phraſis *in libero dimiſit arbitrio*, qua ſolet Auguſtinus ſummam voluntatis liberæ poteſtatem, & indifferentiam ſignificare. Imò illâ, vel ei geminâ ſolet explicare Adami ante lapſum libertatem, nam ait

Lib. de Cor. & Grat. *Perſeuerandi ei liberum fuiſſe commiſſum arbitrium: Et relictam fuiſſe voluntatem ſuam.* Vnde conſtat eodem modo à Gratia & excitatum, & adiutum: atque adeo nullum inter haſce Gratias diſcrimen fore.

Lib. 12. de Ciuit. c. 6. Id tandem nobili confirmatur ab Auguſtino lib. 12. de Ciuit. cap. 6. adducto exemplo. *Contingat quippe duos æqualiter affectos animo & corpore videre vnius corporis pulchritudinem: quâ visâ vnus eorum ad illicitè perfruendum moueatur: alter in voluntate pudica ſtabilis perſeueret.* Admiſſâ poſitione, quærit rationem, *cur vnus conſentiat, alter diſſentiat?* Tum: *Quid*

aliud, inquit, *apparet, nisi vnum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere?* Rémque omnino premens. *Vnde*, ait, *nisi propriâ voluntate? vbi eadem fuerat in vtroque corporis & animæ affectio?* ac, vt omnem aliàs euadendi viam præcluderet, adiicit : *Amborum oculis pariter visa est eadem pulchritudo: ambobus pariter institit occulta tentatio.* Ecce in voluntate radix, & principium operandi, & non operandi : non in Gratia : quæ tamen ab Augustino debuit supponi : vt sermo esset de voluntate ad vtrumque potente; nam certè ad resistendum Gratiâ opus erat : quare cùm alter restitit, Gratiæ ope restitit : nec alteri qui cecidit Gratia defuit qua resisteret, si vellet, cùm in eodem omnino ambo statu, & prorsus æquali esse supponantur. Quòd verò Augustinus loquatur de statu naturæ lapsæ, manifestum est, cùm dicat vtrumque carnis pruritu moueri, ac internâ cupidine incitari : résque ipsa proposita suadeat de communi hominum statu post ruinam sermonem esse, quòd tam sit exacta vtriusque & accurata in æqualitate positio : quo indicat agi non de illo statu naturæ integræ, in quo vti omnes æquales erant, ita non erat necessaria tam operosa industria exæquandi.

His itaque locis exemplóque conficitur, Gratiam in hoc lapſæ naturæ ſtatu tam eſſe in poteſtate voluntatis, vti erat Gratia integræ erectæque naturæ: cùm vtraque & eoſdem per ſe effectus in voluntate efficeret, & voluntas vtraque eadem ratione modóque vteretur: vnde ſublata diuerſitatis radice conſtat, vel non eas inter ſe diſtingui, vel certè longè aliter, quàm communiter creditur, diſtingui.

ART. SECVNDVS.

Auxilium Gratiæ ſtatus integri, omnino diſtinctum ac diuerſum fuiſſe ab auxilio Gratiæ ſtatus ruinæ, Auguſtino authore ſtatuitur.

DVOBVS quaſi quibuſdam cardinibus tota de Gratiâ moles nititur apud Auguſtinum, & voluitur. Alter eſt Gratiæ à natura in omni ſtatu diuerſitas. Alter, Gratiâ iam ſupra naturam inductâ, vnius Gratiæ ab altera pro ratione ſtatuum diſtinctio. Vtrumque perſpicuè, accuratéque tradidit: nihil vt in Auguſtino illuſtrius, nihil munitius reperiatur. Et quidem duo hæc præſidia ad Gratiæ defenſionem patrono quærenda: ne aut integra natura ſe ſibi ſatis ad meritum gloriámque putaret, ſi Gratiâ non indigeret: aut ſi non aliâ, quàm

integritatis Gratiâ indigeret, erectam ſe & valentem poſt lapſum, vulneráque putaret, nec Chriſti medici opem imploraret, proindéque virtus Crucis euacuaretur.

Igitur Auguſtinus duplicem Gratiæ formam aſtruxit. Alteram, quæ naturæ adiutorium integræ: Alteram, quæ lapſæ remedium foret. Illam, quæ comitaretur iuuarétque naturam: hanc, quæ erigeret, & ſanaret, mouerétque naturam. Illam ſine qua natura non operaretur: hanc, qua omnino fieret, vt mota natura operaretur. Illam lætiorem ac floridiorem, gaudente naturâ, in ſtatu beatitatis nullis aut triſtibus ignorantiæ vmbris demerſâ, aut peccati ſordibus inquinatâ, aut concupiſcentiæ æſtibus iactatâ, aut ſeruitutis vinculis obſtrictâ, aut ſpinis morſibúſque paſſionum laceratâ. Hanc triſtiorem ob tenebras, ob ægritudines, ob infirmitates, ob moleſtias, ob ſolicitudines, ob pugnas motúſque animi turbulentos. Sed potentiorem, quòd proſtratam naturam erigebat, infirmam ſanabat, debilitatam reficiebat, auerſam reuocabat, ſomnolentam excitabat, cunctantem, & languentem, repugnantémque trahebat: & inter tot hoſtes animi & corporis victrix dominabatur: *vt eſſet victoria per Ieſum* 1. ad Corinth. 15.

Christum Dominum nostrum.

Ac primùm diuersas inter se esse has duas Gratiæ formas, pulcherrimo & illustrissimo argumento probatur. Nam Pelagius summa vi contendit naturam erigere, statuere, roborare, sanámque ac valentem inducere: ac negato originali peccato statum ruinæ auferre: ne admittere remedium, opémque Gratiæ cogeretur. Tanti momenti esse putauit ad Gratiam astruendam in vitiis, morbísque naturæ. Vnde patet magna virtus Gratiæ medicinalis: quantóque sit aliâ integritatis illæsæ naturæ potentior: cùm Pelagius crediderit negari posse Gratiam in statu naturæ sanæ, & integræ, at verò in statu naturæ lapsæ negari non posse. Perinde quasi tantùm interesset inter Gratiam & non Gratiam, ac inter has duas Gratias. Pelagius quippe existimabat non opus esse in natura integra: esse verò in lapsa natura Gratiam necessariam; quo declarabat si admitteretur Gratia in erecto statu eam longè debiliorem fore illâ, quæ esset in statu ruinæ: cùm hæc quòd & manifestior & fortior, atque à naturæ vitiis & morbis diuersa, penè manibûs palparetur: alia quòd tenuior & secretior, & vix à natura integra, sanáque distans, vix deprehenderetur.

Con-

Contrà Auguſtinus curas omnes neruóſque ingenij & doctrinæ intendit, vt aſſerto ſecundùm Fidem originali peccato, naturam lapſantem in ſordibus culparum, vitiatam morbis, debilitatam vulneribus, confectam plagis, obtectam caligine, ardentem concupiſcentiâ, prurientem in vitia, ruentem in peccata commonſtraret: vt ſumma vis mali quanta eſſet neceſſitas remedij, quanta futura virtus medicinæ oſtenderet. In quo argumento verſantur toti fermè duo de natura & Gratia, & de Gratia Chriſti libri, in quibus Pelagius eleuando naturæ vulnera Gratiam deprimit, & Auguſtinus cõfirmando miſeriam Gratiam extollit. Diuerſo prorſus vterque conſilio, ſed ad ſuam ſententiam accommodato. Pelagius ne vtrobique Gratiam, admiſsâ neceſſitate, admitteret: Auguſtinus, vt in vtroque ſtatu admiſſâ Gratiâ, aliam tamen integræ, ſanæque naturæ: aliam lapſæ, & infirmæ aſſignaret: vtramque ſuo ſtatui accommodatam: ſano adiutorium, morbido medicinam. Quæ idcirco auxilia diuerſa forent, quòd longè diſpar eſſet ſtatuum conditio: quorum integer, modicâ & congruâ, vbi conſtarent cætera: lapſus, vehementi, & efficaci, vbi ruerent omnia, indi-

Vide ſer. 11. de verbis Apoſt. cap. 2.

geret. In hanc mentem, cùm nihil non præclarum dicat Augustinus: illa sunt omninò præclarissima lib. de nat. & Grat. cap. 43. *De illo homine agimus, qui grauibus est saucius, confossúsque vulneribus.* Cui necessaria *Gratia medicinalis, medicinale Saluatoris auxilium, adiutorium medici potentißimi. Gratia liberatrix, opitulatio Saluatoris.* Gratia *maior & potentior. Quæ præbeat vires efficacißimas voluntati.* Idem fermè est libri de Grat. & lib. arbit. & de perfect. iust. & magnæ partis lib. de Cor. & Gratia argumentum.

Lib. de nat. & Grat. sparsim. Lib. de Cor. & Grat. lib. de Grat. & lib. arbit.

Prima fundamenta huius diuersitatis iecit Augustinus in libris de libero arbit. 1. & 3. & lib. de Ciuit. 12. & 14. & 22. & lib. 2. de nupt. & concup. & in Enchir. & lib. 2. & 3. de Gen. & lit. & serm. 11. & 13. de verb. Apost. & lib. 1. Retract. & 1. lib. imperf. cont. Iul. & lib. oper. perf. 5. contra eundem. In quibus docet Augustinus Adamum in statu innocentiæ in arce libertatis & æquilibrio constitutum, sanum, integrum, sine vulnere, sine næuo, sine concupiscentia, diuino illustratum lumine, & perfusum Gratiâ, & beatum conditum fuisse. Prima verò lineamenta vtriusque Gratiæ duxit lib. de natura & Gratia, vbi propiùs accedens ge-

nuinas notas obſeruauit, contulit, ac diſtinxit: ſtatuítque pro diuerſitate ambarum celebres illas auxiliorum differentias: *ſine quo* & *quo*, cáſque adhibitâ vnâ & alterâ & tertiâ ſimilitudine hominis oculati, & cæci, integri & claudi, veſcentis, & ieiuni, quorum vti diuerſa eſt neceſſitas ita diuerſa eſſe debent remedia, aptè expoſuit. Quâ fermè ratione procedit lib. de perfect. iuſtitiæ, qui liber ei de natura & Gratia geminus videtur.

Lib. de nat. & Grat. cap. 48.

Sed vtramque demum Gratiam formauit, & ſuam vtrique germanam faciem reddidit: lib. de Cor. & Grat. cap. 10. 11. & 12. quæ, accerſitis quibuſdam ex lib. 14. & 22. de Ciuit. Enchir. & de Dono Perſeuer. coloribus, ita illam exprimunt, vt nihil omnino non ad formam modò, ſed etiam ad elegantiam deſideretur. Quorum quòd multa ſparſim per theſes dedimus: ſummam hîc omnium faciemus.

Igitur Gratia hominis integri & ſani erat talis, vt ſine illa rectè operari non poſſet: quòd donabat proximè voluntati poſſe: vt eâ abſente non poſſet voluntas, præſente poſſet. Quod cùm obtineret voluntas, adhuc erat in ſuo æquilibrio, in ſua integrâ in vtramque partem indifferentia eligendi, non inclinata, non pro-

na, ſed erecta, & celſa: ſic vt vſus datæ Gratiæ omnino in poteſtate voluntatis eſſet: atque hæc oblato auxilio vteretur, ſi, & quatenus vellet, non vteretur ſi nollet: expectante Gratiâ voluntatem, & comitante trahentem, non præmotâ & tractâ à Gratia voluntate: ita vt poteſtas ad rectè agendum, Gratiæ, non voluntati; vſus, voluntati potiùs, quàm Gratiæ tribueretur. Hinc illæ Auguſtini ſententiæ. *Illâ Gratiâ demonſtrata eſt potentia liberi arbitrij. Illam Deus reliquit in libero Adami arbitrio.* Fuit adiutorium, *quod deſereret, cùm vellet, & in quo permaneret, ſi vellet. Per quod permanere poſſet, ſi vellet. Quo fiebat, vt haberet iuſtitiam ſi vellet. Et acceperat poſſe perſeuerare, ſi vellet: quod vt nollet de libero deſcendit arbitrio. Sine hoc adiutorio in bono non maneret: Sine hoc bonum tenere non poſſet. Quod deſereret, cùm vellet: in quo permaneret ſi vellet, non quo fieret vt vellet.*

Lib. de Cor. & Grat. cap. 11. & 12.

Tales vires habebat eius, id eſt Adami, *voluntas, quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato, & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat vt dignè tantæ bonitati, & bene viuendi facilitati perſeuerandi committeretur arbitrium: vt ei relinqueretur voluntas ſua: Vt fortiſſimo dimitteret, ac permitteret facere quod vellet. Hæc prima eſt Gra-*

Ibidem.

tia quæ data est primo Adam.

Secunda Gratia Adam ſecundi, & hominis lapſi *maior* erat *&* *potentior.* quia vt donaret poſſe, ſanabat, & erigebat, & roborabat naturam vulneratam, proſtratam, infirmam: ſupplebátque virtute ſuâ, quod rectitudo, & ſanitas, & integritas faciebant: vnde non ſolùm aderat potentiæ promptæ, expeditæ, ac præparatæ, ſed etiam liberabat, & præparabat potentiam: & impedimenta remouebat: itaque non oblata donabat proximum poſſe, ſed etiam inducta faciebat. In quo primùm apparet maior virtus Gratiæ ſecundæ; quia prima ſupponebat potentiam expeditam & liberam: ſecunda impeditam, & ſeruam; prima tantùm explicabat in vſum poteſtatem agilem, & promptam: ſecunda ipſammet poteſtatem ſuopte pondere, tardatam, & oppreſſam expediebat. Quare vel in donando voluntati poſſe, multo maior erat & potentior Gratia ſecunda, quàm prima. Iam verò in ipſo vſu & exercitio, virtus ſecundæ Gratiæ elucebat: nam prima ſiſtebat in ipſa ſui oblatione; & quaſi ſe monſtrans, voluntati annuebat, vt veniret ſi vellet, ſe præſto eſſe: cùm vellet affuturam. At ſecunda ingerere ſeſe, mouere, incitare, ſtimulare, tra-

here, inclinare voluntatem, non relinquendo eam suo illo æquilibrio, & bilance libertatis, nec expectando vt velit, sed ducendo, & inclinando, ac efficiendo vt velit. Hæc omnia docet Augustinus. *Nunc posteaquam* magna peccati *merito amissa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas. Quis nescit hominem sanum, & inculpabilem factum & libero arbitrio atque ad iustè viuendum potestate liberâ constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semiuiuum latrones reliquerunt, qui grauibus saucius confectúsque vulneribus non ita potest ad iustitiæ culmen ascendere, sicut potuit inde descendere. Voluntas ergo ipsa nisi Dei gratiâ liberetur à seruitute, quâ facta est serua peccati, &, vt vitia superet, adiuuetur, rectè piéque à mortalibus viui non potest. De necessitatibus meis educ me. Sub quibus positi vel non possumus quod volumus intelligere, vel quod intellexerimus, volumus, nec valemus implere. Peccato seipse homo vitiauit: vt redeat ad iustitiam opus habet medico. Supplicandum est vt sanetur, & deinceps in sanitate viuatur. Non superbiendum quasi homo eadem potestate sanetur, quâ potestate vitiatus est. Si adest possibilitas vt quid orant? aut à quo malo se liberari orant, nisi maximè de corpore mortis hu-*

Lib. de Cor. & Grat. cap. 12.
Lib. de nat. & Grat. cap. 43.
Lib. 1. Retract. c. 9.
Lib. de perfect. iust. c. 4.
Lib. de nat. & Grat. cap. 23. & cap. 34.
ib. cap. 53.

ius? Vnde non liberat nisi Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur *Deus sanctis suis non solùm dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possent perseuerare, si velint, sed in eis etiam operatur & velle. Tantùm quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, vt ideo poßint, quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur, vt velint. Subuentum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, vt diuinâ Gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduersitate aliquâ vinceretur. Ita factum est vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono adhuc paruo perseueraret per virtutem Dei:* cùm voluntas *primi hominis fortis & sana in bono ampliore non perseuerauerit. Est in nobis per hanc Dei Gratiam in bono recipiendo & perseueranter tenendo, non solùm posse, quod volumus, verùm etiam velle quod possumus: quod non fuit in homine primo; vnum enim horum in illo fuit, alterum non fuit.*

Lib. 12. de Cor. & Grat. c. 12

Lib. de Cor. & Grat. cap. 11.

Iam verò collatâ inter se vtrâque Gratiâ, velut ex mutuo collisu ignis veritatis existit: quo accenso differentiâ vtriusque haud dubia victoria medicinalis Gratiæ prorsus appareat. Igitur Augustinus: *Hæc est*, inquit, *prima Gratia, quæ data est primo Adam: sed hæc*

potentior est in secundo Adam. Prima est enim quâ fit, vt homo habeat iustitiam, si velit. Secunda ergo plus potest, quâ etiam fit vt velit, & tantùm velit, tantóque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate
ibid.c.11. *spiritus vincat. Nec illa quidem parua erat: Hæc autem tantò maior est, vt parũ sit homini per illam reparare perditam libertatem, parũ sit denique non posse sine illa, vel apprehendere bonum: vel permanere in bono, si velit, nisi etiam efficiatur vt velit.* Itaque, *Tantò amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dari Deo placuit, vt non solùm adsit sine quo permanere non possumus, verùm etiam tantum ac tale est, vt velimus.* Quare aptè concludit. Illum *lætiore Gra-*
ibid.c.12. *tiâ* donatum: istos verò *potentiore Gratia indigere.* Causam adhibet. *Nam si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei sine quo perseuerare non possent, manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur vt vellent, inter tot ac tantas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet, & ideo perseuerare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis*
vt

vt possent. Vt autem constet sua cuique Gratiæ forma. Primam Augustinus appellat Adiutorium *sine quo non*. Secundam Adiutorium *quo*. Itaque ait, *Ipsa adiutoria distinguenda sunt. Aliud est Adiutorium sine quo aliquid non fit: & aliud est Adiutorium quo aliquid fit*. Illustrat exemplis. *Nam sine alimentis non possumus viuere: nec tamen cùm affuerint alimenta, eis fit vt viuat, qui mori voluerit. Ergo Adiutorium alimentorum est sine quo non fit vt viuamus*. Hoc quadrat in Adiutorium Gratiæ Adami sine quo Adamus perseuerare non posset. At si nollet accipere, non perseueraret. Nam illa Gratia erat in manu Adami posita: eius nutui intenta: præsto erat, si vellet vti: non incitabat, nec trahebat voluntatem: aderat, offerebat se & expectabat placitum voluntatis; vti declarat exemplum alimentorum, quæ cùm sint ad manum, præsto sunt volenti manum iniicere, non tamen apprehendunt manum, & ad se trahunt, sed vt proficiant debent apprehendi, & sumi à volente manducare. Dant posse, sed vti non tribuunt: cùm vsus à volente pendeat: qui si velit vtetur, si nolit abstinebit. Longè aliud est exemplum alterius Adiutorij. *At verò beatitudo*, inquit, *quam non habet ho-*

mo cùm data fuerit continuò fit Beatus. Adiutorium est enim non solùm sine quo non fit, verùm etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc Adiutorium, & quo fit est & sine quo non fit. Quia si data fuerit homini beatitudo, continuò fit beatus, & si data nunquam fuerit, nunquam erit. Alimenta verò non consequenter faciunt, vt homo viuat, sed sine illis non potest viuere. Hoc conuenire Gratiæ Sanctorum in statu lapsæ naturæ voluit. Quam talem esse dicit, vt eâ positâ omnino sequatur effectus: cuius vsus non sit indifferens, & pendens ab arbitrio dominæ voluntatis: sed operans in voluntate, & trahens secum libentem ad opus voluntatem. Itaque *eâ fit vt velit*, & *tantùm velit vt diligat*, & *vincat*. Parum enim est, *non*
ibid. c. 11. *posse sine illa velle nisi etiam efficiatur vt velit.* Vno vt verbo dicam: differentia in eo est, quod prima Gratia solum dat posse offerendo se potentiæ expeditæ: & ab hac applicatur ad agendum: Secunda præparat potentiam, facítque expeditam: & in illam agendo applicat ad agendum. Vnde in primo statu ratio agendi est voluntas, non sine Gratia; in secundo est Gratia cum voluntate.

Hinc noua & præclara differentia existit,

quâ tanquam notâ diuersitas Gratiæ deprehenditur: quam Augustinus inuexit, & exposuit. Nempe in statu integro oblato auxilio *sine quo non*, cùm actio sequebatur potiores esse partes arbitrij in agendo, quia illud acceptabat Gratiam oblatam, & applicabat ad operandum. At verò in statu deiecto, donato auxilio *quo* primas sibi in operando Gratiam vendicare cùm & potentiam expediret, & præmoueret, traherétque ad operandum. Quare de Angelis, quorum Gratia fuit Adiutorium *sine quo non* vti & innocentis Adami ait Augustinus: *Cecidisse per arbitrium*, & *stetisse per arbitrium*. Quod in arbitrio eorum cùm esset Gratia, eius nutum sequebatur, & ad flexum se libertatis accommodabat. Nam *libertas voluntatis apparuit in Angelis qui diabolo cum suis cadente in veritate steterunt. Sic Deus ordinauit Angelorum & hominum vitam, vt in ea priùs ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium*. Idcirco *meritum* tribuit libero arbitrio, tanquam radici, & rationi operandi, & Gratiam applicanti: quo titulo meritum sui quodammodo iuris faciebat. Itaque Adami innocentis merita *Humana* vocat. *Humana*, inquit, *merita conticescant, quæ perierunt per Adam.* Quæ propria item viuo

Lib. de Cor. & Grat. c. 11. lib. 6. cõt. Iul. c. 21. idẽ dicit.

Lib. de Dono Perseu. cap. 7.

Lib. de Cor. & Grat. cap. 10.

Lib. de Prædest. Sanct. cap. 15.

Lib. de Cor. & Grat. cap. 12.

vocabulo appellat. *Vnde*, inquit, *non glorietur caro nisi de meritis suis?* En *sua* dicit: quæ in eo statu merita homo habiturus. *Quæ quidem potuit habere, sed perdidit.* Hinc qui prædestinari ex Angelis, qui prædestinandi in eo statu ex hominibus *meritis* & *discerni*, & prædestinari ab Augustino dicuntur. Vnde illud, *Non eos iam meritis discernens.* & illud. *Electi sunt per electionem Gratiæ, non præcedentium meritorum.* vbi opposuit electionem prædestinatorum post lapsum ex beneficio Gratiæ: Prædestinationi ante lapsum ex merito ob liberi arbitrij potestatem non sine Gratia. Hinc aliud: *Nunc autem per peccatum perdito bono merito. Meritum* bonum appellat nostrum bonum opus eâ indifferentiâ arbitrij factum. Hinc beatitudinem & Gloriam, quam solet Gratiam in statu lapsæ naturæ appellare *mercedem meriti* vocat, cùm de Angelis & innocente homine loquitur. *Quæ futura*, inquit, *erat homini, sicut facta est Angelis sanctis merces meriti.* Et rursum. *Hanc,* id est immortalitatem, *est acceptura per Gratiam, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum.* Quo indicauit diuersam esse in eo statu rationem Gratiæ à Gratia status ruinæ, cùm illa pateretur meritum assignari arbitrio, quod

Lib. 14. de Ciuit. c. 26.

Lib. de Cor. & Grat. c. 7.

ibid. c. 11.

Ibidem.

In Enchir. cap. 106.

hæc certè minimè permittebat: itaque illa meritum voluntati remittebat, hæc ſibi meritum vendicabat. Videamus ex altera parte Gratiæ differentiam. Primùm: non libero arbitrio tribuitur bonum quod agimus: ſed Deo & Gratiæ: *Deus facit vt velimus bonum. Ille facit vt faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati. Ipſe in nobis velle operatur & currere. Per Gratiam fit homo voluntatis bonæ. Deus operatur vt velint. Nos ergo volumus, ſed Deus operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate.* ideóque lib. de ſpir. & lit. *Bene viuere munus diuinum* appellat. Virtutes, & actiones honeſtas *Dona Dei* dicit lib. de Dono Perſeu. Imò ipſum *non peccare* Diuinum eſſe beneficium affirmat contra Iulianum; vt nihil virtutis libero arbitrio tanquam domino aſſignetur.

Lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 16. Ibidem. Epiſt. 107. ad Vital. Lib. de Cor. & Grat. Lib. de Dono Perſeuer cap. 13. C. 1. & 5. C. vltimo. Lib. 2. oper. imperf.

Iam verò merita è contrario non propria hominum: ſed Dei & Gratiæ habentur, quòd in iis Gratia partes habeat potiores. Vnde Auguſtinus: *Gratia dat ipſa merita cùm datur.* Et rurſum: *Dona Dei ſunt merita noſtra.* Iterum: *Bona merita noſtra non niſi Dei dona eſſe fatemur.* Deinde: *Gratia eſt illis omne meritum.* Quare beatitudinem, quam mercedem meriti dixerat, Gratiam appellat. *Cùm vita æterna*

Epiſt. 107 Lib. 13. de Trinit. c. 10. Lib. 6. cont. Iul. cap. 12. Lib. de Cor. & Grat. c. 7. Epiſt. 107

redditur, quid nisi Gratia pro Gratia redditur? nec id semel, sed aliàs & quidem frequenter. Ille pro omnibus esto locus. *Vita æterna etiam ipsa Gratia nuncupatur: non ob aliud nisi quia gratis datur, nec ideo quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita quibus datur.* Tandem & electionem & discretionem prædestinatorum à reprobis, quas in statu Angelorum & hominis innocentis meritis assignarat, omninò Gratiæ attribuit. Hinc illud: *Elegit eos in Filio suo per electionem Gratiæ. Electi per electionem, vt dictum est, Gratiæ, non præcedentiam meritorum, quia Gratia est illis omne meritum. Discernuntur non meritis suis, sed Gratia mediatoris.* Et illud: *Non eos iam meritis, sed Gratia discernens.* Accedit pro huiusmodi differentia aliud præclarum argumentum. Etenim Augustinus ait, qui ex Angelis peccarunt *eos per liberum arbitrium cecidisse:* qui perseuerarunt in bono illos *per liberum arbitrium stetisse:* qua nos ratione suprà ex eodem Augustino docuimus: Adamum libero prorsus arbitrio peccasse, id est tota integrâ libertate, nihil imminutâ peccasse, perinde quasi tum meritum, tum peccatum ex æqua potestate veniret: ac eadem facilitate vtrumque ageretur. Vnde patet Gratiam

Epist. 105

Lib. de Cor. & Grat. c. 7.

Ibidem.

omnino esse in potestate arbitrij, vti erat potentia ad peccandum: cùm in eo flexu voluntas tam facilè rueret ad malum, quod vellet, ac in bonum cum Gratia verteretur. Itaque huiusmodi adiutorium nihil ex illo æquilibrio indifferentiæ detrahebat: nec minuebat potestatem ad peccandum, cùm & tota libertas ad peccandum esset, & tota ad bene agendum, potentiâ in vtrumque pariter expeditâ: nec hinc concupiscentia rapiente, nec inde Gratia inclinante. Quare qui actus siue virtutis, siue vitij sequeretur, ille libero arbitrio moderanti Gratiæ & suggestioni iure tribuebatur. Quod longè aliter est in statu ruinæ, vbi & concupiscentia inuitat & abripit voluntatem ad malum, & Gratia excitat & trahit voluntatem in bonum, vti ex Augustino primâ quæstione tradidimus. Ex quo apparet quàm sit diuersa Gratiæ virtus, quæ vim concupiscentiæ vincat; & moueat, & inclinet in actus oppositos voluntatem. Id enim est Adiutorium Gratiæ nostræ, *Quo fiat, vt velit & tantùm velit, tantóque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat;* Lib. de Cor. & Grat. c. 12.

ART. TERTIVS.

Cuiusmodi & quanta fuerit hæc diuersitas Gratiarum, & in quo propriè constituta?

NEMO qui paulò accuratiùs Augustinum legat, quin hæ duæ distinctæ sint Gratiarum eo authore formæ, dubitabit. Quî tamen, & quatenus, & quo differant? difficile est iudicare. Id à nobis neruosè magis, quàm speciosè tractandum.

Prima sententia docet in eo Gratias esse distinctas: quòd Gratia innocentiæ erat tantùm Gratia intellectus citra vllum motum voluntatis. At verò Gratia ruinæ erat & intellectus, & voluntatis. Itaque sola illustratio mentis, erat Gratia prima; secunda, & illustratio mentis, & inflammatio voluntatis. Fundamentum est, quia Augustino authore voluntas erat in arce & æquilibrio libertatis, sine aut flexu, aut inclinatione; hoc autem esse non poterat, si Gratiâ pulsaretur cùm eius motione voluntas flecti, mouerique, atque adeo extrahi ab illo suo cardine libertatis deberet. Quo admisso, neque voluntas statum illum suum indifferentem retinebat, neque Gratia suam differentiam conseruabat: nam Gratia quæ inclinet, & moueat

volun-

voluntatem non eſt ſtatus innocentiæ, ſed ruinæ.

Verùm hæc ſententia: neque rem continet, nec eſt Philoſophiæ congrua, nec Theologiæ accommodata, & omnino eſt ab Auguſtini ſenſu aliena. Singula monſtrem. Primum: quia poſito quòd ſit illuſtratio mentis, eadem quæſtio redit: Vtrum maior, aut minor eſſet illuſtratio? Vnde circa hanc partem integra quæſtio remanebit. Secundum: Recta philoſophandi ratio docet, vt cogitationibus practicis intellectus ſui ſemper in voluntate motus reſpondeant: & ſecundùm maiorem minorémve in proponendo intenſionem cognitionis, maior vel minor ſit vehementia actus voluntatis. Quare fieri non poteſt, vt illuſtrationi mentis ad rectè operandum ordinatæ, non reſpondeat iuſtus & certus motus in voluntate, ad ſenſum intellectus accommodatus. Itaque ſuppoſitâ motione Gratiæ in mente, non poteſt negari pulſus Gratię ſequens in voluntate: cùm vno poſito aliud connaturaliter ſequatur. Tertium ſuadetur: quia cùm duæ ſint potentiæ in Angelo & in homine: ambæque naturales, atque adeo ad ſupernaturales actus eleuandæ: neceſſe eſt, vt ambæ

æqualiter eleuentur. Nec verò datur maior ratio, cur intellectus ſit illuſtrandus antecedenter luce tranſeunte, non autem voluntas excitanda inſpiratione ſupernaturali. Deinde: Cur voluntas deſtituenda eſt ſuo auxilio? cùm ſuo fruatur intellectus? Nam quòd voluntas ſit informata Gratiâ ſanctificante, & formata charitate habituali, id non efficit, quo minus indigeat adiutorio Gratiæ tranſeuntis. Etenim intellectus habitu Fidei, & lumine habituali affectus, eget tamen adhuc altera luce actuali tranſeunte ad cogitationem practicam ſupernaturalem, vti authores huius ſententiæ fatentur. Igitur eadem ratio inſpirationis in voluntate. Præterea voluntas in eo ſtatu reponenda erat in actu primo, & proximè expedita ad operandum: atqui ad id non ſatis erat Gratia & Charitas habitualis, ergo erat opus aliquâ Gratiâ, & motione actuali, ad illum præſertim actum qui omnino eſſet ſupernaturalis. Inſuper illa voluntas aliquâ delectatione illicitâ ſtimularetur ad malum, ergo etiam aliqua delectatione licitâ excitaretur ad bonum. Antecedens admittitur ab aduerſariis, igitur admittendum & conſequens. Ad hæc poſitâ huiuſmodi delectatione ad malum, &

exurgente motu illicito ad peccatum, quî posset ei voluntas resistere, nisi haberet ex opposito aliam inspirationem delectationis ad bonum? Tanlem aduersarij concedunt ex illa mentis illustratione, quam Gratiam mentis appellant, necessariò oriri motum indeliberatum amoris supernaturalis in voluntate. Hic igitur ipsa erat, quam negant, Gratia delectationis in voluntate: quem amor voluntarius pro libito sequeretur. Quartum nempe alienum hoc prorsus à mente Augustini esse, ex illius, quam nunc propono sententia, constabit.

Richard. expressè disput. de lib. arb. lib. 2. Sect. 3. §. 2.

Igitur Augustinus primùm docet vtramque potentiam intellectum & voluntatem actualis Gratiæ adiutorio indiguisse, & illud in statu integro habuisse. Id manifestè probatur inuicto loco lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. vbi de Adamo innocente. *Si voluntas in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur, vt videret, & accendebatur, vt amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum auerteretur, & ex hoc intenebresceret, & frigesceret.* Quo nihil potest ad vtriusque ex æquo potentiæ auxilium aut apertius, aut vehementius afferri. Sed Gratiam antecedenter excitantem volun-

tatem ſolitariam confirmemus. Principio illo Auguſtini voluntatem non niſi ex motiuo delectante operari, ídque naturâ ſuâ accidere. Ita locis manifeſtis contra Manichæos, qui naturam ipſam rerum ſcrutabantur: quibus cum eadem ratione diſputat. Contra Fauſtum lib. 22. cap. 28. ſic: *Si enim nihil delectaret illicitum, nemo peccaret. Peccat ergo qui delectationem illiciti relaxat potiùs, quàm refrenat.* Et contra Secundinum cap. 6. *Quæro, quid alliciat animæ conſenſionem: an irruat illa caſſatim, & propterea conſentire dicatur, quia eius aliquâ delectatione moueatur ad fruendum?* Et aduerſus Donatiſtas lib. 2. de Bapt. cap. 10. loquens de peccantibus. *Quid aliud reſpondent, cùm eos veritas arguit niſi, hoc volo, hoc me delectat.* Huc pertinet illud ad Simplicianum lib. 1. q. 2. idem enim agitur quærere principium operandi. *Quis autem animo amplectitur aliquid quod eum non delectet?* Et illud multò efficacius. *Voluntas ipſa niſi aliquid occurrat, quod delectet, atque inuitet animum, moueri nullo pacto poteſt.* Ne autem quis putet hoc ſolius ſtatus ruinæ proprium eſſe, facit locus lib. 2. de Geneſi contra Manich. cap. 14. qui rem continet. *Per mulierem,* inquit, *Diabolus decipit: non enim*

ratio nostra deduci ad consensionem peccati potest nisi cùm delectatio mota fuerit in illa parte animi, quæ debet obtemperare rationi tanquam rectori viro. Etiam nunc in vnoquoque nostrûm nihil aliud agitur, cùm ad peccatum quisque dilabitur, quàm tunc actum est in illis tribus: serpente, muliere, & viro. En vti in statu innocentiæ ratio operandi peccatum erat delectatio, licèt non orta ex intrinseco malo concupiscentiæ, sed ingesta ab externo hoste. Quòd si ad peccatum delectatio stimulabat voluntatem, & ad virtutem delectatio apposita accendebat. Hinc illud Augustini *accendebatur ad amorem.* Erat ergo Gratia propria voluntatis. Nam si ad malum tentabatur Adami voluntas, cur non excitaretur ad bonum? Nam, *Cur non permitteret Deus vt à Diabolo primus homo, qui rectus, id est bonæ voluntatis creatus fuerat, tentaretur?* Non erat verò concipienda tentatio ex concupiscentia in paradiso, vbi *partes animi vitiosæ non erant. Non enim contra rectam voluntatem mouebantur: nec enim illi quicquam ex se ipsa concupiscentialiter resistebat. Absit enim vt illa pax animi haberet aliquid, propter quod aduersus se ipsam pugnaret.* Si verò Adami voluntas motus ad malum quosdam ex suggestio-

Lib. 14. de Ciuit. cap. 11.

Ibid. cap. 12. & 19.

Lib. de Cor. & Grat. c. 12.

Lib. 3. cont. Iul. cap. 16.

ne ſentiebat : cur non pulſus ad bonum cer-
In Enchir. c. 26. tos perſentiret ? *Sanè cùm Deus ita regebat hominem vt terreret exitio.* eius voluntatem ſalubris timor ictibus feriebat. Itaque cùm neceſſe ſit fateri in ſtatu illo fuiſſe delectationes voluntatis malas, ſaltem (data operâ dico) ex ſuggeſtione ſtimulantes ad culpam: negari non poteſt fuiſſe item alias bonas ex inſpiratione excitantes ad virtutem. Aſſumptum egregio Auguſtini loco probatur lib. 22. cont. Fauſt. c. 28. *Vtrum ſit aliqua rationalis creatura, quam nihil illicitum poßit delectare? magna quæſtio eſt. Quod ſi eſt, non in eo genere factus eſt homo: nec illa natura Angelica, quæ in veritate non ſtetit: ſed in eo genere iſta rationalia facta ſunt, vt ineſſet eis poßibilitas frenandi delectationem ab illicito, quam non frenando peccauerunt.* Sequens aſſumptum patet ex eo, quòd frenanda erat illa delectatio illicita, aliâ licitâ & honeſtâ delectatione. Vera eſt enim in omni ſtatu illa ſententia Auguſtini lib. de ſpir. & lit. cap. 28. *Facit per Spiritum ſanctum plus delectare, quod præcipit, quàm delectat, quod impedit.* Etenim: *Bonum ſit, cùm id quod malè libet vincente bonâ delectatione non ſit.* Et quidem ſi natura rationalis creaturæ ita comparata eſt, vt non ali-

quo illicito delectari non possit, cur & aliquo licito delectari non poterit? vbi sermo est Augustino de delectatione antecedente actum deliberatum, cùm dicat inesse eidem creaturæ possibilitatem frenandi.

Constat igitur Gratiam excitantem status integri esse & intellectus & voluntatis. Hinc verò maior quæstio existit. Nam quod erit discrimen Gratiæ integritatis, & Gratiæ ruinæ, si vtraque in motionibus intellectus, & voluntatis versatur? Scio hoc esse caput controuersiæ, cardinémque. De quo quid Augustinus iudicet iam expono.

Author est is. Discrimen Gratiæ sanæ, à medicinali in eo esse, quòd Gratia sana erat minùs intensa quàm Gratia medicinalis: ita vt solùm differant secundùm magis & minus: sed ita tamen differant, vt neque Gratia sana conueniret statui infirmo: neque Gratia medicinalis in statum erectum quadraret. Nam nec illa pura & integra libertas cum Gratiâ medicinali: neque illa attenuata & infirma cum sanâ Gratiâ componeretur. Nam libertas integra obrueretur Gratiâ maiore, & libertas inclinata minore illâ Gratiâ non erigeretur. Itaque Gratia medicinalis superflua statui sa-

no: Gratia ſana non ſufficiens ſtatui infirmo. Huiuſmodi autem doctrina omnino facilis eſſet. Si Auguſtinus audiretur: docens & libertatem & Gratiam recipere magis & minus: Hoc enim accepto cætera fluerent. Vtrumque nos in hoc opere probauimus, & recepimus: mihíque eſt in Auguſtino exploratum. Quod ipſum nullo meliùs argumento, quàm hac ipſa Gratiarum differentiâ confirmatur. Veniamus ad praxim.

Illuſtratio intellectûs, & accenſio voluntatis integræ, & ſanæ, congruæ tantùm erant voluntati operaturæ, nec illam niſi leui quadam incitatione mouebant, vnde lenis quidam afflatus exiſteret, non vehemens impulſus in voluntatem. Nam nec ea alio indigebat: cùm eſſet expedita: nec decebat alius vehementior, cuius non eſſet domina voluntas, quæ in arce & capite libertatis erat. Quare nullus Gratiæ excitantis pulſus niſi velleitates quaſdam, & inchoatos in voluntate motus efficiebat. Quorum illa tam potens erat, vt integrâ libertate poſſet vel accipere, vel reſpuere: quin de ſupremo illo ſuo dominio & ſtatu quicquam decederet. Et quidem ſine his motibus non poſſet bonum operari. quî

enim

enim ad rectè agendum nisi inspiratione diuinâ, excitaretur? Vnde erat illud adiutorium *sine quo non* posset: nec enim posset in actum supernaturalem ex se *sine* excitatione diuinâ prodire. Non erat Adiutorium *quo*: nec enim eo mouebatur efficaciter ad agendum, cùm ei voluntas non cederet: imò in eadem arce & apice libertatis esset, illósque leuiter excitantis Gratiæ motus velut è fastigio despectaret. At verò Gratia medicinalis efficax (de hac enim sermo est Augustino) suas omnes vires exerit, & vehementi pulsu voluntatem quatit, & quassam mouet, trahítque virtute sua potenti ad operandum, & victâ concupiscentiâ dominatur: itaque voluntatem torpentem excitat, stimulat, agit, inflectit, inclinat, mouet, facítque operari: & tantùm non determinat ad actum. Itaque illa dat solum posse: hæc & posse & operari: quemadmodum proximo articulo nos docuit Augustinus. Vno vt verbo rem absoluam. Gratia sana erat Gratia inefficax & remissa: Gratia medicinalis efficax, & intensa. Illa omnino erat in manu & potestate voluntatis: expectabátque voluntatem, à qua cùm applicabatur, efficax reddebatur. Hęc, etsi intra libertatem, voluntatem agebat, &

ſuapte virtute efficax inclinabat: & operantem faciebat. Accommodemus ſententias Auguſtini. Is ergo in maiori virtute & potentia Gratiæ ponit diſcrimen: & hac ratione diſtingui apertè ſtatuit. Ita lib. de Cor. & Grat. cap. 11. *Hæc prima eſt Gratia, quæ data eſt primo Adam.* nimirum: *Adiutorium quod deſereret cùm vellet, & in quo permaneret ſi vellet. Non quo fieret, vt perſeueraret: Sed hæc potentior eſt in ſecundo Adam. Plus poteſt. Qua nempe fit vt velit, & tantùm velit, tantóque ardore diligat vt vincat.* Qui locus rem omnino omnem continet: agit quippe de auxilio Gratiæ actualis tranſeuntis, quæ *Adiutorium* idcirco dicitur. eiúſque diſcrimen comparatiuo termino explicatur, *Potentiore, Plus poteſt.* eôdem pertinent illæ particulæ *tantùm velit, tanto ardore diligat.* quæ certam quandam intenſæ vim Gratiæ ſignificant; in qua differentia conſiſtit. Iterum Auguſtinus. Nec illa Adami prima *Gratia parua erat. Hæc autem tantò maior eſt.* En magis & minus: quæ eſt ratio ipſa diſcriminis. Et rurſum: *Potentiore Gratiâ indigent iſti.* id eſt homines in ſtatu ruinæ. Ingeminat: *Tantò amplius datur per Ieſum Chriſtum; vt non ſolùm adſit ſine quo permanere non poſſumus: verùm*

De Cor. & Grat. cap. 11.

Ibid.

etiam tantum ac tale est, vt velimus. Adiicit: *Tantò maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas.* Ex quo duo constant: alterum, eiusdem omnino substantiæ esse vtrumque auxilium: vt patet ex illis terminis, *tanto ardore diligat: tale ac tantum est. Hæc tantò maior est.* quibus eadem ratio substantiæ continetur. Alterum diuersæ intensionis & virtutis esse: vti indicant termini comparatiui, qui gradibus tantùm distinguuntur: vt cùm eadem res sit, diuersi tamen sint gradus: & secundùm eos virtus Gratiæ crescat: qua *inuictissimè velint, & nolint* quibus tribuitur.

Cap. 12.

Ib. c. 12.

Illustratur autem maximè, confirmatúrque huiusmodi sensus idoneo exemplo ex ipsis visceribus Augustinianæ doctrinæ desumpto. Adam cùm peccauit, tantâ libertate peccauit, vt ob id liber omninò antonomasticôs peccasse ab Augustino dicatur, vti nos prima quæstione latè tradidimus, & vt ipse rursum docuit cùm dixit per liberum arbitrium, summâ libertate nullâ necessitate peccasse. Cuius rei ratio ea est: quia nullâ motus concupiscentiâ, nullo æstu libidinis raptus peccauit: id est non graui tentatione pulsatus peccauit. Et tamen constat eum tentatum à diabolo per Euam

quæst. 1. a. 2.

peccasse, quod proximè statuimus: cùm igitur tentatus peccarit, & sine vlla necessitate, & ex summa libertate, atque adeò libero arbitrio peccarit: necesse est dicere, eum tenui cupiditate & leui tentatione pulsatum peccasse; quæ quòd remissa erat, ac nullam omnino vim voluntati faciebat; nec eam concepto igni accendebat, imò erat in manu & potestate voluntatis, nihil prorsus de æquilibrio libertatis detrahebat: quare peccatum inde ortum totum libero volentis arbitrio tribuebatur. Aliter res habet in statu ruinæ: nam ex maiore libidine ac delectatione ob concupiscentiam ruitur in peccata: ideóque dicimur nos volentes quidem & liberi, sed minùs volentes ac liberi, & non tota libertate peccare. Ecquis enim dubitet Adamum nullâ feruente libidine, nullâ concupiscentiâ æstuante, nullo prorsus cupiditatis impetu rapiente magis liberè, quàm cùm in eum hæc pestis incubuit, peccasse? Itaque illud inter vtrumque peccatum discrimen fuit, quòd primum ex leui pulsu tentationis extitit, cuius cùm prorsus domina voluntas esset; nec ob eum de libertatis æquilibrio quicquam decideret: peccauit quia voluit, vel vt aiunt: *Nihil ei fuit peccare quàm nolle* parere.

Prosper ex Augustino.

Secundum verò in ſtatu ruinæ ex vehementi concupiſcentiæ rapientis impetu ortum eſt, quo voluntas è ſtatu illo integritatis deflexa, non omnino ſui potens, & ſi liberè, non totâ tamen libertate, atque adeo, Auguſtino authore, ex infirmitate & certa quadam neceſſitate peccauit.

Igitur de motibus Gratiæ, & actionibus ex ea honeſtis pari ratione dicendum, in ſtatu integro leues Gratiæ, & inefficaces pulſus fuiſſe, qui cùm voluntatem molliter tangerent, non trahebant: ſed afflabant, ita vt operatio ex arbitrio voluntatis exiſteret. At verò in ſtatu ruinæ fortes & vehementes Gratiæ motus eſſe, qui voluntatem agunt, trahúntque, vt cùm operatur, inclinata à Gratia operetur. Vt leuis tentatio, Gratiæ tenui in ſtatu ſano: grauis, vehementi in ſtatu ruinæ ex aduerſo reſpondeat. Et vtrobique cupido mali, & delectatio boni ſecundùm magis & minus diſtinguantur. Itaque *Iuſtis*, ait Auguſtinus, *Deus non ſolùm dat Adiutorium, quale primo homini dedit ſine quo non poſſent perſeuerare, ſi velint, ſed in eis etiam operatur & velle. Tantùm quippe accenditur voluntas eorum, vt ideo poßint, quia ſic volunt, ideo ſic volunt, quia ſic Deus operatur, vt velint.*

Hîc ego, habitâ ab Augustino meo veniâ, de meo quædam addidero: sed ea non ab eius doctrina aliena: imò ex eiusdem principiis deducta.

Primum. Dari hodie in nobis pulsus Gratiæ omnino similes iis integræ naturæ. Nam quos experimur inefficacis Gratiæ motus, qui velleitates tantùm excitant, eos ego existimo similes primo adiutorio sanæ integræque naturæ: sed eo tamen diuersos, quòd ij satis omnino erant ad operandum in statu recto, imò & cum iis in eo Angelos, & Adamũ, quandiu bonus, operatos: nunc verò vrgente mole cupiditatis auxilium illud inefficax, nec satis omnino esse ad operandum, supposita infirmitate potentiæ, nec cum eo quenquam operari. Vnde illud auxilium absolutè, vt in se, sufficiens est, cum eo enim voluntas si expedita esset, posset operari: per accidens tamen non est satis, quia supposito statu & impedimentis potentiæ maiorem requirit virtutem, & intensionem ad expediendam, applicandámque voluntatem. Ideo semper malui huiusmodi auxilium *inefficax*, quàm *sufficiens* appellare. Cur verò Deus hoc genus adiutorij reliquerit, quod inefficax fore cognouerat? Ratio penes Deum esto. Conic-

ćturæ meæ ſunt. Altera: noluiſſe Deum hos pulſus Gratiæ, quos ſemel dederat in ſtatu innocentiæ, ſubtrahi hominibus in ſtatu ruinæ. Itaque vt antea erant, relicti ſunt. Altera: quia ita poſtulat modus connaturalis operandi, vt ſicut nos interdum remiſſè, interdum intenſè operamur, ita ſint adiutoria Gratiæ & tenuis, & vehementis. Vnde etiam in nobis fiunt leues motus concupiſcentiæ, ex quibus leues tentationes exiſtunt: quibus motibus correſpondent illæ Gratiæ tenues. Tertia: illas Gratias neceſſarias eſſe ad vincendas tentationes leues: ideóque relictas haud contemnendo vſu: nam quibus graues tentationes non vincuntur, iis oportet leuiores ſuperari.

Secundum, in Auguſtini ſchola vbi virtus eſt intrinſeca Gratiæ ad præmouendum per gradus ſuos intenſa, omnino ſentiendum Gratiam ſufficientem eſſe minorem efficaci: & per additionem fieri poſſe efficacem: eóque diſtingui, quòd ſufficiens parua eſt & remiſſa. Efficax magna & intenſa. Ex quo apparet auxilium ſtatus innocentiæ proprium, eſſe id, quod hodie *ſufficiens* in ſcholis dicitur: quod paruum cùm ſit & remiſſum, leues tantùm excitat motus, id eſt velleitates.

Tertium: iſtud auxilium eſſe aliquid motionis antecedens: & re ipſa exhibitum potentiæ, vt ſit in actu primo: non autem concurſum ſimultaneum, & concomitantem, qui dici non poteſt *Adiutorium* & *Auxilium*, cùm eo non præparetur nec excitetur voluntas ad actum, quod vult Auguſtinus, ſed tantùm ſit conditionatus ex parte Dei, vt detur, ſi voluntas operetur: neque detur niſi operanti, & ſit in actu ſecundo; imò idem à parte rei cum actu ipſo ſecundo. Et quidem iſte concurſus ſolùm concomitans habet ſe per modum naturæ, non Gratiæ: nec quenquam aut excitat aut præparat ad actum, cùm ſit intra Deum, nec communicetur nobis, niſi cùm iam elicimus actum ſecundum. Antequam debet eſſe excitatio, & præparatio. Vnde illud Auguſtini, *Deus vt velimus operatur incipiens.* Etſi verò Auguſtinus vtatur exemplo alimentorum, quæ tantùm ſunt extrinſecus parata: & non iuuant niſi accepta: quo videtur ſignificare auxilium tantùm paratum à Deo conditionatè, & concomitans, non excitans: atque adeo *ſine quo non*, vti vocat. Non obſtat veritati aſſertæ. Nam noluit Auguſtinus, vt omni ex parte ſimile eſſet exemplum. Sed eâ tantùm,

Lib. de Grat. & lib. arbit. cap. 17.

tùm, quæ diſtinguebat Adiutorium inefficax ab efficaci: ídque patet ex eo quod non alimentis ſolùm comparauit, vti hoc loco, ſed alibi etiam luci, quæ adeſt præſens oculis, & re ipſa præſtatur: deinde, hîc cùm maximè dicit *ſine quo non:* etiam *per quod* Adiutorium iſtud vocat. *Poſſet permanere ſi vellet, quia non deerat adiutorium per quod poſſet.* Quo indicat aliquid amplius, quàm dixerat, cùm appellauit *ſine quo non*. Præterea: quia etiam Auguſtinus adiutorium *quo* beatitudini comparauit: cui ſi ſimile prorſus vellet eſſe illud auxilium, profectò neceſſitatem ineuitabilem induceret, quam non inuehit Gratia. Quare Auguſtinus tantùm voluit oſtendere: quid eſſet præciſè illud *ſine quo non*, & illud *quo*, vt appareret adiutorium *ſine quo non* non inducere ex ſe effectum: ſed expectare voluntatem: & adiutorium *quo* ex ſe effectum inferre, & mouere, & trahere voluntatem, vt vno poſito ſequeretur actus, poſito altero non ſequeretur. Nec tamen idcirco voluit, vt eâdem prorſus ratione, qua aut alimenta voluntati ſubſunt, aut beatitudo facit beatum, eâ præſto eſſet adiutorium *ſine quo non* voluntati, & adiutorium *quo* ſuum effectum efficeret in voluntate.

Lib. de Cor. & Gra. cap. 11.

Quartum: Ingens ſanè quæſtio eſt: & iuſta diſtinctionis huiuſce appendix. Quî ſtare libertas cum tanta virtute & efficaciâ Gratiæ poſſit? Ea verò in 1. quæſtione de libertate & neceſſitate peccandi profligata eſt. Sed hîc tamen breuiter expedienda. Igitur recolendo illud quod diximus: Aliud eſſe indifferens, aliud liberum: illud in æquilibrio & puncto indiuiſibili bilancis eſſe, nec capere inclinationes; iſtud habere latitudinem, & recipere magis & minus, & motiones flexúſque pati: quæſtioni vtcumque fit ſatis. Nam eam eſſe difficilem vult Auguſtinus. At ego ex difficultate concordiæ cum libero arbitrio efficacem Gratiæ virtutem, vímque coniicio. Itaque alia erat libertatis ratio in ſtatu integro: alia in noſtro. Illa erat ſumma & tota libertas erecta, & celſa, in æquilibrio ſita. Eam ex illo cardine nullus vel Gratiæ pulſus, vel tentationis motus dimouebat. In noſtro tamen ſtatu ex illo quaſi culmine & arce libertatis aliquantum deiecta in malum inclinatur, & pendet, & vrgente mole concupiſcentiæ ad peccatum deflectit: vti eâ quæſtione explicauimus. Quare aliquid eſt amiſſum, aliquid retentum: amiſſum illud indifferens æquilibrij ad eligendum: retentum

liberum ad operandum ; ita vt nunc aliquâ libertate, non totâ tamen libertate peccetur. Eâdem ratione: positâ Gratiâ intensâ & efficaci non est voluntas in summo apice libertatis indifferentis æquilibrij : sed inclinatur, & pendet in bonum, nec tamen amittit liberam agendi potestatem. Quare non totâ & integrâ libertate, id est non iustâ æquilibrij potestate, sed tractâ, & inflexâ, intra libertatem tamen, operatur. Quòd si cui id difficile videatur : perpendat is quæso mecum exemplum à contraria concupiscentia sumptum, & norit, quid in re Gratiæ sit dicendum. Incipiat leuiter tentari iuuenis primo & leui pulsu concupiscentiæ formæ excellentis: non admodum accenditur & excitatur ad fruendum voluntas, imò & in arce adhuc libertatis constituta ridet minas tentantis cupiditatis : augeatur paulatim amoris ardor, & crescat vis concupiscentiæ, iam aliquantulum inclinatur, & inflectitur voluntas ad consensum : & quodammodo extrahitur ab illo cardine libertatis: incendatur, & inflammetur magis, eò magis recedit ab illo apice, & accedit ad ruinam peccati, & minuitur vis ad resistendum. Donec tandem exardescente flammâ libidinis, & efferuescente æstu cupidi-

tatis voluntas agitur, & trahitur ad peccandum. Ecquis erit, qui neget crescente quibusdam quasi gradibus libidinis tentatione, descendere velut per gradus quosdam è suo illo in quo primùm steterat libertatis culmine voluntatem, & minùs ac minùs fieri liberam ad vincendam concupiscentiam: ac in ipso puncto quo consentit accensam & inflammatam, raptam & tractam, ac ægrè suî potentem, liberè tamen consentire? An non ille fateatur multò minori, quàm cùm cœpit tentari, libertate consentire, nec ob id tamen non liberè consentire, atque adeo peccare? Haud secus res habet in motione voluntatis ex Gratia ad bonum: quamuis enim accendatur, & moueatur, trahatúrque ab ea ad consentiendum, potest tamen liberè venire, & operari, atque adeo mereri: licèt non tantâ indifferentiæ libertate consentiat.

Et verò rem hanc insigni Augustini loco validè confirmemus, quo huiusce doctrinæ explicatio continetur. Eum verò mihi antè obieceram ex aduersariorum persona: nunc in patrocinium adduco, vt appareat qui illud nobis opponunt, eos quasi præuaricatores esse, cùm quo maximè refelli debent, eo nos impugnare conentur: quo item fiet, vt soluere postea opus

non sit. Aduersus Donatistas agens lib. 2. cont. Petilianum cap. 48. indignantes, vrgeri ac compelli se legum præceptis, ac pœnis ad eiurandam hæresim, ac de vi quærentes, quòd quasi detraheret libertati, ac naturam ipsam euerteret, qui cogeret: perinde quasi non posset liberè velle qui cogeretur: & hac ratione Catholicos aggrederentur: *Cur vos liberum arbitrium vnicuique sequi permittitis, cùm ipse tamen Dominus Deus liberum arbitrium dederit hominibus?* eorum & querelas refutat, & errorem refellit, adducto Gratiæ efficacis exemplo, cuius tanta in flectendo sit arbitrio vis: illæsam tamen relinquit libertatem. Quare non mirum, si, qui minis & terrore legum adiguntur ad Fidem, nihil iis libertatis adimatur. Igitur, *Si tibi Petiliane proponam quæstionem quomodo Deus Pater attrahat ad Filium homines quos in libero dimisit arbitrio? fortaßè eam difficilè soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit, vt quis quod voluerit, eligat? & tamen vtrumque verum sit: sed intellectu hoc penetrare pauci valent. Si ergo fieri potest, vt quos in libero dimisit arbitrio, attrahat tamen ad Filium Pater, sic fieri potest, vt ea quæ legum coërcitionibus admonentur, non auferant liberum arbitrium.* Vbi

non id ſolùm obſeruandum, quòd magna ſit vis terroris exprimentis conſenſum, vt inuitus videatur operari à quo extorquetur: & tamen velit Auguſtinus ſimilem huiuſmodi, quaſi violentiæ, quæ tamen intra libertatem eſt, Gratiæ virtutem fore. Sed cùm putarent Donatiſtæ terrore illo admoto libertatem lædi, tunc vtatur Auguſtinus exemplo Gratiæ efficacis: ac ita vtatur, vt à maiori ad minus argumentetur. Perinde quaſi ſuadeat, ſi cum Gratiæ efficacia libertas poteſt conſiſtere, multò magis poſſe cum terroris violentiâ componi. Huc enim redit argumentum: Quid miramini liberos eſſe, qui metu compulſi operantur: cùm & qui operantur à Gratia tracti, liberè operentur? Quod ſi non intelligitis, quo modo cum eo terrore ſtet libertas, multò minùs percipietis quâ ratione cum tractione Gratiæ eadem libertas conſiſtat. Cùm autem conſtet Gratiæ efficaciam non lædere libertatem, certiùs item conſtabit eandem terrore non violari. Vtcumque ſit ſatis, opinor, virtus vtique Gratiæ efficacis exaggeratur, cùm minanti, terrenti, ac penè cogenti legi comparatur: cùm præſertim illata ab armis violentia ſit maximè contraria liberæ operandi rationi.

ART. QVARTVS.

Obiecta primo articulo contra discrimen Gratiarum argumenta soluuntur.

PRIMVM argumentum quatuor locis nitebatur. Primus erat ex cap. 9. lib. 12. de Ciuit. quo docemur, *Angelos operante Gratiæ adiutorio factos esse à Deo non à se meliores.* Is nihil aduersus traditam hucusque doctrinam continet. Mens enim Augustini est: monstrare, necessitatem Gratiæ & infirmitatem naturæ ad rectè viuendum, vt non modò initium boni in Angelis, verùm & incrementa in bono à Gratia fuerint. Itaque affirmat eos, siue cùm conditi recti & boni sunt, siue cùm perseuerando facti meliores, non à se ipsis, aut conditos bonos, aut factos meliores, sed vtrumque à Deo per Gratiam accepisse. Quare argumentum pro Gratia contra naturam militat: nec quicquam officit doctrinæ traditæ de differentiis Gratiarum. Id enim solùm euincit: & initium & incrementum boni esse donum Dei, non beneficium naturæ: quod in Angelis demonstratur.

Secundus: est extensio eiusdem, & confirmatio obiectionis, quæ tantùm addit: tam id de

Angelis quàm de hominibus verum esse. Vbi animaduertendum, in quo similes Augustinus vtrosque facit, in eo impares Angelos hominibus fecisse. Quòd ait: *Non ad solos sanctos homines pertinere: verùm etiam de sanctis Angelis posse dici.* Qui termini declarant tam proprium id hominum esse, vt opus fuerit monere: non ad solos homines *pertinere:* & cùm Angelis tribuitur, multò minus propriè in eos quadrare: vti ille modus loquendi insinuat: *Vtrum etiam de sanctis Angelis posse dici.* vbi illud *posse dici,* satis fluxam similitudinem inducit. Nam si ad Angelos æquè ac homines pertineret, auderet Augustinus & diceret: *etiam ad Angelos spectare,* non autem *posse dici.* qui modus dicendi satis indicat, multò id minùs propriè Angelis, quàm hominibus conuenire.

Duo alij loci ex Psal. & Confessionibus eandem doctrinam continent: ita vt locus Psalmi, primo de Ciuitate Dei loco: alter Confessionum, eius omnino confirmationi respondeat. cùm Psalmi: *Tibi debent* Angeli *quòd viuant, & quod iustè viuant.* non naturæ meritum, sed Gratiæ beneficium referat. Confessionum. *Ne putes hominem solum, sed Angelum etiam ad Dei Gratiam pertinere.* vtrumque Gratiæ

san-

ſanctitatem ſuam, ſed non æquè Angelum, ac hominem debere ſignificet.

Secundum argumentum graue eſt, ac ſpecie quidem difficile: quod ex multis & perſpicuis locis demonſtrat perſeuerantiam bonorum Angelorum Dei donum fuiſſe, ita vt quòd hi præ malis perſeuerarint ſingularis Gratiæ beneficium fuerit: atque adeo maius adiutorium acceperint Angeli boni, quàm mali. Quo admiſſo, vti ſanè admitti debet, videtur tota noſtra ex Auguſtino doctrina corruere. Verùm illud non tam eſt validum ac apparet: nec nos ad illud ſoluendum effugio illo vtemur, quo quidam hactenus vſi ſunt authores, quos horror obiecti in auia temerè abduxit.

Igitur argumento perſpicuis id locis euincenti omnino concedendum: Angelos bonos, qui perſeuerarunt, ampliùs fuiſſe adiutos iis qui ceciderunt: quámque habuerunt perſeuerantiam, eam donum Dei fuiſſe. Negandum tamen eâdem Gratiæ ratione adiutos fuiſſe, atque adeò negandum illud maius adiutorium efficacis virtute ſuâ Gratiæ fuiſſe. Quod ſi obtinemus: vtrumque ſequitur, & ampliùs adiutos, perſeueraſſe, & non maioris auxilio Gratiæ perſeueraſſe. Id ſic explico. Potuit dari

aliquid à Deo quo Angeli perſeuerarent, quod non eſſet illa Gratiæ maior intenſio. Igitur non ſequitur ex eo quòd ſint ampliùs adiuti ad perſeuerandum, maiore virtute Gratiæ adiutos fuiſſe.

Videamus qua ratione citra maioris virtutem Gratiæ, ampliùs ſint ad perſeuerandum adiuti. Id tripliciter fieri potuit. Primò impediendo tentationes, partim per extrinſecam prouidentiam remouendo occaſiones, partim per intrinſecam aſſiſtentiam & cuſtodiam præoccupando quoſcumque motus, ac præueniendo ne exurgerent, efficiendo vt aut nullatenus, aut minùs certè tentarentur. Quâ ratione dicuntur à Ruperto Angeli *præuenti ne caderent.* Qui modus eſt negatiuus & præueniens. maximè tamen conferens ad perſeuerantiam: cuius ratione *ampliùs* dicuntur *adiuti* qui perſeuerarunt, quàm qui ceciderunt.

Rupert. lib. 1. de vict. Verbi Dei c. 17. & 30.

Secundò: Multiplicando pulſus Gratiæ, per frequentiores inſpirationes, non quòd hæ forēt magis intenſæ, ſed quòd forent plures; ita vt dici poſſet Gratia amplior extenſione, non maior intenſione. Etſi enim omnes incitationes leues & tenues eſſent, tamen ex illa frequentatione poſſent magis voluntatem accendere.

Qua ratione *ampliùs ſunt adiuti* qui ſteterunt, quàm qui ceciderunt, cùm hi rariùs pulſati ex interruptione motuum Gratiæ potuerint faciliùs tentari, & frigeſcere, illi ſæpiùs excitati minùs refrixerint, imò & ampliùs incaluerint.

Tertiò congruè & opportunè vocando, nullâ factâ inæqualitate vel in cuſtodia, vel in Gratia: vt cùm re ipſa par & protectio, & inſpiratio eſſet, tamen opportunitas eſſet diuerſa: atque adeò hi opportunè vocati venirent, illi importunè vocati non venirent. Quod eâ ratione fieri potuit, qua clariſſima, in qua educatus feliciſſimè fui, Ieſuitarum ſchola vocationis ſuæ congruæ formam rationémque diſponit. Eſtque hic modus maximè Auguſtino conſentaneus, qui, vti infrà dicemus, ſcientiam conditionatam agnouit, quæ in huiuſmodi ſtatu integro ante lapſum eiuſdem omninò rationis futura eſſet, cum ea quam Authores Societatis inducunt. Quare idem prorſus in huiuſmodi Gratiæ auxiliis vſus futurus. Hoc modo. Deus cùm daturus eſſet omnibus Angelis æqualem Gratiam inefficacem & ſufficientem: nouit intimè quid quæque voluntas, pro ratione circunſtantiarum, & temporum actura eſſet:

ſi opportunè vel importunè vocaretur: vidítque vbi & quando ventura eſſet, & non ventura. Quod munus eſt ſcientiæ conditionatæ. Tum ex eâ notitiâ: quos voluit alios congruè vocauit, alios non vocauit, cùm tamen omnes re æqualiter vocaſſet: ita, vt ſolâ congruitate differrent, quòd boni opportunè ſint, cùm viſi ſunt reſponſuri fore, adiuti. Mali non congruè, cùm viſi ſunt non fore venturi, vocati. Vnde magis adiuti boni, quàm mali, non quia maius fuerit adiutorium Gratiæ: ſed quia fuerit opportunius & congruentius. Ex quo ſequitur perſeuerantiam Dei donum fuiſſe: & tamen perſeuerantes ſuo arbitrio ſtetiſſe, cùm ex parte Gratiæ non eſſet efficacia, ſed ex parte voluntatis opportunè vocatæ: quemadmodum, vt libertati conſulant, Ieſuitæ authores docent. Atque hanc ego eſſe exiſtimo veram & germanam ſoluendi argumenti rationem, qua fiet, vt omnia nobis à Ieſuitis Patribus obiecta ſoluantur, cùm ea ſint illis, vt ſuam tueantur ſententiam, diluenda: nec verebor, vt aduerſarij hac in re ſint mei, qui in difficiliori cauſâ iiſdem præſidiis vtantur: vnde mihi eos ſpero in facili & expedita verſanti patronos fore. Itaque non opus erit ſingulos contrà ad-

ductos ex Augustino locos explicare, cùm omnes potiùs faueant quàm aduersentur.

Superest tertium argumentum sumptum ex eadem ratione libertatis, in vtroque statu nihil omnino ob discrimen Gratiæ variante. Vnde colligitur eosdem motus Gratiæ esse, cùm æqualiter impulerint voluntatem. Huc omnes in eo contenti, qui non sunt pauci, collimant loci. Quibus vnicâ solutione respondendum. Itaque argumentum istud, si velit, cum vtraque Gratia stare arbitrij libertatem: annuimus, nam id nos magnoperè cum Augustino volumus. Si autem contendat, æqualem arbitrij libertatem fore in vtroque statu, & cum vtraque Gratia: negamus. Ita argumento concedimus positâ Gratiâ medicinæ efficaci, manere liberam in operando voluntatem, atque adeò in eius potestate esse *consentire, vel dissentire*. Imò sæpe hoc antea cum Augustino docuimus. Nec enim nos præuiam motionem prædeterminantis Gratiæ inuehimus, nec Gratiâ dicimus determinari voluntatem, sed moueri, & inclinari: vt libertati consulamus. Quare nihil hac ratione nobis nocere poterit argumentum: imò vsui futurum ad nostram de libertatis cum Gratia efficaci concordia senten-

tiam fore videmus. Quemadmodum ex his quæ proximè articulo ſuperiore ad calcem diximus manifeſtè apparet. Verùm enimuerò quoniam maius quiddam poſtulat argumentum, & conatur probare non ſolùm manere in nobis idoneam, & iuſtam libertatem, ſed omnino æqualem ei, quæ erat in ſtatu integro libertatem: atque adeo illibatam indifferentiam illam æquilibrij in fide bilancis pendulam: id ſanè omnino negandum cum Auguſtino, qui conſtanter docet à Gratia ſanæ, & erectæ naturæ non agi, non trahi, non inclinari voluntatem: cùm Gratia lapſæ infirmæque naturæ agat, moueat, trahat, inclinet (vti latè articulo 2. & 3. oſtendimus) voluntatem. Qua de re cùm & ibi propria non pauca, & in 1. quæſtione de libertate & neceſſitate peccandi apta & multa dixerimus, non eſt opus plura cumulare.

Vide ſupià qu. 1. a. 4.

Duo tamen hîc erant loci expendendi, & explicandi, quibus illud præcipuè nititur argumentum. Sed ambo ſunt ſatis opinor, alibi & perpenſi, & expediti. Alter eſt ille de Gratia efficaci Patris trahentis ad Filium, quæ tamen cum libertate componitur: quem pro noſtra ſententia argumentando adduximus, quòd no-

Contra Petilian. lib. 2. cap. 84.

bis præsidio, non aduersariis subsidio sit: de quo necesse non est amplius quicquam dicere. Alter ille celebris de duobus hominibus æquè à concupiscentia eximiæ pulchritudinis tentatis, ac se ex arbitrio inæqualiter habentibus: cui satis opinor, fecimus q. 1. de libert. & necessit. a. 3. quo loco vera & germana huiusce argumenti solutio continetur. Quæ tamen, quòd longiùs posita est, hîc breuiter inculcanda. Augustinum ibi agere de ratione libertatis secundùm se, vt aiunt, formali: & prout est quoddam additum naturæ, non ipsa natura, quæ ad vnum determinata non potest inter duo liberè versari, & alterum è duobus eligere: itaque inquirit virtutem & potestatem voluntatis præscindens à Gratia, ac discernens homines voluntatibus: quin vlteriùs pergat discernere voluntates Gratiâ: quæ erat alia ratio discernendi in suum locum reseruanda. Nec id semel eo loco Augustinus efficit, sed quoties cum Manichæis disputabat, qui libero sublato arbitrio solam naturam statuebant: imò & rursus contra Pelagium eandem respondendi rationem insinuat: cùm interrogatus, *Cur homo esset sine peccato?* Reddit: *Quia homines nolunt.* Sed quia Gratiæ contra hostem causam agebat,

Lib. 12. de Ciuit. cap. 6.

Lib. 1. de peccat. mer. & rem. c. 5.

noluit in nuda voluntate ſiſtere : ſed vlteriùs procedens, & rationem diſcernendi voluntatem proximam inueſtigauit, & indicauit. Dum addidit. *Sed ſi ex me quæritur quare nolint? imus in longum.* Ac non oblitus quod agebat: libro de Prædeſtinatione Sanctorum iterum propoſitâ quæſtione, exactè omninò ac perfectè reſpondet. Inchoatè primùm ad id quod dixerat in lib. de Ciuit. accommodans ſententiam: *Credere, vel non credere eſſe in arbitrio voluntatis humanæ.* Deinde pleniùs: *Sed in electis præparatur voluntas à Domino.* mox exactiùs ſubſumptâ propoſitione inchoatâ: *Illi quia voluerunt, crediderunt, illi quia noluerunt, non crediderunt.* reſpondet: *Miſericordia igitur & iudicium in illis voluntatibus facta ſunt.* Tandem cumulatè. *Cùm aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas, diſcernendum eſt quid veniat de miſericordia, quid de iudicio.* Qua ratione non video quid eo loco ſententiæ noſtræ contrarium inſit : ac idcirco illo nos ad probandam libertatem voluntatis vſi fuimus. Quæ optimè cum efficacia Gratiæ Auguſtinianæ componitur : nec enim hæc determinat voluntatem, ſed accendit, & mouet, & inclinat: ita vt ea poſitâ, *conſentire adhuc, vel diſſentire in poteſtate voluntatis ſit.*

Lib. de Prædeſt. Sanct. cap. 5.

Lib. de ſpir. & lit. c. 34.

